TECHE
UDINE

MANOSCRITTI

FONDO PRINCIPALE

Manoscritto n. **P_MSS_1082**

Nel Fondo Principale sono confluiti la maggior parte dei lasciti manoscritti pervenuti alla Biblioteca Civica «Vincenzo Joppi» nel corso del tempo: si tratta perciò di un fondo composito nel quale è possibile trovare manoscritti di argomento liturgico, scientifico, giuridico, botanico e altro.

Collocazione:

Biblioteca Civica "Vincenzo Joppi", Udine
https://www.techeudine.it/fondo-principale
https://www.sbhu.it/

stitutione
Justiniani
1082

1082

82

Summaria explicatio
Institutionum Justiniani
Opus Anonymi Saec. XVIII.

(Legato G. B. Moretti 1879)

Institutionum
Iustiniani
Liber Primus.

Institutionum Iustiniani Liber Primus.

Cum illud maiores nostri institutum semper tenuerint, ut si aliquid de e[illegible] inuenium [illegible] aggrederentur, nonulla ad faciliorem intelligentiam, veluti proemialia praemitterent

Inde ad explicationem quatuor Institutionum Librorum ex quibus per modum universalis doctrinę totius Iuris cognitio desumitur, operę pretium duxi vobis Ornatissimi Scholares de Iuris Ciuilis origine, illiusque processu pauca quędam proponere

Vrbe condita Regis arbitrio Romanus Populus sine certa lege gubernabatur: Aucta autem Ciuitate Romulus ea diuisa in triginta partes, quas Curias appellauit [illegible] negotia [illegible] per sententias illarum partium expediebat [illegible] morem et [illegible] vocarunt leges, dictasque leges, et sententias in unum redacta [illegible] con[illegible] et [illegible] uocat

E[illegible] Populus [illegible]

[illegible]

nentes, ut facilius perciperentur: animaduertentesque aliquid dictis primis Legibus deesse sequenti Anno, duas addiderunt Tabulas, et inde Leges duodecim Tabularum appellatae fuerunt.

Cumque, ut dicendi solet, non omnes casus satis clare comprehendi potuissent, Prudentum interpretatio aliquando desiderabatur, quod Ius ab huiusmodi interpretatione descendens, communi nomine Ius Civile fuit appellatum, consistens in Prudentum Responsis.

Ex praedictis autem Legibus eodem fere tempore Actiones compositae fuerunt, quibus inter se homines disceptarent, easdemque Actiones in unum Librum redactas ab Appio Claudio Cneus Flavius in publicum protulit et dictus Liber Iuris Flaviani nomen obtinuit

Huiusmodi per centum vixit Annos iure Populus Romanus, tota penes Collegium Pontificum interpretandi facultate residente.

Postmodum cum Plebs in Aventinum recessisset orta inter ipsam et Patres discordia, cuius, quae sibi constituit, Plebiscita fuerunt dicta, quibus Legis vis fuit attributa

Revocata Plebe adeo discidentes multo magis [illegible] ut necesse fuerit [illegible] etiam in Senatum adducere et maxima constitu[illegible] [illegible]

[illegible]

Caetera proponebant, quae Ius honorarium dicebantur, eo quod ad Praetoris honorem venisset

Tandem cum necesse compertum fuerit, ut [illegible] considerentur, igitur constituto Principe, [illegible] ratum esset [illegible] ut quod constituisset ratum esset et [illegible] [illegible] [illegible] origine [illegible].

Ab [illegible] tempora [illegible] Imperatoris eum adeo Leges interpretationesque [illegible] tem numerum [illegible] ut nulla [illegible] tas ad percurrendum sufficeret: Iste Pius Imperator in totius Orbis perpetuum beneficium omnimodam admovit Curam ut sublata omni superfluitate, et [illegible] tota Romana [illegible] et [illegible] retur, et emendaretur, et tot Auctorum dispersa [illegible] uni [illegible] ostenderentur

Hinc mandavit primo [illegible] et tres Codices [illegible] et qui fuit intitulatus Codex [illegible] de [illegible] Codice [illegible] extat: Deinde huiusmodi absoluto [illegible] eorundem [illegible] omnes Leges, et Constitutiones sparsas [illegible] in duobus mille Libris atque in trecen tis [illegible] [illegible] sparsas Leges ad [illegible] [illegible] quae [illegible] [illegible] omnia commentari et [illegible] [illegible]

appellantur, scilicet Vetus, Infortiatum, et Nouum. qui continent quinquaginta Libros: Ex quibus Codice, et Pandectis quatuor Institutionum Libri ipsomet Imperatore mandante per Tribonianum, [illegible] [illegible] viros nomine ipsius Imperatoris insigniti compositi fuere, ut facili, et breui compendio [illegible] volentibus iter ad Iuris penetralia aperiretur: [illegible] sunt Institutiones ab instruendo, cum in ijs tradantur, quæ sunt ad generale Iuris cognitionem [illegible]: Et ideo Cod: de Vet: Iur: enucleand:

Tertio mandauit Emendationem prioris Codicis ex quo exnaratus Codex, quo modo utimur: Postremo fecit nouas Constitutiones, seu Nouellas, quæ nomine Authenticorum censentur, et ex quibus, quasi per modum Summæ fuerunt extractæ Auth: quibus additæ sunt Consuetudines Feudales, et Constitutiones Imperiales; Et hæc pro cognitione nominis Librorum.

Quoties vero citanda, vel scribenda erit aliqua Lex desumpta a prædictis Libris, nempe Digesto Veteri Infortiato, et Digesto nouo, ita erit seruandum.

Primo [illegible] [illegible] Libri non distinguendo Veteri Infortiato, vel Nouo, sed cum generali nomine Digesti [illegible] tur scribendo et indicando per duplex ff: Successiue [illegible] [illegible]: deinde [illegible] Lex [illegible] [illegible] [illegible] L et cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ut Exemplum ff. de Pactis l. Iurisgentium §. Ut puta, vers. Item responsum. quod ita breviatum importat. In Libro Digestorum sub titulo de Pactis in Lege, quae incipit, Iurisgentium in Paragrapho incipiente. Ut puta. et in versiculo a Paragrapho incipiente Item responsum.

Si vero allegandum sit Lex desumpta à Codice, distinguere oportet, si agatur de primis novem Libris, cum Codex ex duodecim constet, quorum novem continentur in uno volumine inscripto Codex [illegible] tres vero in [illegible] quo sunt Institutiones, Authentica, et Consuetudines. In primis igitur novem fit allegatio simili modo supra demonstrato in Digestis puta Cod. de Praescript. XXX. vel XXXX. ann. [illegible] §. sed: id est in Libro Codicis sub titulo de Praescriptione [illegible] quadraginta annorum in Lege quae incipit [illegible] [illegible] et hoc ulterius [illegible], quod ultra allegationem [illegible] [illegible] XI.

I[illegible]

A. [illegible]

non in Leges, sed in Paragraphos, et quando ex Authentico al-
legatur, prius Textus premittit; primo. nomen Libri cum
propositione In. deinde ponit titulus postea subiungit
Paragraphus cum illius primis verbis; et in fine ponit
quota collationis: de exemplum: In Authen: de Tes-
tam. imperfect. et parent. in filios fact. §. Et si quidem
Coll. 2. Plurima autem est differentia inter Authenti-
cum et Authenticam cum primum sit Liber principalis
voluminis: Fortior sit Lex una, vel Paragraphus incor-
poratus in Libro Codicis.

Alter autem Liber appellatur Feudorum, qui alio nomine di-
citur Collatio X; et dividitur in duos Libros in allegatione
prius scribitur nomen Libri, postea titulus [illegible]
titulum, et Paragraphus. Sic

In usu Feud. de Feud. [illegible] contentio sit inter dominum
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] etiam
allegari [illegible] nomen Libri [illegible] et etiam [illegible]
quando allegatur [illegible] A. cum iste Liber [illegible]
novem [illegible] Authenticorum

Denique remanet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Instituta seu Institutiones in [illegible] [illegible] [illegible]
pro Studio, et dividitur in quatuor Libros, qui sunt [illegible]
[illegible] introductio ad alios Libros Legales: isti Libri [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] non in
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Institutionibus titulo de Emptione, et Venditione, § [illegible] ragrapho qui incipit: In his autem versiculo Hoc enim [illegible]

Licet autem videatur extra Logicam sit tradere modum allegandi libros Iuris Canonici, cum illorum [illegible] praemittenda sit ante explicationem [illegible]. Quia attamen cum persaepe etiam in nostrarum [illegible] explicatione soleant allegari Canones et praecipue [illegible] ideo ad intelligentiam, et facilitandam viam tam pro scribendo quam pro requirendis in Voluminibus dictos Canones quoties allegantur, operae pretium existimavi [illegible] tantum indicare [illegible] libros ac modum [illegible]

Sunt igitur quatuor libri principales [illegible] [illegible] compositus a quodam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] occasione.

S[illegible] [illegible] VIII [illegible] quo [illegible], et importat in [illegible] in ea [illegible] distinctione [illegible]

Sed ad secundam partem [illegible] [illegible]

[illegible] cum alias [illegible] causa semper deceat [illegible] intelligi, et ideò non sequitur, indè additur questio cum [illegible] numero postea prima [illegible] [illegible], Exemplum ut = C. XVII quest. IV. Si quis suadente. Et legitur causa 17.a questione quarta Capitulo Si quis suadente.

Si verò de tertia, ponitur, ut in prima hoc addito titulo de Consecratione, puta. De Consecr: dist: 1: Nocte sancta. i. est de Consecratione, distinctione prima Canone incipiente Nocte sancta.

Secundus nominatur Decretales compositus à Gregor: IX. seu Magistro Raymundo de illius Mandato continens quinque libros partiales, et [illegible] allegatio sequenti modo [illegible] et [illegible] Clericorum [illegible] [illegible] et honestate Clericorum, Capitulo incipiente Ut Clericorum

Tertius Liber, Sextus appellatur, compositus à Bonifacio VIII. in quo Decreta [illegible] Epistolas [illegible] [illegible] et [illegible] collecta [illegible] et [illegible] intitulatus Sextus et quod post [illegible] quinque libros compositus [illegible] [illegible] aliorum, [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] decreta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Quartus [illegible] V [illegible] [illegible] [illegible] XXII

consuleuit correxit et executioni mandauit. [illegible] autem = De statu: Monachorum: Quia contingit in [illegible] idest sub titulo de Religiosis Domibus in Canone, veu Cap. incipiens: Quia contingit in Constitutionibus Clementinis. Et potest etiam [illegible] Clement: vt [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible]: et [illegible] [illegible] [illegible], et Extrauagantes Joann: XXII. et Extrauagantes [illegible] [illegible] [illegible] Joann: XXII. et aliae diuersorum Pontificum [illegible] [illegible] textum, quae [illegible] simili modo, ac [illegible] Clementinae, [illegible] Extrauagant: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]: [illegible] [illegible] et Extrauagantes [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] in quo continetur textum

His ita praemissis confero ad explicationem Primi Libri Institutionum

In Rubricam.

Imperator [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] decet ex [illegible] enim nomine) [illegible] est bonum [illegible], melius medium, et optimus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Jes[illegible]

Nota [illegible] [illegible] [illegible] in omnibus [illegible] [illegible] [illegible] summum nomen, omissa tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de consuetudine, Cum [illegible] dicat [illegible] [illegible] de [illegible], [illegible] [illegible]

neandum, neque, per hoc quatenus esset de consuetudine vitiari instrumentum cum certis solemnitas omissa non debeat vitiare nisi ulterius procederet per eum annullando in ferm: in cap: 9 n° 2 de fid: instr. quaque fuit sensus Alex: super Clement: § de Nou: oper: nuntiat: aelat: per Cassorano super d° instit: citato ad addit. Fontanell: de Pact: Nupt: Claus. 2: n° 7: et Antonell: de temp: legal: Lib: 2: Cap: 29. n° 9: § Contrarium

Noto pariter instrumentum esse scripturam factam in actibus per ... probationem ... ad ... dam

Aliud est Privatum, seu Scriptura privata, a quolibet Privato scripta, et hec probat contra Scribentem non pro Scribente; Aliud publicum, et est scriptura facta coram Notario seu publica persona, et probat ... Cap: 2. de fid: instr.

In secunda parte Auctores ponit Imperator nomina et titulos suos, ... quod non parit ambitionem quia dignitates proprie ... a re ipsa sensi, et ita ... potest se ... [illegible]

[illegible]

[illegible] ut l. [illegible] in [illegible] ex [illegible] nesia de falsis infra [illegible] [illegible].

Imperator dicitur à suprema potestate imperandi [illegible] omnibus [illegible] romano imperio subjectis imperat et superiorem in temporalibus non recognoscit et ante coronationem non dicitur imperator sed rex romanus, ut notatur in cap. venerabilem de elect.

Dicitur Augustus i. sacer, sanctus [illegible] venerationem dignus et etiam ab augendo, quia Imperator [illegible] coronatur [illegible] [illegible] [illegible] rem [illegible] [illegible] imperii.

Descendendo ad proemium

Imperator in hoc exordio [illegible] proemium [illegible] esse armis et legibus [illegible] [illegible] [illegible] pacis [illegible] [illegible] militarem disciplinam [illegible]

De Iustitia, & Iure
Titulus Primus.

Incipiendo hic tractatum cum Imperatore à Iustitia, quasi Iuris Matre l. 1. ff. de Iust. et Iur. prò illius definitione dicamus, quod Iustitia est Constans, et perpetua voluntas ius suum unicuique tribuendi l. iustitia ff. Cod.; estque hic non de illa Iustitia Diuina, sed de ea externa quæ ad bonos mores formandos pertinet ad bonum quod reipub. Iudicium spectat.

Hecque duplex consideratur: una Vniuersalis, quatenus omnes virtutes complectitur; altera quæ una virtutum est, de qua loquimur: diuiditurque in distributiuam, quæ versatur circà varietatem premiorum, et penarum distributionis iuxtà rationem et varietatem personarum et meritorum

Et in comutatiuam, quæ circà [illegible] versatur, [illegible] æqua [illegible] [illegible].

Ius est ars æqui et boni [illegible] [illegible] collecto [illegible], quæ ad cognitionem iusti et æqui [illegible] [illegible] [illegible] cognitionem iusti et æqui.

Iuris [illegible] est [illegible] atque humanarum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] dicitur que Divinarum, non quod sint notitiae, sed Res Spirituales pertinentes, sed quatenus nobis natae sunt Res Divinae: Item quia tractant de Rebus Sacris, Religione, quoad externam Disciplinam [illegible] [illegible].

Juris praecepta generalissima sunt tria et non est ulla Lex, seu Legis ratio, quae ad aliquod ex ipsis non referatur.

Primum est: Honeste vivere, quod primario ad proprium uniuscuiusque [illegible] personam pertinet, sed etiam secundario caeterorum utilitatem respicit ex exemplum [illegible]

Secundum est Alterum non laedere, quod primario proximi utilitatem concernit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sed tantum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] poena, cum ra: tis suo auctore applicat; si vero sibi alterum cor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnes [illegible] [illegible] [illegible]

...si Merit: conse.

Tertium est ius suum Cuique tribuere, quod se habet ad Contractus et bonorum permutationes, et etiam poenas et praemia ne alter alterum contrahendo decipiat sed suum Cuique tribuatur, siue agatur de poena siue praemio debitum siue ad remunerandos Meritis: unde tam ad Magistratus quam ad Priuatos Iustitia comutatiua, et distributiua pertinet.

Duplex est ius: Publicum quod in iudiciis Principis et Magistratibus consistit, et ad statum rei publicae Romanae pertinet et in quo agitur de summa Imperii, et secundario etiam attinet ad priuatam utilitatem, ex quieto enim, et felici statu Communi, etiam bonum priuatorum redundat et de hoc ius non queritur;

Priuatum vero precipue ad bonum Priuatorum attinet, cum per illud agatur de personis rerum diuisione, et de Contractibus in consequentiam tamen respicit etiam publicam [illegible]

[illegible]

De

De Iure Naturali Gentium, & Ciuili
Tit: II.

Ius naturale est illud, quod natura omnia animantia docuit. et quod Homini cum ceteris Animalibus Commune est, et licet in brutis cum nulla sit ratio [illegible] cum eo intellectu, nempe quodlibet in suo genere et suo quoque modo [illegible]

Duplex est

Naturale primaevum, et est instinctus ille [illegible] communem na[illegible] quae nocitura videntur [illegible]

Natura[le] [illegible] est quod [illegible] instinctus eo[illegible] catio

N[illegible]

1.

Notate, quod [illegible] parentes quidem à naturali instinctu trahi ad Filiorum Educationem l. unica §. [illegible] Cod: de Rei Ux: act: sed à Jure Civili quodam necessitatem. Pater enim de Jure Civili potest cogi per Judicis officium praestare Alimenta filiis suis modo [illegible], et non solum legitimis et naturalibus sed etiam Naturalibus tantum; et de aequitate Canonica etiam Spuriis, et Adulterinis. l. si quis à [illegible] §. de lib: agnosc. cap: cum haberet extra de eo, qui duxit quam [illegible] tamen in: [illegible] si Filii [illegible] non habeant immo et [illegible] onus ad Matrem extendit; et Mater soluto Matrimonio per Divortium tenetur alere Filios usque ad tertium Annum completum [illegible] tibus tenetur. Parentes alere, quando sunt in egestate constituti. Ita et Fratres; et Alimentorum nomine veniunt [illegible] et habitationem sui necessarios [illegible] l. [illegible] ff. de [illegible], et Lib: seq.

Ius Gentium est, quod naturalis ratio inter omnes Gentes constituit, et apud omnes Populos peraeque custodit, et dictum Jus Gentium, eo quod [illegible] Gentes humanae utuntur [illegible] ff. de [illegible] sicut apud omnes [illegible] est [illegible]. Religio [illegible] [illegible] naturali secundario conveniunt. secundarium quo Gentes utuntur ex earum Constitutionibus quod ita [illegible]

[illegible]

Huius [illegible] sunt

Primo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ... [illegible] [illegible] ff. de [illegible] et [illegible]

Secundo. Erga Parentes et Patriam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quando est illius hostis l. [illegible] ff. de [illegible] et [illegible] [illegible]

Tertius [illegible], quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] introducta ad [illegible] [illegible] et ad [illegible] [illegible], et persona [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] hoc [illegible] ff. de [illegible] et [illegible]

Notate, [illegible] [illegible], quod bellum est aut ex: Publicum quod mandante Imperatore, seu Rege instruitur et est iustum: Privatum, quod inter privatos ob hostilitates [illegible], quod prohibetur [illegible] extat ff. quod Met: Causa [illegible] esset ad defensionem, et tutelam personae, aut re[illegible]. Defensio atque discretione est Iuris Naturae [illegible] discretione [illegible] Legi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

quo, quam alter ense non tenet; tamen quis eum dedecore fugere. Item apud D. [illegible]. Tertio. Circa tempus, ut defensio fiat incontinenti, alioquin rixa. Quarto circa causam, ut fiat ad defensam, non ad vindictam. [illegible] [illegible] non esset eum [illegible] [illegible] [illegible] non de homicidio [illegible] [illegible] [illegible] Manus, vel perpetua [illegible].

Quartus Effectus est Servitus, cum de Iure naturali homines quicunque nascebantur liberi, et cum ex bellis processerit Captivitas, naturalis ratio suasit potius servare Captiuos, quam occidere.

Quintus Effectus fuit distinctio Dominiorum, et rerum divisio à Iure Gentium introducta, ut quilibet suum agnosceret. l. ex hoc iure ff. de Iust. et Iur.

Sextus. Omnes ferè Contractus, et Obligationes, omnibus enim Populis communes sunt Contractus, exceptis quatuor Contractibus, qui à iure Civili denominantur, ut stipulatio, litterarum obligatio, [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

Septimus est [illegible] [illegible] et [illegible]

Octavus [illegible] [illegible] [illegible] ad Ius Gentium [illegible] [illegible]

De Iure Ciuili.

Ius Ciuile in genere describitur, quod unusquisque populus sibi constituit. Ius autem Ciuile dicitur hoc loco. Ius Ciuile in totum non recedit à iure Naturali et Gentium neque per omnia ei servit [illegible] enim addit, quandoque minuit; [illegible] Ius Ciuile, eo quod à Ciuibus, seu aliquo certo Populo [illegible] quando vero in genere dicimus de iure Ciuili, intelligimus de iure Ciuili Romanorum, quando legimus in Pandectis, et Codice.

Diuiditur ius Ciuile in scriptum et non scriptum et scriptum [illegible] et [illegible].

Ius Ciuile scriptum [illegible] est quod continetur in [illegible] omnia leges [illegible]

Ius [illegible]

O[illegible]

O[illegible]

[illegible] de [illegible] et [illegible].

Aut Consulus habet limitatam iurisdictionem sita in ciui:lis tantum, aut Criminalibus parui momenti, et in illis solum potest statuta [illegible]

Aut Consulus nullam habet Jurisdictionem ut Villæ et Castra, et Ciuitates, quæ sunt sub dominio alicuius et non possunt iure authoritate sui Superioris aut nisi confirmentur: possunt tamen condere statuta circa ea, quæ spectant ad expendendas proprias, et particulares [illegible]

Secundo: Collegia, et Artes dummodo sint licita et approbata. Et in his in quibus habent Jurisdictionem possunt inter se et de spectantibus ad proprium Collegium, et Artem, et quæ statuta ligabunt Collegiatos, et illos de Arte etiam in foro diuerso, ad [illegible] [illegible] quoad [illegible] causarum non quoad modum procedendi, non vero habebunt vim cum illis qui non sunt de Collegio aut Arte

Tertio Quarterium seu pars ciuitatis, circa tamen ea quæ spectant [illegible] eorum, quæ attinent [illegible] Ciui:tatem autem Ciuitatis non quoad [illegible] causarum requiritur; enim tunc consensus totius Populi, cum in: [illegible] parte, non resideat Jurisdictio

Quarto [illegible]
quotientes [illegible]

Quinto: Magistratus, et alij, qui habent perpetuam di-
gnitatem ad vitam

Sexto: Praeceptores, et Magistri in ijs, quae pertinent ad di-
rectionem [illegible]
[illegible]

Statuta [illegible]
[illegible]

Item etiam contra Ius commune. Nisi tamen ius commu-
ne resisteret [illegible] ratione, quia licet sta-
tuta condi possunt, quia Lex permittit. Si ergo prohi-
beat non possunt condi, et intellige semper [illegible]
contra bonos mores nec disponant de reservatis Prin-
cipi in signum praeeminentiae, ut legitimatio spurioru
[illegible] omnes [illegible]

Statuta non possunt condi contra ius naturae nec gen-
tium [illegible] sunt immutabilia §. sed non naturalia
[illegible]

Si vero [illegible] statutum non in totum [illegible] ius natu-
rale [illegible]
[illegible]

Statuta super [illegible]
rituali neque [illegible]
[illegible]

dari. Et hoc potest etiam per Statutum permitti: ut de latrone [illegible] et damnato [illegible] quando liceat [illegible]:

Aut ius diuinum simpliciter statuit, nec aliquid contrarium reperit, permissum, et sub distinguere oportet: Aut causa statuti uel legis humanae excludit peccatum, aut non: si excludit, ualet statutum, derogans iuri diuino, ut in [illegible] ... dicamus quod ius Ciuile requirit [illegible]: Aut non excludit, ut in casu alienationis [illegible], quae non ualet de iure Ciuili l. ex Iulia [illegible] et hoc etiam [illegible] in [illegible] tractu l. non dubium Cod. de Legibus: Talis lex non ualet, quia Iuramentum debet seruari, ubi non interuenit periculum Animae: Valeret tamen tale Statutum si esset confirmatum a Summo Pontifice in forma specifica.

Ius non scriptum, quod alio nomine dicitur consuetudo, et est ius quod moribus et usu [illegible] maioris partis [illegible], initiatum, continuatum et introductum est uim legis habens l. de quibus [illegible] de Legibus.

Omnes, qui statuta [illegible] et [illegible], et modo formis, et casibus de quibus supra in materia statutorum, possunt introducere consuetudinem [illegible] ad [illegible] inducendam non est necessaria scientia et authoritas superioris, alias raro uel numquam introduceretur. consuetudo [illegible] et non potest consuetudo introduci, ubi [illegible] consuetudine [illegible]

cuius

Naudsta (sic) [illegible] de [illegible] et [illegible] Peregrini [illegible]
[illegible] de succes:

Ad consuetudinem introducendam requiruntur. Pri:
mo quod sit rationabilis, aliàs diceretur corruptela
et non sit contra bonos mores

Secundo, quod sit praescripta, inveterata, et non in:
terrupta, et obtenta per tempus [illegible] ad praes:
cribendum. Requiritur autem [illegible]
quae sunt Iuris Civilis, et incipit currere à die
primi actus requisiti contra, nec praescribus, nam
[illegible] temporis [illegible]
ventus. Et ità etiam in his quae sunt praescrib[illegible]
[illegible] si verò sit contra Ius Can:m requiruntur
40 [illegible].

Item Consuetudo non [illegible]
[illegible]

Tertio: requiritur [illegible]
[illegible]

Quarto [illegible]
sit maior [illegible] quod maior [illegible]
[illegible]

Quinto [illegible]
[illegible]

Effect[illegible]

[illegible]

Se[illegible]
non [illegible]

Tertio [illegible] contra

24 Subdit hic Imperator dictam Iuris divisionem, nempe omne Ius spectare, vel ad personas, vel ad res vel ad actiones, et enim Personae sunt digniores; ideo ab his incepit hic Imperator lib. 1. ff. de albo. eu: [illegible]

Obiter notandum, quod, sicut Roma est nobilior ceteris [illegible], ita in [illegible] principalior pars est [illegible] [illegible] casu homicidii in convivio [illegible] spectantis [illegible] Dominis cognitio Delicti spectat ad Dominum Regionis [illegible] [illegible] in [illegible] et [illegible]

De Iure Personarum.
Tit: III.

Hoc, quod dicimus [illegible] personarum idem habet importare, ac [illegible] personarum, nempe illam qualitatem, vel conditionem Personae, vel quam [illegible] libertatis, vel servitutis, quod sit sui [illegible] vel [illegible]

Praecipua [illegible]

tione unus Gentium contra naturam secundum quam omnes liberi nascebantur [illegible] addicti Dominio a quo quidem Jure Gentium supra audistis introducitur servitutem a servando hostes captos in bello, qui prius necabantur, [illegible] dicebant.

Hic longa esset [illegible] lectio [illegible] servis, de libertinis, de Manumissis, et de lege Furia Caninia tollenda, verum cum hodiernis temporibus apud nos Christianos sit servitus sublata, remanente sola imagine in [illegible] qui fuerint bello capti, cum et ipsi hoc Jure utantur [illegible] in [illegible] nostros [illegible] titulos [illegible] omittenda duxi contentus sola ad Eruditionem indicatione

Servi igitur sunt qui omnino Domino subiecti sunt [illegible] res et bona

Causae Servitutis sunt Captivitas [illegible] [illegible]

[illegible]

Verum [illegible] maiore [illegible] aut [illegible] con. [illegible]

26. Licet de eiusdem consequentia licet videantur [illegible] Mo=
nachis, cum, et ipsi sint mundo mortui, [illegible]
[illegible] Monasterio acquirunt, et Testamenti
factionem activam non habeant, nihilominus
Monachus est liber, non servus, et ideo Testis esse
potest.

Queritur, an quis possit in perpetuum se obligare ad
servitutem cum hoc [illegible] servitutem, respondetur
affirmative et ratio est, quia cum sit simplex
obligatio [illegible] potest [illegible]
ri Glos: in L: antiquitas in verbo numquam Cod.
[illegible]

De Ingenuis
Tit IV.

Ingenuus est qui ortum trahendo a duobus ingenuis
sive libertinis, sive ex libertino, et ingenuo, sta=
tim ac nascitur: liber est.

De Libertinis
Tit. V

Libertini vocantur qui ex iusta servitute [illegible]
[illegible] libertate [illegible]
[illegible]

Manumissio est datio libertatis [illegible] modo quo fiebat cum dominus servum tenens [illegible] in Capite, aut alio loco Corporis dicebat velle eum esse liberum ac emittebat eum e manu [illegible] potestate.

Quibus ex Causis manumittere non licet
Tit: VI.

Debitores, qui habebant [illegible] non [illegible] manumittere in praejudicium Creditorum, ne sic impedirentur [illegible] vel [illegible]
Secundo [illegible] ob [illegible] manumittere

De Lege Fusia Caninia tollenda.
Tit VII

A[illegible] [illegible] ad [illegible] numeru [illegible]

De His, qui sui, vel alieni Iuris sunt.
Tit: VIII.

Alia personarum divisio est quod alij sunt sui Juris ut liberi Homines, qui non habent Parentes vivos [illegible] sunt emancipati: et qui sunt alieni juris ut servi, de quibus supra: Alij sunt alieni Juris, ut [illegible] quia Patris [illegible] [illegible].

De Patria Potestate
Tit: IX.

Supra vidimus alias Personas esse subiectas potestati Dominorum ut servi, alias potestati Parentum ut Filij, ideo hic subijcit Titulus de Patria potestate.

Patria autem potestas [illegible] [illegible], per quam Filij et Filiae, Ceterique Descendentes [illegible] [illegible] [illegible] ratione [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Pater, et Avus Paternus, etiam vivo Patre [illegible] [illegible] potestate non vero hoc Jus conceditur Matri, neque Ascendentibus ex Parte Matris [illegible] rentes + de in [illegible] vocan: [illegible] nam [illegible] [illegible] qui [illegible] sui, vel alieni Juris, et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible]

Potestati patriæ subsunt primo Filii, et Filiæ. Secundo Filii ex Filio, et sic Nepotes, et Neptes. Tertio Naturales tantum [illegible] matrimonio [illegible]. Quarto Legitimi tantum, seu [illegible] quamvis tamen Adoptio fuerit facta ab ascendente, [illegible] sive collaterno, seu [illegible] in casu arrogationis ut clarius [illegible] cabimus.

Filii illegitimi et Descendentes per medium [illegible] sicuti Nepotes ex emancipato Filio non sunt sub patria potestate, et præterea [illegible] bus modis, patria potestas solvitur.

Causæ patriæ potestatis sunt iustæ Nuptiæ. Adoptio de quibus infra, et Legitimatio

Sciendum est Filium naturalem [illegible] qui secundum naturam tantum nascitur, non secundum etiam dictamina Legum. Ideoque legitimi nomen non meretur, et erat ille qui oriebatur ex soluto et [illegible] matrimonii licet uxor non esset [illegible] permitteret [illegible] in hac materia [illegible] est Cap. [illegible] tamen [illegible] sibus naturalis [illegible]

[illegible]

offeret: demisso Imperatori, et Principi suo, ut Reip. inserviat, vel etiam offeret Curiæ, hoc est Curialium ordine secundum aliquos, qui erant illi, qui susti nebant onera et [illegible] ac de suo refundebant [illegible] quid deesset et hic observandum est cum [illegible] quod sicuti per oblationem Curiæ, ita hodie etiam per oblationem, seu ingressum in Monasterium et [illegible] [illegible], ibique emissam Professionem Filii di [illegible] fieri legitimi.

Secundo legitimatio fit per Rescriptum Principis, nemp. Imperatoris, seu Pontificis vel alterius Principis seu Nobilis, Cui hoc fuerit per Imperatorem aut Pontificem concessum, ut hic Bononiæ DD: de Cam[illegible] [illegible] [illegible] Nobiles [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]mum hoc Privilegium.

Tertio: Tandem per subsequens Matrimonium [illegible] [illegible] Qui [illegible] [illegible] legitimi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Sacramenti Matrimonii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Maculam; Etiam si fuerit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legitimentur.

Requiritur tamen ut Filius legitimetur per subsequens quod tempore Conceptionis potuerit esse Matrimonium inter Patrem et Matrem, nempe quod non [illegible] [illegible], affinitas vel Matrimonium cum alio [illegible] altera cum Filii suscepti per adulterium non legitimentur [illegible] per subsequens

Sortitur quoque effectum legitimatio ista, quod inter Na: [illegible] et [illegible] [illegible] aliud intercesserit Matrimonium. [illegible] vel subsequens prodest [illegible] quoad omnia, nempe dignitates Honores [illegible], et quoad successionem etiam Feudorum, ut notatur in Cap: [illegible] de Feudo defuncti [illegible] controversiae; et admittuntur ad fideicommissa, nisi testator expressisset contrarium, excludendo [illegible] non essent nati ex legitimo Matrimonio de tempore Conceptionis aut Nativitatis licet essent per subsequens legitimati

P[illegible] [illegible]

Primus est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potest: [illegible] in [illegible] illo [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Secun[illegible] [illegible]

Tertius Effectus quod Filius nequeat Patrem in ius vocare [illegible] qua [illegible] potest cum illatre aut [illegible] [illegible] descendentibus, adeoque hic sit potius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] arbitram [illegible] rectus patris potestatis. l. fin. Cod: de in ius vocan

Quartus: Inter Patrem et Filium [illegible] esse non potest cum una, et eadem Persona reputentur, nisi tamen de peculio Castrensi, vel quasi, de quo infra

Quintus Effectus est quod licet inter Patrem, et Filium possit esse obligatio naturalis, quae [illegible] consensu [illegible] [illegible], Civilis esse non potest ob proxime dictam rationem

Sextus: Filius in Iudicio Civili non potest contra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] non [illegible] [illegible] consensu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Decimus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]

V[illegible] [illegible]
[illegible] etiam [illegible]
[illegible]

D[uo]decimus [illegible]
[illegible]
[illegible] est tertia
[illegible]
Medietas autem si aliter [illegible] testamentum
non valeat §. [illegible] Inst: de Exhered: liber:, et sub [illegible]
[illegible]
[illegible] si non [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible]
[illegible]

Decimus tertius [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]

A[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

P[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

27 Aliud verò quasi castrense, et est, quod filius fam: extra militiam suo ingenio exercendo artes liberales acquirit [illegible] [illegible] ex redditibus Ecclesiasticis vel inserviendo ecclesiae acquirit [illegible]

[illegible] quod extra militiam [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] pluribus vicibus a patre habebat [illegible]

Et [illegible], nempe illud, quod non ex substantia [illegible] extranei [illegible]

[illegible]

[illegible]

De Natura [illegible]

T[illegible]

Antequam deveniam ad expositionem materiae huius [illegible] praemittere opus est declarationem [illegible]

[illegible] cadit cum maxime in [illegible]

[illegible]

quærea quod ab eadem [illegible] stirpe orte sunt, sangui-
nis et Naturæ societate juncte sunt; ideoque consan-
guinei [illegible]

Arbor Consanguinitatis est species [illegible], quæ demonstrat [illegible]

Linea [illegible] tiens Gradus continens et Cognationes distinguens.

Stipes est illa persona, a qua ceteræ personæ, de quarum [illegible]

Linea est triplex: una ascendens sive superior, in qua [illegible] secunda descendens in qua continentur personæ quæ a nobis ortum habuerunt et etiam inferior dicit[ur] tertia est ex transverso sive transversalis, vel collateralis in qua [illegible] personæ quæ nec a no[bis] [illegible]

[illegible]

[illegible]: [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]: Quia vero [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De Arbore Civili

[illegible] testato, [illegible] [illegible]

D[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Con[illegible]

[illegible] linea [illegible]scendentium et [illegible]scendentium [illegible] et eodem modo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut tot sunt [illegible], quot [illegible] [illegible] procedit tam in linea Collaterali [illegible] quam [illegible]

Ponamus [illegible] ad maiorem intelligentiam [illegible] rationali [illegible]

En [illegible] [illegible] [illegible] nus [illegible] [illegible] [illegible] tat a [illegible] [illegible] Tradiou [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] primam [illegible] sequuntur.

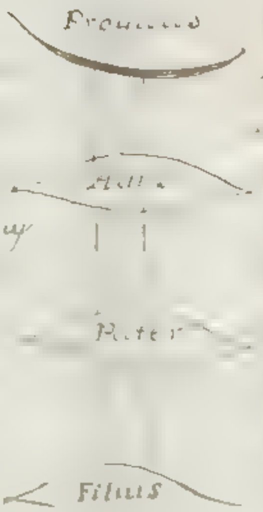

In [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], scilicet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] primam [illegible] [illegible] [illegible] videtur [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

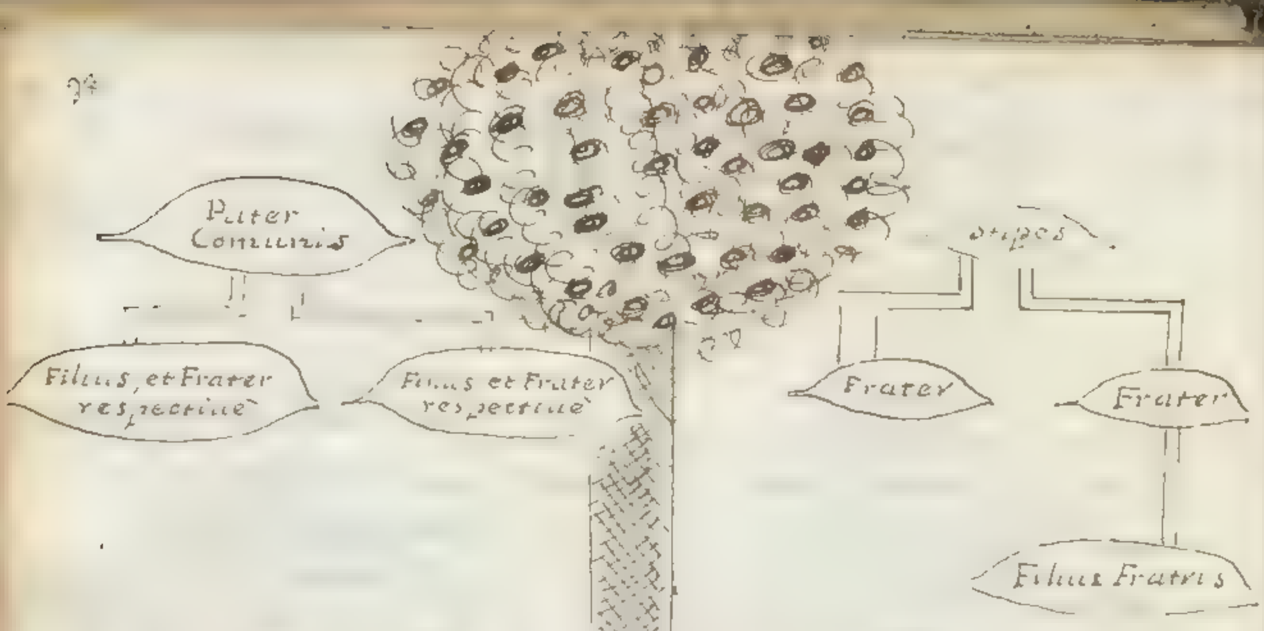

In linea collaterali equali, ...

In linea collaterali inequali ...

De Arbore Canonica

Hec precipue sunt advertenda propter Causas Matrimoniales et scilicet attenditur Computatio Graduum [illegible] tam in terris [illegible] rij, quam Ecclesie [illegible] [illegible] [illegible] quando [illegible] attenditur Computatio Graduum secundum [illegible] Canonicam [illegible] Canonicam tam in terris Imperij quam Ecclesie Cap: de Sede [illegible] [illegible]

Ad [illegible] secundum vero distantiam Graduum [illegible] Canonicum, tres proponuntur Regule.

Prima vero Linea Ascendentium, et Descendentium et nec convenit cum prima Regula [illegible] ora tradita, ut tot sint Gradus, quot Persone [illegible]

Secunda Regula datur pro Linea Collaterali in qua quoto Gradu [illegible] [illegible] [illegible] Iure Civili est, quia [illegible] [illegible] deficiunt de una [illegible] Iure vero Canonico computantur Gradus pro Matrimonio, ad quod due requiruntur Persone, [illegible] cap: ad [illegible]

Tertia Regula pro Linea Collaterali inequali [illegible] Quoto Gradu [illegible] remotior distat a Com[illegible]

eodem quoque inter se distant, necesse autem est considerare illum, qui remotior est à stipite, et quoto gradu distabit à stipite, [illegible] ab altero, qui stipiti est proximior

In linea Ascendentium, et Descendentium est ser: [illegible] atrimonium [illegible] ordam unicer [illegible] atrimonium contrahere non valorex.

In Linea Collaterali sive equali [illegible] quartum gradu [illegible]

Demonstratio

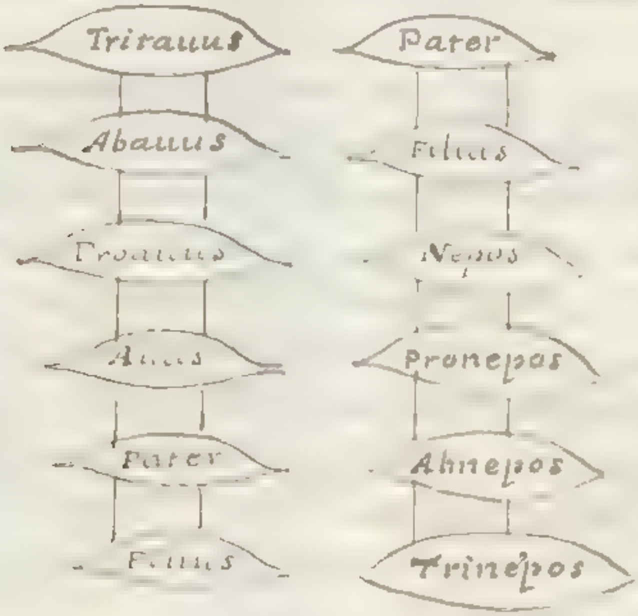

[illegible]

In Linea Ascendentium, et Descendentium [illegible] Canonico [illegible] sicuti de [illegible] [illegible] sunt [illegible] quot personae [illegible] [illegible] matrimonium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quinque gradu [illegible] [illegible] personae, a quibus per [illegible] [illegible], dempta una remanent [illegible], nihilominus non possunt [illegible] contrahere Matrimonium

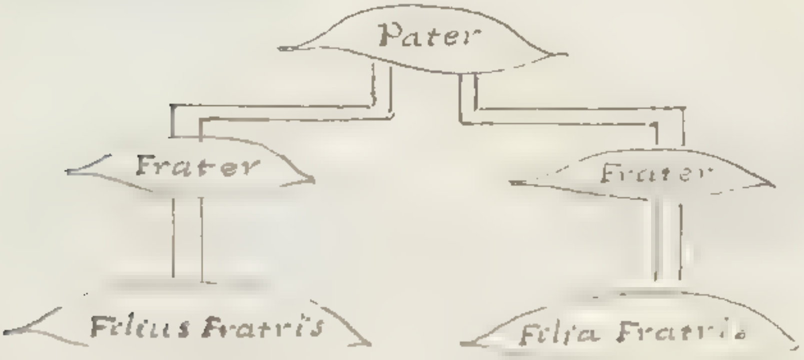

In Linea Collaterali equali, si vis scire quoto gradu [illegible] distet a filia fratris tui, videas quoto gradu [illegible] distet a communi stipite et invenies tres personas, filium tuum, Te, et Patrem tuum, dempta una, remanent duae. Ideo cum [illegible] distat a communi stipite duobus gradibus, ita pariter duobus gradibus distabit a filia Fratris Tui et erunt in secundo [illegible] [illegible] [illegible], et sic ad contrahendum Matrimonium licite inter Collaterales in Linea equali requiruntur octo personae et in decem sorte due licitum

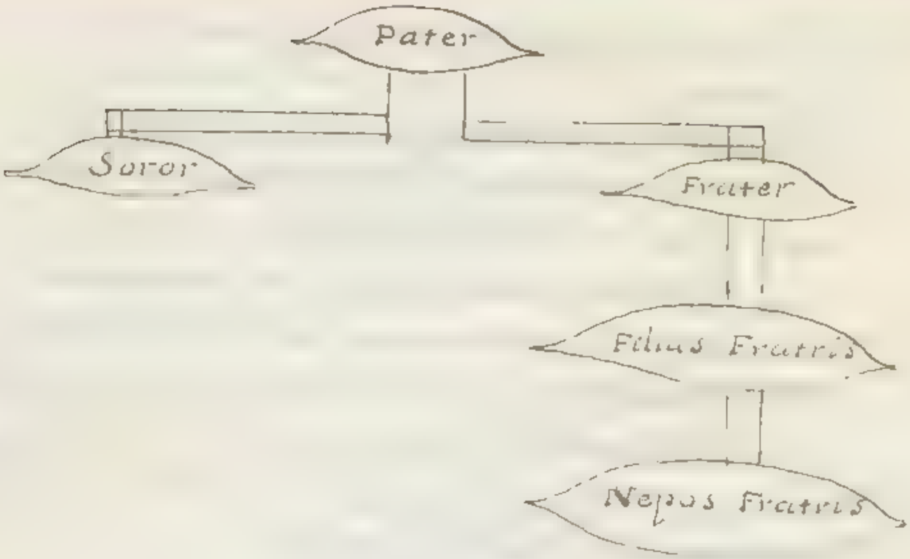

In linea collaterali inaequali remotior [illegible] ad se pro-
ximiorem, et quoto gradu remotior distat a communi stipite,
et ab illo de quo quaeritur.

Hinc, ut scias quot gradibus Nepos Fratris distet a
Sorore, quaeres quoto ille distet a communi stipite et
[illegible]
[illegible]
[illegible] ut matrimonium sit licitum in hac linea trans-
versali inaequali, requiritur, quod in una ex lineis
inaequalibus [illegible] ad minus quinque personae, et
[illegible] in quinto gradu a com-
muni stipite, potest cum quolibet proximiore [illegible]
in altera linea inaequali contrahere [illegible]
[illegible]

De Arbore Affinitatis.

Hec Arbor à Iure Civili fuit inventa, primo propter testimonium: Affinis enim contra affinem non potest esse testimonium. [illegible] propter [illegible] trimonium, cum Ius Civile vetet inter illos, qui loco parentum [illegible] vitricum cum privigna, quo vero ad successionem hec Ar[bor] [illegible] cum [illegible] ad successionem non promoveat

De Iure Canonico, propter Causas Matrimoniales tantum hec Arbor fuit adinventa. Differt in hac Materia Ius Civile à Canonico, quia [illegible] [illegible] constituit [illegible] [illegible] Canonico ex [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] Affines Matrimonium non prohibent, quod tamen est [illegible] Canonico in quibusdam Gra[dibus].

Affinitas secundum [illegible] personarum [illegible] [illegible] proveniens: [illegible] [illegible] proveniens.

Duplex est Affinitas: legitima, que mediante Matrimonio contrahitur; [illegible] [illegible], et fornicariam contrahitur Commixtionem.

Tria Genera sunt Affinitatis. Primum quod mediante una persona [illegible] [illegible] persona omni acquira persone per [illegible]

[illegible]iunctionem [illegible] genus [illegible] consti:
tuit [illegible] fratri meu[illegible] [illegible] in [illegible] primum
[illegible] et omnibus [illegible] fratris mei
[illegible] in [illegible] genere [illegible]

Secundum genus est quod [illegible] [illegible]
[illegible] contrahitur [illegible] enim [illegible]
[illegible] [illegible]monialem [illegible] primo ge-
[illegible], secundum genus constituit
[illegible] [illegible] uxor fratris mei, est [illegible] in
primo genere affinitatis, si nunc mortuo fratre
meo nubat Titio: est enim Mihi, et omnibus Consan:
guineis fratris mei in secundo genere Affinitatis

Tertium genus est quod [illegible]
contrahitur, [illegible] [illegible] [illegible] vel
[illegible]monialem [illegible] [illegible] genus
[illegible] constituit. [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] mihi
et omnibus [illegible] fratris mei in [illegible]
genere [illegible].

Quinque [illegible] traduntur

Primo [illegible] [illegible] vel [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

Secunda [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], et Consanguineos Uxoris, et in-
ter Uxorem, et Consanguineos Mariti inter Con-
sanguineos autem Mariti, et Consanguineos Uxo-
[illegible] [illegible] [illegible]monii

Tertia Regula Consanguinei Uxoris quoto gradu [illegible] ipsi Uxori iure Consanguinitatis eodem gradu sunt ipsi Marito iure Affinitatis, et e contra Consangui: nei Mariti quoto gradu Consanguinitatis sunt [illegible] Mariti totidem sunt ipsi Uxori iure Affinitatis.

Consanguineos usque ad quartum gradum inclusive Matrimonium prohibetur, ita quoque inter Af: fines vigente hac prohibitione tam in Affini tate legitima, quam illegitima

Quinta Regula: Inter Ascendentes, et Descen: dentes Affines in infinitum [illegible] Matrimonium [illegible] Privignum iungi, qui loco Parentum liberorumque [illegible] unde Noverca non potest nubere Privigno [illegible] [illegible]

Primum Genus Affinitatis secum fert prohibi tionem [illegible] usque ad quartum gradum [illegible] Affinitatis est sublatum, ita quod ego possum duce[illegible] [illegible] Uxoris meae, quia est mihi in secundo genere affinitatis

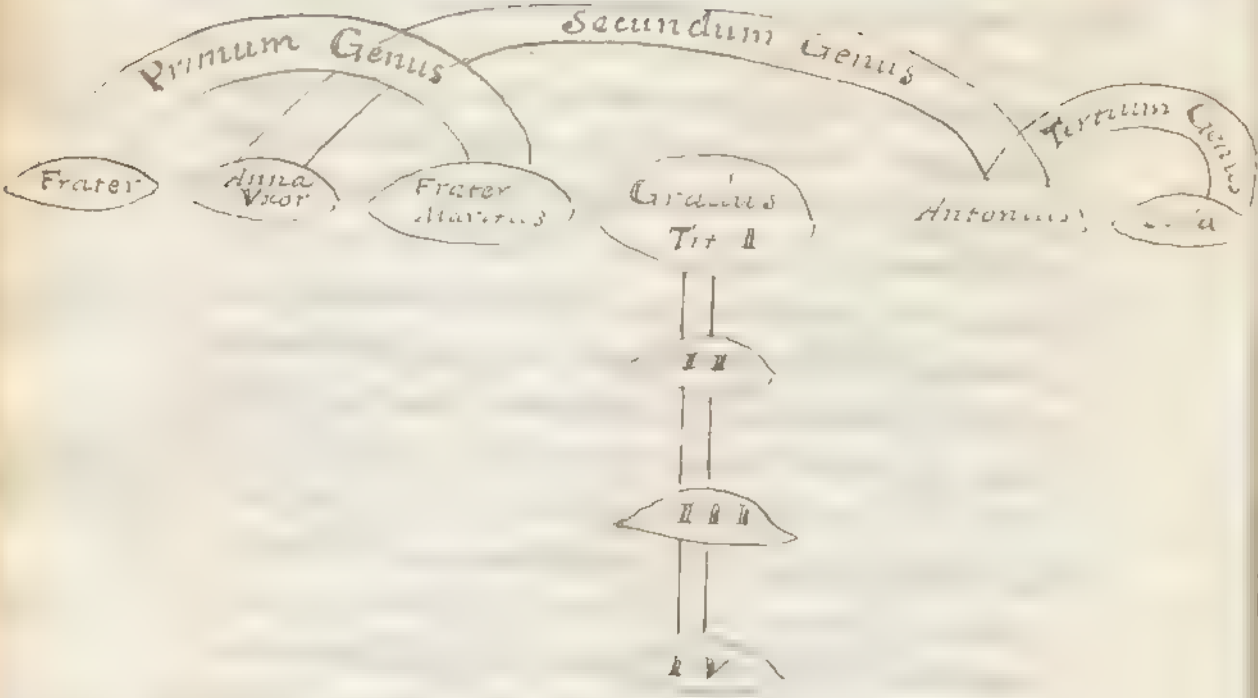

De [illegible]

[illegible] idest [illegible] commissiones [illegible] ad [illegible]

[illegible] [illegible] cum non habeant [illegible] consensum Cap: dilectus de [illegible]

[illegible]

Sponsalia, alia sunt de futuro quæ sunt promissio de futuro matrimonio contrahendo [illegible] per quæ, quis serio, et simpliciter et absque conditione promittit [illegible] servatis ab Ecclesia et [illegible] aliis requisitis concurrentibus et hæc [illegible] matrimonium dicuntur

In [illegible] sponsalibus de futuro [illegible] amittit arrhas si sunt datæ, et tantundem de proprio amittit: Obligant sub culpa Mortali [illegible] Matrimonium suo tempore contrahere, non minus ac obligent alii Contractus in materia gravi [illegible] ac [illegible]: [illegible] quest [illegible] sed licet non oriatur Affinitas, oritur tamen publica honestatis [illegible] matrimonii [illegible] sponsum, et Conjunctos sponsæ in primo gra: [illegible]

[illegible] ecclesiæ tenetur, nisi obstaret legitimum impedimentum: Debetque à Judice Ecclesiastico moneri [illegible] coactio timeatur, nam difficilem [illegible] monitio, quam coactio [illegible] de Sponsalibus

H[illegible] vel pœnis vel utriusque si sorte de [illegible]

S[illegible]

trahendum Matrimonium de praesenti, et illud [illegible] casu nam quando certum tempus non est praescriptum, [illegible] est sponsam expectare debere sponsum in eadem Provincia degentem per biennium, in alia vero Provincia per triennium, nisi iusta absentiae causa concurreret tunc enim expectandus foret l: a. Cod: de Nuptijs cap: de illis extra de Nuptijs [illegible]

Tertio per Affinitatem supervenientem, ut si post sponsalia contracta sit Leprosa

Quarto. Dissolvuntur per subsequens Matrimonium de praesenti sponsalia de futuro etiam iurata Cap: si inter 31: de sponsal

Quinto per Professionem emissam in Religione approbata per susceptionem Ordinis sacri, per votum simplex Castitatis emissum [illegible]

Sexto: per Fornicationem alterius ex sponsis seu favore innocentis

S[illegible] de praesenti [illegible] consensum [illegible] secundum [illegible] consensum [illegible] si [illegible] dicat [illegible], Vis me habere in [illegible] Coniugem, et illa respondeat, [illegible] volo te habere

D[illegible] de praesenti et de futuro, quia ista [illegible] dissensio [illegible] illa, neque utriusque dissensio [illegible] et qui dissensit potest compelli [illegible] Matrimonium consumandum: Quia Quo

Deus coniunxit homo non separet.

Secundo differunt quod sponsalia de futuro dissolvuntur per sequentia de presenti: sed sponsalia publica de presenti, non tolluntur per alia sequentia sponsalia de presenti, sed priora preferuntur posterioribus; Que Conclusio valet etiam si posteriora sint per Concubitum consumata.

Duplicia sunt sponsalia de presenti, alia publica, alia Clandestina: Publica sunt, que palam contracta sunt in presentia testium, quibus probari possunt; et in facie Ecclesie, et coram Parocho, et ad formam Concil: Trid: Sess: 24: de refor: Matrim: Cap 1°

Matrimonia Clandestina sunt que contra Ecclesie prohibitionem generalem vel specialem expressam vel tacitam contracta sunt. Clandestina [illegible] stricte, et proprie, que Clam et remotis arbitris et nullis testibus contrahuntur. Secundo large quando omissis tamen proclamationibus [illegible] Matrimonium contrahunt. Priora sunt à Iure Canonico omnino prohibita [illegible] Secunda vero sustinentur licet careant [illegible]

Possunt Matrimonia fieri sub conditione [illegible] aliquem casum, vel eventum [illegible] aliquid factum, vel non; Et conditione nondum

exstante vel petente Matrimonium non est fir-
mum nec ipse eo dici valet orta actio, vel obli-
gatio, sicuti idem est in ceteris contractibus

Circa conditiones operæ pretium est: sciatis quod quedam sunt Conditiones inhonestæ, et turpes et contra substantiam Matrimonii ut ducam te in uxorem si te [illegible] et si-
milia vitiant, et impediunt Matrimonium; si non sint contra substantiam Matrimonii, ut si [illegible] turpes vel impossibiles, ut si Cœlum digito tetigeris et hæ favore Matrimonii pro non appositis habentur, et Matrimonium tamquam sine conditione valet.

Quedam sunt honestæ ut ducam te si Pater consen-
serit vel si dabis Mihi Mille pro Dote, et hæ va-
lent, et suspendunt consensum, donec conditiones huiusmodi adimpleantur quibus non impletis Matrimonium dissolvitur quod intelligitur pro-
cedere re adhuc integra et si transit ad alios præ-
sentis puri consensus actus non descendentibus

Si ante eventum conditionis alter resiliteat nec alia sponsalia de presenti contrahat, licet im-
pediatur, postea conditio non tenet consummare Ma-
trimonium, quia Matrimonium sub conditione
habet pro sponsalibus de futuro, que ex superve-
niente dissensu dissolvuntur [illegible]
[illegible]

[illegible]

licet ex post consensus Patris superueniat, tam eo: qui non debet ad adimplendum Matrimonium Cap. [illegible] de [illegible] in 6.

De Nuptijs Licitis

Nuptiæ Matrimonium et Coniugium sunt synonima et accipiuntur Nuptiæ pro Sponsalibus de presenti, quæ et Matrimonium dicuntur. etiam pro Matrimonio consumato, et magis pro: prie pro illa die festiua, qua fiunt Nuptiæ et Solemnia.

Matrimonium vero Nuptiæ licitæ sunt quæ appro: bante lege, uel Canone contrahuntur, et [illegible] [illegible]

Contractus [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tradit, et acceptans [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Habet autem ab institutione [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tamen [illegible] una eleuauit in uerum, et [illegible] [illegible] Sacramentum, ut [illegible] [illegible] [illegible]

Nuptiæ [illegible] Matrimonium est Viri, et Mulieris [illegible] [illegible] [illegible] individuam [illegible] Consuet [illegible] [illegible] [illegible] Diuini, atque humani [illegible] Co

niunctio individuam vitae consuetudinem continens divini, atque humani iuris communicatio.

Dicitur viri et mulieris, ut denotetur, quod unus, et non plures simul, et eodem tempore uxores habere non permittitur;

Item viri, et Mulieris ad excludendam omnem aliam Coniunctionem, sive in una, sive in altera specie.

Dicitur legitima coniunctio, ad differentiam concubinatus, et vagarum libidinum, quas Deus prohibet, et severissime punit.

Item ad differentiam illicitarum nuptiarum, quae de iure prohibentur

Individuam vitae consuetudinem continens, quia semel coniugati, nisi certis de Causis, non [illegible] dissolvi.

Divini iuris, cum contrahentes debeant eiusdem esse Religionis: Humani autem, cum in perfecto Matrimonio uxor debeat forum viri sequi.

Ad iustas Nuptias requiritur; iusta aetas scilicet in masculis quatuordecim, in feminis duodecim annorum notando tamen quod secundum ius Canonicum non adeo stricte tempus attenditur sed etiam potentia consummandi Matrimonium [illegible] vires ac [illegible] [illegible]

[illegible]

Infans constitutus infra septimum nec sponsalia de presenti, nec de futuro contrahere potest, cum eidem deficiat consensus, non habet enim, nec velle, nec nolle.

Impubes vero maior septimo anno non contrahit de presenti, sed tantum sponsalia de futuro, que sortiuntur effectum, quatenus perveniens ad pubertatem perseveret in eadem voluntate

Impubes, qui cum impubere contrahit, non potest resilire, donec uterque ad pubertatem perve: nerit; Et ratio est, quia sicuti non habent per: fectum consensum, ita, neque dissensum, quod semper iure ligatis nisi [illegible]

Si vero Pubes contraheret cum impubere tenetur ex: pectare donec ad pubertatem perveniat et si ille perseveret, ille adimplere tenetur, quod non procedit si Pubes nondum perveniente im: pubere ad pubertatem cum alia de presenti contraxerit

Queritur, si debet apposita pena in casu non observan: tie Contractus sponsalium, utrum valeat

Respondet: negative [illegible] cum [illegible] contra bonos mores [illegible] timore pe[illegible] illos, quos amor et concordia [illegible]

C[illegible]

non enim sola voluntas, sed expressus consensus habitus, vel per verba vel per signa evidentia requiritur; Et quidem consensus collatus in tempus praesens; Et qui consensus debet esse verus, integer, et liber, remota omni coactionis materia; licet enim coacta voluntas dicatur in alijs Contractibus voluntas, Et sic per metum quis contrahat, debeat rescindere per edictum, quod metus causa in materia Matrimonij adeo liber debet esse consensus, ut illo interveniente ipso iure non valeat, et oriatur impedimentum dirimens.

Consensus parentum de iure naturali ob reverentiam, de iure Civili ratione patriae Potestatis, ac iure divino ratione praecepti honorandi Patrem, et Matrem, de iure vero Canonico, cui in hac materia stare debemus, requiritur, ut dixi, solum de consilio et honestate, non de necessitate. Et promissum sive contractum Matrimonium sine huiusmodi consensu valet, cap. sufficiat 27. q. 2. et cap. cum 32. quest. 2

Attenta hac determinatione Iuris Canonici, sequitur quod licet Pupillus sine Tutore, et Minor sine Curatore valide non contrahant, tamen sine illis Matrimonium contrahere valent, in communi [illegible] de Iusto

Notate quod [illegible] quis constituisset procuratorem ad [illegible] standum nunc consensum et revocasset licet procuratori non sit nota revocatio [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]

Requiritur itidem, ut contrahatur in facie Ecclesiæ, seu coram Parocho, et testibus: licet enim olim valeret Matrimonium sine tali solemnitate, hodie non tantum illicitum sed, et invalidum determinavit Concil. ubi supra de reformat: Matrim. cap: 1. sess 24.

Tandem exigitur; ne inter Contrahentes adsit impedimentum. Et ad hoc vitandum idem Concil: sanxit ter a proprio contrahentium tribus diebus festivis inter Missarum solemnia publice denunciari huiusmodi Matrimonium faciendum; quibus præmissis poterit deveniri ad Matrimonium coram Parocho, seu alio Presbytero permittente Ordinario aut tribus testibus. Valet tamen Matrimonium etiam omissis denunciationibus sed peccant mortaliter contrahentes sine eis [illegible]

De Nuptijs illicitis

I[illegible]

I[illegible]

Interdictio, quando Ordinarius ad aliquod tempus prohibet Matrimonium contrahendum. Secundo tempus Interdicti, seu feriarum, nempe ab Adventu Domini usque in diem Epiphaniæ, et à die Cinerum usque ad Octavam Paschatis: Trid: Sess: 24 de reformat: Matrim: cap: 10. Tertio propter Uxoricidium, Presbitericidium, et alia similia: Quarto Sponsalia de futuro impediunt, ut iis permanentibus non fiat cum alia Matrimonium: Quinto: Votum simplex non nubendi, aut suscipiendi Ordines sacros, vel ingrediendi in Religionem vel Castitatem servandi cap: consuluit. ad: Meminimus, et Cap: Rursus Qui Clerici, vel voventes et cap: unic: de voto in 6:°

Alia vero sunt impedimenta, et dirimentia, quæ recensentur sub his Carminibus.

Error conditio votum cognatio crimen.
Cultus disparitas vis ordo, Ligamen honestas
Si sis Affinis, si forte coire nequibis
Si Parochi, et duplicis desit præsentia testis
Raptave sit mulier nec parti reddita tutæ

Non valebunt igitur Nuptiæ, et illicitæ ac [illegible] reputantur.

Prohibitione [illegible] ascendentes et descendentes et inter [illegible] usque ad quartum gradum [illegible]

Sub hoc autem impedimento Cognationis venit etiam Spiritualis, cum ille, qui a Sacro Fonte Virginem leva-vit non permittatur eandem in Uxorem suscipere.

Ita etiam Cognatio Legalis comprehenditur, adeo ut non tantum inter Patrem adoptantem, et filiam adoptatam sed, nec inter fratres et sorores esse vale-at Matrimonium, hac tamen adhibita distinctio-ne: Aut ex una parte est filius naturalis, et legi-timus simul, et filia est legitima tantum idest [illegible] et [illegible] non potest esse inter [illegible] Matrimonium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Aut filius est naturalis tantum non autem [illegible] filia vero est legitima tantum, et Matrimonium [illegible] contra [illegible]

Aut [illegible] fratres et sorores ex [illegible] parte [illegible] tantum et [illegible] [illegible] Matrimonio [illegible] [illegible] non reperiatur prohibitum

Secundo: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gradum [illegible] [illegible] [illegible] tra traditam

[illegible]

2; et 3: de Coniug: Servor: Quod hodie ob sublatum usum Servorum non emergit, et si quis sciens duceret Ancillam Ecclesiae non dissolvit cap: apposuit de Coniug: servor.

Quarto: ex ratione Voti Castitatis, quia est, quod emittitur in Professione Religiosa, et in susceptione Sacri ordinis Cap: unic: de Vot: et Voti redempt: in 6°

Votum enim simplex non rescindit, sed tantum impedit Contrahendum excepto Voto ipso emisso per Religiosos Societatis Jesu post Novitiatum, quod dirimit Matrimonium, ex Constitutione Gregor. XIII. incipien: Ascendente 89: Bullar: Tom: 2.

Quinto ex ratione Aetatis ut supra [illegible]

Sexto: inter Raptorem, et Raptam de iure Civili non solum de iure Canonico nisi raptus fuisset alienum Parte, qui tamen praesumitur, donec sit penes Raptorem, et sub potentia in loco tuto, et separata à Raptore, quae si adhuc consentiret habere illum in Maritum poterit inter ipsos celebrari Matrimonium [illegible] ubi supra de Raptor: Matrim: cap: 6?

Septimo: ex ratione publicae honestatis non potest ea quae fuit desponsata [illegible] contrahere cum Consanguineo sponsi [illegible] [illegible] non ultra de Consanguin: et affin: honestas enim [illegible] [illegible] [illegible]

-a orta, tam in sponsalibus de futuro, quam de præsenti, quæ habet vim irritandi sponsalia subsequentia Cap: unic. de sponsal: in 6:°

Notando tamen hoc impedimentum non excedere primum gradum in sponsalibus de futuro ita quod [illegible] solutis sponsus non potest contrahere [illegible] cu[illegible] [illegible], et e contra [illegible]: ubi supra cap: 3: quod impedimentum non insurgeret [illegible] non esset causa ex [illegible] impedimento.

In sponsalibus de præsenti [illegible] ad quartum gradum [illegible] [illegible] Concil: [illegible] V [illegible] [illegible]

Octavo [illegible]

Nono [illegible]

Dec[illegible]

Error esset qualitatis, vel fortunæ, puta ducens pauperem, quam credebat divitem et deifloratam, vero virginem, non valet ad dirimendum, quia error non perimit substantialia cap: unic: n. 9: quest. p.

Vndecimo: propter Crimen, Adulterium, nempe cum occisione, aut machinatione Occisionis Coniugis, vel cum promissione futuri coniugij, cap. significasti, de eo, qui duxit in Matrimonium &. nec non et conssequendum alia delicta propter quæ [illegible] patrata prohibetur, in penam per Ecclesiam Matrimonium videatur, Sanchez lib. 7. de Matrim: disput: 70.

Duodecimo propter Vim, quæ cum metu tollat consensum, etiam si intervenisset culpa patientis puta si repertus in flagranti cum filia a coactus, a patre puellæ ad desponsandam illam, in cap. [illegible] n. de iis, quæ vi, metusque causa fiunt [illegible] tamen quod si cessato timore sponte processerit, cohabitare [illegible]

M[illegible] tamen requiritur [illegible]

[illegible] qualitate [illegible]; circa metus sufficientiam.

Circa hoc profecto animadvertendum metum illatum [illegible] cum reverentia [illegible], non sufficere ad allegandum Matrimonium factum per vim, nisi Metum reverentialem comitaretur timor facti, quia [illegible] ad sic contrahendum coegerit.

Decimo tertio. Ratione impotentiae, sive naturalis vel accidentalis ex Maleficio quae praecesserit Matrimonium et sit perpetua [illegible] Ecclesiasticum cap. fraternitatis 6: de frigid: et malef., quae si sit indubitabilis statim fiet separatio [illegible] triennium ad experimentum an quoquo modo cessaverit [illegible] 10:7: divort: 104

Decimo quarto. Si non interveniat Parochus, et duo vel tres testes ex Trident. de reformat. Matrim: cap 1°

Decimo quinto [illegible] Matrimonium cum [illegible] non est irritum [illegible] 14: [illegible] Matrimon[illegible]

Limitatur tamen in supradictis casibus, quando Ecclesiæ dispensatio intercederet, in illis scilicet pro quibus Papa dispensare potest, prout in iis, quæ sunt de iure Ecclesiastico

Quæritur, si quis contracto Matrimonio inscienter susceperit filios, sunt ne legitimi. Respondetur, aut contrahentes sciunt illicite contrahere, et non sunt filii legitimi, aut unus scit, alter ignorat, et bona fides unius iuvat, ita quod filii sint legitimi.

De Diuortio.

Diuortium est legitima separatio Mariti et Uxoris cum Causæ Cognitione apud competentem Iudicem Ecclesiasticum, nempe coram quo debent tractari Causæ Matrimoniales.

Dicitur legitima, quia debet fieri secundum Leges et Canones a Lege permissas.

Dicitur cum Causæ Cognitione: Quia non debet fieri propria authoritate, sed coram competente Iudice cum causæ cognitione adeout si Uxor sicut expulsa debeat ante omnia restitui et [illegible] nisi notorie constaret de adulterio [illegible] commisso

prima

Prima causa divortii est, quando coniux alteri parat insidias, seu quando vir nimis est saevus, et Crudelis, et tunc debet praestare cautionem de non sic dure tractanda, quae Cautio si non sufficiat et tollat timorem fit separatio, quoad thorum seu habitationem tantum

Secunda: ex existente altero Coniuge infideli altero fideli, et infidelis nolit habitare cum fideli [illegible] alteri permittitur contrahere Matrimonium quod procedebat secundum tempora primitivae Ecclesiae quando alter ex coniugibus convertebatur ad fidem Catholicam, alter vero perseverabat in [illegible] superstitione, ac caetera quae iam supra vidistis, quod non potest Christianus cum pagana iungi.

Tertia est Adulterium, nisi uterque coniux similiter adulterasset, quia tunc fit compensatio: vel nisi Maritus uxorem prostituisset, vel nisi uxor credens illum absentem [illegible] alteri nupsisset vel fornicaret nisi esset ignoranter cognita ab illo quem suum esse Maritum credebat.

In hoc casu pariter fit separatio thori, et habitationis tantum nec licet innocenti coniugi ad alias Nuptias transire

Quaeres an si vir [illegible] uxor an illum sequi teneatur, et respondeo cum distinctione, vel [illegible], et tenetur sequi, aut est [illegible]

tio, aut ex urgenti Causa, et pariter teneti à prin:cipio, aut ignorabat à principio, et seu peregrinatio est Longa, et ex mera uoluntate, et non tenebit: Cap: una quoque 13: quest: 2

Sciatis pariter, quod si Maritus Delictum aliquod comittat, propter quod relegatur, seu deportetur non est causa sufficiens pro dissolutione Matrimonij: sicuti si Morbi superueniunt, licet contagiosi, et incurabiles, non propter hoc dissoluit Matrimonium consumatum, seu etiam de presenti contractum.

Idem firmandum dicimus, si furor superueniat licet enim Lepra, Morbus, et furor dissoluant sponsalia de futuro non tollunt contracta de presenti: sunt enim ideo insimul copulati, et ut leta, et tristia simul tolerent, et alter alteri auxilium ferat

Circa premissa queritur, an aliquo casu possit taliter fieri diuortium, ut soluatur etiam quoad uinculum et distinguitur inter Matrimonium Ratum, et Consumatum.

Primum soluitur professione in aliqua Religione approbata cap: uerum cap: ex publico de conuers: coniug: [illegible] Matrim: [illegible]

[illegible] uero nempe consumatum [illegible]

[illegible]

ectum nequit solui, sed solum quoad thorum, ut supra uidimus.

Ratio differentiæ est, quia Ratum licet non differat essentialiter à consumato differt tamen integraliter in quantum consumatio non est de essentia, sed de integritate Matrimonii, quod per consumationem maiorem acquirit indissolubilitatem ratione diuersæ significationis: Consumatum enim habet significare unionem hypostaticam Christi cum Ecclesia, quæ omninò est indissolubilis, et Matrimonium Ratum significat unionem Christi cum anima per gratiam, quæ potest dissolui per Peccatum cap. debitum X. de Bigamis non ordinand:

Notate tandem circa Matrimonia quod licet secuto diuortio possint reiterari, quod euenit, primo mutua reconciliatione; secundo superueniente adulterio ex parte illius qui propter huiusmodi delictum diuortium detur.

Tertio, si per Errorem factum esset Diuortium cum nulla conuenientia in Causis Matrimonialibus, ità ut in iudicatum transeat quin comperta ueritate retractari non possit

De Adoptionibus
Tit: XI.

Adoptio est Actus legitimus, per quem quis fit Filius, qui non est, verè naturam imitans.

Sex sunt Filiorum species.

1.° Filij Legitimi, et Naturales simul, qui sunt procreati ex Legitimo Matrimonio.

2.° Legitimi tantum, seu adoptivi, qui non secundum naturam sed se: cundum Leges, et Jus Civile Filij fiunt

3.° Naturales tantum, qui procreantur ex Concubina quam quis Domi loco Uxoris retinet

4.° Spurij, seu Vulgo quæsiti, nati ex publica Meretrice qui Patrem demonstrare non valent

5.° Nati ex Coitu, etiam à Jure Civili expressè damnato, ut sunt incestuosi, nati ex gradu prohibito [illegible], et Nefarij, nati ex ascendentibus, ac descendentibus.

6.° Filij Spirituales quos ex sacro fonte levavimus

Dividitur autem Adoptio in [illegible] et Arrogationem

1.° [illegible]

[illegible]

[illegible]

riam, qui adhuc habet Patrem naturalem, superstitem, in cuius est potestate imperio Magistratus fit filius alterius, nempe Adoptantis

Si Adoptio fiat ab Extraneo, nullatenus sanguine iuncto, vel iuncto in gradu [illegible] quoad Iura Adoptionis pro Extraneo reputatur, non transit in potestatem Adoptantis, sed tamen succedit Patri adoptanti una cum aliis filiis legitimis, et Naturalibus simul: Item succedit in Dignitate Senatoria. Item potest corrigi, et emendari a Patre adoptante: sicuti non valet Patrem adoptantem sine venia in ius vocare: eandem rationem Adoptionis ut supra dixi non valet esse Matrimonium inter Patrem Adoptantem et filiam adoptatam

Si vero Adoptio fiat ab Ascendente Paterno, vel Materno, puta [illegible] scilicet Patre [illegible] tunc desinit esse in potestate Patris legitimi et naturalis et transit in potestatem Adoptantis adeoque transit ut quidquid acquirat Patri adoptanti nec Patri naturali et legitimo [illegible]

Arrogatio est [illegible]

tatus, sive Arrogandus debeant interrogari, an ille illum velit, et iste, an patiatur arrogari: Maiorque Cautela, et Solemnitas adhiberi, cum de maiori agatur prejudicio, cum Arrogatus transeat cum Persona, et Bonis in Arrogatorem, quod sic non evenit in Adoptato ab Extraneo, qui remanet sub potestate proprii Patris

Potest Pubes, et Impubes arrogari, et in Arrogatione Impuberis debet precedere Causæ Cognitio, an sit honesta, et Pupillo expediens; Et pariter Arrogantis Ætas, Affectio, Fortunæ Conditio et Mores: Et tandem tenetur Arrogator satisdare de restituendis Bonis Impuberis arrogati, bona venientibus ab intestato, si decedat in Ætate Pupillari

Effectus Arrogationis sunt

Primo: Filius arrogatus transit in potestatem Arrogatoris cum omnibus suis Bonis, ac Liberis, si quos habet in potestate, adeout possit ab Arrogatore alius in Adoptionem dari cum Arrogator sortiatur eandem patriam potestatem, [illegible] et legitimus

Secundo: Arrogator succedit Arrogato ab intestato.

Tertio Arrogatus succedit Arrogatori, non solum ab intestato sed etiam ex testamento, adeout si Arrogator preteriat in testamento Arrogatum, [illegible]

[illegible]

restituenda omnia bona sua, sed etiam consequitur quartam partem bonorum arrogatoris ex [illegible] divisione Divi Pii, licet non habeat querelam inofficiosi. Atque Arrogator potest sine causa iusta arrogatum emancipare, quod si fecerit, adhuc eidem quarta debebitur. Etenim non aliter [illegible] de adoptionibus

Adoptare et arrogare licitum est unicuique, quomodo non prohibeatur a lege: Ex: Gr: Minor natu non potest Maiorem adoptare, seu arrogare, necesse enim est ut qui adoptat, vel arrogat praecedat adoptatum vel arrogatum in aetate per decem et octo annos. Cum [illegible] castratus non potest adoptare: spado vero potest l: 2: §: illud ff: de adoptionibus.

Feminae cum nec naturales habeant in potestate sua, nec adoptare possunt nisi [illegible] permittatur a principe et tamen neque tunc adoptatos habent in potestate

Possunt vero omnes in [illegible] descendentium adoptari ex: gr: filius, nepos, et pronepos. nemo autem potest [illegible] in fratre adoptare cum [illegible] decet; Consentaneum, ut fratres a fratribus [illegible].

Tandem Naturalis seu bastardus non valet adoptari ut legitimus fiat, et ratio est, quia per legitimationem est [illegible]

Quibus Modis Ius Patriae Potestatis soluatur. Tit: XII.

Cum suprà viderimus de Causis Patriae Potestatis, modò videndum quomodò nec potestas finiat.

Primo: finitur et soluitur Morte naturali Patris, cum hac tamen distinctione. Cum filius habet Patrem, et non Avum, et mortuo Patre finitur; sed si habet utrumque, altero ex istis defuncto, nempe Avo, cadit sub potestate alterius scilicet Patris, qui vivente Avo in habebat sub potestate, cum et ipse esset sub eadem potestate.

Secundo: Morte Civili, quando quis propter Delictum deportatur vel per sententiam Capitalem Morte condemnatur, qui veluti servi poenae Mortui censentur Civiliter.

Deportatio est exilium in Insulam ad certum locum vel Insulam ut perpetuo sibi sit in Exilio nec unquam inde exire valeat, et sic deportati perdunt omnia ea, quae Iuris Civilis sunt, retentis tantum iis, quae sunt de Iure Gentium.

Relegatio est quando alicui certo Civitatis [illegible] vel perpetuum interdicitur, sic relegati non amittunt ea [illegible]

Tertio: soluitur Patria Potestas per Dignitatem à filio

ad...

ostentand ut est [illegible] Oratorii [illegible]
[illegible] sacerdotii et [illegible] quoad castren[illegible]
[illegible] tamen uel quasi, non quoad protectio[illegible]
[illegible]entia et quoad spiritualia

[illegible] [illegible] ut [illegible] non [illegible] ut [illegible]
[illegible] ut [illegible] [illegible] nec [illegible] quod [illegible]
[illegible]
[illegible] tamen [illegible] suorum [illegible]
[illegible] ita quod succedant in [illegible]
[illegible] de [illegible] et [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Quinto: [illegible] dummodo in [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

statum pristinum restituendus; Dictum à limine, et post eo quod Captus liberatus ad idem postea [illegible] men quod amiserat recuperit; [illegible] postliminium in principio

Sexto: Emancipatione, quae est solutio patriae potestatis cum filius e Manu idest potestate patris liberatur dicta à verbo Mancipium, indicans Dominium, et ita dicitur Emancipatio idest quasi Dominio patris liberatus hic actus fieri debet coram Judice et in scripturam redigi, et utriusque Emancipati, et Emancipantis consensus requiritur nisi adessent causae propter quas Pater filium filius Patrem potest compellere.

Potest autem emancipari filius, et Nepos sub potestate retineri, et e contra. Nam filij ante Emancipationem concepti remanent sub potestate avi, post conceptio vero sunt in potestate Patris emancipati

Filij sic emancipati sive Nepotes se agunt in omnibus tanquam Patres fam: Ita quod libere, et valide contrahunt; testantur, et cetera agunt quae Patres familias. In adventitijs itidem plenum acquirunt dominium excepta [illegible] usufructus, quem pater retinet in premium [illegible] l. fin. Cod. de Bonis, quae Liberis

[illegible] potestate transit [illegible]

Queres an filia tamen nupta, cum sit vestita viro, sit etiam, ut ante, [illegible] potestate et respondeas [illegible] esto enim teneatur obedire Marito et sequi domum Mariti: et eidem operari secundum suam conditionem tamen in rebus ceteris [illegible] est subjecta patri [illegible] si relinquatur filiae maritatae hereditas [illegible] [illegible] nec testari nec [illegible] [illegible] donec Pater vivit, sed [illegible]

Sed quid si Pater detineret filiam, ita quod non maneret cum Viro. Certe Pater non habet hanc potestatem et Maritus potest ab eo et quocumque [illegible] vindicare [illegible] Mulierem 3. [illegible]

Notandum denique super hoc titulo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De Tutellis.
Tit. XIII.

[illegible] atque potestas in capite libero [illegible] [illegible] [illegible] atque [illegible] 1. [illegible]

Ad hoc, ut sit locus Tutelæ, requiritur quod Pupillus sit sui iuris, etenim cum existens sub potestate Domini, et Filius sub potestate Patris, non datur Tutor. Secundo quod Pupillus Masculus non excedat decimum quartum Annum, et Foemina duodecimum, cum tunc, ut infra dicetur, Curator, non Tutor: sed quid, si relinqueretur Hæreditas Filio etiam [in] potentia [Patris], et illius Pater nollet illam adire et eam administrare, tunc non datur Tutor, sed Curator, qui adeat et administret, cum Tutor detur principaliter personæ, Curator vero rebus.

Supra diximus, quod deportatus amittit ea, quæ sunt Iuris Civilis, et quod potestas Patria tollitur; ideo hic firmandum, quod deportato Patre datur Filio si habeat Tutor

Triplex est Tutela

Testamentaria quando Parentes liberis impuberibus quos in potestate habent testamento Tutores constituunt

Legitima, cum Tutor à Lege datur; Lex enim quando non [illegible] est Tutor testamentarius [illegible] illam defert proximioribus [illegible] illis nempe qui [illegible] esse necessarium

Dativa est, quando, neque testamentaria, neque legitima [illegible] Tutor [illegible] remaneat

A [illegible] testamentaria Tutela habeat requiritur duo

[illegible] data [illegible] testamento [illegible] Castellus [illegible] extra a [illegible] non valet ut testamentarium [illegible] enim esse [illegible] testamentarium [illegible] debet tamen [illegible]

Queres [illegible] condidit testamentum [illegible] nullum [illegible] non [illegible] requisitas [illegible] sine iusta causa aut preteritum [illegible] testamento [illegible] [illegible] necessitas [illegible]

Respondetur [illegible] defectus sit circa solemnitates, quia [illegible] deficiat debitus testium numerus, et tunc [illegible] indiget [illegible] confirmatione

Si vero [illegible] non [illegible] ipso iure valet nec indiget confirmatione [illegible]

[illegible] tunc demum [illegible]

Parentes et [illegible]

[illegible]

sed, et Nepotibus, dummodò post Mortem Dantis, non sint recasuri in alienam potestatem: item, non solum Natis, sed, et Nascituris, et ità Posthumo Tutorem dari potest: item Emancipatis, et Naturalibus tantum §. permissum Instit: de Tutel: dummodò a Judice confirmentur

Mater verò, et Ascendentes ex Latere Materno non habent authoritatem dandi Descendentibus Tutorem cum non habeant in potestate.

Si verò Mater ultra legitimam eius relinquat: sicuti ceteri etiam extranei possunt dare Tutorem quando Pupillum Heredem instituunt, sed in utroque casu à Judice est Tutor confirmandus L: Mater Cod: de testament. tutela §: si Patronus ff: de confir: tut.

Objicietis Tutor non potest dari nisi illi qui est sub Patria Potestate jurisdictum, quod dari Emancipatis et Naturali sed hi non sunt sub potestate Dantis Ergo falsa conclusio

Respondetur concedendo Majorem distinguendo Minore Dantur Emancipatis, et Naturali ut valeat si confirmentur à Judice §. fin: Instit: de Tutelis, et tit: Cod: de Confir: Tutel: concedo, aliàs nego; Ergo et falsa Conclusio negatur quia non fuit dictum, quod indefinitè dantur, et libere, sed quod confir[illegible]

O[illegible] Tutor sic confirmatus ut [illegible]

uel

uel testamentarius; secundum opinionem magis communem est Dativus, sed sapit Naturam Testamentarii Maxime quia Tutor qui justificavit Dativus se ab excusando a tutela non perdit legatum sibi relictum, sed sic confirmatus se excusando amittit. V. c. Vesenbecii cum seqq. ff. de Excusat. Tutor.

Qui Testamento Tutores dari possunt.
Tit: XIV.

Possunt omnes dari tutores in testamento, qui a lege non prohibentur expresse.

Tutela est Munus publicum auctoritate privatum utilitate, ideo etiam quilibet cogi illud suscipere nisi iustam habeat Excusationem.

Possunt primo dari patres Fam: Maiores Annis viginti quinque, et sanae Mentis: secundo filij familias, cum enim tutela spectet ad publicas functiones in quibus non attendit Patria Potestas sed filij Fam: habentur, ac Patres familias: Tertio furiosus sub conditione si fuerit Sanus, et si tunc Tutor scriptus sit nec conditio fuerit, ... et interim ... utroque a Praetore non ... donec ... testamentum cessat legitimus. Quarto potest dari Minor viginti quinque Annis, et donec compleat dictam ...

gitur quinque annorum provideri de Dativo.

Ex his colligitur quod Tutores non possunt esse.

Primo: Servus suus est servus: secus si eum in libertate relinqueret, immo si adsque tali expressione relinquat, tacite eadem censetur relicta libertas, ut §. 1º [illegible] finem Instit: hoc tit.

Secundo: Furiosus durante in furore.

Tertio: Minor vigintiquinque Annis

Quarto: Mutus, et Surdus quia cum non audiat, nec [illegible] [illegible] [illegible] quam tutor dare interponere nequit. Quod non procedit si solum minus audiret, vel esset [illegible]

Quinto denique requirenti nequeunte ad [illegible] [illegible] quod est Masculorum [illegible] excepta [illegible] [illegible] vel Aviam, quae ~~non~~ ~~solum~~ solum in testamento relictae sunt Tutrices, immo non extantibus testamentariis omnibus legitimis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] secundum Austriis, et Benef.tio renunciando [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] procedunt, ut tenentur velint Tutelam assumere sine minimo consilii ~~nequeunte~~ Auxi: Matri, et Aviae [illegible] [illegible] [illegible] officio Tutelae fungi non: quod in: [illegible] [illegible] ~~consanguinei~~ Masculi ascendentes in [illegible] [illegible] et [illegible], et [illegible] [illegible] et [illegible]

[illegible]

Auth.° de Hered: ab intest. §. Ex his vers.° hæc autem continentes in [illegible] [illegible] ingerimus:

Possunt autem tutores dari ad tempus certum veluti si tutor ad tres annos tantum, quibus finitis, tutella testamentaria cessat et alius subrogatus: secundo. Ex certo tempore veluti à Kalendis Decembris, cuius natura est, ut ante tempus non administret, vel alius interim datur. Tertio sub conditione, veluti si duxerit uxorem et pendente conditione alius datur à Judice: Quarto. Ad certam conditionem, veluti si furiosus sit tutor, donec uxorem non duxerit, et ipso uxorem ducente cessat tutela. Quæ omnia patentur [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] procedunt in testamentaria tutela non vero in dativa quia Judex nequit neque ad tempus neque ex die neque sub conditione aut ad conditionem dare [illegible]

Notate insuper hoc Titulo ex §. [illegible] versiculo [illegible] autem, quod tutor in Testamento, [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non vero [illegible] [illegible] [illegible] vel Curator est ille [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De legitima Agnatorum Tutela
Tit: XV.

Legitima Tutela est illa, quam lex certis Personis defert, non quod testamentaria et dativa non sint legitimæ species, utraque legitima, nec non ex hominis dispositione sed ex ipsa lege venit et certæ personæ ad tutelam vocantur, absque aliqua testatoris, vel Judicis authoritate. Tunc autem est locus tutelæ legitimæ quando testamentaria cessat ad similitudinem successionis nam in successionibus, quamdiu Hæreditas ex testamento dari potest, successio ab intestato locum non habet et legitima tutela cessat quoties testamentaria operatur.

Cessare vero testamentariam intelligimus

1° Si pater sine testamento decessit.

2° Quando testamentum fecit et tutorem in eo liberis non constituit

3° Si tutor datus in testamento, testator prædecedat istis namque casibus ad legitimam opus est recurrere tutelam.

Legitima vero Agnatorum tutela est quam lex [illegible] decimo tabularum proximiori defert agnato vel agnato et hoc [illegible] ut illi qui pupillorum bona [illegible], si ab intestato decederent, illorum quoque bona tuerentur, ne dila

[illegible]

[illegible]

relinquit; aliorum vero ... quorum bona remanent pro Pupilli securitate hypothecata l. si plures ff. de Tutel.

Quinque tenetur necessario Tutor ut Administrationem recte et secundum Leges suscipiat:

1° Quod dicendum Tutori à Judice decernatur Administratio etiam si sit Testamentarius nisi à Testatore licentia fuisset impertita administrandi sua propria authoritate.

2° Quod Tutor conficiat Inventarium omnium Bonorum Mobilium, Immobilium, Corporalium et Incorporalium Pupilli coram Tabellione extra Judicium quod sufficit alias omisso Inventario dolo malo egisse presumitur; et à Tutela, veluti suspectus removetur.

3° Tutori incumbit onus praestandi Juramentum de Utilibus faciendis et praetermittendis inutilibus. [illegible]

4° Promittere Juramento defensionem Pupilli et quod omnino non relinquet indefensum tam in Judicio quam extra

5° Tutor cautionem ... [illegible] rem Pupilli salvam fore.

Facta vero Tutorem ante implementum [illegible] non valere nisi agatur de Rebus, quae tempore [illegible] perirent, et periculum esset in mora

runt potuerit ex dotis [illegible] licet non inveneri-
[illegible]

Imperator in ultimo [illegible] Adnotationis hoc tit: subjun-
git quod per eius Lineas Agnatis nec Legitimam Tutelam
deferebat, [illegible] prorogatur per Capitis diminutionem
amitterat, hinc consequenter sequitur quasi per digressio-
nem brevem

De Capitis Diminutione
Tit: XVI.

Capitis idest status aut Conditionis diminutio est
prioris status commutatio [illegible] hominis [illegible]
[illegible]. Maxima, Media, et Minima
una, pauci tria sunt, quæ habemus, libertatem, Ci-
vitatem et familiam [illegible]
[illegible] et aliqua ea praedictis tollunt

Maxima [illegible] amittit
[illegible] libertatem [illegible] civitatem et fa-
miliam, quod evenit in condemnatis [illegible]
[illegible] ad [illegible]

M[illegible] quando [illegible] libertatem retinet [illegible]
[illegible] et familiam amittit, quod evenit Deportatio-
ne [illegible]

Minima est, quando libertas, et Civitas retinentur

sed status, nominis, videlicet familiae mutatione, quod fit per arrogationem, adoptionem; et etiam per emancipationem, quia quis de filio familias mutat statum in dominium sui ipsius.

Propter maximam et mediam capitis diminutionem qui pro mortuo civiliter habentur, [illegible] [illegible] per maximam vero amittitur libertatem et civitatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non cognoscit, per mediam vero amittit civitatem, ita quod ex iuribus concessis a lege vel statutis civitatis non fruatur;

Per eandem tollitur ius agnationis et cognationis quo ad successiones et tutelas, licet per eam [illegible] non tollantur iura sanguinis, attamen cum successiones [illegible] agnati et unde cognati [illegible] iure civili introductae, possunt etiam illas tollere.

Per minimam vero capitis diminutionem tollitur totum ius agnationis, id est praerogativa in successionibus et tutelis, cum ut diximus arrogatus transeat in familiam et potestatem [illegible] [illegible]

Non dicitur capite diminutus, qui dignitate privatur [illegible] nec [illegible] statum, nec libertatem, nec famam [illegible] [illegible] 5. Quibus autem [illegible]

De legitima Patronorum Tutela.
Tit: XVII

Ad similitudinem Agnatorum [illegible] processit ex [illegible] non dispositione sed interpretatione lex etiam Patronorum tutela, nam Patroni tenebantur [illegible] libertorum manumissorum impuberum tutela [illegible] cum, et ad illorum successionem vocantur [illegible] ad [illegible], cum [illegible] emolumentum, ita et [illegible] onus [illegible] [illegible].

De legitima Parentum Tutela.
Tit: XVIII.

Hic videndum tutela non ex lege XII Tabularum, [illegible] interpretatione [illegible] introducta [illegible] [illegible], qua [illegible] impuberem manumiserat, [illegible] quod non esset [illegible] potestate, et licet ille [illegible], et alias [illegible] [illegible] esse tutor legitimus, vel [illegible] [illegible] esset [illegible]

De Aquiliano Tutore

Tit: XX.

[illegible]

Aquilianus Tutor sic dicitur fuit a Lege Lata ab Aquilio.

900

De Fiduciaria Tutela [illegible]

Tit: XIX.

Hec tutela sic dicta a fiducia legis de persona fratris admittebatur, quando Patre mortuo Tutore impuberi liberorum emancipatorum Tutelas deferebat fratri qui licet non posset venire, ut Agnatus ob Emancipationem que sustulerat eum agnationis iure [illegible] tamen [illegible] fiduciam habebat in fratre quod propter sanguinis Coniunctionem ma[illegible] [illegible] et [illegible] na Pupilli, illum Tutorem constituebat, sed fiduciarium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potius ad Eruditionem, et ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De Aquiliano Tutore

Tit: XX.

Aquilianus Tutor sic dicitur [illegible] a Lege lata [illegible] [illegible] in qua non [illegible] [illegible] testamentarium

vel legitimum tunc Tutor [illegible] Datiuus [illegible]

Datiua [illegible], est alterus legitimus, per quem datur Tutor [illegible] magistratu ad [illegible] Matris, vel proximiorum consanguineorum, testamentarijs, vel legitimis deficientibus [illegible] [illegible] morientes pupillo [illegible] infra [illegible] pupillo instare, ut detur Tutor, dicitur que Datiua quia nec [illegible] nec a lege sed a iudice [illegible]

Omnes iudices et magistratus [illegible] possunt dare tutores [illegible]

Tutor iste Datiuus debet constitui a Iudice vel [illegible] [illegible] vel [illegible] vel ab eo [illegible] [illegible] [illegible] tamen [illegible], quod

At pupillus habet domicilium, et bona in eadem [illegible], et non dubitatur, quod ad iudicem illius [illegible] dare [illegible]

[illegible] habet in uno loco domicilium [illegible] in alio bona, et tunc iudex Originis det tutorem tam [illegible] [illegible] postea [illegible]

[illegible]

Tutor quem constituere [illegible] iudex debet esse [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] quas habet vita [illegible] est; quod tutor [illegible]

[illegible] et [illegible] esse [illegible]

[illegible]

uitatis et Warrantum habere eos sub sua [illegible] tictione

Omnes vero qui in Testamento relinqui ā Iudice, pa[illegible] [illegible] dari [illegible] tutores

Excusatis tamen Creditores et Debitores pupilli, licet enim in Testamento dari possint, cum fides eorum a Testatore censeatur approbata, et ab omni suspicione remota, tamen à Iudice tutores dari nequeunt

Iudex se ipsum non valet Tutorem facere

Nec Caecus, nec Mutus, nec Surdus, nec Milites, nec Furiosi, nec Minores viginti quinque Annis, nec Feminae Tutrices dari possunt

Adversariis non esse [illegible] Datiuo Tutori, quoties Testamentarius non sequutus esset, exceptis casibus supra [illegible] de Testamentario Tutore

Q[illegible] munium tutorum est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pupilli [illegible] alimenta [illegible] praestare et eius Administrationi [illegible] reddere [illegible] Administrare Bona, et Bona [illegible] pupilli inventarium facere et [illegible] rationes reddere, quae si neglexerint, tamquam suspecti removentur

Quaeres Pupillus, penes quem debet educari. Et respondes si habet Matrem innuptam

[illegible] vero transeunt in secunda [illegible] educatione apud [illegible] [illegible] consideratis [illegible] qualitate [illegible] : [illegible] [illegible] Cod: de [illegible]

De Authoritate Tutor
Tit: XXI.

Supradictum de Tutela, de Tutorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] demonstrare eorum authoritatem

Authoritas Tutorum est illa vis, atque potestas qua [illegible] vel ex testamento, vel lege vel per judicem [illegible] [illegible] [illegible]

A[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] probare [illegible] [illegible]

E[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] necessaria.

D[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obligat [illegible] [illegible], et ad [illegible] conditionem, puta, si [illegible] [illegible] [illegible] ex causa donationis, et [illegible] ad [illegible] [illegible] non [illegible] necessaria [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] simplici causa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] aliquo modo acceri obligatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tutoris authoritas

Pupillus sine tutoris authoritate alteri non obligatur, cum ex huiusmodi obligationem non approbet, cum consensum Patris non reputet pro legitimo.

Quid si Pupillus rem aliquam emisset, tenetur ad pretij solutionem? sane constringi non debet, et tamen rem petens repellitur exceptione doli mali, si pretium dare nolit [illegible] vendit.

Tertio si Pupillus est contractus sine authoritate tutoris [illegible] esset locupletior [illegible] vendita, et de pretio erogasset vel in aliam rem, vel in extinctionem aeris alieni, tunc licet venditio non consistat, velut facta sine authoritate tutoris, attamen si vellet [illegible] rem [illegible], tenebitur restituere pretium in [illegible] utilitatem conversum, et [illegible] contra [illegible] praecepta, quem fieri locupletiorem cum aliena iactura [illegible]: nam hoc [illegible] ff. de condit: indebit.

Quaeritur contrahit ne Pupillus ullam obligationem si contrahat sine tutoris authoritate.

Hic est respondendum, quod, si Pupillus sit infans, neminem [illegible] maior [illegible] intra decimum annum nec [illegible] nec [illegible] obligari [illegible] consensus [illegible] in illa aetate supponitur, [illegible] tamen [illegible]

[illegible]

Si vero est proximus pubertati, quia compleverit decimum et dimidium annum, et contrahat cum Tutore nec Civiliter, nec Naturaliter obligatur ob expressam eius resistentiam huic Contractui, nisi [illegible] locupletior factus esset. Si vero contrahat cum alio in dicta aetate, obligatur naturaliter pro rei conservatione.

Sicuti in ista aetate obligatur etiam ex delicto ad poenam, excepto crimine adulterii, quod ante pubertatem in ipso non cadit, et hoc requiritur, quod sit proximus pubertati et doli capax, et nihilominus mitius punitur, quam maior viginti quinque annis Cap: primo de Delict. Puer.

[illegible] tamen [illegible] immobilia sint alienanda requiritur [illegible] autoritatem tutoris etiam [illegible] decretum cum causae cognitione.

P[illegible] hereditatem quomodocumque delatam, quamvis [illegible] et ratio est, quia cum Here[illegible] in universum [illegible] commoda et incomoda [illegible] aere alieno [illegible]

[illegible] vero esse, quod haereditas absolute sit [illegible]

[illegible]

quod potest adiri sine authoritate Tutoris

Respondeo pupillum nunquam ut supra dictum posse obligari, sed ex adita Haereditate obligari Legatariis, et Creditoribus; unde ex hac ratione non posse adire

Pupillus non potest sine Tutoris authoritate neque activè neque passivè stare in judicio et consequentia contrà pupillum, et Minorem indefensum sine tutore vel Curatore lata est ipso jure nulla; nisi fuerit ad favorem tutoris vel Minoris.

Authoritas Tutoris, ut dicatur legitimè interposita, requiritur, ut Tutor sit praesens Actui; nec per Nuntium vel Epistolam Authoritas valet. Secus [illegible] dubio necesse est, ut interponatur; et non sufficiat interponi Nutu, aut Signis, et quod interponatur eodem actu, et in continenti non ex intervallo

Quoties vero pupillus laesus est in aliquo actu, tunc et etiam Minor sive cum authoritate Tutoris, et Curatoris sive absque dicta authoritate, et sive in Judicio, sive extra, semper habet beneficium restitutionis in integrum, quod sane Beneficium intentare semper potest, donec est in minori Aetate, postquam vero completa legitimam aetatem [illegible] concedebatur unus annus utilis, hodie vero quadriennium continuum

1- Annus continuus est, qui continuò currit diebus feriatis et non feriatis et etiam in illis, in quibus non habetur praesentia iudicis.

Utilis verò est, qui non currit, neque diebus feriatis, neque in illis in quibus haberi non potest praesentia iudicis, sed solum in illis, quando et iudicis praesentia et copia haberi valet, et pro Minore utili requiritur Quadriennium continuum.

Venit denique exponendum quas res Minoris possint alienare Tutores, vel Curatores, et discernendum venit quod res sunt mobiles aut immobiles; et si sunt mobiles, et ex iis quae servando servari non possunt, ut animalia, carnia et fructus, praecepto ex bonis mobilibus, et nec potest Tutor, nec Curator propria auctoritate alienare; si verò sunt Mobilia pretiosa, et ex iis quae servando servari possunt, et regulariter sicuti etiam immobilia non possunt nec Tutorem, nec Curatorem alienari sine Iudicis auctoritate, ut ff. toto tit. de reb.; et aliis rebus eorum sine decreto non alienandis.

Quibus Modis Tutela finiatur
Tit. XXII.

Tutela finitur:

1° Pubertate in Masculo, nempe decem, et quatuor annorum; in Foemina duodecim, et requiritur ut sint completi, et tunc ipso Iure tutela finitur sine facto Hominis; Est tamen prudentis Tutoris [illegible] curatorem [illegible] facto, vel admonere eum ut petat; [illegible] tutelae periculo obnoxius [illegible]

2° [illegible] Arrogatione, si Pupillus cum consensu Tutoris arrogatur, cum tunc transeat in potestatem Arrogantis

3° Deportatione Pupilli.

4° [illegible] Pupilli vel Tutoris, et [illegible] Tutor [illegible]

5° [illegible] conditione [illegible] Tutor [illegible] Tutor [illegible]

6° Morte tam Tutoris, quam Pupilli [illegible] licet mortuo Tutore fiat alius Tutor, nihilominus [illegible] Defuncti [illegible] cum [illegible] haeredi [illegible] tutela non transeat; cum electa dicatur industria Personae [illegible] tutela [illegible]

7° [illegible] diminutione quaecumque sit, respectu [illegible] Maxima, et Media respectu Tutoris; si Minima enim non cessat esse Tutor, et licet sit ipse sub alterius potestate, non impeditur [illegible]

nec minus, nisi erat legitima Tutela, siquidem ex quo ex diminutione Capitis diminutionem amittit Jus Agnationis, ita etiam Tutela legitima delata Agnationis Jure &c: tit: supra de Legit: Agnat. tu-tel.

8.° finito tempore, ad quod erat datus Tutor

9.° Per Remotionem, quando, ut suspectus à Judice removetur.

10.° Per Excusationem quando adest justa causa se eximendi, de quibus infra

Notate, quod quando finita Tutela, Pupillo competit Actio directa Tutelæ pro habenda redditione rationum, emendatione Damnorum, et Restitutione Reliquatus, idest remanentis Status

11.° [illegible] Actio de distrahendis rationibus, [illegible] [illegible] [illegible] rationem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et repetere res ablatas. Et hæc Actio est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] ex Bonis Pupilli [illegible] nec [illegible] rationes [illegible]. [illegible] nec Actio ab illa Tutelæ; quæ [illegible], hæc ad Duplum, illa ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] Actio [illegible] contra [illegible], si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] contraxit.

Pupillus in [illegible] consequitur Actionem pro

[illegible]

emendationem damni passi contrà Magistratum, qui minus idoneum dedit Tutorem, vel à satisdationem minus validam adpxisit, et hoc quandò dimnae ressarciri non potest de damno.

Pro Coronide sciatis omnia Bona Tutoris, et etiam Curatoris remanere tacitè hypothecata pro administratione Tutelae, quae hyppothecca incipit à die susceptae tutelae l: pro officio Cod: de Admin: Tutor.

De Curatoribus
Tit: XXIII.

Supra Imperator dixit quasdam personas, quae [illegible] missae sunt, esse sub Tutela, aut sub Cura, aut sub [illegible]. Nunc postquam declaravit personas existentes [illegible] tutelae [illegible] personas quae sunt sub Cura.

Cura est potestas in capite libero ad defendendum eius negotia, quae iam per se [illegible] aetatem ea gerere non potest.

Convenit [illegible] cum tutela.

Primo [illegible] Magistratus [illegible] tam Curatores quam tutores.

Secundo: [illegible] necessitatem [illegible] sit cogi ad suscipiendam Curam ac tutelam.

non adsit legitima excusatio.

Tertio: sicuti pupilli usque ad decimum quartum [illegible] usque ad duodecimum, ita adulti usque ad vigesimum quintum completum [illegible] sine curatore.

Quarto: sicut pupillus sine authoritate tutoris ita minor sine curatore non obligatur, nisi se obligando meliorem reddat suam conditionem, ut supra de pupillo diximus.

Quinto: finitur iisdem fere modis cura ac tutela

Sexto: curator quoque tenetur [illegible]

Septimo: [illegible]

[illegible]

Octavo: [illegible]

[illegible]

et administrandis bonis pupilli.

Est tamen differentia inter tutorem et curatorem

Primo: Quia tutor datur personae, curator bonis.

Secundo: tutor datur invito, quod non procedit [illegible]

[illegible]

[illegible]

ratio

Pratis, ut cognoscerent se rebus suis prodesse non posse, Curatorem peterent, et hinc est, quod in Testamento Curatores efficaciter non dantur, verè verum, quod debent absque inquisitione per Judicem confirmari

Tertio Curator potest dari certæ rei ad differentiam Tutoris, quia Curator principaliter datur rebus, et secundò personæ, quæ est alia differentia.

Quarto Tutor in Testamento datus valide constituitur; non sic Curator qui debet per Judicem confirmari

Quinto differentia est quia Tutela in Masculo durat quando pervenit ad decimum quartum, in fœmina ad duodecimum Annum. Cura verò requirit in utroque completum vigesimum quintum Annum

Sexto: Habenti Curatorem alius datur, non sic habenti Tutorem, quia alius non datur.

Requiuntur [illegible] quos possunt dari Curatores, qui Tutores dantur, et dari Curatores qui dantur Tutores

Tria sunt Curatorum Genera. Quidam dantur Impuberibus Maioribus ut supra. In Masculo decimo quarto Anno; in fœmina duodecimo

Quidam dantur Maioribus vigintiquinque [illegible]

Quidam dantur [illegible] [illegible]

quartum consecuerint.

De primo genere hactenus dicta fecimus et nunc tales [illegible] completo vigesimo quinto anno.

Finitur etiam haec Cura, quando Minor impetrauit ab Imperatore veniam aetatis, quod fit si Masculus peruenerit ad vigesimum, foemina ad duodecimum [illegible] octauum, quo casu potest Minor agere, et in iudicio conueniri, ac si esset maior factus, et si laeditur, non obtinet in integrum restitutionem, nec cum illo contrahentes beneficio [illegible] Leguntur: Si tamen [illegible] tit. 45 Cod: de his, qui ven: aetat: impe:, et [illegible]

Secundum [illegible] est eorum qui [illegible] sui Minores quamuis [illegible] a lege propter [illegible], vel propter aliquid [illegible]. [illegible]

[illegible]

[illegible] Successionis aequum est ut eorum habeant [illegible] si vero non extarent [illegible] idonei Iudex [illegible]

[illegible]

Dicuntur hi Curatores [illegible], quia [illegible] nomine [illegible] quamvis [illegible]: [illegible] vero etiam

[illegible]

[illegible]

[illegible] vero bene [illegible].

[illegible]

Dantur primo Furiosis, qui evidenti ratione furoris laborant. Secundo Prodigo, qui, nec finem, nec modum habet in Expensis, Bona sua dilapidando. Tertio Mentecapto, Cui Mens et animi consilia deficit, nullum tamen extrinsecus furorem ostendit. Quarto: Mutis, et Surdis, et his qui [illegible] morbo laborant [illegible] nequeant.

Furiosis nec curatores [illegible] et [illegible] mores, etiam ante Iudicis declarationem [illegible] notorium [illegible] curatoria cuius natura est inducere probationem [illegible] revocat.

Tertium genus est eorum, qui dantur Curatores [illegible] [illegible] minus [illegible] [illegible] non potest pro tempore.

Nam si impedimentum sit perpetuum dari alius et [illegible] in Administratione, tunc alius datur [illegible], et [illegible].

I[illegible] [illegible] Pupillo dari non potest cum hoc tantum [illegible] [illegible] [illegible] necessitate, quo minus [illegible] ministrare possit, vel etiam in Iudicio, [illegible] [illegible] test, qui nomine et periculo [illegible] administret.

Notate [illegible] tutorem posse constituere [illegible]torem non [illegible] procuratorem [illegible] neque [illegible] procurat[illegible] [illegible] dominium [illegible]

De Satisdatione Tutorum, uel Curatorum
Tit: XXIV.

Vidimus supra [illegible] quę ad tutores, et quę ad Curatores. Modo uidendum, quę ad utrumque spectant.

Satisdatio est [illegible] quod à nobis [illegible] alter petit [illegible] cauere [illegible] [illegible] est

Tenentur [illegible] tutores uel Curatores, dare [illegible] cautionem ut [illegible] [illegible] pupillorum [illegible] sit, et quamuis in alijs satisdationibus propter impotentiam satisdandi, qui non potest cauere [illegible] admittitur ad Cautionem iuratoriam, in [illegible] non [illegible] [illegible]

Tamen [illegible] quę sit [illegible], uel [illegible] [illegible]

Tenentur dare hanc Cautionem [illegible] [illegible]

[illegible]

S[illegible] dati a Magistratu Maiori sine inqui[illegible]

[illegible]

sitione, et dati à Minori à Magistratu, etiam cum in-quisitione.

Tertiò Tutores dati in Testamento, vel ab Extraneo, aut à Matre et confirmati ut suprà à Judice, à qua regula excipiuntur Tutores relicti à Patre in Testamento sive etiam Curatores, cum illorum fides à Patre, qui non nisi optimum pro filiis consilium sumere arguitur, approbata censetur. Nisi tales Tutores, aut Curatores relicti à Patre Minores mutarent, aut [illegible] caverent.

Pupillus, aut Minor possunt habere plures Tutores aut respectivè Curatores sive testamentarios, sive Legitimos, sive Dativos et isti omnes possunt simul administrare, vel Tutelam inter se dividere in partes vel in Regiones. Sed nihilominus omnes tenentur facere simul Inventarium, et praestare Juramentum de [illegible] Pupilli utilitatem gerendo et omnes satisdare tenentur.

Quia tamen Pupillo consultius est, ut unus tantum Negotia gerat ne confusio oriatur, ideò licitè potest unus ex aliis electionem offerre ut vel ipsi gerant et satisdationem offerant ut eo acceptata satisdatione solus administret et si eligunt solus administrat, sin minus omnes. Si verò discordarent in electione Judex unum ex ipsis eligat causa cognita, [illegible] quatenus ipsi Tutores nollent hanc electionem aliis ipsis invitis, non poterit unum eligere

omnes administrant, ad differentiam testatoris, qui relinquendo plures tutores, potest unum ad Administrationem deputare.

Si Tutela non fuit divisa, potest pupillus quemlibet ex tutoribus convenire vice unus, vice omnes administraverunt, qui tamen negotia gessit de administratis, et de negligentiis et non gestis, omnes tenentur;

Si vero tutela fuit divisa a testatore, vel Judice, unus pro altero non tenetur.

Si vero fuit divisa ab ipsismet tutoribus, et tunc est in electione pupilli unum vel alterum convenire, quia omnes insolidum tacite unus pro alio et ipsi toto [illegible]

Notare [illegible] pupillus aut ille non conveniat tutorem, qui non administravit [illegible] ... Primo, Exceptiones Divisionis, vel Excussionis [illegible] ... [illegible] non adveniendo aut actio [illegible] etiam contra alium: Qui tamen habetis [illegible] pupillus ipsi cedat iura, et Actionem tutelae, ut postea [illegible] remedium si non reportaverit [illegible] consequi [illegible] a lege, utilis actionis tutelae, vel Negotiorum [illegible] partem ratam, de eo quod [illegible] pro alio gessisset

Si damnum Pupillus fuerit passus repetit primò à Tutore vel Curatore; secundò ab eorum Haeredibus; tertiò à fidejussoribus datis, eorumque Haeredibus, à quibus si solidum et integrum non consequatur, secutè minus idoneis, datur Pupillo et Minori actio subsidiaria contra Magistratum, qui non recepit fidejussores, seu minus idoneos. Nisi fuisset Magistratus Maior, qui non tenetur, ob dignationem recepere.

De Excusationibus Tutorum.
Tit: XXV.

Suprà traditum fuit Munus Tutelae esse Publicum, et etiam quem invitum teneri illud exercere, modò propositum ad sit aliqua causa per quam quis excusari valeat à suscipiendo tali onere.

Causae igitur excusationis multae sunt.

Primò: Numerus quatuor filiorum, sive sint filiae, sive filij, sive emancipati sive ex filio premortuo nepotes: sive etiam filij in adoptionem dati qui prosunt pro excusatione. Limitare tamen in Senatoribus ex Urbe; in Provincia: in [illegible]: in natis postquam quis est datus et in [illegible] recognisset filios in [illegible].

Secundò Munus aliquod Publicum; cura Praetor [illegible]

none, et Magistratus Consulrus excusant à iam susce-
pta admante Offitio . . . administrantes ff: de Excusat.
[illegible] non ad [illegible] [illegible] tan [illegible] [illegible]
[illegible]

Tertia absentia causa Reipublice actualis, siuè de proximo
futura, ità quod absens, postquam est reuersus habet
[illegible] spatium, et si fuisset datus tutor, antè minus:
[illegible] [illegible] absentiam, tempore absentie ad-
rete tutor locatius, et statim reuersus tenetz admi-
nistrare

Quarta: Si tutor habeat litem de maiori parte Patri-
mony cum pupillo

Quinta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], non affectate, aut leues, et suficit eas esse in ea-
dem domo; Ex Sr: quod pupillam unam habeat pa-
ter [illegible] [illegible], et è contra

Sexta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], pro administranda tutela, tempus [illegible]
cum suo damno, quia hoc [illegible] non est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pro
excusatione . [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quod [illegible] non [illegible] ad tutela, [illegible]
[illegible] est [illegible] et [illegible] [illegible]:

Decima: [illegible] valetudo excusat non solùm a
nondum suscepta, sed etiam à iam suscepta [illegible]
[illegible] administratio, [illegible] non [illegible] [illegible]

neque sint propriae Negotiis, et sit perpetua, nam temporalis excusat tantum pro illo tempore

Octava: Imperitia Literarum, ne Tutor, et Pupillus pereant, quod non procedit si Literarum imperitus sit bene Negotiorum expertus

Nona: Inimicitia Capitalis sine sequuta reconciliatione inter Patrem Pupilli, et Tutorem, sive unus, sive alter sit offensor, vel Offensus, excusat a quacunque Testamentaria, Dativa, et Legitima.

Decima is, cui mota est quaestio Status a Patre Pupilli, seu a quo mota est talis quaestio a Pupillo cum inter eos praesumatur capitalis inimicitia.

Undecima: ob tenuem Statum scilicet si Tutor non compareret [illegible] quantum [illegible] vel si sit [illegible] onerum.

Duodecima: Ratione Militiae, Armatae, et Coelestis non raro solum, quod haec ultima non excusat in causa publica pro miserabilibus Personis

Decima tertia: Ratione Professionis, puta Grammatici, Philosophi, Medici, dummodo sint publici: Privati non excusantur, nisi sint Lectores in publico Archigymnasio, vel a Consiliis Principis

Decima quarta: Ratione Aetatis, cum enim [illegible]

[illegible]uit Tutor, non tenetur etiam esse Curator

Decima quinta: Excusatur Tutor ab administratione bonorum Pupilli, quæ sunt in aliena Provincia pro quibus poterit [illegible] Curator

Decima sexta: Maritus neque volens potest esse Curator bonorum uxoris, neque Sponsus Sponsæ, ne amor Maritalis induceret ad liberandum virum à Redditione Rationum, et sic induceret donatio prohibita inter Conjuges. Sicuti si contingeret virum male administrasse reseciceret; tamquam [illegible] [illegible] inter conjuges, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Tutor sit Maritus Pupillæ, ita, nec Maritus uxoris. Quæ procedunt in Extradotalibus, non vero in Dotalibus, in quibus Maritus est legitimus administrator [illegible] Cod: de [illegible]. [illegible] [illegible]

P[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] minimum quatuor Mensium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lites, amplius non audiri, sicuti si plures [illegible] et unam tantum proponet, et aliam non pro[illegible] [illegible] [illegible] Si vero omnes proponet, et deficiat in

aliquam

aliquibus, non amittit eius aliàs prosequendi intrà Quadrimestre

De Suspectis Tutoribus, et Curatoribus. Tit: XXVI.

Continuatio huius Tituli cum praecedentibus oritur inde, quod cum ostensum fuerit quosdam propter legitimas excusationes cogi non posse ad suscipienda Curam vel Tutelam, eodem modo docetur quosdam etiam potentis non admitti, et admissos uti suspectos removeri.

Suspectus Tutor, vel Curator dicitur ille qui cum fraude in rebus Pupilli, vel Minoris versatur vel in suos usus res Pupilli convertit

Duplicitèr suspecti crimen [illegible] potest intentari, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] evacuationem, et remotionem [illegible]

Criminalitèr, si ultrà praedicta, insuper, et poena [illegible] [illegible] qui possunt dare, possunt, et removeri uti Suspectos [illegible]

Omnes Tutores [illegible] recusari, quando non ex fide administrant

Contutor, Tutor, qui remotus fuit [illegible]

Iudex ex officio, foeminae, adulti, minores decem, et quatuor primis suos tutores cum consilio proximiorum possunt suspectos accusare.

Impuberes autem non habent suos tutores suspectos accusandi, quia hoc faciunt ad evitandam illam infectionem.

Causae propter quas potest tutor removeri sunt [illegible], et levis non vero levissima probatio; vero suspicio ex malis moribus, quando tutor conceditur cum inopiis, et excedit modum in expendendo: si male versatus fuerit in alia tutela, si alienat immobilia sine iudicis decreto, quando non facit inventarium, quando subtraxit pupillo alimenta, quando per alienationem negat pupillo alimenta [illegible]

Poena tutoris remoti ob dolum est infamia, secus si removeatur ob culpam, aut socordiam.

Extinguitur autem suspecti accusatio vel per mortem tutoris, etiam post coeptam accusationem, seu per finem tutelae, cum tunc pupillus habet actiones, quibus possit suum consequi. [illegible] Cod. de suspect. tutor. [illegible]

Hactenus [illegible] quae in explicatione [illegible]

[illegible]

Secundus Liber Institutionum
Titulus Primus

Habetur continuatio istius Libri cum precedenti, quia cum ut in generali divisione eius, supra diximus omne Ius spectare, vel ad Personas, vel ad Res vel ad Actiones, et iam in primo absoluimus de Personis, modo subsequitur tractandum de Rebus. Qui Liber in duas dividitur partes. Prima spectat ad Rerum divisiones. Secunda attinet ad demonstrandum Quibus Modis de Iure Gentium Rerum Dominium acquiratur; Cumque opportunum [illegible] ante [illegible] cognitionem na[illegible] [illegible] notitiam [illegible] ideo, primo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Istud nomen, seu Vocabulum Rei velut genera[illegible] comprehendit tam Corporalia [illegible] Incorporalia [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] quae [illegible] etenim habet comprehendere [illegible] [illegible] [illegible] et nomina debitorum [illegible] Nominis, et Rei [illegible] ut supra; Etiam Nomines [illegible] [illegible] con[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Prima [illegible] rerum divisio est; Quod alie sunt [illegible] nostri, et que sunt extra Patrimo[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vero humani iuris, quedam [illegible]

patrimonio nostro, et dominio nostro subijci possunt, ut Res prophanę, Corporales, et Incorporales

Secunda Rerum divisio est, quod quedam communes, quedam publicę, quedam Universitatis, quedam nullius, quedam singulorum, ut L. 2. ff. de Rer: divis.

Communes sunt, quę Iure naturali, non tantum ho: minibus, sed ceteris animantibus usui inserviunt, ut Aer, Aqua, et quę fluit, et quę de Cęlo cadit, Mare, et Littora Maris.

Hic observandum, quod adeo predicta sunt communia, ut pro parte recusanti cedant, veluti si quis e Mari [illegible] egreditur vel gemmas, fiunt accipientis et non solum cuilibet est communis re: cessus ad Litus Maris sed etiam Cuilibet licet in Mari piscari, nisi alius esset in quasi posses- sione illius iuris. Potest enim prescribi etiam do: minium Maris, et Littorum, sed requiritur tale tempus, cuius initii memoria non extet, nec sufficit prescriptio triginta annorum. Sicut videmus in Mari Adriatico in quo Veneti hu: iusmodi prescriptiones dominium, et iurisdictio= nem assecuti sunt, adeout Naviculas per eorum [illegible] transeuntes [illegible]

Publicę sunt, quę, quantum ad proprietatem [illegible] [illegible] quasi [illegible] ut sunt [illegible]

[illegible]

Portus accipitur pro loco, ubi Naves stationantur et tutæ à ventis redduntur. Ripa dicitur id, intrà quod flumen decurrit. Differt à Littore, quia illud est Maris, nec Fluminum, illud in [illegible] nullius, nec in adjacentium Dominio [illegible]

Differunt Res communes à Publicis. Communes promiscuè sunt omnibus Animantibus; Publicæ certum [illegible] ad certum usum, qui ex Dominium [illegible] habetur, et solis Hominibus convenit. Communes Occupantis fiunt; Publicæ ex iure Gentium [illegible].

Notate, quod fluminum alia publica, alia privata. Publica sunt perennia et quæ perpetuò fluunt et sunt navigabilia ut Danubius et Rhenus.

Privata sunt quorum aqua interdum deficit nec ideò apta ad publicum usum, nempe Navigationem, [illegible] à Privato dicta, privatum enim dicitur quod in alicuius prædijs nascitur et per illa transit; Loquimur igitur hic de publicis fluminibus, et licet istorum proprietas sit illius Dominantis, per cuius Territorium decurrunt cum de Regalibus connumerentur, tamen illorum usus est publicus.

In ripis publicis fluminum licet unicuique [illegible] eas etiam [illegible] aliorum, et si [illegible]
[illegible]

I[illegible]

alicui ius piscandi in certa parte fluminis conces-
sisset; item quatenus flumen esset privatum, seu
proprium alicuius, item nisi quis præscripsisset
ius piscandi in tali flumine, ad quod tamen re-
quiritur tantum tempus, cuius initii memoria non
extet . . .

Secundo: Notate in publicis fluminibus non licere Mo-
lendinum ædificare, uel alia ædificia, ne usus pu-
blicus impediatur. Et hoc, nisi licentia Dominantis
in territorio, ubi flumen publicum currit inter-
cederet; Et hoc sicuti in alijs publicis ædificare
non licet, puta in via - ff. - ff., ne quid in loco pu-
blico; In privatis uero, et proprijs fluminibus,
cuique permittitur ædificare et Molendinum ha-
bere. Cuilibet enim in proprio fundo, etiam inuito
vicino, et illius in præiudicium licet, dummodo non
ad æmulationem, sed ut primario sibi utile sit, non
ut alteri principaliter noceat. l. fluminum §. fin.
ff. de damno infecto.

Tertio: Notate, quod, si quis ultra hominum memo-
riam haberet in flumine privato Molendinum, ad
quod Habitantes Circumvicini confluerent, non
valet impedire quin uicinus ipsius supra, uel
infra non possit Molendinum nouum ædificare
in eodem flumine, quod prope uel per ipsius di-
cium fundum dummodo facit ut sibi prosit, non
ut alteri noceat, et dummodo per ædificationem no-
ui, non tollatur mole antiquæ comodum naturalis
cursus Aquæ; l. manifesti Cod. de servitutibus et

licet forte augeatur numerus concurrentium hoc non habetur in consideratione, quia est in mera facultate personarum ire ad quod Molendinum velint.

Hec tamen limitantur quatenus habens Molendinum prescripsisset privativam, ne alij edificarent, nempe quando prohibuit alijs ne edificarent, et ipsi acquieverunt, currit enim prescriptio à die impedimenti facti; tertio limitatur, quando in tali Regione esset consuetudo, ne alicui posset edificare in preiudicium habentis precedentem Molendinum

Posita vero facultate edificandi licet homines sint soliti etiam per longissimum tempus ire ad Molendinum domini, si aliud edificetur, non impediuntur ire ad novum, nisi tamen ire volentes ad aliud, dominus prohibuisset, et acquievissent per tantum tempus sufficiens ad prescribendum

Res Universitatis sunt que non singulorum separatim sunt, sed omnium et universorum de Universitate uti singuli et coniunctim destinate

Universitas est collectio [illegible] personarum que coniunctim sub uno certo nomine appellantur et personam [illegible] Universitas, scholarium collegium, Notariorum [illegible] et similia [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] communibus [illegible]
[illegible]
[illegible]

qui de tali Universitate, vel Collegio sunt. Et hanc Rerum Dominium semper est universorum, non singulorum, licet singuli uti possint, Ex qua Regula, quod singulorum non sint, sed Universitatis trahit, quod id, quod Universitati debetur, non debetur singulis, et quod Universitas debet singuli non debent, Et pro debito Universitatis singulares personae capi nequeunt, nisi obligassent etiam se ipsos singulares: Executio Sententiae contra Universitatem fit hoc modo: Primo: contra Bona, si habeat, sin minus exigitur imponere Collectam si non velit Iudex imponat ipse, et libram, et solidum

Hic pariter opportune advertatis, quod licet nemo in Re propria possit esse testis l: nullus ff: de Test: tamen Cives in Causa Civitatis, et ita ille, qui est de Universitate, possunt testificari in Causa Universitatis, cum illa non dicatur Causa singulorum sed Universitatis. Circa quam propositionem distinguendum est, nam si est inter ipsos homines de Universitate et alii indistincte de Universitate possunt esse testes, cum non praesumantur habere affectionem magis erga unum, quam alium, si est lis est inter privatum de Universitate, et alium Extraneum, et tunc alii de Universitate possunt [illegible] testes [illegible] si quaestio inter [illegible] Universitatem, et Extraneum et isto casu [illegible] non concernit utilitatem singulorum, sed rerum in Commune [illegible] quilibet de Universitate admittitur [illegible] si quaestio, quae concernit commodum singulorum [illegible] [illegible] [illegible]

quibus singulorum species noscuntur, et tunc non sunt admittendi in testes, qui videntur testificari in Causa propria. dummodo tamen singuli sint Capaces dictae Utilitatis, et nisi ageretur de Causa cum Universitate super facto, cuius notitia aliis quam per testes de Universitate haberi possit.

Res, quae dicuntur nullius sunt, quae naturali ratione occupanti conceduntur. Et dicuntur in nullius Bonis diversis respectibus primo natura ut Ferae, Bestiae, Pisces, et Volucres; secundo facto, ut Res pro derelicto habitae a Domino; tertio, temporis antiquitate, ut thesaurus; Quarto, Eventu, et Casu, ut Hereditas iacens antequam quis heres existat. Quinto: Censura Hominum quae scilicet destinatione Hominum sunt extra patrimonium nostrum, et sunt illae, quae dicuntur Iuris Divini ut Res Sacrae Sanctae, et Religiosae.

Res Sacrae dicuntur quae rite et solemniter a Pontificibus consecratae et Divinis [illegible] sunt, non quae quis privatim sibi pro Sacris constituit. Hae duplices sunt; Quaedam enim directe sunt destinatae, et dedicatae ad usum et Cultum Divinum seu servitium Dei ut Templa Calices et Apparatus pro [illegible] Ecclesiasticus.

Quaedam vero non simpliciter ad Cultum Divinum [illegible] destinatae ut sunt [illegible]

45 Super istis è Rebus firmare è Requiam quod omnis alienatio quocumque titulo concessa regulariter est prohibita l. vancimus, et l. Jus Cod. de Sacr. Eccl.

Ampliate procedere, tam in Mobilibus, quam in Stabilibus; Secundo, quod, neque Imperator habet facultatem super Bonis Eccl. Tertio, quod etiam in Respectu Jure Civili Bona, et omnia Loca Sta sunt exempta à potestate Domini Temporalis; Quarto quod emens Bona Ecclesiæ teneatur restituere, etiam non restituto pretio Quinto. Quod non restituens Bona Ecclesiastica, etiamsi Rex excommunicatur Cap. 1: Extr: de Reb. Eccl: non alien: Sexto: invadens Res Ecclesiasticas committit Sacrilegium etiam si ipse Ecclesiæ adsistet Cap: pregia n. 1: quæst. 5 à

Notate hic pariter, quod Episcopi, Canonici, et Clerici Bona acquisita ex Rebus, seu Redditibus Ecclesiæ non trasmittunt ad proprios Heredes seu Ecclesiæ applicantur

Episcopi, et Clerici triplicis generis Bona habent Patrimonialia, nempe ex successione Paterna vel ex hereditate Consanguineorum

secundo; Quæ ex Doctrina, vel Officiis honestis acquirunt, et ista suo trasmittunt ... ... et de iis testari possunt.

Tertio: Habent quæsita ex Bonis Ecclesiæ, et de iis non ... testari

I ... ... tractata Concursus ... ... Ecclesiæ ... possint ... ...

...

prò redimendis captivis, item tempore famis prò alendis pauperibus. Secundo ex causa necessitatis, ut urgeat Æs alienum. Tertio ex causa utilitatis.

In omnibus tamen requiritur ut valeat Alienatio, quod interveniat Tractatus, et Causæ Cognitio, an expediat. Secundo authoritas superioris seu decretum Episcopi; tertio consensus totius Cleri, et Capituli. Ut itaque valeat Alienatio rei mobilis Ecclesiæ, [illegible] requiritur consensus Episcopi, Abbatis, et [illegible]. [illegible] tamen [illegible] ut alienentur Res, quæ servando servari [illegible], secus in iis, quæ servari non possunt.

Res Religiosæ sunt, quæ propter [illegible] à communi usu hominum seclusæ remotæ sunt et quas violare nefas est ut sunt Cœmeteria et Sepulchra. Differunt à Rebus Sacris quia has nemo nisi [illegible] facere potest Religiosas vero quilibet facit inferendo Corpus mortuum. Dicitur enim locus Religiosus ubi illatus est homo mortuus. Duo requiruntur, ut locus dicatur Religiosus. Primo, quod ibi mortuus homo illatus, et sepultus. Secundo, quod hominis, vel quasi sit illatus cuius neque in Communi [illegible], invito [illegible] Mortuum inferre liceat [illegible]

Lumina(?) Consecrationem, quia hodie [illegible] [illegible] amplius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Consecrationem

[illegible]

[illegible]

Notandum quod propter debitum defuncti sepultura eius non debet impediri, adeout Creditor impediens sepulturam cadit à debito et tantundem de suo solvit creditibus defuncti, et tertia pars illius bonorum confiscatur, et infamia notatur Auth: Item qui dominum Cod: de sepult: viol: Occasione sepulturae aliquid exigi à Clericis nequit de consuetudine tamen possunt exigere, et circa hoc laudabiles consuetudines sunt servandae Cap: ad Apostolicam extr: de simonia.

Res sacrae sunt, quae licet prophanae ab iniuria tamen hominum defensae, atque munitae sunt, et quas violare hominibus non est permissum.
Primo: Leges dicuntur sanctae, secundo: Muri et portae Civitatum. Tertio Legati tam Hostium quam Amicorum Sancti dicuntur, et eos violare non licet l: fin: ff: de legat:

Res singulorum sunt res privatae, seu proprie uniuscuiusque, quae scilicet sunt in privatorum dominio.

Variis Modis, tam de iure Civili, quam Naturali ac Gentium acquiritur, rerum dominium, de quibus infra.

Et primo sciendum, quid dominium est. Ius de re corporali perfecte disponendi, aut vindicandi, nisi le [illegible] prohibeatur.

[illegible]

differentiam rei Corporalis

Dicitur *de re Corporali* ad differentiam rerum incorporalium, in quibus dominium proprie non cadit; sed in illis dicimur habere [illegible] [illegible] competere [illegible] [illegible] in [illegible] eundo [illegible] non dicitur [illegible] habere dominium sed illud esse: ... recte dicimus [illegible] de vero [illegible]

Dicitur *potestate disponendi* ad differentiam possessionis [illegible] est [illegible] retinendi rei corporalis [illegible] acquir. possess.

Dicitur *nisi lege prohibeatur* cum sint [illegible] qui licet habeant dominium non possunt tamen pro libito disponere, ut Clarius in eundo [illegible] et pupillus qui sine tutoris authoritate et [illegible] [illegible] non potest disponere.

Dicitur *nisi prohibeatur Conventione* ut si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] creditori obligaverit et hypotheca. [illegible] [illegible] licet retineat dominium, non valet tamen disponere [illegible] [illegible] [illegible] creditoris

Dominium [illegible] duas species habet. Dominium aliud est directum, seu superius, aliud utile seu inferius.

Directum [illegible], quod habet dominus superior in [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] cum spe tamen consolidationis; Ideo dominus directus [illegible] feudi, seu Emphyteutici [illegible] [illegible] retinet [illegible] [illegible]

[illegible]

122 Utile dominium dicitur quod habet Vassallus, et Emphyteuta in rebus feudalibus, et Emphyteuticis, et hoc est dominium cum fructu et Vassallus naturaliter habet possessionem feudi et rei Emphyteuticae.

Utile dominium subdividitur;

Quoddam enim subalternatur directo dominio et recognoscit superiorem, ut in dominio quod habet Vassallus seu Emphyteuta, et hoc non potest dici verum dominium, quia recognoscit dominium superiorem.

Quoddam est utile dominium quod non subalternatur directo, sed illud perimit, et occidit; ut in casu quo quis emit fundum a non domino bona fide emit illudque ex praescriptione longi temporis acquirit; Quia iste non recognoscit superiorem, sed dominium directum quod erat penes verum dominum extinguitur, et utile praefatum, et potest huiusmodi utile dici verum dominium, quia dominium antiquum remanet extinctum.

Quando vero dominium directum est cum utili unitum tunc dicitur plenum dominium et qui illud habet, habet, et proprietatem, et fructus. Habet enim dominium utrasque partes nempe directam proprietatem, et usumfructum, quae si sunt iuncta dicitur plenum dominium.

D[illegible] originem ab ipsomet iure (Naturae

et

et Gentium, seu quae quis ad compensandam excrescentem Dominium cupiditatem, nec non ad tollendas sedandasque quascumque discordias introduxerunt.

Hodie acquiritur Dominium, tam Iure Gentium quam Civili per modos ab utroque introductos, et de quibus mora

Praemittemus vero Modos a Iure Gentium introductos iuxta eorum Ordinis

Primus Modus est occupatio illarum Rerum quae nullius propriae, vel Natura, vel Iure naturali omnium Dominium sunt, ut Ferae Bestiae in Terra, Volucres in Aere, Pisces in Mari, et Aqua

Hic Modus acquirendi Rerum dominium complectitur quinque species, Piscationem, Aucupium, Venationem, Captivitatem in Bello, et Inventiones.

De Piscatione supra vidimus. Modo de Aucupio, et Venatione [illegible]

Tres hic notanda [illegible]

Primum [illegible] bestiae, volucres et pisces et ceterae animalia quae in [illegible] et Terra nascuntur [illegible] et sunt [illegible] Occupantis [illegible] in alieno [illegible]

Adhuc tamen [illegible] fiat meum donec [illegible]; [illegible] antiquior, [illegible] in [illegible] Occupantis [illegible]

illius persecutio

Secundo, quod etiam si fera, bestia sit vulnerata, non fit vulnerantis, nisi in propriis viribus remaneat.

Secunda Conclusio est: De Iure naturali Gentium, et Civili venatio ita permissa est, quod Cuilibet in fundo suo proprio liceat aucupari, venari, et capere feras bestias, Lepores, et Cervos.

Tertia est, quod de Iure naturali, et Gentium liceat unicuique, etiam in alieno fundo venari.

Ad dignoscendum in quibus Animalibus procedat tradita Conclusio, quod fiant Occupantis, sciendum, quod quędam Animalia sunt naturaliter mansueta, ut Gallinę; Quędam naturaliter fera, sed accidentaliter Hominum industria, et diligentia mansueta reddita, ut Pavones, Columbi; Quędam vero prorsus sunt fera, ut Cervi, Ursi, Lepores, et in his habet locum d. regula, quod fiant Occupantis, quę propositio extenditur etiam ad Apes, quę omnino ferę dicuntur.

Notate quod, si Apes in Arbore nostra consederint, antequam in Alveo à nobis restringantur, possunt ab alio capi; sicut, si fecerint favos in Arbore unius, possunt ab alio eximi absque furti nota; potest tamen prohiberi, ne quis in fundum suum ingrediatur ad arripiendas Apes.

In vero Animalibus, quę licet sint fera natura

tamen industria hominum cicurata, et mansueta redduntur, ut Pavones, Columbi &c. Et quae avolare et revolare solent abire et redire; Et ista tamdiu sunt nostra, quamdiu retinent animum, et consuetudinem abeundi, et redeundi dicuntur autem animum redeundi amisisse quoties revertendi usum deponunt; Unde quamdiu non amittant animum redeundi dicuntur nostra et ab aliis occupari non valent, immo si occuparentur, et vel insidiis alicuius consuetudinem redeundi amisissent eius non fiunt, sed prioris Domini remanent.

Quaedam sunt Animalia quae natura mansueta ut Gallinae, Anseres, Aves, et Porci &c. Et ista non fiunt Occupantis, immo etiam si turbata, et inquieta Domini conspectum exierint nihilominus illius in Dominio remanent. Proinde qui animo lucrandi capiat furtum committit.

Secundus Modus acquirendi Dominium Rerum est captivitas quae est species occupationis [illegible] in [illegible] usro a [illegible] statim [illegible] Conclusionem tam de Jure naturali, quam gentium l: Naturalem §. fin: ff. de acquir. rer. dom:, quae Conclusio procedit, non solum in rebus, sed, et in personis

Tertius Modus est [illegible]: Quando Deus in [illegible] [illegible]

apprehendit, et ratio est, quia anteà nullius fuerunt. Secus si aliæ Res in Littore Maris, vel alio Loco publico, vel Viis publicis quis invenerit, et quas alter amiserit, quia non fiunt Inventoris, immò non reddens furtum committit Cap: si quid invenisti 14: quest: 5:

Quartus Modus Iure naturali acquirit Dominium procreatione, nempè quæ ex Animalibus nostris nascuntur nostra fiunt. Accessorium enim sequitur principale.

Quintus Modus est Alluvio. Ea enim quæ Agris nostris adiecta sunt à Fluminibus publicis iure naturali per Alluvionem nobis acquiruntur, et Alluvio est incrementum latens, seu occultum, quando scilicet Flumen publicum paulatim Terram à fundo alicuius, et alterius fundo adiicit, ita latenter, ut non possit oculis deprehendi quid, et quantum singulo momento adiectum sit.

Si quid verò vi Fluminis, et impetu Agro meo sit adiectum de fundo alterius, meum non fit, sed manet prioris Domini, nisi portio Terræ meo adiuncta negligentia tamen Domini ibi steterit, ut cum mea terra coaluerit, et unita sit, et Arbores alterius, quas secum Flumen traxit Radices egerint.

Sexto [illegible] Ratione [illegible] Dominium [illegible] Insulæ natæ in Flumine publico de Iure naturali a- [illegible]

[illegible]

P.º notate, Insula accipit tribus modis. Primo pro Domo in Mari posita. Secundo: pro qualibet domo que non est coniuncta Aedibus vicinis. Tertio proprie dicit, locus seu terra, undique aqua circumdata.

Secundo notate, quod Insula alia est naturalis que semper fuit, ut Corsica, Creta, et similes. [illegible] accidentalis [illegible] in fluminibus [illegible] rò in Mari nascuntur; Insula in Mari [illegible] sit [illegible] bona sit [illegible] nascatur in flumine fit illorum, qui ab utraque parte fluminis bona habent non quidem communiter pro indiviso, sed iuxta modum et [illegible] latitudinis illius, idest frontis. Quod debet intelligi si Insula in medio fluminis nascatur; si verò ex una parte sit illius, qui bona habet proximiora.

Hec [illegible] quod flumen nascatur [illegible] currit [illegible] donec flumen [illegible] decurrit.

Notate [illegible] quod si flumen suum [illegible] relinquat, ut in aliam partem currat, derelictus alveus fit illorum, qui prope [illegible]

N[illegible] tus, et non [illegible]

Tertio: Notate: Si totus Ager inundatus sit, recedente Aqua remanet illius, cuius antea fuit; Inundatio enim speciem fundi non mutat.

Septimo de Iure naturali acquiritur Rerum dominium per Specificationem, seu formationem, quando scilicet nova species conficitur ex aliena materia; etiam tunc illa efficitur Specificantis: adeo §. cum quis ex aliena [illegible] de Rer: divis: Circa quam conclusionem inter se pugnare videntur Iurisconsultorum opiniones. Alii enim voluerunt speciem factam ex aliena materia pertinere ad eum, qui Dominus erat Materiae, cum sine Materia species fieri non possit l. de eo §. si quis [illegible] de exhibend: Alii vero contrarium tenuerunt, videlicet Dominum fieri, qui fecit.

Quae discordia conciliatur a plerisque distinctione: aut enim species ad pristinam, et rudem materiam redigi potest v. gr. factus est Scyphus argento [illegible], conflato Scypho in argentum reducitur, unde hoc casu non fit Specificantis, cum non videatur novam formam suscepisse, quod tam facile ad priorem redit materiam.

Aut non potest talis species reduci ad priorem materiam, ut vinum, oleum, vestimentum, quae ad uvas, olivas, et lanas reduci non possunt, et tunc fit Specificantis, et materiae domino pretium debetur.

At vero [illegible] species facta ex [illegible]
[illegible]

faciens aliquid ex aliena materia sciendi videtur suam operam donare Materiae Domino. Secundo. Ut species non possit redigi ad priorem Materiam. Tertio; Ut faciens suo nomine fecerit

Observatur tamen quod faciens Speciem ex aliena Materia bona fide, licet fiat Dominus Rei factae, competit tamen Actio Domino Materiae, pro consequen: da illius aestimatione.

Octavo: Acquiritur Rei Dominium per Accessionem quae facto hominis fit. Veluti si quis purpuram alienam proprio vestimento intexuerit, licet pre: tiosior sit, accedit tamen vestimento, ex Regula quod accessorium sequitur Naturam principalis, quando tamen bona fide quis intexuit alienam purpuram proprio vestimento: succurritur domino purpurae per condictionem sine causa, vel act: ad exhibend: si vero intexens sit in mala fide suc: curritur domino actione furti

Nono Acquiritur dominium per confusionem seu com [illegible] [illegible] est certa species confusa est. [illegible]

Decimo [illegible]

confundi, quæ confusa novam speciem faciunt ut in mum, et mel, quæ confusa faciunt illulsum. Commisceri autem dicimus illa, quæ confusa non transeunt in novam speciem, sed priorem retinent

Undecimo. Per Ædificationem Dominium acquiritur, pro intelligentia quatuor sunt distinguendi casus

Primo: Quando Quis in suo loco ædificat de sua Materia, et tunc sine dubio acquirit sibi.

Secundo. quando quis ædificat in suo solo, sed de aliena Materia, et ædificans fit dominus, tenetur tamen ad Æstimationem Materiæ

Tertio: Aliquando quis ædificat in alieno solo cum propria tamen Materia, et tunc Ædificium fit eius, cuius est solum ex ea ratione, quod Ædificium cedit solo

Quarto: Aliquando quis ædificat de aliena Materia in alieno fundo, et Dominus soli fit quidem Dominus Ædificij, non autem Materiæ

Duodecimo: Per Plantationem acquiritur Dominium Plantarum; sicuti enim Ædificium cedit solo ita Planta Terreno, maxime cum, et ex eo Alimenta recipiat, quod procedit si Planta sibi Radices miserit, antea enim illius remanet, qui erat Dominus,

Quod procedit sive Plantans sit in bona, sive in

mala fide, cum hac sola differentia, quod plantans bona fide a Domino soli aestimationem repetit.

Congruum est hic notare distinctionem circa arborem quae radices egit in fundo vicini

Aut arbor posita in confinio, in utroque praedio radices egit, et fit communis, ita quod fructus aequaliter dividi debeant inter utrumque vicinum.

Aut arbor posita in meo solo, ita immisit radicibus adhaeret fundo vicini, ut tota ex illius fundo alatur, et tunc ratione radicum fit vicini

Aut solum [illegible] radices immisit in fundum vicini, et tunc remanet eius, in cuius fundo originem traxit

Imo arbor minimis radicibus in meo, licet cum frondibus [illegible] in fundum vicini, et fructus cadant super solum vicini, adhuc arbor est mea et fructus non possunt retineri a vicino, qui debet permittere, ut tertio quoque die ingrediar illius fundum ad illos colligendum: l. 1. ff. de glan. legen. Cugnell: de arbor: cap: 6: num° 1: et 2

Decimo tertio [illegible] sequitur, [illegible] quis fundum alienum proprio nomine [illegible] sicut [illegible], sicut est [illegible] quod tenens bona fide fundum alienum [illegible] [illegible]

Decimo quarto. Per scripturam dominium acquiritur, ita quod scripturae, sive Literae, licet aureae, Cartis cedant, si vero bona fide in aliena Carta scribat, potest impensas a domino Cartarum vindicante repetere, secus si mala fide, qui tamen modus acquirendi hodie abrogatus censetur, ita quod potius Carta cedat scripturae, veluti ratio pretiosioris est.

Decimoquinto. Per picturam acquiritur dominium tabulae, qui enim in aliena pingit tabula, is et tabulae et picturae fit dominus, quia tabula picturae cedit l. qua ratione §. Literae ff. de Rer. divis.

Primo intelligitur procedere si pictura pretiosior sit tabula, secus in contrario casu, puta si esset Carbone delineata, quia tunc cedit Tabulae.

Secundo. Nota eandem non procedere si pictura sit superimposita Rei immobili, quia tunc cedit domino Rei, puta si esset facta in Muro.

Tertio: Nota Pictorem teneri pretium tabulae solvere, et si pictor offerat pretium tabulae, dominus vero tabulae offerat pretium picturae, isto casu pictor praefertur.

Decimo sexto: Acquiritur dominium fructuum perceptione ex re aliena bona fide tamen possessa, secus si mala fide.

[illegible] aquirendum est

Primo quod fructus dicuntur, qui, deductis Expensis [illegible] et conservandis, [illegible]

[illegible] fructus [illegible]

morum, et Vaccinum qui non natura [illegible] sua [illegible]: ante Hominis propulsiones ex se proveniunt.

Alii sunt Fructus industriales, qui non sic sua sponte nascuntur sed plurimum hominis industriæ requirit ad illos consequendum, ita, quod potius ex industria Hominis, quam naturæ, provenire dicantur, ut Granum Vinum Oleum

Alii sunt fructus naturales, quos natura sponte producit, et in quibus parum, seu nihil industriæ Hominis exigit; ut Poma [illegible] [illegible], et similia.

Tertio Notare, quod fructus alii sunt pendentes qui [illegible] esse [illegible] et eadem actiones cum [illegible] pendentes [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] et neglexit [illegible] [illegible] [illegible]

Quarto: Notare, quod Arbores quidam [illegible] non bonos fidei, quidam continuo male, quidam aliquo tempore bone, aliquo tempore male fidei

Q[illegible]

P[illegible], quod bone fidei [illegible] [illegible]

21. aut Dominii cogitatione possidet; Ex: gr. Quis Hæreditatem adeptus est vigore Testamenti, quod recte factum putabat licet successive inutile compertum fuerit, et similiter Titius emit à Caio quem credebat verum Dominum Prædium, et licet Caius non esset talis, nihilominus Titius bona fide possedit et [illegible] possedit tanto tempore, quod ad præscribendum sufficeret consequitur etiam fundi Dominium. Si vero interim prædium [illegible] præscribatur à vero Domino vindicatum fuerit, quæritur an tunc bonæ fidei possessor teneatur fructus restituere quos percepit et distinguendum est.

Si fructus sunt pendentes, et tenetur restituere, sive sint naturales, sive Civiles, sive industriales, quia [illegible] pars fundi

Si sunt percepti, et sunt naturales, adhucque extantes et tenetur restituere, quatenus possideat sine titulo [illegible] bonæ fidei [illegible] de usu

Si sunt consumpti et ex consumptione factus sit locupletior, uti quia pretium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tenetur ad Estimationem fructuum consumptione [illegible] causa [illegible] et [illegible] certum [illegible]; si vero non est factus locupletior [illegible] rium habet non tenetur quia nec possidet, nec adhuc desiit habere nec in rem suam consumpsit; [illegible]

[illegible]

[illegible] multo minus [illegible]

[illegible]

Secunda Conclusio bonę fidei Possessor non tenetur consum-ptos fructus Industriales nisi sit factus locupletior si-que non restituere. si vero extant de rigore Juris non tenetur ex officio vero Judicis Domino fundi tradere tenetur siue possideat cum titulo siue non

Tertia Conclusio bonę fidei Possessor, fructus Ciuiles sua diligentia perceptos [illegible] non tene-tur restituere [illegible] si vero sunt per-cepti aliena diligentia [illegible] bonę fidei possessor suos facit, ipsi tamen soluens, [illegible] tenet,

Quę omnia intelligantur [illegible] bonę fi-dei possessor, ultra bonam fidem, etiam non præs-cripserit et [illegible] fructus [illegible] quia tali casu, neque ad extantes, et pendentes te-netur

Quarta Conclusio bonę fidei possessor [illegible] testatam tenetur ad fructus, et pendentes et extantes et iure consumptos [illegible] natura [illegible] maioratus [illegible] tam non dicit; amplius bonę fidei [illegible] incipit malę fidei [illegible]

Quinta Conclusio: Omnis malę fidei possessor tenetur [illegible] ra, quia scit [illegible] alienam [illegible] contra [illegible] Cano [illegible]

[illegible] omnes tenentur [illegible]

Et ità, qui aliquandò fuit bonæ fidei possessor, non tenetur restituere, donec in malam fidem non inciderit.

Prosequendo Imperator Traditionem acquirendi Dominium Rerum perceptione fructuum, extendit ad Usufructuarium, et Colonum, qui licet Re aliena utantur, et fruantur, tamen fructus faciunt suos, quià bona fide, et cum voluntate Dominorum possident

Decimo septimo. Acquiritur Dominium Iure naturali per inventionem Thesauri, ex quo enim Thesaurum l. est in nullius bonis ex equitate Iuris Gentium, Inventori concedit.

Thesaurus est vetus quædam depositio pecuniæ, cuius non extat memoria ut iam Dominum non habeat et sic fit eius, qui invenerit

Vel dicitur pecunia ab ignotis Dominis vetustiori tempore abscondita l. unic. Cod. de Thesaur. Undè si quis metus, vel custodiæ causa pecuniam absconderit propriè non est Thesaurus, nec fit Inventoris, sed manet [illegible]. Undè si quis vendit domum et Emptor reperiat pecuniam in Muro, quæ ab ipso Venditore, vel eius Parentibus est recondita non retinet pecuniam ad Emptorem sed Venditori restituenda est l. [illegible] ff. de rei vindic.

I[illegible]

Sed vindicat per [illegible] [illegible] inventor, tan-quam [illegible] illa [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] thesauri:

Inveniens vero thesaurum absque malis artibus [illegible] [illegible] ita inventum [illegible]; Siquidem invenit in fundo [illegible] proprio totus fit inventoris, sive inveniat fortuito sive [illegible]

Aut aliquis invenit thesaurum in fundo in quo habet tantum utile dominium non [illegible] directum ut Emphyteuta et [illegible], et pariter totum sibi [illegible] [illegible] et dominus directus invenitur in fundo, [illegible] quo alteri concessit utile dominium et [illegible] tenetur restituere habenti [illegible] utile dominium.

Aut aliquis invenit thesaurum in fundo, in quo [illegible] nec [illegible] utile nec directum dominium et [illegible]; [illegible] invenit fortuito casu [illegible]; Et tunc dimidia [illegible] inventoris [illegible] dimidia domini fundi. Aut invenit in alieno fundo, data opera [illegible] et tunc totus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] thesaurum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Aut [illegible] [illegible] in loco publico et [illegible] et pariter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inventione thesauri et totum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] casu fortuito

Decimo octavo acquiritur Dominium per Traditionem, quando verus Dominus Rem suam in alterum transfert: Et sive Traditio sit vera, et materialiter realis sive ficta per formalem Juris traditionem, et hoc sive Res sit Mobilis, sive Immobilis, et sive Dominus per se tradat, sive per alium legitimum Mandatarium illius nomine.

Ad hoc tamen, ut per Traditionem translatum dicatur Dominium. Primo. Requiritur, ut tradens sit Dominus Rei tradendae. Secundo quod habeat liberam bonorum Administrationem. Tertio. ut praecedat titulus habilis ad transferendum dominium. Quarto. quod Res non sit prohibita alienari: Quinto. Ut in Venditione pretium sit solutum: Sexto: Ut Res sit Corporalis Nam in incorporalibus patientia habetur loco Traditionis

Decimo nono: Per Emptionem, et Venditionem acquiritur Dominium de iure naturali, quod tamen eo procedit si pretium sit solutum, nam eo non soluto non transfertur Dominium, sed vendens habet ad Bona propria regressum: Si quasi mox pretium recepturus Rem Emptori tradidit: Secus esset si Rem tradidisset habita fide de pretio, isto enim casu valet Traditio, nec vindicatio intrat sed tantum actio personalis ex vendito contra Emptorem ut pretium solvat l. inciuilem Cod. de Rei vindic. [illegible] vero fidem de pretio habere, quando, contra [illegible] tradit Rem Emptori simpliciter, nam [illegible]

[illegible]

Vicesimo. Acquiritur Rerum Dominium, etiam per fictam Traditionem, puta, si quid fuit commodatum, postea venditum licet ex hac causa non tradiderit, sed simpliciter passus fuerit illud esse suum acquiritur sibi proprietas. Idem etiam in Corporalibus patientia loco traditionis habeatur:

Vicesimo primo: Traditione Clavium Domus, vel Horrei ubi Merces conservantur Dominium Rerum venditarum transfertur, quod procedit, licet non aperiatur Domus, vel Horreum, ita tamen si praecedat causa Dominii translativa, puta Venditio, vel Donatio secus si ex causa custodiae, quia tunc [illegible] ratur

Vicesimo secundo: Projectione Missilium in vulgus transfertur Dominium in accipientem, puta, quando Moneta projicitur tempore alicuius Electionis, vel [illegible] causa.

Vicesimo tertio: Si Dominus habet Rem pro derelicto ab apprehendente Dominium acquiritur: Diciturque quis habere pro derelicto [illegible] habere, quod [illegible]

Occasione [illegible] comodatum [illegible] proprietas [illegible] causa tempestatis [illegible]

[illegible] procedit in casu [illegible]

perierit remanet commune omnium qui erant in illa damnum; sicuti si deijciatur domus causa incendii ne ad vicinorum domus incendio perveniat debet etiam à vicinis damnum refici debeat: ut [illegible] [illegible] de [illegible] de iactu

Secundo dubitandum circa hoc, quod inveniens rem perditas à viatore non fit dominus, sed tenetur restituere [illegible] domino [illegible] [illegible] nandum necesse est ut inventor affigi curet schedulas publicationes aut ex [illegible] proclamari faciat se talem rem invenisse, et velle restituere ijs qui certis probationibus illam demonstraverint, cum hac declaratione quod si elapsus erit, poterit retinere [illegible] non [illegible] dominum, [illegible] expensis: Circa hoc notare, quod dominus non [illegible] inventori [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De Rebus Corporalibus, et Incorporalibus.
Tit: II.

Hic titulus comprehendit aliam rerum divisionem generalem videlicet, quod omnes res, aut sunt Corporales aut incorporales

Corporales sunt, quae videri, et tangi possunt, ut fundus homo, vestis. Et intelligitur tactus etiam in potentia, quia res, quae sunt posita in profundo maris non tanguntur, sed sunt in potentia tactus.

Incorporales vero res, quae manibus tangi, et oculis videri vel apprehendi non possunt, sed in sola animi cogitatione consistunt, ut obligationes, servitutes, actiones et haereditates: loquendo tamen de iure quod habetur ratione obligationis, vel successionis.

Differunt res Corporales ab incorporalibus

1° Quia incorporales tangi non possunt

2° Corporales vere, et proprie traduntur, incorporales [illegible]

3° [illegible] incorporalia [illegible]

4° [illegible] praescribuntur [illegible] longo tempore, incorporalia vero [illegible] non praescribuntur nisi tanto tempore, cuius initii memoria non extet

5° [illegible] corporalibus [illegible] rei vindicatio, [illegible] vero, et rebus incorporalibus confessoria et negatoria competunt

De Seruitutibus Rusticorum et Vrbanorum Prediorum
Tit: III

Continuat; titulus iste cum precedenti [illegible] supra [illegible] [illegible] incorporales [illegible] [illegible] et Rusticorum prediorum quas hic declarat.

I [illegible]

Quedam dicit Seruitus mere personalis, que à persona persone debetur ut est in [illegible] [illegible]

Q[illegible] [illegible] certo loco, uel et casu [illegible] alicui aliquid legatum [illegible] [illegible]

Q[illegible] declaramus. Que in genere [illegible] in [illegible] aliquid, ut [illegible] aliquid in [illegible] [illegible], ut ipse non faciat aliquid in [illegible] proprio [illegible]

I[illegible]

Q[illegible] [illegible] persona [illegible]

[illegible]

sona extinguitur.

Quaedam dicitur Servitus merè Realis, quae est ius in Re aliena, quod sibi ei non utatur, nec Personam respicit, sed inhaeret Praedio dominanti activè et servienti passivè, augens libertatem Praedij dominantis et minuens [illegible] servientis.

Dicitur Realis triplici ratione. 1° Quia à Re Rei debetur. 2° Quia sine Re, seu Praedijs constitui non potest, cum requiratur aut Praedium dominans cui acquiratur, aut serviens, quod cogitur Servitutem pati: 3° Quia talis Servitus non sequitur Personam sed ipsas Res, et Praedia, ità quod semel quaecumque [illegible] transeant semper cum Servitute transit.

Servitus realis duplex est, Urbana et Rustica, et sunt Praedia alia Rustica, alia Urbana. Urbana dicitur, quae debetur Urbanis Praedijs, alia Rustica, quae [illegible] Rusticis.

Praedia Urbana dicuntur, quae sunt facta gratia inhabitandi homines, sive sint posita in Civitate sive extra: nam Urbana et Rustica Praedia non locus et materies, sed usus et destinatio distinguit.

Rustica sunt ea, quae non [illegible] fundi; item Servitutes, quae sunt [illegible] pro Rebus quae in Praedijs Rusticis [illegible] sunt et quae sunt [illegible] pro [illegible]

[illegible] sive extra

Ad hoc ut cognoscatur an Seruitus sit Urbana, uel Rustica non inspicitur qualitas Prædij, Cui Seruitus debetur, non huius quod Seruitutem debet; Et Seruitus denominatur à Prædio dominante, tamquam à digniore: Exempli gratia Via est Seruitus Rustica, etiam si debeatur in Fundo suo causa eundi ad communem uiam [illegible] Urbana

Alia diuisio Seruitutum est, quod quædam sunt Seruitutes nominatæ, quæ dicuntur habere proprium nomen à iure. Quædam uero innominatæ, quæ non habent speciale nomen, [illegible] in Prædio alterius quod aliàs de iure non erat permissum, [illegible] [illegible] in [illegible] alterius uel quod dominus non [illegible]

De Seruitutibus Rusticorum Prædiorum

N[illegible]

Prima est Iter, quæ est ius eundi, ambulandi hominis [illegible] nec uehiculum ducendi, iumentumque ducendi; Quis ha[illegible] rem uiam rustico; Fit conuentio cum Vicino, ut [illegible] [illegible] dicitur [illegible]

[illegible]

[illegible]

liceat ire, et distinguitur, aut fuit concessum, quod li-
ceat ire per quamlibet partem fundi ad libitum et
tunc licet ire per [illegible] partem. [illegible]
et expressa certa pars fundi et tunc non licet [illegible]
egredi: aut simpliciter fuit promissa et tunc licet
ire per quamlibet partem [illegible]
det intelligi concessio per illam partem ex qua mi-
nus damnum resultat, et facta electione non li-
cet variare et in casu controversiae circa electionem
recurritur ad Arbitrum, vel Judicem

Secunda est actus et est ius eundi et ambulandi hominis
et etiam jumentum agendi, vel vehiculum [illegible]
per alienum fundum non autem trahendi [illegible]
vel trabem: Differt ab itinere, quia iter est ius eundi
hominis, vel pedestris vel equestris [illegible] actus ve-
ro dat etiam ius trahendi currum et jumentum du-
cendi

Tertia est Via quae est ius [illegible]
[illegible]
ducendi lapides etiam et trabes, et ligna trahendi et
rectam hastam gerendi [illegible], ut [illegible] exercitium [illegible]
[illegible] per alienum fundum ducendi ita tamen
ne fructus laedantur: differt [illegible] ab [illegible]
[illegible], quia [illegible] est latior, et [illegible]

Si [illegible] non est expressa per legem [illegible]
[illegible] est esse in porrectum pedes [illegible] in
anfractum vero, ubi via flectitur, pedes sedecim
secundum [illegible] § de servit: [illegible]
[illegible] in [illegible]

[illegible] privata [illegible] dicuntur, et non omnibus licet ea uti [illegible] tantum [illegible] est concessa [illegible]

[illegible] est [illegible] publica, quae [illegible] regia, et [illegible] dicitur, et [illegible] est [illegible] et ab eo concessum [illegible] usum me: [illegible] uniuscuiusque [illegible] [illegible] quae non [illegible] nisi [illegible]

Quarta [illegible] est [illegible] seu facultas [illegible] seu [illegible] sive [illegible] iam inventa sive alias [illegible] et [illegible] ad [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] habet [illegible], [illegible]

[illegible] concedi, [illegible] omnibus [illegible]

Quinta [illegible] est [illegible]: [illegible]

[illegible] non est publica [illegible] [illegible] in [illegible] nec [illegible] ut [illegible] requirit, ut [illegible] qui [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]itate personarum tamen realis dicitur, quia [illegible]: sonis ratione rei: Unde si acquirens non habeat fundum [illegible] personalis cum [illegible] utilitate personae concessa servitus dicat, et cum persona extinguitur; dicitur in definitione ex parte privato, na ex summe publico, cuilibet [illegible] habere permittitur l. 3. in prin. ff. de servit. Unde concesso haustu [illegible] dicitur, [illegible] concessum [illegible] fontem et similiter [illegible] interpretatione concesso [illegible] tem dicitur concessa [illegible]

Sexta dicitur servitus pascendi pecoris, quae est ius pascendi pecoris in alieno fundo, et ut sit servitus [illegible] servitus [illegible] l. pecoris ff. de servit: appellatione autem pecoris continentur omnes quadrupedes quae gregatim [illegible]

Notandum quod habens servitutem [illegible] concessam [illegible] non potest excedere limites suae servitutis, nec circa speciem pecoris, puta, si non habeat [illegible] nisi pro Ovibus; item nec circa numerum [illegible] si non habeat nisi pro Mille Ovibus aucto numero, non debet augeri servitus, quae pro [illegible] e contra: sicut vice versa dominus [illegible] non potest immutare veterem forma [illegible] servitutem. [illegible] in eo loco in principio.

[illegible]

Nunc et [illegible] aliae servitutes rusticae, ut [illegible]

onerariæ exonerandæ, [illegible] vel lapidis exci: mendi, figulinæ, seu tegulinæ habendæ, ff. fornacis [illegible] coquendæ [illegible], ius secandi ligna ex silua vicina in usum [illegible] [illegible] et l. veluti ff. de seruitutibus Rust. præd. etiam, et hæ seruitutes à re [illegible] inest à prædio seruiente loco vicino seu prædio dominanti, et ratione loci personis de: bentur, nec cum persona finiunt: unde et prædia: [illegible] vocantur [illegible] prædio dominan te [illegible] seruientes constitui non possunt.

De Seruitutibus Urbanorum Prædiorum

V[illegible]

[illegible]

A[illegible] in hoc aliquando a Rusticis, quia [illegible] omnes sunt affirmatiuæ.

Prima seruitus Urbana hîc indicata est ius oneris fe-

vendi. quando invenit talis servitus [illegible] vicini ut columnas vel parietes eius perpetuo sustineat onus meæ domus, non quod columna vel paries sit futurus perpetuus, sed si collaberetur, is reficiat, qui servitutem debet. Et licet in aliis servitutibus ea sit natura ut qui debet tantum patiatur l. quoties §. servitutem ff. de servitutibus, huius vero servitutis hoc est speciale ut non solum pati, sed et facere cogatur, videlicet ut [illegible] columnam [illegible] reficiat. sicut autem [illegible] natura vero spectat ad commodum fundi dominantis. donec restituatur columna, seu [illegible] l. sicut autem in [illegible] servit.

Secunda servitus est ius immittendi tigni in parietem vicini, atque tignum [illegible] tantum immissis [illegible] non licet enim tignum immittere in [illegible] alienum [illegible] auctoritate removere, nec incidere l. quemadmodum §. [illegible] et ibi Glo. ff. ad L. Aquil. Immissum autem tignum in perpetuum cum in utroque [illegible] dominante) et [illegible] immissum l. servitutes ff. de servit. Quia ad [illegible], totum tignum tenetur [illegible] non [illegible] l. sicut autem §. altius ff. de servit.

Tertia servitus urbana est altius [illegible], scilicet est [illegible] [illegible] negativa non [illegible]

[illegible] dicitur, quando quis habet [illegible]
[illegible] in praedium, vel [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible], cum tamen debeat;
[illegible]. Non enim potest [illegible]
[illegible] imposita
[illegible]

Ad huiusmodi servitutem duo notanda

Primo: Quod dominus praedii dominantis non valet aliquid facere propter quod servitus [illegible] efficiatur, [illegible] fiat [illegible]

Secundo notandum, quod imposita servitute [illegible] non potest dominus [illegible] in praejudicium [illegible], poterit tamen [illegible]

Tertio [illegible] corruat, non per hoc cessat servitus, [illegible]

Notandum [illegible] cadit in meam [illegible]. Illud non potest [illegible] quod non cadat in meam [illegible] cisternam [illegible] non [illegible] mei [illegible], conveniens cum vicino, ut [illegible] in meam cisternam, vel similiter [illegible]

...ui ex Vicini stillicidio possit irrigari et conspergi, nec aquas [illegible] et in hac servitute [illegible] fundum domi-
nans [illegible], quod recipit stillicidium [illegible]
et ideo ad d. Praedium dominans spectat onus refectionis [illegible]

Quaeritur [illegible] Servitus est [illegible] Affirmativa nempe altius tollendi, Negativa altius non tollendi. Et affirmativa est, quando ex pacto, et [illegible] Servitutis possum cogere Vicinum meum, ut altius tollat suas Aedes, vel ad removendum impetum Ventorum vel ad arcendum nimium [illegible] Solem, vel si Vicinus habeat prospectum in meas Aedes, vel Hortum possum adeo stipulari, ut altius tollat suos Muros, ne amplius d. Prospectum habeat.

Negativa Servitus altius non tollendi [illegible] est [illegible] contra [illegible] constituitur Servitus, ut [illegible] Vicino meo, non possim [illegible] meos altius tollere, et usus istius Servitutis potissimus est [illegible] meis officiat; aliàs enim praescindo [illegible] servitute [illegible] ex concessionibus, vel praescriptionibus, vel consuetudine [illegible] suas [illegible] usque ad caelum tollere, etiamsi Domum Vicini obscuriorem reddat; Adeout, et si Area Vicini steterit per longissimum tempus [illegible] potest semper Dominus ibi aedificare et [illegible] ff. de servit. [illegible] et [illegible]

Advertendum quod ubi [illegible] aequè affirmative, potest quis in suo solo facere fenestram, quae prospiciat in aream, vel Ortum Vicini, nisi esset contraria servitus vel nisi fieret ad Emulationem, vel despectum Vicini quia tantum vellet illius fenestram obscurare. Circa quod venit observandum, quod aut faciens fenestram sentit commodum aliquod, quia non haberet sufficiens lumen et propterea aperit fenestram, licet possit per eam videre fenestram Vicini, quia hoc casu [illegible] causa rationabilis ad faciendam, quo casu potest apponi crates ferrea, vel lignea, aut non sentit commodum, sed tantum ad emulationem hoc facit, et tunc permitti non debet.

Praeterea advertendum, quod si Vicinus habeat fenestram per quam prospiciat in Commune, aream, vel Ortum meum, vel plures habeat fenestras, et retinuerit eas per 30: annos: [illegible] immemorabili spatio [illegible] juxta [illegible] Lib: ff. [illegible] [illegible] potero aedificare, et obscu[illegible] [illegible]

[illegible]

Q[illegible]

[illegible] tatem, non potest aedificare, vel plantare arborem [illegible]

[illegible]

S[illegible] dicit; [illegible], quando Vicinus [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] vel [illegible] [illegible] Ædibus meis participetur:

Septima est prospectus, et ne prospectui officiatur, quando scilicet ex domo mea habens prospectum in [illegible] et [illegible] [illegible], ita quod [illegible] ex domo mea videre [illegible]: [illegible] et [illegible] cum [illegible], ne [illegible] faciat in suo [illegible] quod mihi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut minuat. [illegible] est autem a præcedenti, ne luminibus officiatur: [illegible] in ea sufficit ut [illegible] [illegible] [illegible] per quod [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] ut prospectus [illegible] ad loca superiora, neque ad inferiora, ita quod possim videre et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] servitutes, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Servitutem imponere potest qui est verus Dominus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] procedit, vel unum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] servitutem imponere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tantum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Tertio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dummodo pariter per servitutem conditio Vsufructus non deterioretur.

Quarto: Vasallus, et Emphyteuta possunt servitutem

imponere, quæ tamen finitæ quando Ecclesiam, seu Em:
phyteuta ad dominium revertentur.

Quinto: Imperator, et Princeps supremus potest concedere in suo statu privato ut liceat privatam servitutem et locum publicum, dummodo non sit cum incommodo aliorum.

Nota, quod Maritus super fundo dotali servitutem imponere nequit, item nec Usufructuarius super fundo usufructuato, cuius conditionem potest quidem meliorem, non vero facere deteriorem.

Omnes, qui possunt servitutem imponere [illegible] possunt et [illegible] acquirere [illegible] et Usufructuarius qui aliàs ut supra dictum est nequeunt servitutem imponere, possunt tamen acquirere, [illegible] qui velit servitutem acquirere [illegible] necesse est, ut dominium habeat, cum unus [illegible] non acquiratur: Quæritur quomodo servitus [illegible]

Cum ne unus quodlibet [illegible] [illegible] num.o 21; extra de [illegible] naturalem non habet Causam [illegible] impossibilitatem [illegible]

Primo [illegible] Conventionibus et Contractu

[illegible] testamento: si testator mandet [illegible] vel legata [illegible]

Tertio per sententiam

Quarto: per [illegible] eius loci [illegible] introductum [illegible] pateat per [illegible] vicini, [illegible]

Quinto: per praescriptionem ad quam obtinendam [illegible] requiruntur. 1° Quasi possessio [illegible] requiritur. Sicuti enim praescriptio in rebus corporalibus sine possessione, ita in incorporalibus sine quasi possessione non acquiritur. Ut quis autem dicatur esse in quasi possessione [illegible], distinguitur inter affirmativas et negativas. [illegible] ut iura, ne altius tollas, [illegible] quasi possessio per [illegible] actum prohibitionis et licet cum patientia [illegible] meus [illegible] altius tollere et aedificare ita quod [illegible] et per [illegible] acquiescat [illegible] in quasi possessione [illegible] praescriptio; Et ratio est [illegible]

Ad [illegible] servitutum, ut [illegible] agere [illegible] servitutes, in quibus [illegible] per medium facultatis naturalis [illegible] ut [illegible]

venit quod de iure naturali est licitum, donec pro-
hibeant. Et ut quis dicatur in [illegible] possessione ser-
vitutis, non unicus, sed multiplex actus requiritur
per continuatus per triginta [illegible] sciente et patiente
domino, et quidem per triginta dies continuos, et
sine unicus actus non sufficit, cum requiratur ut
[illegible] animus [illegible] acquirendi [illegible]
servitutem non utendi iure proprio facultatis

Quaedam sunt servitutes affirmativae, in quibus usus
non venit iure facultatis a iure dominii, sed ubi ac-
tus [illegible] per modum [illegible] et iure servitutis ut
immittere tignum, ducere aquam per fundum alie-
num. Cum enim [illegible] iure prohibeantur [illegible]
unicus actus patiente domino factus ad [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Secundum [illegible] communem praescribendam requiritur [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] servitutis, si noceretur, [illegible] usus esset [illegible]
[illegible]
[illegible]
concedentes, quod usus esset permanente. [illegible]
[illegible] ignorante domino usus est [illegible]
debuit [illegible] dominum prohibuerunt [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

praescriptionem sciatis procedere quando quis notum probat bonum usum per longum decem vel viginti annorum: secus vero si agatur de longo tempore 30, vel 40 annorum, vel cuius initii memoria non adesset.

Sicuti sciatis dictam regulam non procedere quando quis habet titulum a [illegible] qui reputabatur [illegible] fundi, et constituit servitutem in ipso fundo, quia tunc praescribitur etiam ignorante vero domino.

Tertio frequenter in praescriptionem servitutis quod [illegible] [illegible] non [illegible] familiaritatis, quia hoc casu numquam praescribe- ret. [illegible] sed usu familiaritatis [illegible] acquisivisse: et hoc cognosci potest ex actibus, an sint ex illis [illegible] [illegible] non alterius, nisi eius servitutis [illegible] [illegible] [illegible]

Q[illegible] praescriptiones [illegible] sibi servitutem comparare, cum ma[illegible] [illegible] praescribat, [illegible] in hac materia [illegible] conclusionem [illegible] [illegible]

Circa hoc notare quod ad dignoscendum an bona fides [illegible] [illegible] titulo [illegible] titulus [illegible] [illegible] situs et [illegible] praesumuntur ex ea ratione quod [illegible] libera consentit L. [illegible] Cod. de [illegible] velle debet [illegible] non convertere in re aliena; et quando hic agitur de titulo [illegible] non [illegible] quis habet [illegible] [illegible] est, sed de eo titulo, quem quis habet a non domino quem quis credebat esse dominum, et non erat [illegible] titulus in [illegible] non requiritur [illegible] [illegible]

Quinto: tandem requiritur tempus legitimum, seu usus [illegible] [illegible] tas, et notandum, quod quaedam sunt [illegible] [illegible] [illegible], quae est semper in [illegible] [illegible]; item [illegible] [illegible] continuam, quae non semper [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tamen est semper [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] Canonicam

[illegible]

praescribendo contra Ecclesiam etiam in his servitutibus semper requisitum spatium Annorum quadraginta.

Quaedam vero sunt servitutes, quae dicuntur habere causam discontinuam, aut interpositam, quae non sit semper in usu, neque actu, neque potentia sed requirit factum hominis ut in servitute itineris pascendi, et similium et hae non praescribuntur, neque longo 30, aut longissimo 40 Annorum spatio, sed tanto tempore, cuius initii memoria non extet: Quae distinctio de Servitutibus habentibus causam continuam, vel discontinuam solum procedit in realibus, quae rebus debentur, nam res cui debentur continuo dicitur quasi possidere, sed in discontinuis non potest dici quod praedium, cui debentur eas continuo quasi possideat.

N[illegible] [illegible] debentur a re personae, et ususfructus, et usus, [illegible] et omnes ad earum [illegible] requirunt factum hominis non solum ab initio, sed ex parte [illegible] [illegible] [illegible] et continuus in possessione retinenda licet ex hominis sunt discontinui. Et hae servitutes [illegible] praescribuntur inter praesentes [illegible] et viginti inter absentes sine titulo vel [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] limitat, quando quis habet iter a [illegible] non domino [illegible] quem putabat esse domi-num, qui constituerit servitutem per actus inter vivos, vel per ultimam voluntatem, quia eo tunc concurrente titulo et bona fide currit praescriptio longi temporis, etiam in servitute discontinua iuxta opin: Paul: de Castr: in l: servitutes [illegible] de servit. Rust. et Urb: praed.

Quomodò extinguatur, uel amittatur Seruitus

Primo amittit confusione quando Dominus [illegible] [illegible] fit Dominus etiam [illegible] Dominantis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

2.° Extante conditione, sub qua uel ad quam erat [illegible] [illegible]

3.° Si [illegible] imponat servitutem super [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

4.° [illegible] [illegible] [illegible], uelut si habeam servitutem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] servit. amitt.

5.° Si [illegible] per [illegible] mihi debeti [illegible] Casu aut ui [illegible] [illegible] [illegible] non utar per statutum tem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tum reducatur [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible], [illegible], et [illegible]

6.° [illegible] non utendo [illegible] per [illegible] inter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

in qua praescribitur, licet tantum tempus requi: ratur, cuius initii memoria non extet. in ea tamen amittenda sufficit longum tempus praescriptum et hic adversus libertatis [illegible], et in odium non utentis iure suo

Notate circa praedicta

Primo differentia inter servitutes rusticas, et urbanas: In primis sufficit non usus. In secundis ultra non usum requiritur dominii rei dominantis [illegible] tum, et requiritur etiam factum domini rei servientis, puta remotio tigni et obturatio luminis

Secundo Nota quod contra Ecclesiam non praescribitur libertas, nisi per non usum 40 annorum

De Usufructu
Tit. [illegible]

Hactenus de servitutibus realibus: Nunc de ser: vitutibus [illegible], nempe quae a re [illegible] debentur, et quae cum persona finiuntur.

Istarum servitutum triplex est species, nempe [illegible], usus, et habitatio

A[illegible] pro [illegible] intelligentia [illegible] Ususfructum [illegible] maxime. Causa autem est ipse usus rei propriae commodites [illegible]

propria pro merito, dictus à Causa, eo quod cum sua Causa nempe dominio et proprietate coniunctus est, nec est seruitus, cum res sua nemini seruiat: uti frui q: de Vsufruct: petat;

Formalis verò dicitur qui est separatus à sua Causa id est proprietate, ita quod penes unum sit proprietas, apud alium Vsus-fructus, et hoc modo est seruitus, non pars Dominij: [illegible] rectè dicimus [illegible] [illegible] et ad hoc formali [illegible] usufructu [illegible] tractemus

D[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fructus alienis, salua rei substantia

Dicitur Jus ad differentiam pignoris, quo uti non licet creditor inuito domino [illegible] et si [illegible] inuito domino fructus ex pignore percepti imputantur in sortem

Dicitur Fruendi ad differentiam Vsus, quia in hoc [illegible] [illegible] [illegible] omnes percipere et distrahere potest [illegible] uero potest tantum ad usum et suorum quotidianum [illegible]

[illegible] rebus alienis, ad differentiam [illegible] [illegible] habet [illegible] dominus cum sua Causa [illegible] ut dixi proprie [illegible]

[illegible]

Tandem finitur salva rerum substantia, et quia Usufructus durat durante Re, et quia usufructuarius debet servare proprietatem integram, ut restituat finito usu-fructu usu-fructuario. [illegible] tempus [illegible] tradam.

Constitui valet Usufructus per Contractum, per ultimam voluntatem, per sententiam Judicis, puta quando Judex in Judicio [illegible] fratres assignat uni proprietatem, alteri Usumfructum, ut [illegible] Usufructus [illegible] de usufruct. Tandem per Praescriptionem decem annorum inter praesentes, [illegible] inter absentes.

Usus-fructus ita debet constitui, ut proprietas non remaneat semper inutilis [illegible] usu-fructu [illegible] relicto, intelligitur durare per centum annos tantum [illegible]

Acquiritur usufructus per [illegible] per servos, et filios nostros [illegible]

Ususfructus constituitur super re Mobili et Immobili dummodo subjaceat, et sit apta [illegible] fructione, et [illegible] sorarium, et [illegible] cui sit concessus usus-fructus jurisdictionis [illegible]

casu moletur et usque pertinent ad usufructuarium, tanquam fructus [illegible]tionis.

Ad maiorem intelligentiam notandum usumfructum [illegible] proprium et improprium.

Proprius est quando constituitur super rebus, quarum fructus [illegible] salva rei substantia sive sit aliorum ut [illegible] [illegible] antiqua [illegible] pro [illegible] et [illegible] omnibus [illegible] uti salva rei substantia. Item sive sit om[illegible] [illegible] rustica vel urbana et hoc casu dominium non transit in usufructuarium.

Improprius vero est, qui constituitur in rebus, quibus uti non licet salva rei substantia, ut [illegible] etiam pecunia [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] nisi [illegible] et hoc casu transit dominium in usufructuarium [illegible] tamen [illegible] cautionem [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] omnes qui [illegible] [illegible] [illegible] in Urbanis [illegible] [illegible] qui ex [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] potest [illegible]

et si in fundo sint lapidicinę, uel cretę, arenę,
uel venę metallorum, vsufructuarius potest [illegible] ex-
cauari dummodo non reddat nocumentum agricol-
turę prędij [illegible] item si fundi, et [illegible] equissimum [illegible]
Vsufructu et licet secundum ius nouissimum in cas-
re [illegible] feudorum fodinę metallorum sint de
regalibus hoc inter [illegible] quod teneatur dominus [illegible]
et vsufructuarius [illegible] excauant
et seu exercent, teneantur principi dare et remune-
rare [illegible] de metallariis [illegible] secunda
et [illegible] eorum que [illegible]

Item vsufructuarius [illegible] fructuum consequitur [illegible]
[illegible] et [illegible] quando vsufructus con[illegible]
[illegible] animalibus et [illegible]

Item vsufructuarius [illegible] sub [illegible]
vsufructus potest alteri [illegible] sub vsufructu com-
[illegible] locare: etiam [illegible]
[illegible] comoditatem percipiendi fructus et [illegible]
proprietario, et quę [illegible]ationes, et [illegible]ationes [illegible]
[illegible] durante vita, et seu vita vsufructuarij

Consequitur igitur vsufructuarius [illegible] predictos
fructus si ipse in vita [illegible]
[illegible] fructibus non [illegible] sed maturis [illegible]
tamen pendentibus, tunc [illegible] sequuta [illegible]
statim ad proprietarium [illegible]
[illegible] non uero di-
[illegible] qui cum [illegible]

spectant ad Usufructuarium, vel illius heredes pro ratione temporis, quo vixit.

Notate insuper nonnulla in conclusione, quod Usufructuarius consequi potest omnes fructus, ita tamen quod teneatur dominium colere nec illud deteriorem facere; item [illegible] de Usufruct. Et ideo Arbores fructiferas non potest caedere, immo, neque infructiferas quatenus ex aestimatione [illegible] pro [illegible] et [illegible]. [illegible] in locum demortuarum [illegible] num, et [illegible] alias [illegible], et in locum [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible].

Sed quaeres si occurrant Expensae faciendae in re usufructuata spectant ne ad Proprietarium vel Usufructuarium. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magnae, [illegible] spectant ad Proprietarium [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] de Usufructu. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pro [illegible], quae concedunt perpetuam fundi utili[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] quantitas [illegible] [illegible] [illegible] Usufructuarius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] ad Usufructuarium [illegible] spectat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legato

[illegible]

Supra diximus quod Usufructuarius cavere debet de utendo et fruendo salva rei substantia; Nunc igitur [illegible] ponimus regulam: quod usufructuarius [illegible] tenet prestare cautionem [illegible] et [illegible] usufructuarius [illegible] caveat quod intelligatur in usufructuario proprie, non enim omnis Usufructuarius cavet, si ego dono mea bona, ipso mihi reservato usufructu, item Dotarius, et Feudatarius qui fruuntur non tenentur cavere.

Duplex nempe Cautio est: una de utendo, et fruendo arbitrio boni Viri ac de conservanda et restituenda proprietate post usufructum, et haec Cautio prestatur quando usufructus consistit vel in Stabilibus, vel in Mobilibus, quae usu non consumuntur, [illegible] proprie et usufructus, cum quis utatur re aliena et salva remaneat substantia.

Alia est cautio usufructuaria prestanda quando usufructus est constitutus in rebus, quae [illegible] non possunt, ut Vinum, oleum, frumentum, pecunia &c, quae consumuntur; In istis enim prestatur Cautio de restituendo tantundem finito usufructu vel eorum estimationem

Prima Cautio semper est prestanda etiam ab [illegible] usufructuaria a Viro, nec a Testatore remitti potest, cum concernat Heredis comodum

Heres tamen potest illam remittere

Si dicetis, quomodò igitur agendum, si Usufructuarius non reperiat fideiussorem? videtis, quod, aut est suspectus Usufructuarius et datur Oeconomus, bonis qui administret et respondeat Usufructuario de fructibus: aut non est suspectus, quamvis pauper, et hoc casu admittitur ad subsidiariam Cautionem nempè iuratoriam etiam: Cui pertinet Cod: de indict. viduit. toll.

Procèdit allegata Regula quatenùs actio [illegible] serta, siquidem Heres non peteret, nihilominus fructuarius facit fructus suos: sicut enim Heres potest expresse remittere ita, et tacitè illam non petendo.

[illegible] tempori preter casus supradictos ad hanc Cautione [illegible] si relinquas ei Usufructum, quia semper [illegible] sumitur [illegible]: item [illegible], qui habet Usumfructum in bonis [illegible] quia maximè [illegible] in consilio [illegible]

[illegible]

[illegible]

S[illegible] legatus ad Usufructum bonorum, quæ usu non con[illegible] [illegible] actio. Si verò [illegible] quæ non consumuntur [illegible] de [illegible]

I[illegible] Usufructuarius [illegible] non [illegible] nec ad heredes [illegible] [illegible] transit [illegible] primo et etiam [illegible], ne inutilis remaneat proprietas

[illegible] nomine [illegible] maximam et [illegible] [illegible] diminutionem [illegible] [illegible].

Tertio: Adueniente tempore, ad quod fuit concessus, dura ad viginti annos.

Quarto: Non utendo, si Usufructuarius sciens se relictum Usufructuarium, illo non utatur, adeout currat praescriptio decem inter praesentes, viginti annorum inter absentes [illegible] Corruptionem ff. de Usufruct.

Quinto: Cessione: si Usufructuarius cedat Proprietario ius suum.

Sexto: Consolidatione, quando Usufructuarius acquirit Proprietatem.

Septimo: Interitu Rei si tota pereat, si in parte pariter pro illa parte finitur Usufructus

De Vsu, et Habitatione
Tit: V.

Explicata prima personali servitute [illegible] sequitur secundo de Vsu, qui est ius utendi rebus alienis ad quotidianum usum salva rei substantia.

Convenit proprie in rebus, quae usu non consumuntur, improprie in ijs, quae usu consumuntur, [illegible] nias et in quo [illegible]

Convenit in modo constituendi, in modo finiendi, [illegible]

In quantitate constituendi, nempè propriè, et impropriè et in modo cavendi.

Dixerit quia plus iuris est in Usufructu, quam in Usu; Usufructuarius enim omnes fructus suos facit, illisque utitur, et fruitur, et superextantes potest vendere, et pro libito facere: Usuarius verò solum potest fructibus uti pro se et suorum commodo et necessitate: superextantes verò [illegible] omnino proprietatis tenetur reddere, nec potest aliis vendere, et si ultrà necessitatem perceperit, potest [illegible] restituendos [illegible] plenum [illegible] de Usufruct.

Secundo dixerit, quia Usufructuarius potest commoditatem percipiendi fructus alteri vendere vel locare etiam invito principe proprietario, non sic in Usuario, nisi usus remaneret inutilis, vel nisi percipiens [illegible] reliquum locaret l. [illegible] Cod.

Tertio: Usuarius non potest ita in fundo versari, ut impediat colonos et exercitatores in agri cultura [illegible]

4) [illegible] potest [illegible] locare et [illegible] introducere non sic in Usua[illegible] eam [illegible] familia habitare valet [illegible] introducere [illegible] [illegible] et opinionis [illegible] 3.

[illegible] quia Usufructuarius [illegible] grege legata per-

cipit

cipit [illegible], [illegible], et [illegible] non sic Usuarius, qui so-
lum et [illegible] et suorum [illegible] necessitatem
[illegible] proprietario.

Sexto: Quia Usuarius non tenetur ad modicas impensas
circa parva tecta tenere nisi pro [illegible] eate cum
proprietario, nisi usus absorberet totum fructum
domus, adeout proprietario nihil superesset, quia et
tali casu tota expensa modica pertineret ad Usua-
rium [illegible] diximus [illegible] de [illegible]

Tertio: usufructus potest constitui pro parte, non
sic usus [illegible], qui est individuus, cum eiusdem
rei usus per duos non possit esse in solidum
et eodem tempore. [illegible] usus [illegible] de usufruct.

M[illegible]
[illegible]
quod sit [illegible] facultas habitandi in domo [illegible]
[illegible] salva domus substantia, et tenetur habitator
[illegible]
riorandum, ac ad parva tecta manutenendas.

[illegible]

Primo relinquendo usumfructum domus et [illegible] res
[illegible]

Secundo: Relinquendo [illegible] usum [illegible] et
restringitur [illegible]

Tertio, ex relinquendo habitationem, et licet participet de usu, et usu-fructu, proprium tamen jus, et naturam separatam habet.

Declinatio istius servitutis resultat a cognitione convenientiæ, et differentiæ respective istius servitutis habitationis ab aliis Usus, et Usufructus = Convenit quia eodem modo potest constitui, ac aliæ duæ = Itẽ: quia non transit ad hæredes = item quia, et in ista debet habitator in utendo arbitrio boni viri, ita quod eam non deterioret, et partem tectam habeat.

Differt ab utroque, quia habitatio constituitur in solis ædibus: usus vero, et usu-fructus in ædibus, prædiis rusticis et urbanis

Convenit [illegible] ita et in ista potest alteri locare [illegible]

H[illegible]

C[illegible] nisi eandem potestatem quam diximus esse in usu, pretorquam quod in habitatione potest alteri locari, quod non permittitur in usu, et in hoc differt ab usu: sicut pariter differt [illegible] usus [illegible]

De Vsucapionibus, et longi temporis Prescriptionib[s].
Tit: VI.

Cum suprà in §. Singulorum Instit: de Rerum divisione diximus nobis Rerum dominia dupliciter acquiri nempè Iure Gentium et Civili, et hactenus ostendemus quomodò de Iure Gentium modò [illegible] pretium est exponere Modos, per quos de Iure Civili dominia acquirimus quod cum dupliciter [illegible] vel per Universitatem Ex: Gr: per Successionem et Arrogationem et traditionem bonorum causa [illegible] vel per Singularitatem et Usucapione Donatione Legato et similibus, ideò hic optimè subiungitur Titulus de Usucapione et Prescriptione.

Vsucapio [illegible] latè sumpta, ita quod habeat comprehendere prescriptionem immobilium, et usucapionem Mobilium definitur in l. 3. ff. de Usucap.

Quod est Acquisitio seu Adiectio dominii per continuationem possessionis, temporis lege definiti. [illegible] nomine est potius desumpta ab effectu, cum [illegible] [illegible] ut per eam acquiratur [illegible] dominium; propriè verò et strictè Usucapio dicitur de Mobilibus. Prescriptio de rebus [illegible] et Iuribus incorporalibus; [illegible] potest ut referendo, tam ad [illegible] quam ad [illegible]

Prescriptio fuit introducta à [illegible] [illegible] Rerum dominia essent in incerto, et ne [illegible]

...er Et licet videatur esse contra Ius naturale, quod quis locupletetur cum aliena iactura acquirendo rei volutu temporis lapsum quod non habuit e iure Do: minio, nihilominus considerando ex tali temporis cursu quod ille, qui tandiu tacuit videatur consentisse, et quodammodo ... ... , vide eius concessisse ... considerando per hoc eidem ... ... negligentiam in ... quod erat ... , consequens est, quod non sit actus contrarius Iuri naturali et etiam hic rigor fuerit inductus causa publicae utili: tatis, esto quod videretur praescriptio iniqua, respectu ... ... causa publica ut scilicet conser: vetur publica hominum societas, et tranquillitas

Ad legitimam praescriptionem quinque requiruntur, quae in ... continentur ... .

... ... res. ... ... tantum ... .
Bona fides. Iustus titulus. ... .
Quod ... ... et ... .

Requiritur ... ... quae est ignorantia rei alienae, et iuris alieni, et Credulitas habendi ... ab eo qui erat Dominus, licet in facto non esset Cap: ... ... bona fides. licet secundum ... ... sufficiat intercessisse de tempore ... praescriptionis, licet ... superveniat mala ... ... : hoc tam: ... ... canonico, quod in hac materia Conscientiam con: ... ... bona fides adesse

toto tempore acceß .. post certam prescriptionem Rei alienæ, seu alieni Iuris scientia supervenerit quandocumque prescriptio interrumpitur ... Cum prescriptioni ... habet locum in qua: cumque prescri... Longi aut ... temporis et in Actionibus realibus, et personalibus secundum Ius Canonicum ... quo est correctum Ius Civile, secundum quod in prescriptione Longissimi temporis bona fides non requiretur, sed sufficiebat possessio cum cursu 30: vel 40 Annorum l: sicut l et l: cum notissimi Cod: de prescript: 30 vel 40 An: norum.

Perfecta vero prescriptione cum bona fide, si postea super: veniat mala fides potest Possessor tuta Conscientia eandem retinere. Tunc enim non potest esse mala fides, quæ est scientia Rei alienæ: quando per pre: scriptionem ... temporis et bona fides ... in meum totale translata dominium quod sane Lex potuit sancire, et in odium negligen: tis petere eandem suam et ut finis Litibus ...

Bona fides presumitur in Possidente, unde sufficit quod allegetur, non vero probanda est, et qui contrarium pretendit, ipse tenetur malam fidem probare ... Cod: de Evic: l: ab ea parte ff: de probat: et quatenus esset probanda sufficit possidente ... ... de bona fides possedisse et concurrat ... tus habilis ad suam possessionem ... contra ... non sit presumptio Iuris et quod ... ... contrari... ... ...

rium presumatur non nocere.

Probatur vero mala fides, vel si fuerit denunciatum ante contractum rem esse alienam l. si fundum Cod. de rei vindic: post enim perfectum contractum requirit scientia, seu quando quis deducatur in certam notitiam rei alienae.

Vel si praescribens falsus fuerit scivisse rem esse alienam.

Vel si erat publica vox, et fama in vicinia rem esse alienam, et praescribens sit vicinus Cap: quamvis de praescript. [illegible]

Vel si praescribens mercatus fuerit contra leges, quia tunc praesumitur esse in mala fide Ex: Tr: de quis emisset ab eo, Cui bonis est interdictum, Cap: quia contra de Regul: Jur: in 6

Vel si quis emisset sine solemnitatibus requisitis a iure

Conclusio, verà tradita ne bona fide praesumenda pro: [illegible] ... in [illegible]

Autem ... praesumenda concurrere; ... tunc, nisi concurrat possessio ... tempora ... etiam in ... praesumere bonam fidem; non [illegible]

[illegible]

valet.

Aut etiam ex praesumenda [illegible] bona fide et tunc bona fi[illegible] [illegible] praesumitur, cum praesumptio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fundamentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Secundo ad praescriptionem requiritur titulus habilis talis qui sit sufficiens ad translationem domini, si haberetur à vero domino, sed quia habetur ab illo qui non erat dominus, sed tamen dominus reputabatur transferre [illegible] [illegible] [illegible] conditionem [illegible] Clausibus [illegible] de contrah: Empt: Et habet locum propositio, sive titulus sit onerosus, nem: pe quando res venerit ad aliquem cum onere aliquid dandi vel faciendi, ut est titulus emptionis, permutationis; sive titulus sit lucrativus quando nempe res venerit ad aliquem mera liberalitate ut ex donatione, legato et similibus, et quidem tam de jure Canonico quam Civili. Et sive titulus sit verus, vel putativus justo scilicet errore interveniente. Ex: Si quis [illegible] meus dicat se talem rem meo nomine emisse et ego illam [illegible] [illegible], sufficiens ad praescriptionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc non procederet [illegible] [illegible] [illegible] errore [illegible] [illegible] error [illegible] [illegible]

[illegible]

I[illegible]

quia emit à Pupillo sine presentia tutoris, et authori-
tate: item si error sit in facto proprio, puta, si quis [illegible] [illegible]it possidere rem, putans illam emisse, [illegible] [illegible]to tamen non emit, cum ignorantia in facto proprio non sit tolerabilis. Et ab hoc Errore orit: exceptio prescriptionis l: cuius ignorantia ff. de Regul. Iur.

Iustus Error est, quando quis etiam in facto proprio errat ex quo in contrarium à suo Adversario [illegible]: puta si quis dicat trado tibi librum, quem tibi promisi, et ego non recordor, hoc casu, licet errem in facto proprio, dicit: iustus Error, quia credidi assertioni mihi dantis Librum, et talis Error usucapionem non impedit l: pen: ff: pro soluto

Iustissimus Error est quando Error est in facto alieno [illegible] persuasione illius, à quo [illegible] causam dependet ut si Procurator meus dicat rem emisse nomine meo cum in rei veritate non emerit, iste dicit: Error iustissimus l: quod vulgo ff: pro Emptore. Etenim enim facti est tolerabilis ignorantia, idemque procedit in eo, qui alteri succedit [illegible] causam ex publica voce et fama, puta, si [illegible] dicat patrem meum emisse talem Dominum, et hic Error non impedit usucapionem l: quod vulgo ff: pro Emptore.

Hec [illegible] de [illegible] requisito procedit in prescriptione [illegible] inter presentes [illegible] absentes et quadragenaria contra [illegible]

ptio iuris contra praescribentem, tunc enim bona fi:
des et tempus sufficerent, sed etiam titulus esset
requisitus [illegible] praescriptio:
nem decimarum in aliena parochia

Limitatur vero quando esset praescriptio tanti temporis
cuius initii memoria non extet. Nam tunc titulus
non requiritur etiam de iure Canonico, quia lap:
sus tanti temporis habetur pro titulo legitime con:
stituto l. hoc iure §. ductus aquae ff. de aq: quot.
et aestiv: habetque vim privilegii Cap: super qui:
busdam §. praeterea de verb: sign.

Item limitatur in Corporalibus [illegible]
quia in [illegible] lapsus temporis cum scientia et pa:
tientia domini [illegible] l. si quis diuturno ff. si ser:
vit. vindic.

Tertio [illegible] requiritur traditio possessionis [illegible]
res praescribenti sit tradita, non sufficit acceptata
[illegible] quae est necessaria, et quae
traditio est [illegible] et in hac traditione non suf:
ficit [illegible] nec sufficit [illegible]
[illegible] traditio

Quarto [illegible]
[illegible] et nempe [illegible] in [illegible]
[illegible] non praescribitur [illegible]
[illegible]

Quinto: ut possessio sit continuata, nempe [illegible]
[illegible] in alium et non [illegible]
[illegible] ad novo [illegible]

…cit, probare extremum, nempè possedisse antè decennium et possidere de presenti, quia tunc etiam media præsumuntur.

Sexto requiritur legitimum, et continuum tempus à lege definitum l: 3: ff: de Usucap: prout casus, et materia variabunt, cum aliud in materia prophana, aliud in spirituali, aliud inter præsentes, aliud inter absentes requiratur ut supra expositum.

Visis generalibus Prescriptioni requisitis superest videre species prescriptionis, et nempè magis principales.

Prima est, quod requiritur ad prescribendas Res Mobiles sive profanas, sive Ecclesiasticas l: unic. Cod: de Usucap: transfor. extra. suas exceptiones Cod: de … Eccl: relata in cap: … 16: quest: 63.

Secunda: dicitur longi temporis decem scilicet annorum inter presentes, et viginti inter absentes, quia prescribuntur Res Corporales Immobiles titulo et bona fide concurrente.

Dicitur verò inter presentes, quando prescribens et contra quem prescribitur habent Domicilium in eadem Provincia, seu Presidi, quoad Laicos, quoad Clericos dicitur eadem Provincia, quando sunt sub eo… … remiesisco …

N… … … contra … … … accennus … …

absens, elapso decennio tot ervini suspendi debent ad complendam prescriptionem quot fuit absens [illegible]

Attendenda pariter in omni prescriptione est exceptio [illegible] tempus est continuum, nec connumerari in [illegible] dies, quibus [illegible] potuerit [illegible].

Tertia dicit; Prescriptio longissimi temporis triginta scilicet Annorum, et quadraginta, quæ de Iure digestorum, et nostrarum Institutionum fuit incognita, sed introducta per [illegible] est tit: in Cod. de prescript: 30, vel 40: Annorum. Per hanc Prescriptionem de Iure Civili prescribi[illegible] sine titulo, et bona fide [illegible], et res furtivæ [illegible] tantum tempus purget omne vitium: secus de Iure Canonico, quo Res furtiva a Iure propter [illegible] temporis prescri[illegible] potest Cap: fin: extra de prescript: Secundo omnes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] annuæ prestationes prescribuntur 30 annis a tempore, quo quis desiit solvere, et nedum [illegible] sed, et [illegible] [illegible] Quarto [illegible] tantum tempus [illegible]

[illegible]

[illegible] et [illegible] (sena) ecclesiæ, [illegible]

ut stabilia; secus vero varie res, et destinatę immediatè ad Dei Cultum; et hac prescriptione utitur etiam Ecclesia in prescribendo contrà Ecclesiam, et Laicus contrà Ecclesiam.

Non solum autem res Corporales Ecclesię, sed, et Iura et Servitutes per hanc prescriptionem prescribuntur contrà Ecclesiam duo requiruntur, nempè bona fides et tempus, nisi essemus in casu, quo ius comune resisteret Prescribenti, seu presumptio iuris esset contrà ipsum, quia tali casu, et Titulus requisitus esset.

Hęc Prescriptio contrà Ecclesiam procedit ubi Ius Civile minus tempus statuit, secus ubi maius exigit, quia tunc sic in odium retorqueatur Ecclesię quod ad beneficium fuit introductum, [illegible] etiam contrà Ecclesiam illud maius tempus, quod ius Civile statuit, prout in servitutes discontinua in qua tempus, cuius initii memoria non extet requisitur.

Item non procedit quadragenaria quando Ecclesia contrà Laicum prescribit, quia tunc utitur prescriptione Iuris Civilis.

Notato, quod [illegible] attrmonizationes Clerici acquirunt presc[illegible] [illegible] Clerici non habeant [illegible] nisi ubi expressè resent[illegible] [illegible] [illegible] quest. 4. et [illegible] [illegible]

[illegible]

in Mobilibus, quam immobilibus contra Ecclesiam Romanam Auth: quas Actiones de Sacro Sanct. Eccl: Cap. cum nobis extra de prescript: intelligitur vero tripliciter Ecclesia Romana: primo pro persona Pontificis; pro Patrimonio Papæ, et pro Ecclesia Lateranensi in Civitate Romana, quæ est Episcopatus Papæ, quæ Prescriptio centenaria requirit; etiam ut prescribatur contra Cameram Imperialem secundum restrictionem Bald: saltem in casibus expressis in tit: C: tit: Cod: de sacro sanct. Eccl.

Sexta est prescriptio, cuius initij memoria non extet. Et hec habet vim tituli legitime constituti et [illegible] l. hoc iure § ductus aquæ ff. de aqua quot. et estiu: Cap: super quibusdam § preterea de verb: significat.

Per hanc prescribuntur iura, et servitutes habentes causam discontinuam; item imperium, iurisdictio secularis, ius collectandi, et alia iura, quæ sunt reservata Principi, et quæ non possunt concedi, nisi ex speciali privilegio quod presumitur ex tali tempore cuius initij [illegible] [illegible]

[illegible] prescriptio [illegible]

à privato, et fiscus prescribit contra privatum.

Fiscus hic opportune noto, quod est thesaurus Princi-pis, seu publica pecunia ad Maiestatem Prin-cipis conservandam stabilita, sicut Aerarium di-citur [illegible]: ubi reponitur pecunia penalis.

Hec prescriptio intrat quando, puta sunt delata aliqua Bona Fisco, et deductum est ad notitiam Fisci, et neglexit per quadriennium petere et incorporare, tunc qui possidet prescribit per quatuor Annos

Item procedit in casu, quo fiscus vendat aliquas res, quas incorporavit ad preiudicium veri Domini, quia si verus Dominus agat non potest quidem Emptorem molestare, sed habet estimationem à Fisco, sed si per quadriennium taceat, iam non auditur [illegible]

Octava est prescriptio viginti Annorum, qua prescribuntur sine titulo contra Fiscum Bona vacantia, que Fisco nondum delata sunt l. in omnibus ff. de divers. temp. prescript. et [illegible] prescribuntur [illegible] et accusationes l. querela Cod. ad l. Cornel. [illegible] tando tamen, quando est instituta accu-[illegible] in sua absentia et contumacia condemnatus, quia tenet processus:

Dicta

Dicta conclusio non procedit in criminibus minimarum et in quibus minus tempus est statutum per leges ad praescribendum, prout in criminis Adulterii, ubi sufficit quinquennium ad praescribendum.

Cum vero supra diximus ad praescriptionem requiri ut Res sit praescriptibilis, et apta ad usucapionem; ideo sciendum praescribi omnes Res quae non reperiuntur prohibitae, unde omnes Res Mobiles, corporales, immobiles, iura, et actiones, et etiam incorporales praescribi; secus vero in Rebus, quae non sunt in commercio, ut homo liber, Res sacrae, et ad divinum cultum destinatae, ut Calices, Vestimenta sacerdotum et similia.

Hic pariter notandum, quod Res furtivae [illegible] [illegible] praescribi [illegible] [illegible] nullo tempore praescribi.

C[illegible]

P[illegible]

Alius verò singularis, qui succedit titulo particulari, putà Emptionis, Donationis, vel Legati.

Tandem sciatis: tempora authoris, et Successoris ad perficiendam præscriptionem coniungi, putà, si quis bona fide possedit fundum, per quinquennium, et antè completam præscriptionem mortuus sit, tunc si eius hæres prosequatur per aliud quinquennium, perficit præscriptionem.

His præmissis quæritur, an vitium, vel mala fides authoris noceat Successori in præscribendo? Et respondere si vitium sit reale, vel quasi [illegible], præscriptio [illegible] in persona cuiuscumque Successoris universalis vel singularis, quia vitium reale concomitatur rem penès quemcumque vadat. L. vitia Cod: de acquir: possess: et licèt [illegible] de Iure Civili [illegible] concurrentes præscribit cum [illegible] temporis, de Iure Canonico tamen nunquam præscribi potest in persona [illegible] aut [illegible] successoris propter malam fidem.

Secus [illegible] in Emptore [illegible] qui præscribit per 30 annos etiam de iure Canonico [illegible]

Si verò vitium sit personale, et Successor [illegible] [illegible], mala fides authoris nocet Successori

[illegible] [illegible] longissimi temporis

Effectus principalis praescriptionis est, quod acquiriti per praescriptionem dominium [illegible] [illegible].

De Donationibus
Tit: VII.

Subiungit nunc Imperator alium modum acquirendi rerum dominium, qui non tacitum ut in praescriptione sed expressum consensum domini praesupponit.

Donatio dicitur mera et nuda liberalitas quae nullo iure cogente fit sed ex sola liberalitate et munificentia donantis procedit [illegible] donari [illegible] [illegible]: dicitur autem donatio quasi doni datio.

D[illegible] [illegible]
Alia causa mortis, alia inter Vivos.

De Donatione Causa Mortis

Donatio causa mortis est [illegible]

In ea requiritur expressa Mortis mentio alias pro Donatione inter vivos censetur, et magnus inde effectus resultat, cum prior sit revocabilis, secunda minime revocationem patiatur. Hec [illegible] certum [illegible] est: cedat insinuationem requirit, prima vero nequaquam.

Due sunt species Donationis causa Mortis. Una quando quis nullo presenti Mortis periculo, sed sola cogitatione future donat [illegible]

Alia quando quis est in imminenti Mortis periculo constitutus, ut quando est in [illegible] vel ineunda navigatio, [illegible] iter vel [illegible].

In hac aliquando Donans, ita donat ut statim fiat acc[illegible], sed si Mors non sequatur, resti[illegible] teneatur. [illegible] donat [illegible] cum ipso

Aliquando ita donat, ut ita demum sortiatur effectum si Mors sequatur, si primo modo, dicitur sub conditione resolvendi, ita quod à principio sit perfecta [illegible] esset; si secundo modo dicitur sub conditione causandi, adeout si Mors sequatur, tunc causetur, et fiat Donatio causa Mortis. [illegible]

N[illegible] inter vivos [illegible] causa [illegible]

Virum, et Uxorem, ut non posset revocari; non valeret cum esset species Donationis inter Viros, et nihilominus posset revocari. Perseverante vero Donante usque ad Mortem tunc confirmatur [illegible] donatio. l. 32. et 3. Cod. de Donat. inter vir. et uxor.

Omnibus autem causa Mortis donare permittitur, quibus licet testari: Filio etiam familias, qui licet testari non valeat cum consensu Patris, potest tamen accedente paterno consensu donare causa Mortis cum hic sit Contractus, et in Contractibus non sit prohibitum illos pendere ab alieno consensu.

Notate quod si Filius fam. testamentum conderet cum consensu Patris et adderet Clausulam quod si non valeret uti testamentum, teneat iure donationis causa Mortis et fieret acceptatio per eum, cui [illegible] dicit valere ut donatio.

Potest donari causa Mortis omnibus quibus licet legata relinqui, et qui heredes institui possunt: Non potest donari causa Mortis, [illegible] ad Legem, Haereticis, Apostatis, et filiis eorum, qui crimen Lese Majestatis comiserunt [illegible] Naturalis ex incestuoso; et damnato coitu [illegible] neque alimenta [illegible] quod quia correctum [illegible]

[illegible]

ris ff: de Donat: caus: Mort:

Donatio Causa Mortis potest fieri tribus Modis; Primo: Traditione, quando Donator incipit à Traditione eâ mente ut post eius Mortem Donatarius retineat. Secundo: Stipulatione L: 2: Cod: de caus: Mort: donat: Tertio: Nudo pacto bi tiquis. Argumento L: fin: Cod: de Donat: Item in Scriptis mediante publica [illegible] scriptura et etiam privata, dummodò semper interveniant testes, cum non sit necessaria scriptura publica L: fin: Cod: Cod:

Potest verò fieri sine Scriptura, dummodò in presentia quinque testium, et sine insinuatione, etiamsi quæ sit summæ per d: L: fin: Requiritur ultrà prede in ea presentia Donatoris, et Donatarij nam si fiat per Stipulationem necessaria est presentia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si fit per Traditionem saltem requiritur Donatarij presentia, Cui Res tradatur; ut enim Donatarius non sit presens, [illegible] est potius [illegible].

Revocatur donatio causa Mortis [illegible] [illegible] [illegible] causis [illegible]

P[illegible] [illegible] periculo Mortis, Cuius intuitu fuerat facta [illegible]

[illegible] [illegible] Donatoris quacunque de [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

De expressa non potest dubitari; de tacita, puta si fundum donatum causa Mortis, alteri vendidit, et legavit.

Tertio quando Donatarius praemoritur, quia tunc [illegible] Donatio causa Mortis [illegible] Donatarius non transmittit ad Heredes, et si esset facta [illegible] [illegible] Donatio inter vivos quam causa Mortis

Bona causa Mortis donata si est translatum Dominium in Donatarium, quia necesse Donator [illegible] ut statim fieret accipientis, cum onere restituendi, si reconvalesceret, tunc repetit utili [illegible] vindicat. vel condict: ob causam; aut dominium non est translatum et tunc repetit utili [illegible] vindic: L: si Mortis causa [illegible] ff. de Condict. ob causam

Donationes causa Mortis in omnia sunt exaequatae legatis.

Sicut in ultimis dispositionibus excepto testamento a minus quinque testes requiruntur ita et in donatione causa Mortis

Secundo Sicut legata morte testatoris confirmantur ita et hec donatio [illegible]

Sicut in legatis ita et in hac Donatione [illegible] accrescendi [illegible] Cod: de [illegible]

[illegible]

[illegible] causa Mortis [illegible]

[illegible]

ritum et Uxorem de omnibus Bonis tunc Heredes donantis remanentes ab intestato detraxerunt Falcidiam; propterea patet pro communi, et eo dona-tor asignat Falcidiam, quod de rebus sic donatis Falcidia detrahi nequeat iuxta praedicta, vero cum testator Cod: ad L: Falcid.

Pariter Bona causa Mortis donata possunt per testatores revocari, sicuti, et Legata

Legata recta via transeunt per Mortem Legantis in Legatarium, ita Bona causa Mortis donata absque traditione L: 1 et seq: ff: de Publiciana in Rem act.

Sicuti rupto Testamento per posteriorem contrarium contrariasque consequuntur, Legata favore Coniugum eorundem, sic et bona eisdem causa Mortis donata L. 1 et 2 ff: de Legat: praestan

Potest substitui donatario causa Mortis prout et Legatario L: et ibid: ... ff: de Legat. 2

Differunt tamen

Primo: quia Legatum absenti ... et ignoranti. Non sic ... causa Mortis

Secundo ... non potest Legare ... donare ... causa Mortis consensu et ...

[illegible]
[illegible]

redes et ab alio.

Quarto: [illegible] testamentum de falso amittit ae[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] causa [illegible] [illegible] confirmat [illegible] testamentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Mortis [illegible] indignus

Quinto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] secon[illegible] [illegible] [illegible] legata, nisi testamentum [illegible] rit mutatum uel illa ademta

De Donatione inter Viuos

Donatio inter uiuos [illegible] [illegible] nullo iure cogente [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] consen[illegible] [illegible] [illegible] sequuta traditione. Et potest [illegible] [illegible] stipulatione sicuti etiam nudo pacto et in utroque absque traditione, unde in pri[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

A[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

requiritur scriptura, et insinuatio, quae insinuatio nihil aliud est [illegible] ut [illegible] in scriptis donatio apud acta, et coram iudice, et nempe donator coram iudice declarat suam voluntatem donandi [illegible] et authoritatem requirit et petit redigi ad acta et in scriptura [illegible] [illegible] donationibus. Et ideo nec maior solemnitas requiritur, primo, ne homines decipiantur; secundo quia cum agatur de maiori genere, maior adhibenda diligentia.

Huic insinuationi [illegible] renuntiari [illegible] est inducta [illegible] fraudes; [illegible] tamen potest renuntiari per [illegible] Cap. cum con[illegible] [illegible] de [illegible]

R[illegible] insinuatio [illegible] donationis [illegible] [illegible] [illegible] Licet fuerit dictum, quod [illegible] donationes [illegible] [illegible] ad fraudandas [illegible]

Insinuatio requiritur [illegible] quando [illegible] donatio [illegible] [illegible] ex parte donantis, nec donatarij etiam si annua [illegible] considerata uno [illegible] non excedat modum [illegible] [illegible] donatio unica [illegible] [illegible]

[illegible] donantis nec donatari[illegible]

nulla facta heredum mentione, et auctea promissio non excedit modum, non est requisita insinuatio ex ratione [illegible] quod non fit [illegible] variam accentu nisi [illegible] [illegible] in l: Sancimus §: [illegible] autem Cod: de donat.

Insinuatio requiritur etiam in [illegible] facta [illegible] [illegible] [illegible] aequitatis non [illegible] [illegible] [illegible]

Donatio excedens [illegible] necesse habet ad eius validitatem insinuationem ut ea omissa non valeat, nec Donator teneatur rem tradere, [illegible] [illegible] consensum [illegible] et [illegible] [illegible] obligatio.

Limitatur supra tradita Conclusio, ut valeat Donatio sine insinuatione quando fuit facta pro redemptione Captivorum [illegible] Cod: de donat [illegible] extenduntur etiam ad Captivos pro [illegible] secundum Doctores [illegible] in utroque [illegible] favor libertatis et pietas.

Secundo: [illegible]

[illegible]

[illegible]

Tertio: [illegible]

Quarto: In Donatione facta pro reparatione Domus rui-
na nell'incendio devastata d. T. si quis toto Ecclesiastico-
ne verb. Eandemque

Quinto: Non requiritur in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] ut [illegible]

Sexto: Non requiritur in Donatione remuneratoria duno-
do in genere merita non apparent, ad evitandam Legis
[illegible] sed debent specifice exprimi et nume-
rari, et isto casu refunditur onus contrarium probandi
in impugnantem Donationem

Merita tamen debent esse praesentia aut de praeterito
non futura, item equivalentia Donationi alias sine
insinuatione non valebit, nisi proportionabiliter ad
[illegible] merita

Septimo: In Donatione reciproca non requiritur

Octavo. Quando plures Res diversis temporibus, et
[illegible] non excedunt summam et [illegible]

Nono: In Donatione causa Mortis, ut diximus.

Decimo Donatio non requ. [illegible] quoad solam sum-
mam excedentem Aureos quingentos non vero illos
[illegible] Sancimus vers. Siquis autem, Cod. de Donat.

D[illegible] autem [illegible] inter [illegible] [illegible] nisi
accedente consensu [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Donatoris, [illegible]
Principis [illegible] vers. Nonnunquam [illegible]

Item prohibetur [illegible] Minor, neque enim Decreto Judicis. Mente captus, Prodigus. Et is cui fuit interdicta bonorum administratio seu Legatum, ut in [illegible] Criminis laesae Maiestatis et convicto [illegible] donare omnes [illegible] non prohibiti.

Potest vero Donatio fieri quibuscumque qui non sunt à iure prohibiti, puta [illegible] Extraneis [illegible] et [illegible], notis et ignotis, praesentibus et Absentibus, per Epistolam seu Nuntium, vel interpositam personam et etiam inhonestis personis excepto Milite Armato et Celestis Militiae qui nequeunt Locariae seu Concubinae donare l: [illegible] Cod: [illegible] quod Doctores extendunt etiam ad [illegible] Advocatum qui et militare dicitur l: Advocati Cod: de Advoc: divers: iudic:

Inter Virum, et Uxorem est prohibita l: 1: et 3: ff: [illegible] ratione ne invicem amore [illegible] quod eveniret si [illegible] non faceret donationes [illegible]

Limitatur tamen valere etiam inter Coniuges [illegible]

[illegible]

Item [illegible]

Item [illegible]

Item [illegible]

P[illegible]

P[illegible]

de Bonis Cod: de Bonas.

Limitare igitur si sit Emancipatus, sivè antè, sivè post Donationem; Item si Pater Filio in potestate remisisset Usumfructum Bonorum adventitiorum. Sicuti si donasset ob merita sed praestita. occasione Militiæ, intelligendo de Mobilibus vel semoventibus quæ transeunt in peculium Castrense. Et similiter limitare in casibus pro dignitate Filij, sivè pro Doctoratu, aut Studijs, quando Pater habuit animum donandi et istis casibus Filius non tenetur conferre, aut imputare in suam portionem [illegible] Pater Filio [illegible] [illegible] que [illegible] procedunt si Filius non habeat propria Bona adventitia vel nisi constet Patrem [illegible] se animo renasendi.

Primis limitare si Pater [illegible] Filium à castura, cum censeatur animo [illegible] [illegible] nisi de renascendo protestatus fuerit,

Notare tandem super Donatione inter Patrem et Filium, si [illegible] ex causis propter quas Pater de [illegible] tenetur [illegible] [illegible] [illegible] donationem propter [illegible] quod tunc licet valeat, tamen Filius tenetur conferre, sivè succedat ex testamento, sivè ab intestato si Pater contrarium disposuerit [illegible] ex testam[illegible]

N[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

quid quid ex his acquisiverat, hodie potest enim ex parentum adventitiorum ea [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] rectio [illegible]

Notate [illegible] [illegible] [illegible] ex huiusmodi donationibus [illegible] [illegible] rentes [illegible] [illegible] [illegible] etiam extraneis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] revocat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] donation [illegible] [illegible] [illegible] de inoffic. donat.

Possunt donari omnes res, et iura, et actiones [illegible] in commercio hominum sunt [illegible] [illegible] [illegible] donat. [illegible] etiam res actiones possunt donari, cum [illegible] donatori [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] promisso: [illegible] vel si [illegible] promisit [illegible] [illegible] actione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] promissum, [illegible] statim [illegible] tradendo ex mera libera- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] res ff. de [illegible] [illegible]

Quaeritur [illegible], an valeat donatio omnium bonorum, et distinguitur, [illegible] donatio inter vivos, et irrevocabilis [illegible] contineat [illegible] [illegible] praesentia et futura non valet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] contineat [illegible] cum in primo casu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

I[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] praesentium et futurorum [illegible] [illegible]

mento sit firmata.

Conclusio non procederet, si Donator aliquid sibi reservavet pro testando

Item non procederet in Donatione Causa Mortis, et in Donatione inter virum et uxorem, quae cum sint revocabiles usque ad Mortem, respectu donatoris et non confirmentur nisi morte respectu prio: [illegible]

Donatio inter vivos semel perfecta tamen revocari [illegible] pro donat.

Revocatur tamen ex causa ingratitudinis, idemque [illegible] in iudicio et causa cognita, adeo ut non valeat pactum [illegible] ingratitudinem, revocari nequeat, cum sit contra bonos mores.

I[illegible] revocabile [illegible] tionis continentur in casibus expressis in l. fin. [illegible]

[illegible] donatarius in donantem violentas manus iniecerit

[illegible]

[illegible] damnum [illegible] in bonis [illegible]

[illegible]

[illegible] mentiones [illegible]

Sexto si adiuncta [illegible] donatori negaverit [illegible] quan-do Donatio erat Magna.

Septimo si ei [illegible] donatori nascantur quos ante do-nationem non habebat. Si unquam Cod. de revocan. donat. Et revocatio est in totum quando donatio fuit facta eo respectu, quia fi-lios non habebat. Si vero iam filios praecedentes ad donationem habebat donator et nihilominus [illegible] [illegible] [illegible]: quoad legitimam [illegible] ad eandem Mensuram legitimae fit revocatio quando filios non habebat Donator, et fuit re-[illegible] [illegible] [illegible] unquam [illegible] [illegible] [illegible] donat. secundum quam legem [illegible] revocari usque ad legitimam tantum quando donatio fuit facta [illegible] [illegible]

Notate, quod Mater, quae filio donavit, et [illegible] [illegible] [illegible] revocat donat. [illegible] tribus ex causis. Si primo vitae Machinatus fue-rit. Si violentas Manus intulerit et si totius substantiae iacturam tentaverit. [illegible] vero transeunte ad secundas [illegible] [illegible] [illegible] causis [illegible] [illegible] quae non [illegible] [illegible] [illegible].

Notate praeterea procedere in Donatione [illegible] et simplici, et ex mera liberalitate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliter [illegible] [illegible]

De Donationibus propter Nuptias.

Adest alia donatio inter vivos, quæ continetur in §. [illegible] et aliud iustit. hoc tit:

Hæc donatio, seu Contractus fuit inventus à [illegible] [illegible]

Hæc donatio in prima sua inventione dicebatur ante nuptias [illegible] [illegible] nuptiarum fieri poterat: in secunda voluit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] post nuptias. in tertia Iustinianus voluit, quod etiam constante [illegible] [illegible] nomine diceretur donatio propter nuptias [illegible] [illegible] [illegible] sine Matrimonio, ita nec donatio sine eo esse [illegible]

Donatio propter nuptias est illa quam Maritus [illegible] [illegible]

Hæc donatio exæquata est Doti, et in Dote constitu[illegible] [illegible] qualitas servanda, ut in hoc §. et in [illegible] [illegible] [illegible] est exæquata etiam quoad [illegible] [illegible]

Hec Donatio fuit introducta ut cautum magis esset [illegible] ut Dote seu Dicum malè consumpta uel soluto Matrimonio Uxor careat unde resarciat [illegible] fuerat

Dominium rei sic donatæ transit in Uxorem. Si Maritus committat Adulterium Uxor agit ad [illegible] sicut Dis lucrati [illegible] rem

Non obstante pacto de lucranda Dote, Maritus non lucratur hanc Donationem: Marito urgentes [illegible] etiam contra [illegible] Matrimonio [illegible] licet à Creditoribus, et Dotem et Donationem.

Quibus alienare licet, uèl Non
Tit: VIII.

Sunt [illegible] rerum dominia [illegible] [illegible] Et quia precipue [illegible] uel [illegible] quia [illegible] uias [illegible] in alios transferre [illegible] non possunt. Duo casus hic explicantur

Primo: Quando Quis Dominus est non potest res [illegible]

Secundo: Quando quis Dominus non est potest [illegible]

Quilibet potest res suas alienare qui non prohibetur specialiter à Lege cum quilibet [illegible]

[illegible] [illegible] ... cum propter [illegible] [illegible] de judicijs

Procedere.

Primo Maritus fundum dotalem uxoris alienare etiam ipsa uxore consentiente, nec [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible] habet [illegible]: sicuti nec etiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quae servando servari possint [illegible] ff. [illegible].

[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] patrimonium [illegible] [illegible] in administrationem, non in dominium, et est inalienabilis etiam cum consensu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

N[illegible] [illegible] uxoris [illegible] contingat [illegible]

P[illegible] [illegible] [illegible] dominium in [illegible], remanente [illegible] [illegible] uxoris [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] etiam in istis casibus, sed [illegible] [illegible] [illegible]

vi esset in ultimis Bonis. S: in Rebus S: omnis ibi
Conventi quidam meriti ... e ... tot

Secundo ... neque immobilia, neque mobilia
esto quod vivit ex illis quae vaccando ... non
sunt, nec ... in ... ;
minimum; Neque creditorem absolvere ...
... faciet cum authoritate Autoris, et cum
Decreto ... ratio ...
... cancellationis ...
licet tamen Absolutio facta ... sicut ...
cuncta existeret ... esset in ultimo ...

Tertio: Fructus habens Curatorem, vivit Curatore ...
potest validè alienare; et non habet Curatorem
... sed habet ...
nis in integrum, nisi iuramento firmasset ...
... ...
... tendit

Quarto: Prodigus, cui Bonis est interdictum ...
ons H: de Contrahen: Empt

Quinto: Filius non potest alienare bona, in quibus
... autem
...

Sexto ...
... non habent ...
...
... poena excommunicationis ...

[illegible]

Secundus casus suprà propositus, nempè de his, qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], in quibus non habent [illegible] [illegible] [illegible], et nec [illegible] [illegible], in creditore qui [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] pro sua securitate, nihilominus potest [illegible] [illegible] modis, et [illegible] [illegible].

Primo enim si sit conuentum inter debitorem, et creditorem [illegible] [illegible] [illegible], et non [illegible] [illegible] liceat ei uendere, cum dies interpellat pro homine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] restituet creditori [illegible] nus aduersus eum adhuc consequetur, cum pignus [illegible] pro cautione, non pro solutione

Secundo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], tunc creditor tenetur [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] uendere, et facta denunciatio [illegible] debet expectari [illegible] biennium nisi [illegible] [illegible] statutis [illegible] [illegible] constitutum, [illegible] [illegible] currat a die denunciationis, et eo expi rato uendat.

Tertio: si sit conuentum specialiter de non distrahendo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] requiretur denunciatio, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible]: si creditor non reperit emptorem, impetra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut

[illegible]

[illegible] iat, quo [illegible] [illegible] [illegible] reditori [illegible]
[illegible] [illegible] pignoris, concesso tamen [illegible] [illegible]
[illegible] intra [illegible] [illegible] [illegible] pignus [illegible] re-
ditori totum debitum cum damnis et interesse, et
hoc nisi brevior terminus esset constitutus [illegible]
[illegible] Constitutiones

A [illegible] [illegible] opportune pactum legis Commissoriæ
nempe, quod Debitore non solvente intra tale tem-
pus, pignus fit Creditoris eo [illegible] improbatum
et reprobatissimum. Sicuti si diceret, quod intelligat.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], de quo est debitum l: ult: et tim: fi: de pact
pignor: Quæ tamen, non ita ut haberent [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ex Estimatione tunc faciendo per [illegible] [illegible]
[illegible] iustus valor et cessaret suspicio dramatis
supra Debitorem l: si fundus §: [illegible] [illegible] pignor

Per Quas Personas Nobis acquiratur Rerum Dominium

Tit: IX

Primo: [illegible] [illegible], per Modos acquirendi in [illegible]
[illegible] [illegible]
Secundo: [illegible] [illegible]
Tertio: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] nostra [illegible] tamen in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

et seu Haereditatum, quoad [illegible]

Quare etiam Institores et [illegible] primum nostro [illegible] aliquid. Secundum nostrae Negociationi praeponuntur et ideo nobis acquirunt [illegible] seu Procuratorem [illegible] l. institor appellatus ff. de instit. act.

Quinto [illegible] rum (ap: eum ad Monasterium de Statu Monachorum) [illegible]

De Testamentis Ordinandis.
Tit: A

Continuatio istius cum praecedenti titulo, habemus ex [illegible] acquirantur, quoad seu Haereditatem, seu [illegible]

Et quia haereditas multipliciter defertur, vel ab intestato vel ex testamento et quoties deficit successio [illegible]

[illegible]

Testamentum meae dictum [illegible] quod sit [illegible] mentis testatio definit; in [illegible] de testam [illegible] et [illegible] testam [illegible] quod sit [illegible] nostrae [illegible] sententia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ortem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sententia [illegible] perfecta cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sine istis testamentum non valeret [illegible] ad [illegible] legatorum et [illegible] in quibus tot non requiruntur solemnitates, nec [illegible] directa heredis institutio [illegible] valet

Ad eruditionem [illegible] antiquitus tres [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Primus [illegible] [illegible] comitiis [illegible] [illegible] [illegible] effectum [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] voluntatem. [illegible] dicta sunt [illegible] est convocatio, Comitiis [illegible] congregatio [illegible]

Secundus: [illegible], quo milites utebantur. [illegible] [illegible] quos [illegible] milites, et ad [illegible] [illegible] [illegible] coram [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] satisfacerent sine scriptis

Tertius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] temporis [illegible] [illegible] [illegible] per aes, et libram et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

De Solemni Testamento.

Testamentum solemne dicitur [illegible] quando testator suam ultimam voluntatem in scriptura redigit [illegible] testes qui se subscribant [illegible] nant sua sigilla, neque necesse est [illegible] testator tale suam voluntatem revelet testibus, cum [illegible] clausam, et sigillatam sufficiat ostendere testibus ignorantibus, quid in ea scriptura contineatur, et rogare, ut subscribant, et sigilla apponant [illegible] hac Consuetud [illegible]

Hic [illegible] est forma [illegible] communi [illegible] tamen potest [illegible] statuto [illegible] Consuetudine [illegible] [illegible], ut recipi l. [illegible] speciali, et [illegible] l. hac Con [illegible] l. ult. Cod. de testam. et [illegible]

Ad [illegible]

Primo: Quod [illegible] ex illis, qui [illegible] testam, et [illegible]

S [illegible]

T [illegible] voluntas testatoris [illegible]

Quarto Quod testator ostenderit illam testamentum, et ei dicat illam esse suam ultimam voluntatem seu testamentum

Quinto Quod testes [illegible] rogantur testes

Sexto Quod testes sint specialiter ad testum rogati, nec casu advenerint

Septimo: Quod testes sint ingenui homines, et ciues [illegible] tempore conditi testamenti

Octavo [illegible] testes [illegible] propria manu non aliena subscribere [illegible] testamentum in loco ubi non adessent tot literati, quo casu valebit unus pro aliis subscribere et quilibet testis faciat mentionem in sua subscriptione de alio [illegible] ut constet [illegible]

Nono: Quod testes [illegible] proprio sigillo, sive etiam alienis si proprios non habeant, immo omnes possunt uno [illegible] facta tamen de hoc mentione in subscriptione

Decimo [illegible]

Undecimo: testator debet se subscribere si scit scribere [illegible] fecit [illegible]

D[ecimo]sexto [illegible] omnia predicta [illegible] uno conte[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Que omnia sunt de forma testamenti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] nae Consuetudi. Cod. de testamentis et qui[illegible] dam [illegible] demandata per Imperatorem, ut [illegible] [illegible] [illegible] possint.

P[illegible] tamen nobis testamentum etiam in [illegible] [illegible] quandoque valere, non obstantibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible].

Primo testamentum [illegible] [illegible] [illegible] secundum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non attenduntur d[ic]tae solemnitates, cum in eo ma[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Civiles attendatur [illegible] Consuetudine [illegible] imperfecto nisi esset impera[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] aut preiudicatum in Legitima

Secundo in testamento Militis non attenduntur [illegible]

Tertio in testamento Rusticorum, in quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ciuiles aut seniores [illegible] non valent [illegible]
testam[illegible]

Quarto [illegible] ex communium sententiam [illegible]
[illegible]

Quinto [illegible] in testamento [illegible]
cipi, seu facto coram Iudice, et apud Acta redac-
[illegible]

Sexto: iure diuino Canonico. Si testamentum sit con-
ditum ad pias Causas, sufficiunt duo testes ex-
[illegible] de testam., aut dispositio dicatur, etiam
in extremis [illegible]; Si vero sit conditum ad causas
profanas et sufficit fieri coram Parocho [illegible]
[illegible] testibus ex [illegible] cum [illegible] de testam: [illegible]
[illegible]
[illegible]
vel quod dicit [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

ut hæretici, Damnati [illegible] item qui reper: luntur ad ferendum Testimonium in Iudicio: Item [illegible] in testamento [illegible] et [illegible] in testamento [illegible] testantis [illegible] item nec Hæres institutus, nec Pater hæredis, nec Filius hæ: redis: item neque hæredis Fratres, quia uide: rentur Testes in propria Causa L. Omnibus Cod de Testibus.

Possunt inseruire pro Testibus in testamento Pater, et [illegible] item [illegible] Fratres [illegible] plures de eadem Domo L. Pater, et Filius ff. de Testibus.

Legatarius, et Fideicommissarius singularis possunt [illegible] et respectiue [illegible] quia isti non adhibentur, ut probent, an sit me: tum tale Legatum, sed an sit factum testamen: tum [illegible] Legatarius [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]

Notes [illegible] [illegible] [illegible] et amo: veat [illegible] apta.

Pro hac forma testamenti, [illegible] notandum, quod [illegible] [illegible] interesse [illegible], seu etiam [illegible] quocunque [illegible] iuramento quod [illegible] non [illegible] animo calumniæ et [illegible]

qui Citatis, et vocatis interesse habentibus, puta qui essent ab intestato successuri et convocatis Testibus, ibi presentato eodem Testamento, ut eorum subscriptiones, et sigilla recognoscant, deveniendo ad aperitionem, quae facta legitur, et dari petentibus copia, retento penes Notarium Originali. Et ita aperto et lecto Testamento valet et [illegible]

Notare tamen, quod postquam Testator fecit Consignationem Notario et testes se subscripserunt et sig[illegible] fecerunt, tutius est, ut Notarius, duobus aliis [illegible] eam faciat recognitionem, quia defuncto Testatore [illegible]

De Testamento Nuncupativo

Secundum Testamentorum genus [illegible] appellatur Nun[illegible]

1) [illegible] qua nec [illegible] requirit:

quod testes intelligebant aut signa adsonant. convenit vero, quia requiruntur septem testes, et tamen quod sint puberes, et quod sint specialiter rogati.

Dupliciter fit hoc testamentum Nuncupativum

Primo modo: Quando testator sine scriptura nullo adhibito Notario coram testibus septem nuncupatione explicat suam voluntatem, et heredem instituit vel etiam illam scribit in folio, quod legit testibus nullo facto super ea instrumento et hoc casu Heres adeundo Magistratum debet iurare, ut per depositionem testium redigatur in scripturam eorum depositio testatis interesse habentibus, ut perpetuo constet de tali voluntate

Secundo vero fit cum Scriptura, quando testator coram septem testibus, et Notario expresse nominat heredem et suam voluntatem manifestat [illegible] requirendo Notarium, ut in scripturam et instrumentum illam redigat, et ita redactum testamentum valet etiam ex post mortuis testibus, et per se plenam facit fidem. Et ista forma hodie est in usu frequenter.

De Testamento Militari.
Tit: XI.

Praemisso quod in praesenti titulo loquimur de veris Militibus Armatae Militiae, non verò de alijs, qui impropriè à Iure dicuntur Militares, ut Clerici, Advocati.

Dicimus testamentum Militare esse illud, quod factum est à Milite. Quod dupliciter evenire potest nempè, quod testetur Domi extrà Militiam, aut testetur in Militia, expeditione, seu Castris.

Quandò testatur domi, et in alijs locis extrà Castra, non gaudet privilegio Militari, sed servare debet [illegible] in supra recensitis testamenti speciebus l. penult. Cod: de testam.

Quandò verò testatur in Castris, et Militia habet privilegium, quod non observat solemnitates supra [illegible] [illegible] quocumque modo facere, dummodò constet de illius voluntate et distinguendum est quando testatur in [illegible] et in extremo [illegible] periculo, et licet testari quocumque modo velit, et potest l. 1. [illegible] [illegible] de test. [illegible] scribere sive in Clypeo sive vagina aut quacumque alia materia [illegible] [illegible] aut in pulvere [illegible] scripsisse [illegible] [illegible]

[illegible]

Quandò testatur in Castris, puta ægrotus, sed non in acie, et tunc pariter nullis solemnitatibus testatur; duos tamen Testes ad id specialiter rogatos debet adhibere [illegible], omissis solemnitatibus [illegible], sed non ejus gentium, ut saltem de voluntate constare possit

Sunt igitur Milites privilegiati circà testamentum

Primo: Circà numerum testium, nec requiruntur [illegible] rogatos nec [illegible]

Secundo: Quod condemnatus [illegible], potest adhuc testari [illegible] ex Militari ff: de test: mil:

Tertio [illegible] testari [illegible]

Quarto: potest instituere [illegible], ut deportatum [illegible] et deportati ff: hoc tit

Quinto: Quia potest decedere pro [illegible] et pro parte intestatus

Hic Imperator in §. vero nacteninus [illegible] quandò Miles in Castris jure Militari fecit Testamentum et ex post [illegible] moriatur, an testamentum [illegible] ut Militare; Et resolvit [illegible] si moriatur intrà annum à die [illegible], [illegible]

Quibus non est permissum facere Testamentum.
Tit: XII.

Hucusque exposuit Justinianus quomodo fiant testamenta debito ordine prosequitur subjiciens de iis, qui testari possunt: sunt enim alias ad testamenti validitatem quaeritur an is qui testatus sit habuerit testamenti factionem activam et actuale [illegible] secundum leges fuerit testatus.

Est Regula, quod omnes possunt testari qui expresse non prohibentur [illegible] et habito respectu ad eum [illegible] secundum [illegible] hoc tit:, quinque [illegible]

1° [illegible] defectum [illegible]

2° [illegible] aut [illegible], ut [illegible]

3° [illegible]

4° [illegible], ut damnatus ad [illegible]

5° [illegible] quando [illegible]

Primo prohibentur filii familias, qui habent patrem, et est sub illius potestate; ideoque neque cum patris consensu valeat testari, cum [illegible] non [illegible]

[illegible]

testari [illegible] immo, neque permittente Patre potest testari de bonis adventitiis in quibus Pater non habet usumfructum secundum Doctores, a quibus receptum admittitur; quod de iis consentiente Patre possit tes: tari ad Causas Pias per text: ex Cap: licet de se- pulturis in 6°

Secundo: Impubes sive Masculus ante decimum- quartum annum sive [illegible] ante [illegible] annum etiam si Patrem non habeant testari non possunt neque cum auctoritate tutoris, quae erat [illegible] tamen [illegible] ultimam diem 14: anni, seu in [illegible] [illegible] fi: de testam; et [illegible] tit Cod: [illegible] ex Regula procedit esto quod im: pubes esset Miles.

Tertio: [illegible] in testamentis [illegible] non [illegible] Cod: hoc tit: [illegible] tamen [illegible] et in eo tempore testamentorum [illegible], sive antequam esset [illegible] [illegible] ex [illegible], et [illegible] non [illegible] Homine [illegible] et [illegible], tamquam [illegible]

Quarto: Prodigus, cui interdicta [illegible] [illegible] ante dictam interdictam ad- ministrationem

Quinto [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
(circa quod distinguitur)

Aut [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] a [illegible] et [illegible] [illegible] potest testari cum [illegible] nihil intelligere, nec [illegible] [illegible] [illegible] cum non possit [illegible] intelligere) nec [illegible] nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: et tamen esset [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Aut [illegible] [illegible], et [illegible] simul ex accidenti [illegible]: [illegible] [illegible] non vero a natura, et si [illegible] [illegible] [illegible] potest testari [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]

Aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a natura [illegible] [illegible] ex accidenti, et potest testari, esto quod [illegible] [illegible]

Aut vero est [illegible], tantum, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

P[illegible]

[illegible]

[illegible] de testam: quæ habet locum in Lege, tam à Na-
tura quam ex accidenti: Cæcus igitur ultrà solemnita-
tes suprà expressas in testamento requisitas, [illegible]
re [illegible] ultrà septem testes et si non possit na-
[illegible] testem [illegible]
[illegible] convocatis exprimere debet se velle testari [illegible]
ne [illegible] [illegible] in [illegible]
non possit testari: Unusquisque debet in principio [illegible]
[illegible]. Et Notarius, vel Octavus testis de [illegible]
[illegible] debet scripturam conficere, et re-
[illegible] testamento [illegible]
[illegible]
testamenti.

Notat. [illegible]
vel Cæcus disponens ad pias causas non tenetur has
solemnitates sed sufficit vocare duos testes, et
Ius Canonicum, ut suprà diximus.

Octavo: Captivus ex iusto bello, dum est in [illegible]
[illegible] si antea fecit testamentum, nec tamen tale
non quod moriente in captivitate [illegible] eo mo-
[illegible]
ratus per [illegible] eius postliminii tempo-
re in libertate [illegible]

Nono: [illegible] nisi [illegible] non [illegible]
[illegible]

Decimo [illegible]
Vndecimo [illegible]

Duodecimo [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ne [illegible] unde, et Anabaptistæ [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] Cod: ne [illegible] [illegible] [illegible]

Decimo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ne [illegible] condemnatus est Morte Civili, vel Naturali vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc [illegible].

Decimo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ante ingressum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] di quo [illegible] Cod: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Dec[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] Christianorum [illegible] quia [illegible] [illegible]

D[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

De Exheredatione Liberorum:
Tit: XIII.

Continuatur hic Titulus cum praecedenti, quia cum su=
periori fuit expositum solemnitates requisitas in tes
tamento ut valeat, et quia ultimus, ut non possit
impugnari, requiritur, ut is instituatur qui debet legi
timam aut quod expresse exheredetur, [illegible]
[illegible] hic de Exheredatione

Est [illegible] privatio et exclusio [illegible]
[illegible]

D[illegible]

T[illegible] quae intra [illegible] exheredatione

[illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] causa [illegible]

Ut vero exheredatio valeat, requiritur quod fiat [illegible]
[illegible]
[illegible] non [illegible] conditiones [illegible] con=
[illegible]
non valeret; Ut exprimatur causa Exheredationis,
[illegible] ingratitudinis et quod fiat [illegible]
non [illegible] hereditas [illegible] institutum [illegible]:

Causae [illegible] quas [illegible] possunt exheredari
[illegible] sunt quatuordecim [illegible] quoque [illegible]
[illegible] de [illegible] cognosce:

1.a Si manus contra Parentes violentas iniecerit.

2.a Si graviter iniuriam, et inhonestam ingesserit.

3.a Si accusaverit Parentes de Crimine Capitali, nisi adversus Patriam vel Principem.

4.a Si cum Maleficis, et ipse Maleficus versatur.

5.a Si Venenum voluerit propinare.

6.a Si habuerit Rem cum Noverca, aut Concubina Patris.

7.a Si Parentes accusaverit, et ex tali Accusatione gravia [illegible] dispendia.

8.a Si Patrem in Carceribus detentum, Filius noluerit pro eo fideiubendo liberare.

9.a Si prohibuerit, ne Pater faciat Testamentum.

10.a Si Comicis, et Mimis se sociaverit, et permanserit contra voluntatem Parentum, nisi Parentes eandem exercuerint artem.

11.a Si filia noluerit nubere Patre dante dotem, et virum [illegible] mancipare post 25 annum.

12.a Si neglexerit Patrem furiosum curare et nutrire.

13.a Si Patrem [illegible] noluerit [illegible] Patrem [illegible], et [illegible] rete [illegible], veluti in signo [illegible]; et Ecclesie, pro [illegible] aliorum [illegible] applicanda.

14.a [illegible]

Posset tamen Pater ex similii et graviori causa [illegible]

[illegible]

[illegible]

Filio exhæredato ob Causam ingratitudinis, succurritur, si filius vivo Patre, et ante conditum Testamentum pœnitentiam egerit: Si per pactum Pater remisit Causam ingratitudinis: Si filius propter ingratitudinem exhæredatus reconciliet[illegible]

Similiter vero [illegible] in filiis, et Descendentibus ut si isti quoque decedant sine [illegible] descendentibus testantibus Parentes vel [illegible] [illegible] [illegible] vel expresse exhæredare, quatenus testarentur in Castrensi, vel quasi, cum in profectitio, vel adventitio non possint

Iustæ vero Causæ exhæredandi Parentes Octo recensentur [illegible] [illegible] autem [illegible] [illegible] ut cum [illegible] [illegible] cognoscitur.

1° si Patrem accusavit de Crimine Capitali, excepto [illegible] vis aut læsæ Maiestatis.

2° [illegible]

3° [illegible]

4° si prohibuerit [illegible] testari de Castrensi, vel quasi

5° si Patrem filium furiosum non curaverit, vel [illegible].

6° [illegible] volebat exhæredare illum [illegible]

7° si non liberavit [illegible] Captivum.

8° [illegible]

Minores Causæ recensentur in Exhæredatione [illegible]

facienda sit filiis, quia ubi maior adest amor, ibi maior ingratitudinis causa [illegible]. Et ideo cum parentes magis [illegible] quam [illegible] parentes, cum amor descendat, non ascendat, propterea [illegible] causas ingratitudinis, quam parentes.

In [illegible] non cadit [illegible] congregationis cum frater fratrem [illegible] instituere minime [illegible] S. Cod. de inoff. test. excepto casu quo instituta [illegible] persona frater esset exclusus ut d. S. Cod. [illegible]

Potest tamen frater iuste exheredari, etiam instituendo [illegible]

1° si [illegible]

2° si criminalem accusationem contra eum induxit.

3° si damnum intulit illius substantiae, ut habetur in [illegible] ingratitudinum [illegible] de [illegible].

N[illegible]

I[illegible]

Item filii licet emancipati, debent omnino heredes institui, vel expresse exheredari, alias testamentum non valebit, quoad institutionem, licet debeat [illegible] quando alia requisita fuerint a [illegible]

Exheredatio [?]

Exhæredatio autem tacita, quam supra diximus proponimus in hoc §. fin: est, quando Mater, vel Avus Maternus qui non habent liberos in potestate illos prætereunt, idest in testamento non nominant, et habet hæc præteritio eundem effectum quem expressa Exhæredatio; [illegible] tamen est [illegible] [illegible] causa præteritionis [illegible] vel Descendentis [illegible] inofficiosi Testamenti proponet de qua infra [illegible] de inoff: Test

De Heredibus Instituendis.
Tit: XIV.

Heredes [illegible] testamenta [illegible] et valeant et quia [illegible] hæredis institutione; [illegible] [illegible]

H[illegible] [illegible] ad exhæredationem [illegible] [illegible]

P[illegible]

ex [illegible] in [illegible] et Liberi Homines et

Servi, vivē Patres fam: vivē Filii fam, Mutus,

[illegible] Prodigus [illegible] Laicus [illegible]

[illegible] Imperator [illegible], vel Ecclesia et quilibet [illegible]

eius [illegible]

Non [illegible] seu perpetuō

[illegible] in [illegible] illicita, et non approbata, etiam ex incestuoso Coitu, seu

[illegible] quod non instituantur, ā Parentibus vel bene ad

[illegible]

[illegible] de Jure antiquo, vel de Jure Ca-

nonico nec licet [illegible]

[illegible]

[illegible] favore Causę, sic valet Institutio [illegible]

[illegible] et [illegible]

H[illegible]

[illegible]

[illegible] Haereditatis [illegible] in duodecim

[illegible]

I[illegible]

[illegible]

[illegible] secundum [illegible] partes Haereditatis, quasi

[illegible] uncia ex 12: [illegible], vel decem

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

tertiam partem Haereditatis [illegible] Quadrans, nempe [illegible]

[illegible]

[illegible], nempe [illegible] partem hæreditatis

Notandum quod testator potest [illegible] hæreditatem in [illegible] [illegible] in [illegible] fuerit divisa nempe 24: tunc dupondium [illegible] et [illegible] 30 et [illegible] in pauciores, nempe ad 12: reducitur;

Notandum [illegible] quod si testator [illegible] heredes ex certa parte triente vel semisse [illegible] tunc [illegible] sine [illegible] totam capiunt hæreditatem; ex: gr: [illegible] capit totam hæreditatem, nec venientes ad [illegible] us paganus possit decedere, partim testatus et [illegible]

Si vero testator plures hæredes instituat, nulla facta partium mentione, tunc hæreditas [illegible]

Si vero testator [illegible] partes assignet, unus vero vel plures sine parte relinquantur hæredes, tunc isti intelliguntur instituti in reliquam partem [illegible]

[illegible]

non illi, qui [illegible] certa parte sunt instituti nisi testator [illegible] dixisset. in reliqua parte Sempronium [illegible] superesse

Si post institutionem aliqua pars hereditatis vacat, illa accrescit aliis institutis, pro sua portione, Et similiter si post institutionem aliqua pars accrescat, illa [illegible] institutorum pro [illegible] portione [illegible]

Si testator plures heredes instituerit ex certis partibus que duodecim uncias excedant, et unus [illegible] institutus [illegible] partes, et consequenter, quod [illegible] [illegible] testator voluisse hereditatem [illegible] in dupondium: Exempli: testator [illegible] in quatuor [illegible] in sex, et Sempronium in tres uncias instituit, et Antonium sine portione [illegible] [illegible] tres institute ex uncus tredecim [illegible] [illegible] quod testator voluerit in 24: Uncias hereditatem [illegible] de istas partes [illegible] ad [illegible] [illegible]. [illegible] in duabus [illegible] in tribus, et Sempronius [illegible] cum dimidia et Antonius erit institutus in quinque cum dimidia

H[illegible]

conditio [illegible], et impossibilis nec contra [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] conditiones contra [illegible]

[illegible]

Circa quod [illegible] conditionem impossibilem esse quadru:

[illegible]

[illegible]

[illegible]

S[illegible] uero conditiones sunt [illegible] et honeste [illegible]
[illegible]
Si uero sunt appositę disiunctim, sufficit si una [illegible]
[illegible]

T[illegible]
[illegible]
[illegible]
institu[illegible]

E[illegible]
[illegible]
[illegible] parte temporis testatus, et [illegible] parte intestatus.
[illegible]

[illegible] pro non [illegible].

In [illegible] vero incertum [illegible] potest instituì [illegible], quia [illegible] incertus habetur pro conditione & in tempus [illegible] [illegible] instit: & dies incertus [illegible] de condit: et [illegible] [illegible]

De Vulgari Substitutione.
Tit: XV.

P[illegible] [illegible] heredes instituendis in testamento [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

S[illegible] in genere nihil aliud est [illegible] [illegible] [illegible] institutio in locum primo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel substitutio, si non adsit institutio, et alicuno substituti secundi heredes, etiam si sint [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

S[illegible] principaliter [illegible], in [illegible] [illegible]

C[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per eam [illegible]: [illegible] de [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] instituisse, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] esto, et rogo te, et fidei tuę committo, ut [illegible]
[illegible] restituas et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] tamen [illegible] est ut [illegible] [illegible]
adeat, et [illegible] [illegible] restituat, [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Directa est, per quam [illegible] [illegible] et non per medium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esto, et si non erit, Caius Heres esto

Sub hac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] comprehenduntur.

N[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pupillaris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Substitutio [illegible] [illegible] [illegible]; Quod sit secundi Heredis in Locum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tis institutio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vulgaribus communiter et usitatis verbis fieri solet [illegible] vulgaris dicitur [illegible] Heres [illegible] esto, et si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Heres esto

Duplex est. Expressa et [illegible]

Expressa fit verbis negatiuis, ut [illegible] [illegible] [illegible] et si Heres non [illegible] [illegible] [illegible]

Tacita dicitur in qua expresse non [illegible] negotio sed im[illegible] et [illegible], et [illegible] animatur, puta Caium, et [illegible] Haeredes instituo et eos invicem substituo [illegible] igitur [illegible] et si al[illegible] ex eis Heres non erit alter [illegible] Heres in totum. Et est Natura huius substitutionis vulgaris, quod adita Haereditate expiret [illegible] post aditam [illegible] et [illegible]

Quinque sunt Effectus huius substitutionis.

Primus: Quod substitutus admittitur [illegible] cum Heres institutus non erit ut tantum conse[quatur] ex substitutione, quantum alias reciperet ex institutione

Secundus, quod Testamentum possit assumere vires a substituto, licet in primo instituto non habeat vires

Tertius: Quod Substitutus capit tantum Bona Testatoris, non etiam instituti

Quartus [illegible] vulgaris expressa continet tacitam su[bstitutionem] [illegible] substitutionibus; [illegible] impuberem insti[tuat], et si Heres non erit, alium substituat, nec est expressa vulgaris [illegible] [illegible] expressa [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] tacitam [illegible]

[illegible]

necessarius Heres ex dispositione Iuris Civilis, fiebat voluntarius Heres, nam si nolebat adire veniebat substitutus.

Potest fieri Verbis generalibus, ut in exemplo dicto: Titium, et Caium Heredes instituo eorumque unicuique substituo: Vel fit Verbis specialibus: ut, si [illegible] Heres non erit; [illegible] Heres esto

Substitutio directa vel institutio solum fieri valet in testamento, non in Codicillis; Obliqua vero fit etiam in Codicillis: Imo si testator scienter facit Codicillos et in [illegible] directe substituit tunc ad substituendam Defuncti voluntatem Verba obliquantur, et ad [illegible] seu Obliquam [illegible] trahuntur.

Notandum hic [illegible] et plures eum [illegible] sequenti [illegible] hoc est quod substitutio [illegible] modis fieri potest.

Primo: Uni Heredi plures possunt substitui: Exempl: ut Titius Heres sit, et si non erit Caius et Mevius Heredes sunto; Et e contra Unus pluribus valet substitui [illegible] et [illegible] Heredes sunto, et si non eorum [illegible] Heres sit.

[illegible]

[illegible] ex [illegible] sunt instituti et [illegible] substituti ex eisdem [illegible]

non fuit expressum, cum partes in institutione expressè censeantur repetitae in Substitutione

Sed quaeritur si Testator instituit Caium, et Titium Haeredes, et Caio substituit Titium Cohaeredem, et deinde Titio substituit Maevium, quaeritur inquam quaenam erit portio debita Maevio, et solvitur, si Caius, et Titius ambo haereditatem adierint, Maevius consequetur, cum adita haereditate cesset Substitutio; idem si Titius ex sua parte adierit, sed si solus Caius adierit repudiante Titio, tunc Maevius illi substitutus consequitur, tunc Maevius substitutus in totum admittitur, sive prius decesserit Caius sive Titius

De Pupillari Substitutione
Tit. XVI.

Haec Substitutio sic dicta à Pupillo, est, quando Pater [illegible] filiis impuberibus sub potestate existentibus, institutis [illegible] Haeredem substituit. Eamque substitutionem intra tempus [illegible] aut [illegible] concedit. [illegible] Haeres non erit, vel erit, et intra pupillarem aetatem decesserit, Titius haeres esto; [illegible] quia illas aditas haereditates expirat, ista [illegible] demum expirat si filius non moriatur in [illegible] aetate, [illegible] si in tali aetate decesserit, [illegible]

Hec substitutio in principio moribus Populi Romani, postmodum de iure scripto quit inducta, ea sub ratione, ne quod cum filius impubes non posset ex defectu etatis condere testamentum, prohibente Lege, Pater pro filio testamentum faceret l. 1. ff. de pupill. substit.

Hec quoque substitutio duplex est; Expressa, ut in exemplo suprà dato, ubi expressis verbis Pater providet in casu Mortis filii in Etate pupillari.

Tacita, que continetur in vulgari expressa ex dispositione Legis interpretative Mentis paterne continetur. Exemplum sit = Si Pater instituit Heredem filium pupillum, et si is Heres non erit, vocat Caium nam licet videatur substitutus solum in casu quo filius non adeat hereditatem, et ea tacita ex Natura [illegible] excipit [illegible] Pater [illegible] etiam testamentum pro filio facere, si in etate pupillari decedat, adeout si in preced. casu filius post aditam decedat, vel in pupillari Etate adhuc succedit substitutus, cum Pater presumatur etiam in hunc casum providere voluisse l. 4. ff. [illegible] de pupill. substit.

Ut sit locus huic substitutioni:

Primo: Requiritur, quod is, cui substituitur, sit, de numero [illegible] tempore Mortis, unde adeo intelligitur solum de liberis primi gradus, vel, ea de ulterioribus [illegible] immediate in [illegible], nec in alienam [illegible].

sint decessuri, ut si alius substitueret Nepoti decessuro sub potestate Patris, et extenditur conclusio etiam ad Adoptatos ab Ascendente, uel ad Arrogatos, et etiam ad Posthumos

Secundo Requiritur quod is, cui substituitur, si Masculus sit intra decimum quartum Annum si foemina intra duodecimum

Tertio: Requiritur, quod Parens sibi prius faciat Heredem in testamento, deinde filio uel Nepoti substituat d: l: 2: §: prius.

Quarto Quod impubes sit expresse institutus uel expresse exheredatus d: l: 2: uers: Nepotibus.

Quinto: Ut adeatur Hereditas Patris, nisi esset Miles non enim substitutus repudiata Hereditate Patris pupillo tantum potest succedere.

Effectus istius substitutionis sunt. Quod substitutio Pupillaris continet tacitam uulgarem; puta si Pater filium Heredem instituat. Et eidem post aditam Hereditatem decedenti in pupillari aetate substituat [illegible], [illegible] admittetur, etiam si filius nondum adita Hereditate decedat intra pupillarem aetatem etiam hoc casu [illegible] sit

A[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] argumen[illegible]

tivus [illegible] sed si plures [illegible] ad Substitutos [illegible] non sit

Alius Effectus est, quod hæc Substitutio expressa excludit Matrem, et omnes ascendentes per lineam [illegible] nam à successione filij [illegible] non sit; quod admittitur si careat [illegible] licet [illegible] tamen [illegible] esset [illegible] substitutus [illegible] tenetur;

Finitur hæc Substitutio veniente filio ad pubertatem quia tunc ipse potest facere testamentum [illegible] tempore ad quod fuit datus substitutus cum possit dari ad tempus puta si filius moriatur intra decem annos

Pariter si substitutus esset incapax [illegible] tarem; si testamentum in quo [illegible] substitutus [illegible] revocaretur, si tandem conditio apposita huic substitutioni deficeret [illegible] non sit.

De Exemplari Substitutione

Exemplaris Substitutio est, quam parentes faciunt [illegible] suis, qui propter furorem [illegible] illorum [illegible] tamen non [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

si essent impuberes l. humanitatis Cod. de impub. et alijs substit.

Parentes utriusque sexus possunt exemplariter substituere, nulla habita differentia an sint sui, patria potestate, cum hec sola humanitatis ratione fuerit introducta.

Fit hec substitutio, non solum filijs legitimis, et naturalibus, sed et legitimis tantum, et Nepotibus, et Neptibus Puberibus et impuberibus, et quomodo eo morbo laborent, ut testari non possint, et correpti tali furore, qui possit esse perpetuus. Item Mentecaptis, Surdis et Mutis ex facto [illegible] hoc fit: item Prodigis sec. Doctores in [illegible] ex facto

Notate tamen, quod si furiosus fecerit Testamentum antequam in furorem inciderit, Testamentum valet, nec est locus exemplari

Explicatur hec substitutio per illam formulam = Heredem filium meum furiosum instituo, et si in furore decesserit, Caius Heres esto

Non valet autem Pater filio furioso substituere quos uult. sed si furiosus habeat filios, eis substituendi, sin minus fratres: quibus postea etiam extraneos quos voluerit

Q[illegible] hoc modo potest substitui [illegible] [illegible] et legitimis [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] in furore decesserint, et quod pater sibi ipsi fa

[illegible]

Mulier tamen poterit etiam Naturalibus tantum per exemplarem [illegible]

Sub hac exemplari substitutione continetur tacita vulgaris, ita quod, tam substitutus [illegible], [illegible] non adeat hereditatem

Finitur hec substitutio, finito illorum furoris, vel alterius [illegible] [illegible] nascenti; [illegible] cui exemplariter [illegible] datus substitutus cum [illegible] ad exclusionem substituti admittantur, pariterque finitur aliis modis [illegible] supra recensitis de pupillari

De Reciproca Substitutione

Reciproca substitutio per Doctores breviloqua appellata est quando plures una, eademque oratione et verborum conceptione ultro, citroque instituuntur et substituuntur.

Dicitur reciproca [illegible] [illegible] [illegible] et etiam quia [illegible] reddentur et reflectuntur et etiam quia fit brevibus verbis;

H[illegible] [illegible] adjecto, que duas substitutiones in se [illegible].

Hec est formula: Caium et Seium [illegible] [illegible]

eosq(ue) invicem substituo = Item instituo Titium, et Caium) et uter ex eis supervixerit, eum alteri substituo = Item Caius, et Titius substituti invicem Heredes sunto. Est enim idem, ac si diceret, Caius, et Titius Heredes sunto eosque invicem substituo.

Hec Substitutio aliquando duas continet vulgares, ut quando duo extranei instituuntur et invicem substituuntur, cum substitutio habeat locum, quando alter ex illis non adit

Aliquando continet duas pupillares, et duas tacitas vulgares, puta si Pater duos filios impuberes instituerit eosque invicem substituerit. continetq. enim tam vulgarem, si non adeant, et pupillarem, si in etate pupillari decesserint, et etiam plures, si plures sint filii instituti, et substituti.

Aliquando duas fideicomissarias, quando Pater Filios impuberes institutos in Codicillis invicem substituit, Cum enim Hereditas in Codicillis directe dari non possit ideo verba codicillantis, et ad fideicommissum trahuntur:

De Compendiosa Substitutione.

Compendiosa Substitutio est, quae sub verborum compendio plures continet substitutiones cum habeat respicere plura tempora seu tractum temporis. ut exemplum. Institutio Titium meum heredem et quandocumque is decesserit substituo ei Caium.

Continet primo pupillarem, si in pupillari aetate decesserit; Vulgarem, si post pubertatem, et exemplarem si in furore. successivam et fideicommissariam.

Differt tamen haec à reciproca, quia illa fit inter plures tantum personas, ut quando plures invicem substituuntur: Compendiosa vero fit uni tantum

Haec substitutio fit verbis directis, obliquis seu precariis, ac communibus

Directa sunt per quae substitutus capit ex se [illegible], non à manu Heredis, vel per interpositam personam: ex: Tr. Si Caius heres non erit Titius heres esto, dominus esto, te heredem facio: Item capiat et accipiat

Obliqua vero seu precaria sunt [illegible]

Communia vero verba sunt quae ad utrumque [illegible]

perueniat, detineat, habeat, deuoluatur, accedat, consequatur.

Distinguitur inter compendiosa verba, quando Substitutio est facta à Milite, vel à Pagano.

Quando Substitutio compendiosa fit à Milite Filio impuberi directis uerbis = Vt quandocumque Filius meus impubes decesserit, heres Caius esto. Si Filius decedat in pupillari Ætate, hec Substitutio ualet Iure communi et habet uim Substitutionis pupillaris directe, et per hanc Substitutus capit omnia Bona, tam Testatoris, quam Pupilli: Si uero post Pubertatem decedat, ualet hec Substitutio directa non iure communi sed iure Militari; et hoc casu Substitutus capit tantum Bona Testatoris.

Sed quando fit per uerba obliqua, seu precaria, ualet iure Fideicomissi, ita quod legitimus Heres ab intestato succedens, retenta Trebellianica, Substituto Hereditatem restituat. l. Coheredi § cum Filio vers. quod si eod. [illegible] Subst.

Si uero fit per verba communia, semper ualet de iure directo, nisi Mater esset in medio, quia Substitutio obliquaretur, et ualeret iure Fideicomissi, ita ut Substitutus ex Manu Matris Hereditatem capiat l. Precibus Cod. de Impub. et al. Substit.

Quando fit à Pagano uerbis [illegible] Vt quandocumque Filius meus impubes decesserit heres esto Caius, et intra pupillarem decedat, ualet iure

pupill.

pupillaris d'iderit, quia videtur Pater Testamentum Filii impuberis fecisse. Si vero moritur post pubertatem tunc substitutio omnino expirat.

Si vero fuerit facta a pagano directis verbis Filio su. beri, ab initio non valet, sed transit ad fideicommissariam.

Si vero fiat verbis communibus intra pubertatem capit vim pupillaris, etiam si Mater sit in Medio, sed post pubertatem transit ad fideicommissariam ... [illegible]
ad Sen: Con: Trebell:

Quando vero fit verbis obliquis, tunc nullum dubium quin saltem habeat vim substitutionis fideicommis. sariæ, ita tamen quod nec Matrem excludat, et ita quod substitutus bona ... [illegible]
nec alia Filii accipiat ... [illegible]
... ad subst.

Quibus Modis Testamenta infirmentur.
Tit: XVII.

Diximus in præcedentibus requisita pro testamento ... [illegible]
... testamenta jure facta infirmentur.

Primum inter testam. ... [illegible]
... [illegible]

vel infirmum, imperfectum, ac nullum est, putà quandò fecit Testamentum, qui non habet Testamenti factionem Activam, pariter si solemnitates à Iure requisitæ fuerint omissæ, aut non quærit Heres nominatus, aut institutus incapax, aut non sit institutus is, quem oportebat, vel expresse exheredatus Testamentum à principio non valet, et nullum ac iniustum dicitur.

Iustum verò est, quod secundum formam à Lege præscriptam est factum, itaut Heres possit ex illo Hereditatem adire, exclusis venientibus ab intestato iuxtà L: quamdiu institutus ff: de acquir. Hered: tale tamen Testamentum, quod à principio valet, et est iustum, aliquandò infirmatur, ità quòd aut rumpatur aut irritum fiat, et de his infirmandi duobus modis hìc agitur =. Et primo qualiter testamentum legitimum rumpatur.

Primo rumpitur agnatione posthumi, vel respectu Patris, vel respectu Testamenti cum idem sit statutum si Pater moriatur condito legitime testamento et posteà nascatur filius, ac si condito testamento [illegible] nascatur filius, cum ex hac Nativitate Testamentum rumpatur [illegible] in [illegible] et [illegible] in [illegible]. Quibus modis testamenta infirmentur;

Secundo: agnatione [illegible], quandò facto legitime testamento, quis arrogat aliquem, vel adoptat, si tamen sit de descendentibus

Tertio [illegible] testamentum [illegible] et [illegible]

[illegible] enim gravatus enim [illegible] accedit non fu-
it testamento, et hoc etiam si heres institutus in se-
cundo testamento non esset institutus nisi re certa,
nullo alio coherede dato quia [illegible] institutus
universaliter.

Quaeritur cum in secundo testamento testator declaravit
se velle primum valere quid dicendum? Respon-
dere [illegible] [illegible] [illegible] cum testator non
possit facere quin leges locum habeant in suo testamen-
to l. Nemo ff. de leg. 1 [illegible] tamen expressio [illegible]
ut institutus in secundo censeretur gravatus per fidei-
commissum hereditatem restituere in primo testamen-
to [illegible] Trebellianica computando in eam quod si
particulariter esset relictum in secundo testamento,
[illegible] primum [illegible] [illegible]
[illegible] iure testamenti valet tamen iure fideicom-
missi.

Vidimus [illegible] testamenta [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
testamentum [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in principio vidimus. [illegible]
[illegible] perfectum ex [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

cum hac observatione, quod in minima Capitis di-
minutione si fuerit factum Testamentum de
peculio Castrensi, vel quasi, cum in eo tempore fi-
lius, vel arrogatus habeatur pro patre familias, non
irritatur secundum Ulpianum hic.

Notate hic, quod si passus capitis diminutionem re-
cuperet priorem statum, respective reconvalescit
de iure pretorio testamentum, et si mutatio fuit
necessaria, non habet opus confirmatione, quia in-
vitus mutans statum non presumitur mutare vo-
luntatem mutans vero statum voluntarie prout
qui se dedit in arrogationem debet confirmare in
Codicillis coram quinque Testibus. Monach: Tes-
tamentum non irritatur, quia ipse non amittit,
sed mutat statum per professionem. Cum Mun-
do moriatur

Queritis, quo iure reconvalescat, an Civili, vel Pre-
torio quod est maximus effectus cum de iure
Civili Heres habeat 30. Annos ad adeundum.
licet Cod: de iure delib:, Si de iure Pretorio, tunc
agnoscenda est a liberis, parentibus possessio intra
Annum et ab extraneis intra centum dies
§. Largius ff: de successorio Edict: Respondetur recon-
valescere de iure Pretorio. Excepto casu illius qui
per captivitatem fit servus quia eo reversa iure
postliminii, reconvalescit ipso iure testamentum et
si moriatur, cum fingatur decessisse in momento cap-
[illegible]
[illegible]

Item excepto casu, quo quis in pristinum à depor:tatione seu alia Capitis diminutione, reintegratur, cum Princeps utatur iure Ciuili.

Aduertatis tamen in predictorum corroborationem, quod licet uoluntas Hominis sit ambulatoria usque ad ex:tremum uitæ spiritum; ideoque per secundum etiam tollatur testamentum; Necesse tamen est, ut hec secunda uoluntas sit eque ualida, ac praete:rea solam penitentiam non sufficere, puta, si tes:tator diceret coram septem testibus se nolle suum Testamentum ualere nisi etiam [illegible] [illegible] Omni convenienti [illegible] confectum prioris testamenti tunc enim ex cursu temporis et ex manifestata contraria uoluntate testamentum infirmatur [illegible] catum, sicut etiam si testator declarasset se uelle decedere intestatum, eum tunc censeatur uocati uenientes ab intestato et [illegible] continuatur adimpletio l: si iure [illegible] de legat. 3

Aduertatis secundo, [illegible] testamentum imperfectum non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] requisitis [illegible].

Primo in casu [illegible]

Secundo [illegible]

[illegible]

muni tollit; per secundum Militare validum iure Militari l. 2. ff. de iniust. rupt. et irrit. fact. test.

Quarto: Quando in secundo non solemni sunt vocati heredes ab intestato l. 2. [illegible], et l. hac Consultiss. Cod. de test.

Quinto: quando Testator revocavit etiam facto, lacerando, incidendo, vel cancellando

Sexto: cum in secundo testamento minus solemni Testator expressit Heredem institutum in primo esse indignum propter offensam ei factam, quia tunc Hereditas Fisco defferetur l. Hereditas Cod. de his quibus ut indignis.

Septimo: Quando in secundo imperfecto addita est Clausula Codicillaris

Irritum pariter redditur Testamentum, si Heres Hereditate non adeat l. 1. ff. de iniusto irrito facto Testamento

Item irritum redditur si scriptus Heres, et qui hoc sciebat, negavit Alimenta Testatori, vel eum Captivum non redemit, si tamen Heres compleverat decimum octavum Annum, alias parceretur Grati Auth. [illegible] Cod. de [illegible] et Clericis.

Si quis [illegible] [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] Bonis sui Status instituerit Heredem Principem vel Episcopum, ut [illegible] habeat Contradictorem pro [illegible] [illegible]

[illegible]

Pariter si impuberem instituerit in minus solemni testamento hereditatem capere non potest, quia licet Legibus non sit subditus, tamen secundum Leges vivere non dedignatur L: digna vox Cod: de Legibus, et d.a L: ex imperfecto Cod: De Testam:

De inofficioso Testamento.
Tit: XVIII.

Suprà diximus qualiter testamenta iure facta infirmentur ipso Iure, modò qualiter per senten: tiam, et officium Iudicis, mediante querela inof: ficiosi Testamenti infirmentur;

Inofficiosum Testamentum est quod contra officium pietatis factum est L: 2: ff: de inoff: Testam:

Licet enim in isto testamento sint adhibitae omnes solemnitates à Iure requisitae, tamen, quia Pa: rentes contra pietatem aliorum instigationibus Liberos iniustè à bonis suis excludant, tale Tes: tamentum tamquam factum contra officium paternum à Liberis valet impugnari, ut ab intes tato causa reducatur L: non est enim ff: hoc tit: et interdum [illegible] succedendi ius tantum [illegible] [illegible] [illegible] Testamenti, et devoluat [illegible] [illegible] [illegible] intestati, ut aperiatur [illegible]

petitione hæreditatis ab intestato. Ergo remedium quæ-
rela est præparatoria iudicij petitionis Hæreditatis,
in qua filius non obtinet nisi prius in querela inoffi-
ciosi obtinuerit.

Quæreris habet ne locum hæc querela, tam quando
Pater exhæredauit filium, quam in casu quo præ-
teriit?

Respondeo quod si Pater fecit Testamentum, et in eo
legitimam filio reliquit, et quidem honorabili
titulo Institutionis, non habet filius hoc remedium
cum ultra non ualeat prætendere: cum querelæ
iuncta Auth: seq: Cod: de inoff: Test:

Si uero Pater solum minus legitima reliquit, et
pariter non habet remedium querelæ, sed solum
poterit supplementum, nempe, quod deest ad sup-
pletionem suam legitimam

Si Pater filium omninò præteriit illum non insti-
tuendo, nec exhæredando, et tunc Testamentum est
ipso iure nullum, tanquam iniustum, et non iure
factum.

Si uero filium exhæredauit addita Causa, sed non
ex demandatis à iure, et pariter Testamentum
est nullum, nec indiget querela

Si uero exhæredauit addita causa sufficienti, sed
ea præterea non probata, eo quem ex nouissimi
iuris dispositione spectat onus illam probandi:

uel

uel ex falsa causa, et non uera, et tunc cum aliàs testa=mentum fuerit iure factum, sed contra pietatis offi=cium, perdat filius inde querelam qua mediante obti=net à iudice, ut rescindatur Testamentum, ueluti factum contra pietatem paternam. Quando uerò causa apposita esset uera, utique filius non haberet querelam et legitimè potuisset priuari ut suprà de Exheredatione uidimus.

Notate quod filius praeteritus à Matre sine causa, di=cit nullum testamentum, si praeteritus addita cau=sa non probata habet querelam, cum praeteritio in testamento Matris suprà §. fin: de Exhered: ha=beatur pro Exheredatione

Quaeritis Quibus datur nec querela: sicuti tres sunt or=dines succedentium, de quibus infra, Descendentium Ascendentium, et Collateralium, ita triplicis ge=neris sunt personae quibus datur querela.

Primo igitur datur Descendentibus Masculis, et Femi=nis [illegible]
[illegible] contra cuius testamentum nec querelas intentant.

Notate hic, quod Naturalibus tantum competit so=lum contra Matris testamentum

I[illegible] tantum non competit nisi sint adroga=ti ab ascendente

Arrogatis dicemus non datur, cum illis succurratur, ut diximus suo loco per quartam ex dispositione Divi [illegible] decitam.

Secundo: Datur ascendentibus moriente filio capace testandi cum testamento modis et formis et cum distinctionibus, de quibus sancitum est in De[illegible] [illegible] et si de querela inoff. test.

Tertio: Fratribus utrinque coniunctis, et etiam Consanguineis, non vero uterinis, nec ultra fratres, quando instituta est turpis persona, ut [illegible] infamis

Quoties vero titulo institutionis filio relicta est legitima debet esse contentus, si minus legitima debet consequi supplementum, si exheredatus sine causa vera aut non probata debet querelam, et tunc infirmatur testamentum quoad institutionem non quoad legata. Ut igitur sciatis quota pars hereditatis sit legitima dico modo esse tertiam partem totius hereditatis [illegible] juxta hereditatis numerationem, et divisionem [illegible] traditam, nempe quatuor uncias; si [illegible] quatuor, aut pauciores. Si vero sint [illegible] quatuor [illegible] semis idest [illegible] [illegible] sex uncie, et per [illegible] [illegible]

[illegible]

Ad dictam tertiam hereditatis hodie redacta est etiam legitima debita descendentibus, licet enim esset [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inofficiosum:

Cessat autem querela

1° Quando aliud relictum consequitur, ita quod a [illegible] iure legitima filius consequatur.

2° Quando filius habet quid minus legitima, qua tunc agit ad supplementum

3° Quando habet integram legitimam

4° Quando filius renuntiat querelae

5° [illegible] filius post scitam vel agnitam hereditatem taceat per quinquennium nec intentaverit querelam l. si quis filium Cod. de inoff. test. et ratio quia filius potest querelam intentare intra statutum terminum sed silentium videtur deserti in eadem Provincia [illegible] in alia Provincia terminus unius anni datur per eundem consulit, vel habere [illegible] renuntiare [illegible]

6° [illegible] is, cui competit querela [illegible] testamentum, [illegible] nisi, [illegible] nihil interesse [illegible] [illegible]

posset.

Pro Coronide tituli notate.

Olim filium potuisse proponere querelam quoties non fuisset relicta legitima, hodie agit solum ad supplementum.

Olim sufficiebat relinquere quantamcumque titulo ad esclusionem querelae, hodie requiritur titulus institutionis

Olim legitima erat quarta, hodie triens, tam pro descendentibus quam pro ascendentibus si sint quatuor, vel minus, semis si plures

Olim spectabat ad filium probare se non fuisse ingratum, hodie est onus heredi.

Olim satis erat testatorem dicere se exheredare filium ingratum, hodie causa est specificanda

Olim iusto [illegible] querelam [illegible] conveniebat in totum [illegible]

Olim querela non praeparata non transmittebatur hodie [illegible] descendentes [illegible]

De Heredum qualitate & Differentia Tit: XIX.

Supra de Heredibus instituend: et substituend: , Et quia heredes sunt differentes, ideo de eorum differentias et qualitates. Et haec est continuatio.

Heredes ut dixi etiam supra sunt successores in universum jus, quod defunctus habuit de tempore mortis: id est hereditas [illegible]

Triplices sunt heredes

Primo. necessarii, nempe servi qui velint nolint coguntur esse heredes dominum, ideo quod hereditas non esset solvendo, et sic [illegible] defunctorum, ut ita heredem haberent quando eorum erat [illegible] hereditas et [illegible] esset servi [illegible] tempore conditi testamenti et de tempore mortis, et non essent alteri legati, quia tunc legatarii acquirita foret hereditas, et consequenter [illegible] quando erant heredes [illegible]

Secundo: sui et necessarii [illegible]

[illegible]

D[illegible]

quia in ipsos non transfert; sed continuat dominium [illegible] bonorum paternorum: Dicuntur autem necessarii quia de iure [illegible] etiam inviti existant heredes [illegible] fuit dictum [illegible], ergo heredes

Hec necessitas fuit per pretoris equitatem temperata, [tribuendo] filiis beneficium iuris abstinendi se [ab] hereditate paterna, [illegible] agente. Creditore paterno contra filium [agente] poterit filius dicere se abstinuisse, et [illegible] ad Creditorem probare se immiscuisse

Ex hac iuris pretoris dispositione, quod filius habeat ius abstinendi orta fuit dubitatio, an fuerit ius suitatis sublatum [illegible] resolutatis [illegible]

Primo [illegible] doctores, per pretorem fuit quidem sublata necessitas adeundi, ita quod filius minus non teneatur [illegible], non vero suitas, que provenit a patria potestate, quia filius hodie est suus sed non necessarius heres

Secundo Quod in iis que concernunt incommodum [illegible] legatorum, et creditorum etiam contra suos heredes fuit ius suitatis sublatum, in iis autem que commodum concernunt non est sublata et [illegible] rum est heres

[illegible] autem [illegible]

[illegible]

P[illegible] Quod [illegible] [illegible] et eandem [illegible]

Secundo: Mortuo [illegible] continuatur in illum [illegible] et praecisio intellectualis [illegible] et [illegible] ad[illegible]tione [illegible] agat; ne illius commodo.

Tertio: [illegible] unitatis [illegible] debet, vel excuse[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]

Quarto: [illegible], seu existentia [illegible] continuat [illegible] et [illegible] intelligentiam [illegible], quod [illegible] faciat [illegible] mentum, et in eo pariter [illegible] impuberis constat [illegible] tamentum illi [illegible] [illegible] [illegible]: necesse est quod et [illegible] [illegible] adeat, seu [illegible] institutum [illegible] adeat; alias corruit et evanescit [illegible] [illegible].

Si [illegible] instituat [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] seu abstinendo a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et necessarius [illegible] Caesar, et inde dicitur quod vigore [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]

Q[illegible]

heredes ex [illegible] quoniam [illegible] tas tamen [illegible] ad transmissionem etiam non adita hereditate [illegible]

Secundo. [illegible] non praeparata, non transmittit ad heredes extraneos, sed transmittit [illegible] quis [illegible] de inoff: test:

Tertio. [illegible] heredes [illegible] dicuntur extranei, nempe omnes ii qui de tempore mortis non sunt in patria potestate, vel dominica testatoris et isti [illegible] [illegible] non coguntur [illegible] et inter istos connumerantur etiam [illegible] patria potestate [illegible]

A [illegible] etiam modo [illegible] extranei qui [illegible] praeteriti sunt

A [illegible] qui non [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] extranei [illegible]

Hic notandum [illegible] testamenti [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Hoc posito, quoad omnes tres species heredum supra dis:
tinctas opus est ut habeant testamenti factionem pas
sivam, etto quod essent ex illis, qui non habeant fac
tionem activam ut [illegible] [illegible] [illegible], in [illegible]
[illegible] uel [illegible], [illegible] [illegible]. Et si [illegible].
[illegible] hec est adhuc differentia inter dictas tres
species heredum

Quod extranei debent habere factionem passivam tem:
pore conditi testamenti, [illegible] [illegible] institutio [illegible]
tempore mortis testatoris [illegible] [illegible] continuat, [illegible]
[illegible] tempore Additionis hereditatis per quod
hereditas acquiritur

Necessarii [illegible] [illegible] habere ac temporei conditi testa:
menti et mortis testatoris cum non sit dare me:
dium inter mortem, et Additionem, cum [illegible] incon
tinenti [illegible] heredes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] conditionem; quia [illegible] [illegible] illius su:
[illegible]

Sui uero et necessarii [illegible] ab intestato ueniant [illegible]
[illegible] tempore mortis. [illegible] uero ex testamento et
[illegible] tempore conditi testamenti et mortis testa:
toris [illegible] ut supra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ditis, quia, et si de [illegible] Ciuili [illegible] succedunt
et in [illegible] continuatur dominium [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible]

In [illegible] queritur an sit idem eius? [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] temporis [illegible] [illegible]

garum, nempè e tertis in eisdem verò sub conditione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] conditionis [illegible]
unic: §: cum autem Cod: de [illegible]

Extranei igitur Heredes debebant adire, vel repudiare
hæreditatem. Necessarij verò nunquam cogebantur adi:
re [illegible] et, necessarij vel se immiscebant, vel abstine
bant. [illegible] multa mala hæredibus evenie:
bant qui inconsultò adirent vel se miscerent
[illegible] [illegible] [illegible] tenebantur [illegible]
proprio ad solutionem Æris alieni, et etiam ad inte:
gra legata, [illegible] hæredes inconsultè inconsul:
tò debitis alienis [illegible] concessit [illegible] remedium
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inven.
tarium.

Ex primo [illegible] concessit [illegible] terminus unius
anni ad consulendum, an velit hæreditatem a
dire, vel repudiare, qui terminus currit à die
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quo eis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in antiquioribus Cod: de iure
[illegible] [illegible] [illegible] hoc remedium satis non reddebat
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] creditores non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] remedium inventarij

Ex hoc igitur remedio inventarij, omnino tutus [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] de proprio posset teneri, cum illo
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] formales [illegible]

[illegible]

bona in una materia, ita quod persona propria et haeredis retineatur separata ab illa formali haereditate, nec intret ex quo ipse haeres, et eadem persona, ac [illegible] quaestus

Ad hoc vero ut hoc inventarium sit legitime [illegible] et [illegible] pro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Primo: Haeres postquam scivit se haeredem, debet intra triginta dies inventarium incoare.

Secundo: Debet Haeres coram Judice citare omnes Creditores, et Legatarios, et quidem singulariter, si certi, et per proclama, seu publicum Edictum, si incerti et eorum [illegible] [illegible], nec tres testes extra infrascriptum numerum admittendi et nec Citatio seu proclama debet esse pro certa die et hora ad [illegible] [illegible] prosequi et finire

Tertio: si creditores sint in eodem loco, debet perficere intra sexaginta dies, et sic intra tres menses cum in [illegible] mense dato ad incohandum; si autem haeres [illegible] [illegible] habet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inventarium

Quarto: Quod inventarium scribatur manu publici Notarii nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Quinto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui sint praesentes principio, et perfectioni [illegible]

[illegible]ibus ostendant bona hæreditaria inspexerint; et per quos po-
[ss]it probari inventarium et qui cognoscant hæredem
eumq[ue] hoc sit speciale in inventario, et si Creditores
[illegible] ultra tres alii adhibeantur testes ut [illegible]
[illegible].

Sexto: Quod hæres in principio assignat signum Crucis [illegible].

Septimo: Ipse hæres subscribat se fideliter, et absque frau-
de, dolo vel machinatione fecisse inventarium, et si
hæres sit ignarus literarum adhibeatur alius Notarius
qui loco hæredis subscribat modo prædicto

Octavo: Quod in inventario describantur omnia bona
[illegible] corporalia et incorporalia [illegible]
[illegible] et inferiores, nomina Creditorum et Debito-
[illegible]
[illegible]
Quæ omnia habentur in d. l. fin. Cod. de jure delib.

It[em] [illegible] omissio aliquorum bonorum inventarium non
[illegible]
[illegible]
[illegible] quæ pervenerunt ad illius notitiam, et quod
si ad notitiam alia devenerint, illa apponet; si
[illegible] aliqua, quæ non
fuissent apponenda, sicut describendo aliquem
pro Creditore, vel Legatario, qui non deberet [illegible]
[illegible]
[illegible] addat etiam protestationem, quod per
descriptionem, seu appositionem in inventario,

non

non intendit approbare iura creditorum, et legatariorum, qui non essent, et nisi si, et prout de iure essent tales vel talia, bona essent [illegible] animo etiam [illegible].

Notare tamen, quod si, vel ex consuetudine [illegible], vel ex [illegible] minores essent induere [illegible] ad inventarium [illegible] etiam [illegible] non [illegible] rigorosa forma [illegible]

Notare [illegible] quod [illegible] inventarium [illegible] non [illegible] suas [illegible] ita quod [illegible] Creditor [illegible]

Demum [illegible]
[illegible]
[illegible] illegitimatem [illegible]
[illegible]
[illegible] in [illegible] vel bona [illegible] vel [illegible] vel in proprios usus convertendo [illegible]
[illegible]
[illegible] ad [illegible], quia si [illegible] non [illegible], ac si [illegible]

[illegible]

Praedicta tamen non [illegible] esset agnoscendum.

bonorum possessio de iure praetorio, quia neda voluntate aut facto non, oportet adiri, sed Iudicis voluntate decretum requiritur, et ideo etiam requiritur, quod per [illegible] saltem coram Iudice declaretur animus et voluntas agnoscendi, et requiritur ut Iudex adeatur. L. fin: Cod. qui admitt. ad [illegible]

Adiicimus [illegible], quod ut Aditio Haereditatis [illegible] [illegible] requiritur;

Primo. Quod adiens sciat se[?] [illegible]

Secundo [illegible]

[illegible]

Tertio [illegible] conditione [illegible]

[illegible]

Quarto [illegible]

[illegible]

Quinto [illegible]

Sexto [illegible]

[illegible]

De Legatis.
Tit: XX.

Vidimus de testamentis et fideicommissis instituendis et quemadmodum legata in testamentis fiunt et ex fideicommissis praestantur: ideo commode hic [illegible] nunc [illegible] ordiemur.

Legatum [illegible] legatum est ff. de legat: n: à Modestino explicatur; quod sit donatio quaedam à defuncto relicta ab haerede ipso praestanda

Hodie omnia quatuor antiquitatis modis sei vindicationem. sei damnationem sei modum sinendi, sei modum praecepti quibuscunque verbis directis, vel obliquis, sive ea referant directo ad haeredem sive ad legatarium [illegible] relinque, et tam in testamentis, quam codicillis; et à quocunque, dummodo testamenti actionem, et cuicunque dummodo [illegible] [illegible]

Differt in descriptione donatio quaedam ad exclusionem aliarum donationum.

Differt enim a donatione inter vivos, quia legatum [illegible] [illegible] ambulatoria sit hominis voluntas usque ad extremum vitae spiritum: donatio vero perfecta amplius inter vivos non revocatur, nisi ut supra ex causa ingratitudinis.

Differt eadem à donatione causa mortis, quia licet [illegible]

exequata [illegible] tamen [illegible] presentiam requi-
rit, nec etiam absentibus relinquitur: Item Legatum ab herede regulariter, Donatio causa Mortis à quocunque præstatur. Item Filius etiam potest ut vidimus à causa Mortis donare etiam in profectitijs, et adventitijs, non vero facere Legata.

Differt tandem ab Hæreditate, quæ est jus universale continens comodas, et incomoda, non vero Legatum, quod dicit quid particulare, et regulariter est sine onere nec Legatarius ordinariè potest à creditoribus conveniri l. fin: Cod: de Hæred: Act: et l. [illegible] ff: de Hæred: instit: nisi tamen agerent hypothecaria

Tres actiones competunt Legatario ad consequendum Legatum: actio personalis ex testamento, actio [illegible] et hypothecaria

Ideo actio personalis competit, quoniam Hæres adeundo hæreditatem quasi contrahit cum Creditoribus, et Legatarijs unde ex hoc quasi Contractu oritur contra eum personalis: [illegible] non datur [illegible] est Legatario contra hæredem, qui, nec cogi potest, ut adeat, sed eo casu corruente legatum, et si in fraudem faceret, datur actio pretoria in factum et si adesset Clausula Codicillaris, tunc [illegible] ex utili Actione ex testamento l: cum alias, et Glos in Rub: personalis Cod: Com: de Legat

[illegible]

Rei vindicatio conceditur, quia statim à die mortis testatoris transit in legatarium dominium rei legatae secundum via l. à Titio in fin. ff. de furt. et hoc intelligitur quando legatum est in specie certa, seu mobili: quod non in genere vel quantitate nec alternativum, etenim tunc propter incertitudinem non transferatur dominium; secundo: quod res sit testatoris non aliena. tertio. quod legatum sit purum, non conditionale: [illegible], cuius dominium non acquirit legatarius nisi purificata conditione.

Hypothecaria quoque competit pro legatis. [illegible] [illegible] bona [illegible] [illegible] tacite hypothecata [illegible] legato; idque solutum [illegible] sive sit in quantitate sive in genere sive res aliena, sive alternativum l. 1 [illegible] Cod. Comm. de legatis

Ex [illegible] actiones [illegible] [illegible] concurrunt, non possunt cumulative omnes intentari: sed quando legatum est in specie, et [illegible] testatoris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legatarius [illegible] [illegible] l. [illegible] ff. de [illegible]

Quando legatum consistit in [illegible], vel quantitate competunt [illegible] [illegible] ex testamento et hypothecaria et [illegible] quoque [illegible] est aliena

Quando vero legata est [illegible] [illegible] [illegible] ex testamento, et exceptio competit l. quod elenui ff. de [illegible] legat.

Quæritur quænam res possint per testatores legari

Primo res propria ipsius Testatoris, cum quilibet sit rei suæ Moderator, et arbiter l. in re Mandata Cod: Mandati.

Secundo: Res Hæredis, sive Testator sciverit, sive ignoraverit eam esse Hæredis, ut hic §. Non solum, et l. unum ex familia §. Si rem suam ff. de legat.

Tertio: Res communis, et isto casu videtur legata solum por- tio testatoris [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Totum, quia eo casu debet Heres emere aliam portionem vel Æstimationem præstare Arct. in §. non so- lum n° [illegible] Inst: de legat. [illegible] in l. cum alienam [illegible] Cod: de legat: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] casu 904 num? [illegible]

Quarto, res aliena quæ proprie sit Extranei [illegible] alienam Cod: de legat. [illegible] testator [illegible], et Heres tenetur [illegible] rem redimere et si Dominus nolit tradere, tunc Æstimationem dare [illegible] [illegible] [illegible] Cod: de [illegible] [illegible]

Secus vero si ignoraverit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] continere [illegible] [illegible] [illegible]

Quinto res [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legari [illegible] [illegible] faciat [illegible] ad [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] ignoraverit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

persona commixta, aut causa pia, nec nisi multis renunciet legatum, si deberet solui rei legatarii.

Sexto res legatur ab ipso autori [illegible] ignorata potest [illegible] casu, quo casu censetur legata lucratio, seu aestimatio praestanda l: si tibi ff: de legat: 2° q(uaest)ia

Circa praecedentem de legato rei alienae [illegible] quaeritur an legatarius consequatur rei dominium viuente adhuc testatore an adhuc praestanda sit. Respondet: si legatarius consecutus fuit rem legatam ex titulo oneroso ut emptionis et poterit agere ex testamento contra [illegible] ut praestet aestimationem [illegible] res aliena [illegible] legatus l: [illegible] ff: de legatis. Quia [illegible] ex causa lucrativa [illegible] et tunc legatum remanet inutile, cum duae causae lucrativae non possunt concurrere in eadem persona et circa eandem [illegible], si haeres emisset proprietatem [illegible] usufructu qui postea ad eum peruenit titulo lucratiuo dicit [illegible] l: si cui fundus [illegible] de rigore petit aestimationem totius fundi, sed de aequitate solius nudae proprietatis, per eandem rationem aequitatis

Quaeritur [illegible], an res propria legatario possit relinqui ita quod debeatur [illegible], quod non valet cum res sua amplius illius fieri nequeat [illegible] est [illegible] legatum, illa res [illegible] esse legatarii, cum [illegible] nec tractu temporis [illegible].

Quod [illegible] Testator haberet ius ipse, vel alte in re, vel esset oppignorata Testatori, quia tunc censetur Legatum illud Ius, vel demandata Luitio Pignoris l. si Domus ff. fin: ff. de Legat. 1°. Item si esset Legata sub conditione in tempore purificatae conditionis Res non esset Legatarii l. [illegible] ff. [illegible] [illegible]

Item si titulo oneroso post Testamentum esset facta Legatarii, ut diximus supra, quia tunc debetur Estimatio.

Hic placet adnectere, quod valet etiam Legatum per Testatorem factum Rei propriae, quam credebat alienam cum proveniens [illegible] Testatoris non vitiet; Potius enim prevalet opinioni singulari l. regula ff. qui ignoravit [illegible] [illegible]

Quid si in eodem Testamento [illegible] eadem Res fuisset [illegible]? Distinguendo, quod, aut certa species Legata est, et tunc semel peti potest l. plane ubi ff. Si eadem [illegible] de Legat. 1°. Cum vero Legata est certa quantitas [illegible] in eodem Testamento, et si evidentissime constet [illegible] tatorem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] in Rerum Natura, vel quae sperantur, ut Fructus [illegible] [illegible] Dominum, et similes aliae enim si [illegible] [illegible], quae quoque non sperantur, Legatum [illegible] ut Chimera, Homo mortuus;

[illegible]

Super hoc fuit dubitatum, an legatum fructuum na:
sciturorum esset tacite conditionale, ut mortuo lega:
tario antequam fructus uenerint, non possit ad he:
redes legatum transmittere [illegible] [illegible]
[illegible] decretum in l: legata sub conditione, ff
de conditionibus. [illegible] hoc
legatum conditionale quoad festiuitatem obliga:
tionis ita quod prius [illegible]
antequam fructus [illegible]
[illegible]

Non uero esse conditionale quoad transmissionem
cum in substantia [illegible] et ideoque tanqua
pure ad heredes transmittatur.

Legatum [illegible] potest [illegible]
[illegible] quando alternatiue, et quando
coniunctim, et quando disiunctim.

Alternatiuum dicitur legatum, quando testator mandat
[illegible] Titio aut Caio [illegible] heres [illegible] hoc
casu legatarij [illegible] credendi donec alteri
[illegible] soluendo enim
uni liberat

Coniunctim dicitur [illegible] una re uel eius portione
[illegible] relinquitur [illegible]

Triplex uero est coniunctio, ut per doctores in l: triplex
ff [illegible]
Primo quando plures sunt coniuncti re et [illegible]

[illegible]quando [illegible] aut pluribus eadem res [illegible] diversis orationibus relinquitur; Ut si dicat lego Titio [illegible] Tusculanum, et Caio eundem fundum relinquo

Secundo: sunt plures coniuncti verbis tantum, puta si dico Titio, et Caio lego fundum Tusculanum [illegible] portionibus [illegible] enim sub una oratione comprehensi [illegible] res legata est divisa per distributionem partium inter [illegible].

Tertio: Plures dicuntur aliquando coniuncti verbis et re quando sub unica oratione eadem res [illegible] bus relinquitur; ut Titio, et Caio lego fundum Tusculanum

Disiunctim vero sit legatum [illegible]

Primo: Quando Legatarij sunt re, et verbis disiuncti ut quando testator dicit lego Titio dimidiam fundi Tusculani et Caio lego alteram partem eiusdem [illegible]

Secundo [illegible] re ut quando eadem res diversis sub Orationi[illegible] [illegible] et [illegible] uero ne coniuncto uerbis et non re

His positis [illegible] constitutione [illegible]

[illegible] coniunctum re, et verbis [illegible] [illegible] Legatarij Cod de caduc: tollen[illegible]

et statim, et ab initio dividitur, cum in coniunctis ver-
bis tantum appareat voluntas testatoris equas partes
dari volentis in Coniunctis verbis et esse partes fiunt equa-
les, non ex dispositione testatoris expressa, sed ex potestate
iuris presumentis testatorem hoc voluisse. In Coniun-
ctis vero re tantum qui et [illegible] [illegible] [illegible]
ab initio non dividitur legatum, sed si ambo concur-
rant, ab initio enim insolidum est relictum; adeout si
alter non petat vel noluit remanet alterius, non iure
accrescendi sed iure proprio, vel potius iure non dimi-
nuendi, vel non decrescendi [illegible]
[illegible]
onus erat anexum onus non transit in Collegatariu
[illegible]
[illegible] vero ex proprio legato

Secunda Regula est, quod portio Legatarij repudiantis
seu deficientis, non transmittitur ad heredem, sed
transit in Collegatarium alteri ex dictis tribus modis
coniunctum ut [illegible] et dicitur unica
[illegible] autem [illegible] de caduc. toll. [illegible]
[illegible] coniunctis [illegible], et esse [illegible]
coniunctis uno modo [illegible]

Dicitur [illegible] legatum, ut alteri accrescat

Primo: si Legatarius spreverit legatum
Secundo: Quando vivo testatore decessit
Tertio si non sit legatarius in [illegible]
Quarto si testator legat e [illegible] et [illegible]
[illegible]

Quaeritur nec [illegible] super [illegible] si rem suam, aut testator, qui alicui in testamento legavit fundum, videatur adimisse et revocasse legatum, si postea eundem fundum alienavit. Solvitur [illegible] venditione, aut donavit, et censetur ademptum, esto, quod donatio esset nulla, vel revocata propter ingratitudinem nisi contraria volunt[illegible] testatoris probetur l: cum [illegible] ff: de adim: legat.

Aut vendidit nulla necessitate cogente, et censetur revocatum legatum [illegible] rem legatam ff: de legat. 3 etiamsi post testator redimeret rem alienatam [illegible] cum [illegible] nisi legatarius contrarium probet, nempe testatorem noluisse adimere: nisi res fuisset alienatione legata, scilicet res vel [illegible] quia nec [illegible] nisi testator [illegible] et ex ea rem emisset quia tenet legatum quasi res succedat loco rei.

A[illegible] et non censetur ademptum legatum, et spectat ad [illegible] probare [illegible] adimere [illegible] et [illegible]

A[illegible] voluntate [illegible] ex necessitate et non censetur ademptum [illegible] pro [illegible] minori [illegible] quia censetur tunc animo [illegible]

[illegible] liberationem sui debitori, seu id quod debet, [illegible]

[illegible]

Tit. ff. 7. de legat.; Et etiam debitori alterius, sive debitor sit in diem, vel sub conditione, idem est, et l. non solum nostrum ff. hoc tit.; Et potest fieri liberatio, etiam solum ad tempus, puta, ne infra certum tempus possit conveniri, Et iuvat huiusmodi liberatio debitori et ipsius heredibus. Et debitor nedum habet exceptionem, sed etiam actionem ut per pre[illegible] liberetur; per acceptilationem

E contra potest quoque debitor legare suo Creditori quod eidem debet, dummodo legatum aliquam afferat utilitatem, alias non valeret, ut l. [illegible] ex Contrario

[illegible] aliqua exceptione fuisset tutus ab actione per conditionem creditorem intentanda, ex tali [illegible] satisfieri debeat [illegible] hoc dit

Item si debet quod in diem vel sub conditione debeat, quia statim, et purè debetur. Et [illegible] huiusmodi legatum, et semper videtur afferre utilitatem et quia [illegible] et transfert dominium, ut [illegible] debito [illegible]

Praeter quam utilitatis rationem [illegible] in l. [illegible] Uxori, valere legatum Dotis per [illegible] debitorem factum Uxori; [illegible] ex pacto, vel statuto Dos esset restituenda, non obstante quod videatur relictum debitum seu quod

Uxoris est, ex dispositione l. 1. ff. Solut. Matrim.

Fit manifesta utilitas, quia consistente Dote in Mobilibus Viri, Haeredes Annum temporis ad restituendam habent quidquid in immobilibus, quae statim sunt restituenda l. unic. §. ex Actione Cod. de Rei Uxor. Act. et tamen legata Dote licet in Mobilibus consistente statim debet restitui à Titulo ff. de Auris

Secundo [illegible] et eius [illegible] habeant ne condemnentur, conventi ad restitutionem Dotis in plusquam facere possunt [illegible] et [illegible] tamen [illegible] fuerit legata ad solidum tenentur.

Tertio [illegible] facta deposita in praejudicium Uxoris in casu restitutionis, si illa sit praelegata [illegible] [illegible] et [illegible] quod Maritus nullam Dotem, aut minus recepisse [illegible] [illegible] [illegible] scriptum ff. de Dot. praeleg. [illegible] [illegible] [illegible] per Instrumenta Dotem, et quantitatem datam.

Notare tamen, quod si Uxor Dotem promisit, et non dedit et Maritus praelegat Dotem censetur solum legatas [illegible] §. [illegible]

Imperator

Imperator in §. ei rei legata statuit periculum rei legatae et ipsius interitum spectare ad legatarium, veluti a morte testatoris dominium rei legatae habenti, l. a Titio in fin. ff. de furt. Dummodo tamen res legata fuerit in specie; secus si in genere, vel quantitate, quia non transit dominium, nisi post traditionem, et genus perire non valet. Item dummodo interitus rei contingat sine facto et culpa haeredis, et fuisset in mora praestandae rei legatae, quia teneretur ad aestimationem l. cum res § fin. ff. de verb. oblig.

Occasione quaestionis praedictae, notate, quod si duae res simul, sive [illegible] legantur, et una non sit alterius accessoria, neque eiusdem naturae, quod pereunte una debetur altera, puta lego equum cum ephippio, licet pereat equus debetur ephippium.

Item notate, quod in legato universitatis, puta gregis, aucto, sive minuatur, vivo, vel mortuo testatore, augetur et minuitur [illegible] quod debetur legatum in eo, quod superest etiam quod ad unum caput redigatur, intelligendo de legato proprietatis, quia legato grege licet moriantur [illegible] in [illegible], quae licet decem requirantur ad constituendum gregem, tamen illa constituta manet et in uno capite. Secus dicendum, si legaretur usufructus gregis quia si non superessent decem grex ususfructus cessaret l. fin. ff. Quibus modis usufructus amitt.

Cum suprà diximus legata fieri in diem, notandum est hic cum [illegible] quod cedere diem in legatis [illegible] utrumque. Primo quoad transmissionem legati ad haeredes legatarii. Secundo quoad obligationem, petitionem et translationem dominii rei legatae.

Cedere diem, significat incipere deberi rem legatam et ortam esse obligationem. Ex: Gr: Titius promisit dare decem prima die Mensis Maij: Cessit quidem dies, hoc est Titius est mihi obligatus ad decem solvenda, sed tamen ante primam diem Maij non [illegible] venit. [illegible] diem, qua peti possunt l. cedere diem ff. de verb: signif: Unde, si petatur, quando dies legati cessit, et venit, quoad transmissionem et petitionem [illegible]

A[illegible] ut voluntas morte testatoris statim possit peti et [illegible] legat[illegible] ante [illegible] transmittit ad legatarii haeredes [illegible] ff. quando dies leg. ced.

Aut est legatum in diem certum, et tunc quidem statim post mortem cessit dies, et orta est obligatio, sed nondum venit dies, ideo peti non potest nisi veniente die certa apposita per testatorem [illegible] legatum ad haeredes transmittit, [illegible] dies cedit [illegible]

[illegible]

diei [illegible] si post.

Aut legatum est conditionale [illegible] in diem incertum [illegible] ante conditionis uel diei aduentum, nec cessit, nec uenit dies adeout nec debeat; legatum, nec trasmittatur ante diei aduentum uel conditionis purificationem l: si dies, et l: cum illud, ff: quando dies leg: ced:

S[illegible] [illegible] corporales ved et incorporales [illegible] [illegible] testator [illegible] tertio. [illegible] et hoc casu tenetur heres actiones cedere contra [illegible] [illegible] tertio legatario. [illegible] [illegible] Si uero [illegible] [illegible] testator [illegible] [illegible] ueno [illegible] [illegible]

A[illegible] [illegible] quod heres [illegible] faciat dominum legatarium [illegible] legatarium a tertio, quod habet cum tertio [illegible] [illegible] heredem [illegible] etiam [illegible]

Quarta res quam nondum ad quarto [illegible] consistit in specie, sed in genere, nunc necesse [illegible] promovere nec [illegible] generaliter questionem. An valeat [illegible] in genere; secundo si valeat cuius sit electio; tertio quae species sit eligenda?

V[illegible] solutionem [illegible] questionis [illegible]

Q[illegible] genus generalissimum [illegible] non [illegible] praedicatur [illegible]

Q[illegible] esse [illegible] subalternum [illegible] generalissimo, et praedicari de pluribus differentibus specie ut [illegible] [illegible].

Q[illegible]
[illegible] ut homo [illegible] et [illegible]
[illegible] species et [illegible]
[illegible]

H[illegible]
[illegible]
[illegible] subalterni ut animal, non valeo
[illegible] et etiam
[illegible] species [illegible]
[illegible]
[illegible]

Si vero legatum relinquatur sub genere inferiori, puta Equum et ita species secundum dialecticos distinguunt. quod si genus huiusmodi continet individua quae habent certos et determinatos fines à Natura, ut homo Equus bos et legatum valet, licet testator non habeat in patrimonio dicta non, et heres si non habet tenetur emere, et tradere legatario

Aut continet individua, quae non habent certos et determinatos fines à Natura sed qui ex hominis determinatione vel facto construuntur ut domus quae per [illegible] interiectis quaestionibus et respondetur quod si testator [illegible] in [illegible] patrimonio [illegible] domus [illegible] legatum [illegible] non habeat et remanet inutile legatum tam[illegible] [illegible] distinctione. [illegible] contra communem doct[illegible] [illegible] in fines et in [illegible] legato genera[illegible] ter

Observare [illegible] idem debes, quod si testator relinqueret in genere educationem, certo quod in statu suo [illegible] praestandam commodam habitationem [illegible] legatarii, vel praestare pensionem [illegible] ex le[illegible] [illegible]

Quoad secundum quaesitum resoluiste, quod si Testator habet Heres in genere legatas in bonis suis, spectat ad Legatarium electio si non habet spectat ad Heredem

Quoad etiam [illegible] quod mediocris species sit eligenda [illegible] non possit eligi [illegible] procedunt in speciebus legatis, nam in quantitatibus [illegible] [illegible] legat [illegible] legat.)

Praedicta de electione aut optione procedunt in dubio nam si testator expresse reliquisset optionem Legatario [illegible] [illegible] [illegible] optionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] secus si vero simpliciter electio esset legata [illegible] [illegible] [illegible] electio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Sicut autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] possit incertitudinem personae Legatarii, si nominatim sit incerta, et quando Testator nullum nomen expressit, [illegible] lege communi, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] persona [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est incerta, [illegible] ex [illegible] [illegible] certificandi ex

ar: lego illi, qui filiam meam in uxorem duxerit. Secundo: Quando relinquitur incertæ personæ, sed de certis, puta ex cognatis meis qui primè venient ad centum uni, certo. [illegible] Quando erratur in nomine, legatarii vel [illegible] de quo senserit, cum plures sint eiusdem nominis, et tunc spectat ad legatarium probare [illegible] [illegible] Quarto quando legatur [illegible] [illegible], favore piæ Causæ iustitiæ, et semper certe sunt [illegible].

Quando verò incertitudo esset à quo relinquitur, [illegible] dum legatum, et tunc non vitiatur legatum, quia [illegible] [illegible]

Occasione præcedentis resolutæ Conclusionis venit [illegible] [illegible] [illegible] in nomine, [illegible] [illegible] in nomine [illegible] [illegible] nomine, Cognomine legatarii non vitiat legatum, ne [illegible] Contractuum dummodò constet de quo senserit [illegible] [illegible], non vitiat [illegible]

I[illegible] quando constat de [illegible] legato). [illegible] si testator [illegible]

Quando verò [illegible] est in nomine [illegible] [illegible] gatum. [illegible] testator [illegible] [illegible] talia nomina sint [illegible] [illegible] num[illegible] l: A: in princ: ff: de legat. 2º

[illegible] quando quis errat in nomine proprio cum [illegible] dicat, qui nescit suum nomen [illegible] in princ. [illegible] instit.

Predictis addito falsam demonstrationem non vitiare l[e]gatum, quando constat de certo corpore, licet enim tes[t]ator dicat [illegible] quem [illegible] meo [illegible] non vitiatur legatum per hoc, quod si fuerit [illegible] natum [illegible] demonstratio [illegible] ff. de condit. et demonstrat. Nisi tamen deficeret legati substantia [illegible] species non adesset, nec esset in [illegible] vitiaretur legatum L. 1. §. [illegible] ff. de Dot. preleg. [illegible] causa [illegible] si testator dixisset [illegible] lego [illegible] meo, nam si filius non esset non deberetur [illegible] ideo relictum [illegible] supposuit in [illegible] L. neque Cod. de test.

A[illegible] tum, puta si testator dicat lego [illegible] [illegible] [illegible] licet verum non sit [illegible] [illegible] valet legatum, ut dic. §. Longe magis. Nisi tamen [illegible]

[illegible]

Quod si sub conditione esset relictum, ita quod causa sit conditionaliter adiecta, et sit falsa, vitiatur legatum, puta in exemplo dicto, lego centum [illegible] [illegible] causa cum [illegible]

[illegible]

Pariter si sit relictum Legatum cum expressione Causæ vel etiam Modi v.g. ita: Lego centum Titio ut obtineat mihi Victoriam in Causa. Legatum non potest peti nisi Modus impleatur; aut Legatarius caveat se facturum quod Testator voluit l: demonstratio in fin. ff. de condit: et demonstr. et [illegible] Legatum [illegible] de Legat. 3.

Ad intelligentiam attendite, quod Causa exprimitur per dictionem Quia vel Quoniam. Conditio per dictionem Si, vel Cum et etiam per Ubi ac per Cum. Modus vero per dictionem ut.

Est autem differentia [illegible] Legatum relictum sub conditione conceptum vel sub Modo quia licet in utroque requiratur implementum Conditionis, et [illegible] tamen conditio suspendit Obligationem cum nisi adveniente conditione, peti nequeat Legatum l: Legata sub condit: ff. de condit: et demonstr: item Legatum conditionale non transmittit [illegible] si Legatarius decedat ante impletam condit[illegible]

Legatum vero sub Modo non suspenditur: et statim orta est obligatio licet exactio suspendatur, nisi Legatarius caveat [illegible] Legatum et etiam transmittitur ad hæredes.

De Ademptione, et Translat: Legat.
Tit: XXI.

Vidimus quomodo per quos, et quibus, et in quibus rebus legata relinqui valeant. Cumque sit ambulatoria voluntas hominis usque ad extremum vitae, [illegible] possit legata relinquere [illegible]. Ideo [illegible] Titulus dividitur in duas partes. In primo de ademptione, in secunda de translatione agit.

Ademptio legatorum [illegible] est [illegible] legatorum vel contrariam voluntatem testatoris revocatio.

Fit expresse, si testator dicat non lego [illegible] [illegible] [illegible] eorum potest.

Fit tacite [illegible] testatoris [illegible]

I[illegible] inimicitiam inter testatorem et legatarium, nisi ex post reconciliati fuerint. Quod procedit in legatis [illegible] [illegible] [illegible]

Quoad secundam partem dicimus, quod sicuti potest legatum uni adimi, ita et ademptum in alium [illegible] tunc sit eidem translatio [illegible]

Primo: de persona Legatarij in alium [illegible] [illegible] fundum iam Titio Legatum, nunc Seio Lego.

Secundo: de persona eius qui iussus est dare [illegible] [illegible] [illegible]

Tertio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Quarto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et quando id quod pure relictum erat transfertur sub conditione [illegible] legatum sub condit. [illegible] de adim: legat

V. et denique ademptio esto quod ille in quem trans[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] transferam [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De Lege Falcidia. Tit: XXII.

Dictum est testatorem non solum posse diminuere legata [illegible] [illegible] [illegible] modo Haeres ex dispositione Legis possit illa diminu[illegible] [illegible]

H[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] denominata, et etiam a Graeco, quia [illegible] [illegible] resecat aliquid de Legatis favore haeredis; illaque fuit introducta favore etia[illegible] [illegible] ne testatores [illegible] haeredem sibi instituerant, intestati velut, et sine haerede [illegible] morerentur. Cum enim olim ex [illegible] [illegible]

duodecim [illegible] liceret testatori totum [illegible]
[illegible] in legata relinquere ex quo cum [illegible]
[illegible] heredes instituti, videntes sibi ipsis nam
aut nihil de hereditate et emolumenti remanere
[illegible] hereditates [illegible] intestati morerentur.
[illegible]
[illegible] testatorem distribui in legata ultra
novem uncias, et sic tres partes, ita quod tres unciae
remanerent heredi, quas si non habeat heres quia
[illegible] legata, [illegible]
[illegible]
tam resecare nequeat tres uncias, et pariter si tes-
tator, ultra novem uncias reliquisset legatariis
ita quod tamen aliquid pro herede superesset
liceret eidem heredi, remedio eiusdem Falcidiae ex
[illegible] ut sibi debitas tres uncias pro-
prias haberet, et [illegible]

Hec quarta Falcidia uncias competit, esto quod plures
essent heredes communiter instituti, et illam detrac-
tam [illegible] ipsos [illegible]. si autem ex-
[illegible] instituti [illegible] portionibus, et [illegible]
[illegible] gravati taliter quod uni remaneat [illegible]
[illegible] (hoc non obstante) illo cui non remanet
[illegible] legata ad quae [illegible] gravatus [illegible], ut
[illegible] sua quarta remaneat, ut [illegible] et l. in [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] habuit non et quod [illegible]

[illegible]

legati eidem fuit à Concedente relictum l: quod autē [illegible] in quartam [illegible] eod: et in hoc differt Falcidia à quarta Trebelliana de qua infra; quia in istam Heres imputat omne quod testatoris iudicio sive iure institutionis, sive è legati recepit [illegible] l: in quartam

Hec quarta Falcidia non potest detrahi ab uno [illegible] [illegible] legato [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quo [illegible] sit locus attenditur valor patrimonii [illegible] [illegible] de tempore [illegible] Mortis et quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] augmentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel incommodo Heredis, non Legatarij §: Quantitas hoc tit: et l: in quantitatem ff: ad l: falcid:, nisi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] petente Legatarii, cummodo Heredis mora culpabilis [illegible] non intercesserit

F[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Mortis causa relicta sunt et in [illegible] [illegible] [illegible] et ita tam ex fideicommissis [illegible] [illegible] l: [illegible] Cod: ad l: falcid: Ex Donatione Causa [illegible] Mortis [illegible]

Ex eo quod capitur causa Mortis quod Mortis causa Capio, dicitur, sive vi non per medium Legati, vel

[illegible] testator mandet ut heres non consequatur [illegible] redeat [illegible] Cod. [illegible] ex donatione inter [illegible] que [illegible] confirmatur [illegible] in donatione inter [illegible] [illegible] Cod.

Sed [illegible] est ne [illegible] legata, ex quibus non [illegible] casum quando [illegible] mandat prout nomine potest. [illegible] heres noluit [illegible] legata [illegible]. Item quando Testator [illegible] relinquit Legataria [illegible] non possit alienare, et ut conservetur in Successoribus [illegible] in ea Cod. Cod. Item [illegible] Legata [illegible] verum, tamen in hac materia [illegible] [illegible] [illegible] Item [illegible] legata in Testamento [illegible] Cod. Item [illegible] [illegible] quod [illegible] est [illegible] [illegible]

in facto credens vires hereditarias sufficere pro solvendis legatis, et quod adhuc remaneret quarta. [illegible] heres promisit solvere integra legata sicuti si nullo confecto Inventario hereditatem adiret, cum tunc ultra etiam vires teneatur; ad veritatem ita ad integra legata sine ope falcidiae tenebitur; propter praesumptam occultationem, ac confusionem [illegible] [illegible] Cod. [illegible]

De Fideicomiss: Hereditatibus, et ad Senat. Consult. Trebell

Tit: XXIII.

S[illegible] Justinianus dixit quod licet fideicommissa particularia hodie sint per omnia exaequata legatis. [illegible] tamen [illegible] separatim loqui, et cum hucusque de legatis [illegible] [illegible]

I. [illegible] [illegible] quam [illegible] [illegible] heredes, [illegible] legatarius est [illegible] [illegible] [illegible] casere debet [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] hereditatem, [illegible] legatum directo dare, et adhuc exequi deberent. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] restitueret. Et hoc [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] erat [illegible] [illegible]

ut licet ille rogatus non teneatur implere, adhuc tamen non [illegible] et sic in [illegible] [illegible]

Duplex est fideicommissum universale et particulare. Universale est quando universum patrimonium alicui per interpositam personam relinquit; puta si testator [illegible] heredem [illegible] [illegible] et mandet, ut retenta quarta Trebellianica (de qua [illegible]) integram restituat Caio hereditatem, qui fideicommissarius heres appellatur;

Singulare est quando aliquod corpus particulare alicui per interpositam personam relinquit, puta fundum [illegible], centum Argenteus, et hoc fideicommissum est in totum [illegible] legato [illegible]

[illegible] dicta fideicommissa relinquuntur expresse et tacite. Expresse si testator apertis verbis roget heredem ut [illegible] illam alteri restituat [illegible] edicens [illegible] ut accedente [illegible] testamentum [illegible] rogavit ut alteri restituat

Notandum [illegible] restitutionem [illegible] heredes [illegible] et adhuc restituta [illegible] vero transeunt in fideicommissarium [illegible] volvendo [illegible] hereditatis [illegible] restitutionem in [illegible]

[illegible]

Fideicommissa possunt relinqui ab intestato, ut infra monstrabo, et ex testamento. Et hoc modo debet in primis institui heres et postea rogari ut alteri [illegible] restituat totam vel partem, alias sine hoc non valeret testamentum per regulam quod institutio est caput testamenti, alias corrueret et fideicommissum, si vero [illegible] constaret testatorem voluisse condere testamentum. Secus vero si constaret noluisse, solum facere Codicillos vel relinquere fideicommissum ab intestato, nempe ut venientes ab intestato restituant. Sicuti si noluisset quidem facere testamentum, sed apposuerit clausulam [illegible] codicillarem, de qua infra [illegible] valeret.

Licet autem Hereditas ex certo die, vel ad diem dari non possit per regulam quod nemo potest mori testatus, et intestatus, et pro parte testatus [illegible] pro parte intestatus [illegible] fideicommissa relinquere potest iure, et sub conditione et ex certo die: Ex. gr. Titius Heres meus esto et [illegible] [illegible] partim testatus, partim intestatus cum Heres discedit, ut dixi, semper sit Heres

Dixi quod olim omnimodo fidei Heredis relinquebatur, [illegible] retineret, ita disponente [illegible] Trebelli: sed cum ex post [illegible] heredes nollent Hereditates huiusmodi

adhuc et propterea etiam fideicommissa corruebant, ex Senat. Consult. Pegasiano fuit introductum ut heres rogatus posset sibi quartam, idest tres uncias hereditatis retinere, quae quarta trebellianica nuncupatur, ex eo quod licet per Senat: Consult: Pegas: fuisset introducta, tamen cum illud sublatum fuerit et hereditas fideicommissaria ex Senat: Consult. Trebell: restituatur, tali nomine nuncupatur.

Quatenus vero heres rogatus iudicio testatoris aliquid habeat, hoc imputat sibi in quartam, et quod deest consequitur, ideoque omnes actiones contra defunctum competentes pertinent proportionabiliter ad quartam contra rogatum, et quoad reliquum contra fideicommissarium, et quatenus dictus heres rogatus mallet integram hereditatem restituere, tunc exceptione tuetur contra creditores agentes

Fideicommissarius [illegible] universalis, et capax testamenti factionis passivae (non vero particularis) potest cogere heredem rogatum ut adeat hereditatem et restituat cum hoc tamen quod caveat heredi de omni damno [illegible] eidem [illegible] ex aditione hereditatis

Patitur fideicommissarius, cui restituenda est pars, seu quota hereditatis [illegible] partem, seu quotam capere, [illegible] eum, ut adeat: etiam de suo [illegible]

[illegible]

tam in primo, quam in secundo casu ille, qui com:
pellit tenetur totam Hereditatem recipere, et eo omni illius onere Heredem, et Fideicommissarium exi: mere l: cogi §: siquis ff: ad S.C. Trebel.

Dupliciter potest Heres rogatus restituere re, et verbis. Re permittendo Fideicommissarium retinere Heredi: tatem, eo animo ut sit restituta. Verbis si exprimat se contentum, ut Heres habeat Hereditatem restitutam et esto quod e res effectivè non sit tradita fit tamen dominus, et non antè l: facta ff: ad S.C. Trebel.

Audistis suprà, quod deberi quartam Heredi rogato, et quatenus non fuisset relicta [illegible] de omnibus bonis et [illegible] titis, et Legatis sed si mandaverit testator [illegible] certam quantitatem [illegible] tum eundum nec dominum [illegible] ideo [illegible] quod [illegible] esto quod in re certa relicta [illegible] tatorem [illegible] maior pars [illegible]

Nunc memor [illegible] ue eum [illegible] [illegible] ad maestato cogi ad adeundam [illegible]

scriptura super fideicommisso, uel testamentum, uel non adessent testes, et ueniens ab intestato, negat fideicommissum relictum, poterit fideicommissarius iuramentum deferre, et Heres aut cogetur iurare non fuisse relictum fideicommissum, aut soluere.

Notate tandem quod fideicommissa possunt ab uno, et etiam a pluribus relinqui diversis, et successiuis Personis, aut gradibus Ex: gr: Heredem instituo Caium, eumque rogo Hereditatem restituere Sempronio, quem successiue rogo, ut restituat eius Primogenito, et isto casu detracta quarta per primum rogatum restituere, non erit amplius detractioni in alijs, et sufficit ulteriores non esse grauatos ultra quod honorati fuerunt

Pro Coronide uelim uos hic notare, uerum esse Heredi rogato deberi quartam Trebellianicam de omnibus Bonis, siue de uno corpore aliquo in-dicis, sed si Heres rogatus sit [illegible] et restitutio non sit facienda nisi post Mortem rogati, quod tunc quarta Trebellianica imputatur eum fructibus perceptis pendente tempore ad restituendum. Nisi tamen casus quod rogatus restitue[illegible] antequam tot fructus percepisset, qui Trebellianicam implerent, uendidisset alicui tertio a[illegible] suam portionem Hereditatis quia tunc Emptor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rogati.

De Singulis Rebus per Fideicomissum Relictis.
Tit: XXIV.

Viso modo relinquendi universalia Fideicomissa pro: prie Modo Imperator addit de Singularibus. Est vero Fideicomissum singulare, quando res particularis, puta Bos, Pictura, Domus per inter: positam Personam relinquitur.

Hec particularia Fideicomissa per omnia sunt exequata Legatis L. 1. ff. de legat. 1°. Ideo pre: dictum Titulum de Legatis pro pleniori cogni: tione percurratis, preter quod in hoc, quod Le: gata verbis directis, hec obliquis relinquuntur cum dentur per interpositam personam, cum Heres, Fideicommissarius universalis, et Legatarius possint rogari ad restituendum dummodo in plus non graventur quam honorentur, et tam Cor: poralia puta Domus quam Incorporalia ut Servitutes, et non solum Res proprie Testatoris sed aliene, ut diximus sub titulo de Legatis re: linqui valent

De Codicillis.
Tit: XXV.

Hactenus de Testamentis, et ultimis maioribus voluntatibus, nunc bene de Codicillis, sic dictis à parvis Codicibus, eo quod in minori Charta, quàm Testamenta, et minoribus cum Solemnitatibus explicantur, et perficiuntur.

Est igitur Codicillus ultima, seu species ultimæ voluntatis, minus solemnis, et absque Heredis institutione, de eo, quod, quis post Mortem suam fieri velit coram quinque Testibus declarata; Diciturque species ultimæ Voluntatis, cum Morte confirmetur.

Codicilli dupliciter fiunt, aut cum Testamento, aut ab intestato

Ex Testamento triplici Modo.

Primo: Ante Testamentum, quando Testator primo facit Codicillos; et postea Testamentum, quod licet olim non valeret, nisi confirmarentur expresse in Testamento, hodie valent omnino, nisi revocentur in Testamento.

Secundo: fiunt post Testamentum et si in eo expresse confirmentur, [illegible], quos [illegible] confirmato [illegible]; confirmari in futurum

Tertio fiunt Codicilli in Testamento, quando Testator [illegible] de illius validitate, puta ob aliquem defectum circa numerum testium aut illorum qualitatis [illegible]

posui Clausulam Codicillarem, quod, si non valet iure Testamenti, valeat iure Codicillorum, de qua in fine.

Ab intestato fiunt, quando Testator nullo confecto Testamento, aliqua mandat adimpleri, hoc enim casu tenentur rogati venientes ab intestato adimplere, et dicti Codicilli per se stant, neque indigent confirmatione in Testamento l: conficiuntur, et l: ab intestato ff: de Codicill:

Possunt fieri in forma solemni, et etiam sine scriptis sicut in Testamento nuncupativo, nempe coram quinque testibus exprimendo voluntatem

Possunt Codicilli [illegible] ab usu [illegible] solum quinque ut supra dictum est praeminimum testari debent, quae in illis sancti disposita per leges solemnitates. [illegible] quod quinque adhibeantur testes, qui interveniant uno eodemque tempore, non tamen est necesse, quod sint specialiter rogati, sed etiam fortuito advenienti immo, et femina est apta in testem in Codicillis licet non sit in testamento ut testis. Et quatenus Codicilli essent facti in scriptis forma solemni exiguntur testium subscriptiones non et sigillorum appositio

In [illegible] non [illegible] [illegible] res [illegible] ab intestato venientes, ut [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] testificant quasi [illegible]

restituere l. ab intestato ff. de Codicill., et l. Scaevola ff. ad S.C. Trebell. sicuti directo in Codicillis non potest substitui: Bene verum, quod in Codicillis potest declarari Heres institutus in Testamento, puta de quo certo senserit, vel nominare illum, quem iam Heredem instituit, puta Heredem instituo, quem in Codicillis nominavero.

Pariter institutio Heredis directo adimi non potest in Codicillis, nec in iis apponi conditio Heredi scripto in Testamento, nam esto quod non sufficiet; poterit adire et consequi Hereditatem ex Testamento.

Licet autem quis non possit decedere cum pluribus Testamentis, cum secundum rite factum prius tollat, potest tamen mori cum pluribus Codicillis, et hoc quando secundi Codicilli non sunt contrarii prioribus, quia statur tunc posterioribus [illegible] Cod. Eod.

Notate quod eodem modo infirmantur Codicilli, quo Testamenta, ut supra in titulo Quibus Modis Testamenta infirmantur; excepto casu quo [illegible] posteriores [illegible] priores non tollunt, nec non excepto casu agnationis Posthumi; [illegible] non rumpuntur Codicilli ab intestato facti.

Quamvis denique [illegible] Codicillis aliqua [illegible] [illegible] apponi [illegible] et non valet uti Testamentum valeat iure Codicillorum, et omni meliori modo [illegible]

melius valere potest.

Obstat praecise nec clausula codicillaris: quod si testamentum habeat aliquam solemnitatum defectum, propter quod debeat infirmari, nihilominus Heres veniens ab intestato capit ipsam Hereditatem, et illam retenta quarta restituit: ideoque testamentum mediante hac clausula sustinetur, non ut testamentum, sed ut Codicilli [illegible]: quod si defectus esset voluntatis, vel personae testatoris, tunc nihil faceret [illegible] clausula.

Si igitur esset fideicommissum relictum in codicillis, peteretur vel condictione ex lege [illegible] utili actione ex testamento cum codicilli vicem testamenti obtineant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] codicill.

Liber Tertius.

De Hereditatibus, quę ab intestato deferuntur. Titulus I.

In precedenti libro egimus de Hereditatibus, quę ex tes-
tamento deferuntur. In hoc de illis, quę ab intestato
deferuntur.

Premittatur Regulam, primo, quod successio ex testamen-
to praefertur successioni ab intestato [illegible]
reditas ex testamento [illegible] successio
ab intestato [illegible] quamdiu ff. de acquir. [illegible]

Secundo [illegible] quod in successionibus [illegible] com-
[illegible] secundum eius [illegible]

Tertio. Regulam quod hodie [illegible] omne ius
succedendi ab intestato restringitur ad tres [illegible]
[illegible] ad quos omnes casus [illegible]
nempe [illegible] primus sit Descendentium, secundus
[illegible] tertius [illegible].

De Primo Ordine succedendi Descendentium scilicet.

Ab intestato primo succedunt liberi nempe [illegible]
teri descendentes, qui primum locum obtinent [illegible]
[illegible] illius [illegible]
quentis, ut [illegible] in successione [illegible]
[illegible], et legit.

Limitatè in iis qui sunt filÿ eorum, qui damnati fuerunt propter crimen lesæ Maiestatis non propter alia delicta v. Auth: Bona Damnatorum Cod: de Bon: damn:

Secundo: In filijs eorum, qui sunt damnati propter hæresim

Tertio: In filijs Naturalibus tantum, Vulgo quæsitis, et natis ex damnata coniunctione

Prò maiori claritate notate sex species filiorum.

Prima: Naturales, et legitimi tantum

Secunda: legitimi tantum.

Tertia: Naturales tantum

Quarta: Spirituales.

Quinta: Spurij, seu Vulgo quæsiti.

Sexta: Nati ex incestuoso, et damnato à iure Ciuili coitu

Filij Spirituales siuè per Baptismum, siuè per Confirmationem, in nihilò Parentibus succedunt, cum hoc nullo iure cautum reperiatur.

Filij legitimi, et Naturales simul sunt, qui nascuntur et à Natura, et secundum demandata per leges, hoc est per legitimum Matrimonium et isti siue Masculi, siuè fœminæ suis Parentibus succedunt æqualiter et siue sint scilicet potestati [illegible] siue emancipati cum succedat; [illegible] [illegible] omnem emancipationem [illegible]

[illegible]

V[illegible]

possessionem, unde cognati et etiam ex Senat: Con: sult: Orfic: sublato veteri Jure, per quod filij Ma: tri non succedebant

Et addite quoad ad effectum successionis equales sicuti legitimi, et naturales, non solum nati ex legitimo Matrimonio sed etiam nati à principio tanquam naturales, sed ex post inter parentes se. subsequens Matrimonium legitimati, qui quoad effectum suc: cessionis in nihilo à primis differunt; et hec est pri: ma Conclusio circa primum succedendi ordinem et Gradum

Secunda Conclusio est, quod quando ad hereditatem cum filijs primi Gradus concurrunt Nepotes ex filio eius premortuo sive etiam Nepotes ex pre: mortua filia, seu alij ulteriores Descendentes, pro: pter sublatam [illegible] et [illegible] differentiam equaliter isti Nepotes, et ulteriores Descendentes suc: cedunt in stirpes idest tantum capiunt, quantum cepisset pater eorum si viveret ut hic [illegible] cum filius, et in casu: Si quis igitur Novell: 118 ac hered: ab intest: venien

Dicitur succedi in capita quando hereditas [illegible]

[illegible]

dam portionem consequuntur, quam habuisset ille in cuius locum successerunt.

Observate igit: quod si quis moriat: pluribus relictis Nepotibus ex diversis filijs, sive Masculis, sive Feminis praemortuis diversi numeri seu equalis gradus in stirpes, isti omnes, non in capita succedunt: ex gr: Titius Avus morit: et relinquit post se ex alio filio duos Nepotes, ex alio unum, et ex altera quatuor, isti dicto Avo succedunt in stirpes hereditas nempe dividit: in tres partes, non in septem

Secundo observate hoc procedere, etto, quod dicti ulteriores Descendentes essent in Gradu inequales, puta ex uno filio Nepotes, et ex alio predefuncto Pronepotes, quia Pronepotes subintrant jure ius Repraesentationis in locum proprij Patris, et succedunt cu Nepotibus in stirpes: In Descendentibus enim quo: quumque Gradu alij sint Defuncto remotiores semper ascendunt in locum Ascendentis, ita quod fiant equales successionis in stirpes [illegible] [illegible] et §. finali Instit: hoc tit:, et L. sec:ᵃ Cod: ad suis et legitimis

Filij legitimi tantum ut adoptivi, et arrogati succedunt Patri adoptanti, sive Arrogatori ab intestato licet etiam succedant proprio Patri naturali §. sed ea omnia infra inst. hoc Tit: sicuti ceteri filij legitimi, et naturales ex Testamento vero adoptati ab Extraneo non succedunt: [illegible] [illegible] [illegible] paterno, vel dilaterna [illegible] [illegible] ex testamento, ita quod debeant vel [illegible]

causa, uel in triente institui, nec amplius proprio Patri naturali succedant ab intestato C. seruilt: Cod. de Adopt: Arrogati quoque alias serunt quadrantem ex Constitutione Diui Pij, ut uidistis in Tit: de Adoptionibus

Quæ omnia supra firmata intelligatis procedere [illegible] modo Filius maneat in Adoptione usque ad Mortem [illegible] redit ad successionem Patris naturalis et in [illegible] procedere quod succedant [illegible] solum Patri adoptanti [illegible] non eius Agnatis et Cognatis, nec Uxori: item nec [illegible] nisi essent adoptati uel arrogati ab Auo Paterno

Filij naturales tantum habiti ut uidimus sub titulo de Matrimonio [illegible] Naturales tantum, et ex Concubina Domi retenta in Schemate Matrimonij, si pretendant successionem in [illegible] Patris [illegible] an Pater Intestatus [illegible] testatus decesserit et si testatus [illegible] sunt [illegible] casu

Si Pater [illegible] testatus [illegible] [illegible] [illegible] instituere licet illum quadrantem solum dare permiserit; Cap: [illegible] S: si uero [illegible] non habuerit Novell: Quibus Modis Naturales [illegible] licet [illegible]

S [illegible]

etiam hereditatis inter dictos filios Naturales, et eoru Matrem, si adsit dividendam, et si Mater non adsit dimidiam unciam tantum in testamento poterit relinquere, et si plus daret, consequerentur legitimi, et naturales.

Si verò moriens habeat Parentes, et filios Naturales reservata legitima Parentibus, residuum po: terit disponere favore filiorum.

Si verò non relinquat, nec Descendentes legitimos, et naturales, nec Parentes, et hoc casu si adsit le: gitima uxor reservata dicenti, quod, vel ex consue: tudine, vel quarta ex remedio Auth: praeterea Cod: unde vir, et Uxor; omnia poterit in Naturales con: ferre.

Notate super praemissis, quod licet Pater possit dic: tam Unciam, vel hereditatem Naturalibus re: linquere in casibus respective praed:tis, nihilomi: nus si quidquam nolit relinquere, non cogitur, i humanitatis, et Auth: licet Cod: de Naturalibus lib.

Si Pater moritur intestatus, et filios legitimos, et na: turales vivus habet, tunc Naturales in nihilo suc: cedunt eisdem tamen alimenta debentur secun: dum vires paternae substantiae, Cap: discretis 8. Filii autem habens 6. condit: Quibus Mod. nat eff: sue et d: Auth: licet Cod: de Natu: u: ret

Si ... Pater decessit non relictis legitimis, et n.

naturali

ruralibus [illegible] tamen [illegible] legitimam uxorem [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] ut [illegible] succedant [illegible] et nec [illegible] seu alii proximiores admittantur [illegible] [illegible] proximior [illegible] [illegible] praecedit.

Si autem nec [illegible] et naturales nec [illegible] legitimam [illegible] Naturales [illegible] consequuntur [illegible] [illegible]

Limitatio [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] seu alii nihilominus [illegible]

Limitatur [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Si quis ex filio legitimo et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tantum procreas vel ex legitima uxore legitimum et naturalem filium iste Nepos non succederet l. [illegible] Cod. de Natur. lib.

Hucusque de Successione Naturalium [illegible] [illegible]

[illegible]

dummodò non essent filij vulgo quesiti, quando alias adsunt legitimi, et naturales, ut l. si qua illustris Cod. de Senat. Consult. [illegible]

Filij spurij, seù vulgo quesiti tribus modis dicuntur.
Primo. Nati ex libera, et servo, qui Patri non succedunt, cum bona non habeat. [illegible]
lib. et [illegible]
Secundo: illi, qui habent Patrem certum, sed propter honestatem demonstrare non valent, ut [illegible] filij Monachorum et Presbytherorum [illegible] vulgo concepti ff: de Stat: Hom.
Tertio [illegible] magis proprie, et in specie dicuntur nati extra Matrimonium, et extra concubinatum ex soluto, et soluta, ut ex publica Meretrice, et qui Patrem certum monstrare non possunt. Et de [illegible] tamen requiem [illegible], quos Patri, et Ascendentibus paternis in nihilo succedunt.

[illegible] quod Matri, quae semper certa est ab intestato succedant, ac si ex legitimo Matrimonio essent nati [illegible] et non solum Matri [illegible] Ascendentibus Maternis [illegible] etiam ex testamento, [illegible] et esto quod adsint legitimi, et naturales, qui sint instituti et esto quod mater sit illustris [illegible] quoad Matrem illustrem [illegible] legitimi, et [illegible]
[illegible]
[illegible] ut l. si qua illustris Cod: ad Senat.

[illegible] [illegible]:

Filij nati ex damnata Coniunctione, idest [illegible] teriui, vel incestuosi, vel Nepharij, in qua coniunctiones [illegible] [illegible] [illegible] iure [illegible] isti, nec Filij appellantur, nec Patri, nec Matri, nec [illegible] Ascendentibus succedere valent, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: Quib: Mod: natur: eff: legit; et in Auth: ex complex. Cod: de incest. nupt.

De equitate tamen Canonica [illegible] sunt, et [illegible] Alimentorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dictis Filiis et Filiabus Doses, que Alimentorum [illegible] succedunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eo, qui [illegible], quam [illegible] [illegible], que [illegible] secundum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quam [illegible] uri naturali instictui consona [illegible] [illegible] ne [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De Secundo Gradu seu Ordine Succedendi Ascendentium

Secundus succedendi Gradus est Ascendentium [illegible] rentum, videlicet ex Novell: 118: de [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

P[illegible]

nis spiritualis filij, ut suprà de [illegible] di-
ximus.

Parentes legitimi, et naturales succedunt hoc modo; de-
bet enim primò considerari, an defunctus filius, seu
descendens cum moritur relinquit solos ascendentes,
[illegible] cum ascendentibus relinquit etiam collaterales
fratres, scilicet et sorores.

Si sumus in primo casu Pater, et Mater, si ambo su-
persunt, et ipsi exstant pariter, et equaliter filio
seu filiae ob sublatam sexus differentiam [illegible]
[illegible] succedunt, propter respectu [illegible],
pariter sublatam differentiam Agnationis et Cogna-
tionis, et ob Sen. Cons: Orfit: dispositionem, dummo-
dò bona relicta à filio, seu filia sint castrensia
seu quasi, aliàs enim in Bonis, quae filijs proveniunt
ex latere Patris solus Pater, et in ijs, quae ex latere
Matris sola Mater succedit

Limitatur tamen Conclusio quandò essemus in casu
quo Pater haberet usumfructum in Bonis filij, tan-
quam existentis sub patria potestate, quia licet
etiam Mater admitteret, non esset nisi quoad pro-
prietatem non quoad usumfructum, qui in usu-
fructu ut extinguitur; [illegible] usufructuarij [illegible]
proprietarij.

[illegible], ut Parentes ad secundas nuptias tran-
[illegible] ad secundas nuptias

[illegible]

Item quando Mater intra annum non petit tutorem filio impuberi, dum ipsa non vult tutelam habere, quando tamen non adesset alius per statutum ad [illegible] [illegible] vocatus

Item si Mater assumpta tutela, deinde non reddita ratione [illegible] secundas [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] dis, cum hoc sit peculiare, quod descendentes, non [illegible] non succedant in [illegible] materia nisi reperiatur expressum in Investit.^a Feud:, et ita in cas. [illegible] [illegible] succes: feud: in prinic

Secunda conclusio quando extant plures descendentes in gradu dispares proximior in gradu remotior [illegible] excludit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] tious non deq; [illegible] representationem [illegible] [illegible] [illegible] imitationem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et respe; [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] que duplicit; intelli[illegible] primo quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aequaliter filio succedant exclusis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in remotiori gradu [illegible]

[illegible]

in duas partes: nam unam descendentes ex [illegible] Paterna, Alteram ex linea Materna tunc fallit in personis quaesitis causa unius ex lineis recipiuntur e[illegible] unum [illegible] descendentes ex eadem linea [illegible]

Secundo necessario statuendum venit, quod quando quis moritur relictis descendentibus et [illegible] utroque communi [illegible] omnes in capita recipiant numerum Personarum sublata omni sexu emancipationis, et patriae potestatis differentia, tam respectu Personae, Cui succeditur, quam respectu Personae quae succedit

Procedit Conclusio, non solum, quando Mater, et Pater defuncti, et eius fratres concurrunt, sed etiam quando defuncto Patre, et Matre venit [illegible] Patruus et Avunculus, et Avia, et [illegible] descendentes.

Fratres ad haereditatem defuncti succedunt [illegible] defuncti fratris cum ascendentibus quia isti [illegible] repraesentationem [illegible] secundum [illegible] et portionem quae ei obvenisset consequuntur; non vero [illegible] defuncti fratris, quia quoad istos non datur ius repraesentationis quod non [illegible] fratrum

I[illegible] fratres et soro-res sunt defuncto utrinque coniuncti [illegible]

Limitare requiamus primam, casu [illegible] transitur ad secundam [illegible]

—a

sua imitatione adhibere distinctionem. Si Mater [illegible] secundas nuptias, licet amittat primum, et ei suc: cedat ab intestato, in omnibus bonis [illegible] quam aliunde quæsitis pleno iure, quoad usum: fructum, et proprietatem, etiam si [illegible] ad alia convolaverit vota: Si vero Mater habuit filios ex primo Marito, et hodie Mater suc: cedit filio in omnibus bonis, quæ aliunde acqui: sivit, quam à Patre pleno dominio, in ijs vero, quæ à Patre provenerunt, succedit tantum, quoad u: sumfructum, et quoad proprietatem [illegible] ex eodem Matrimonio, nisi [illegible] consenserit [illegible] tri transeunti ad secunda vota.

Quæ dicta sunt de Matre, procedunt, et in Patre, et eo non exstante in Avo, Avia, et Proavo, propter rationis identitatem [illegible] [illegible] Cod: de secundis nuptijs.

Notandum ultimo, quod licet Pater in bonis Adventitijs filij habeat usumfructum in omnibus tantum [illegible] tis casibus, in quibus fratres, et sorores concurrunt in successione Defuncti cum eius Parentibus [illegible] [illegible] usufructus eius [illegible] quam fratres capiunt. [illegible] de Bon: quæ liber.

D. successione [illegible]
[illegible]
eius [illegible] non [illegible]

non succedit, sed Pater naturalis, et legitimus, aut est ascendens, et ei succedit cum habeat eius potestate. Quando est Pater arrogator regulariter Filio arrogato si pubes decedat, et sine liberis ab intestato succedit; si vero impubes alij Cognati Arrogatori præferuntur: si extant fratres, et sorores utrinque coniuncti hi cum Patre arrogatore etiam in capita succedunt, dummodo Arrogator habuerit Filium arrogatum usque ad Mortem sub potestate, aliàs si fuerit emancipatus.

Parentes naturales tantum moriente Filio testato possunt ab eo peteres in totum [illegible] [illegible] [illegible] instituti [illegible] [illegible], dummodo eidem Filio non superssint Filij legitimi, et naturales, quia isto casu non valet relinquere ultra unicam unciam, et nisi Filius haberet Matrem, cui teneretur in testamento reservare legitimam Cap: in quibus 13: Novell. [illegible] [illegible] Filius naturales [illegible] [illegible] [illegible] licet [illegible]. de Nat: liber: l: si suspecta S: de inoff: ff: de inoff.

Quando Filius naturalis moritur intestatus, et Pater naturalis succedit ei in duabus uncijs tantum, quod non reliquit Filios legitimos, et naturales, et uxorem, his enim extantibus Pater non succedet, sicut nec Filius Patri debet tamen in casu necessitatis ali

[illegible] [illegible] ac Patre [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] testatus et tenet Matri si sine liberis ad minus tenetur legitimam relinquere [illegible] intestatu

sine liberis tres casus sunt distinguendi, aut sola Mater est superstes, et in omnibus succedit, aut cum Matre superest etiam Pater naturalis et tunc in decabus uncijs Pater, in decima Mater succedit. [illegible] cum Patre, et Matre [illegible] [illegible] ex eadem coniunctione [illegible] tunc Pater in [illegible] uncijs, Mater cum [illegible] in capita in [illegible]

Parentes [illegible] seu uulgo quesiti ex linea Paterna, eu [illegible] incerti non succedunt, Materni [illegible], et Mater indistincte Filio Spurio succedant, ut [illegible] [illegible] per omnia diximus de Filio.

Parentes [illegible] et incestuosi ex [illegible] et [illegible] tris non succedunt, solum ex equitate Canonica in casu necessitatis ali debent.

De Tertio Ordine Succedendi Collateralium.

Quando non adsunt nec Ascendentes nec Descendentes succedunt Collaterales ab intestato [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
3. [illegible] ab intest. [illegible]
[illegible]

Omnis [illegible] [illegible]

Prima Conclusio est, quod [illegible] Descendente [illegible]
[illegible] capita [illegible] [illegible]

sexus differentia, et quidem esto quod sint fratres legitimati per subsequens Matrimonium, et in bonis undequaque quaesitis sive ex latere Patris, vel Matris vel aliunde

Secunda Conclusio est, quod fratres utrinque coniuncti excludunt fratres, et Sorores ex uno latere tantum iunctos sive ex latere Patris tantum ut Consanguineos, sive ex latere Matris et Uterinos cum duo Vincula fortius ligent, quam unum a cap. igit., esto quod sint in eodem gradu

Tertia Conclusio: Hodie filii praedefuncti fratris utrinque coniuncti succedunt cum fratribus et sororibus defuncto utrinque coniunctis in stirpes idest ut diximus accipiendo eam partem quotquot sint, quam caperet illorum Pater, si viveret. Et hoc per ius Repraesentationis, cum filius hoc casu repraesentet Personam Patris, qui praemortuus est in illius locum subintret.

Notare hic, quod repraesentatio in Descendentibus habet locum in infinitum, inter Collaterales, non extenditur, ultra fratrum et sororum filios, in Ascendentibus propter naturae repugnantiam, quod Senior fiat Junior, nullo modo datur.

Quarta Conclusio: sicuti frater utrinque coniunctus, ita et filii fratris utrinque coniuncti excludunt fratres coniunctos ex uno tantum latere unctum, et hoc per ius Repraesentationis di: cas

si igitur defunctus

Quinta Conclusio. Quando defunctus reliquit ex fratre ex utroque latere iuncto filium, et patruum, idest patris fratrem, vel similes personas ut amitam sororem nempe patris aut avunculum fratrem Matris, aut Materteram sororem Matris, tunc filius fratris defuncti excludit patruum, et similes personas per ius Repraesentationis, cum per illud proximior fiat licet ex se in equali gradu inveniatur. Auth: post fratres autem [illegible] autem, et Glos: in verb: similibus Cod: de legit. heredi:

Sexta Conclusio, non extantibus fratribus utrinque coniunctis neque illorum [illegible] fratres ex uno tantum latere, qui equaliter succedunt, quando sunt ex eodem latere omnes iuncti [illegible] cap: quia igitur [illegible] autem [illegible] et Glos: in verb: Mulieres Novell: 84: de Consangu: et uter frat:

Hic observare quod si fratres [illegible] non essent ex eodem latere iuncti [illegible] [illegible] succederunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vero [illegible] bonorum si provenerint ab ascendentibus [illegible]

Predicta Conclusio de successione bonorum procedit

[illegible] fratrum tantum, seu filiorum fratrum ac cetero successoribus [illegible] juxta patruum, nec concurrentibus cum sororibus ex fratre consanguineo, vel uterino, non vocantur, nec ius privilegiatae successionis, sed indistincte admittuntur.

Septima Conclusio: Filius fratris praemortui ex uno latere coniuncti succedit cum fratre defuncti in stirpes.

Octava Conclusio: Frater ex uno latere, eiusque filij excludunt a successione defuncti patruum, et similes sibi personas, ut Amitam &c.

Nona Conclusio: Plurium fratrum, vel sororum filij diversi numeri succedunt defuncto patruo in capita, non in stirpes, quia habent equale Ius, et non datur ius repraesentationis, quia non concurrunt cum eo, qui maius Ius habeat et sit proximior

Decima: Ob sublatam differentiam Agnationis, et Cognationis hodie equaliter succedunt filij fratrum ac sororum patruo

Undecima Conclusio: Quando defunctus non relinquit nec fratres nec sorores nec filios fratrum, et sororum utrinque coniunctos, seu ex uno latere coniunctos tunc reliqui Consanguinei Collaterales admittuntur, et est haec regula, videlicet post fratres, et utrunque filios vocantur ad successionem reliqui Collaterales quicunque in [illegible] sunt proximiores remotiores [illegible] exclusa [illegible] prior in gradu est potior in successione et [illegible] gradu [illegible] [illegible] in capita [illegible]

[illegible]

mentum Personarum, non in Stirpes, absque distinctio: [illegible] Masculorum, et Foeminarum [illegible] Agnatorum vel Cognatorum, et absque distinctione, an sint ex uno [illegible] vel ex utroque [illegible] fratres [illegible] fratres [illegible] Cod: de legit. Hered:

Duodecima Conclusio; Ea quae dicta sunt de Succes sione Fratrum naturalium, et legitimorum simul qui scilicet constante Matrimonio nati sunt habent [illegible] locum in Fratribus naturalibus legitimatis [illegible] subsequens Matrimonium et in eorum [illegible] nam, et hi pariter admittuntur, cum legitimis na tis, non autem in Fratribus legitimatis, vel per res: criptum, vel per oblationem Curiae [illegible] Patri succedunt [illegible] Cognatis Patris [illegible] Ascendent: neque Descendent:, neque [illegible] Sicuti vice versa, neque Cognati Patris iis suc: cedunt, ex testamento tamen possunt invicem succedere Cap: [illegible] 4 Novell: [illegible] Quib: Mo. Nati Eff: Sui

Decima tertia Conclusio : Hodie de Jure Civ. Succ.º Collateralium, sive Agnatorum, [illegible] Cognatorum extenditur usque ad decimum Gra dum, non ultra S. [illegible] infr: de Succ: Cognat

Hinc est, [illegible] [illegible] decimum Gradum [illegible] [illegible]

[illegible] extraneo adoptanti succedat, non tamen eius Agnatis, et [illegible] [illegible] e contra Agnati et Cognati succedunt [illegible], an sint adoptati, vel arrogati. Nisi adoptati ab Ascendentes, in cuius potesta: tem [illegible] Agnatis non [illegible] cum hoc casu non sit [illegible] et Cognationis [illegible] l: [illegible] Et ideo [illegible] Cod: [illegible]

[illegible] vel ut loquamur [illegible] [illegible] cedit vice unus sit legitimus [illegible] naturalis [illegible] [illegible] qui nati ex [illegible] vel Concubinis cum inter eos non sit Cognatio [illegible]

[illegible] et certum est. Vice omne. [illegible] vice a pluribus [illegible] unum [illegible] [illegible] et na:

[illegible]

[illegible] ex Matrimonio habuit, sive Natu-
rales in [illegible] omnes [illegible]
invicem [illegible] succedunt [illegible]
tres enim omnes ratione Cognationis [illegible]
[illegible] jure [illegible] cognati, et [illegible]

Fratres incestuosi ex damnata conjunctione nati
nullo modo sibi invicem succedunt, nec ratione Cog-
nationis, sive uterque defunctus scilicet, et volens
succedere, sive unus tantum sit incestuose pro-
natus [illegible] Conventu [illegible] et
[illegible] tamen in Testamento [illegible]

De Successione inter Virum et Uxorem

C[illegible] successionem [illegible]
[illegible]
[illegible] casu
[illegible] contrahet [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Quod non extantibus Ascendentibus, descendentibus, et Collateralibus defuncti Coniugis intra decimum Gradum Maritus et Uxor sibi invicem succedunt, quae procedunt etiam in sponso, et sponsa de presenti licet nondum sit traducta ad domum [illegible]

Debet tamen haec successio vel iuri emanata a dispositione pretoria peti intra centum dies utiles nempe Annum continuum, aliàs amittetur; Ius [illegible] Cod: [illegible] ad bonor. possess: [illegible]

Alia exceptio est quod attento novissimo iure etiam extantibus consanguineis Mariti, Uxor succedat Marito et econtra quando Matrimonium est sine Dote vel donatione propter nuptias et [illegible] pauperior [illegible] dives, superstes vero mortuo tunc enim superstes [illegible] cum liberis communibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] succedit [illegible] [illegible] ita tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] proprietatem et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

P[illegible] exceptio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] propter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] etiam in [illegible] et [illegible]

ex Testamento, quam ab intestato

Limitate pregiera non procedunt in Dotia nec de presenti, nec de futuro, licet in superiori casu in: [...] contra sancitum, quia diversa ratio intrat [...] ad fisci executionem [...] morum agit

Item intelligitur ut nec regula Auth: praeterea, vel etiam Successionis ex quocumque Jure intret necesse est quod inter tales Conjuges Matrimonium fuerit licitum et iustum, alias vi illicitum

Item opus est, quod Matrimonium inter eos perseveraverit in bona gratia usque ad Mortem

Non intraret Successio neque beneficium d: Auth Marito interveniente divortio et e contra [...] tibus §. si vir ff. solut matrim.

Item [...] alimenta [...] et e contra

De Successione [...]

Ad intelligentiam [...] est Caesarea Imperialis [...] Dominium [...] secunda [...] non latent [...] aut Collegia, quae durant ipsum

Inest alia Primilegia tacita hypothecæ in bonis debitorum et [illegible] bonorum [illegible] habet et hoc [illegible] in bonis uacantibus [illegible] [illegible] succedit.

Bona uacantia sunt, in quibus nulla est spes Heredis.
Bona [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:
rantes [illegible] [illegible] [illegible]

Firmate Conclusionem, quod non extantibus legitimis Heredibus [illegible] Descendens, et Collateralibus intra decimum gradum, nec Uxore succedit [illegible] [illegible] l: [illegible] et l: uacantia Cod: de bon: uacan: lib [illegible]

A[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] non idoneos ad succedendum: puta, quia Criminosi, Deportati [illegible] [illegible].

A[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] parricidi [illegible], propter quod intrarent confisca tio [illegible] [illegible] uel dolore hoc fecisset [illegible] [illegible] [illegible]. l: quisquis §. [illegible] Cod: ad l: Jul: et [illegible] §. si quis [illegible] [illegible] ff: de bon: eor:, qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Notandum tandem, quod ut diximus, non extantibus Consanguineis intra decimum gradum adhuc [illegible] exe [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] decem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quando [illegible] [illegible] [illegible] uel [illegible]: [illegible]

[illegible]

Episcopo si, ut Peregrinus et decedat in Peregrinatione Auth: omnes Peregrini Cod. Comm. de Succ: ubi Episcopus [illegible] dabit [illegible] [illegible] [illegible]

De legitima Agnatorum Successione.
Tit: II

Tres olim erant succedendi ordines suorum, qui erant in potestate defuncti tempore mortis [illegible] [illegible] alius eos praecederet in gradu

Secundus erat Agnatorum, qui per Masculum, seu virilis sexus personam erant coniuncti defuncto

Tertius erat Cognatorum, qui per foeminas noscuntur conjuncti sunt, et in istis observabatur Emancipatio, sexus et differentia Agnationis et Cognationis: hodie tres sunt [illegible] [illegible] [illegible] Ascendentium, et Collateralium, sublata [illegible] [illegible] sexus Agnationis et Cognationis: Nisi per pactum foeminae, accepta dote, et cum iuramento renuntiaverit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Canonicae [illegible] [illegible] [illegible] imitationis, sicuti etiam in Feudis, in quibus [illegible] [illegible] soli Agnati admittuntur, nisi contrarium in Investitura [illegible] [illegible] vero deficient de Success: [illegible], ubi [illegible] succed. in [illegible]

Quaeri hoc notare [illegible] quod proximior [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de suis, et legit: [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] remotior iure repraesentationis non debeat admitti ut

[illegible] fratri, qui licet remotior concurrit cum fratre [illegible] in hereditate fratris. Auth. Cessante Cod: de [illegible] et [illegible]

Non omittendum duxi hoc loco aliquo de successorio edicto [illegible] [illegible], quo mediante e [illegible] vocatis a lege non [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] sequentes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] successorio [illegible]

Fuit principaliter introductum favore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] bona [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] favore [illegible] ut cum successore [illegible] favore Cognatorum et Agnatorum ut non [illegible] proximiore [illegible] [illegible].

Dupliciter habet locum hoc Edictum: sive Capite in Ca[illegible] [illegible]

De Capite in Caput non est nisi diversio [illegible] [illegible] uno ordine succedendi ad alium, [illegible] non existente [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] e proximior, succedat gradu [illegible] [illegible] [illegible]

Est [illegible] successorium edicto in quolibet capite de gradu in gradum, excepto Capite succedendi viri et uxoris [illegible] [illegible] ordo non habet gradus. Praedicta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] successio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

locus successioni ulteriori [illegible] non [illegible] [illegible] non existente [illegible]

Habet tamen locum etiam ex testamento, sed contra voluntatem defuncti, puta in quaerelas inoff: quae non intentata a [illegible] ex lege [illegible] [illegible] potest [illegible] moveri [illegible]

De Senat: Consult: Tertull
Tit: III

Quidquid enim antiqua XII: tab: lex Matrem excluderet deinde non extraneitas [illegible] ad exclusionem [illegible] [illegible] ejus praetorium per Bon: poss: Unde Cognati, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esset ad defunctorum [illegible] [illegible] successionem [illegible] [illegible] vocata, et successive per Senat: Consult: Tertull: esset [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] trium liberorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] defuncti, [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Tandem per Justinianum, sive trium sive non liberorum Mater privilegium haberet illam in successione [illegible] praeferri voluit [illegible] Cod: [illegible] [illegible]

N[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

rectis [illegible] vel continent eius consanguineum [illegible] quod Mater et Pater si soli extent aequaliter Filio succedant; si vero sorores vel fratres utrimque coniuncti extent, vel filii fratrum, omnes [illegible] et patriae potestatis differentia succedant in capita; [illegible] Defuncto Cod: ad Senat: Consult. Tertul.

Notate, quod Mater succedat etiam Filio spurio, et naturali tantum, ut supra [illegible]

Notate pariter, quod licet Filia fam: sit nupta, adhuc esse sub patria potestate. Ideoque nec testari nec causa [illegible] donare sine Patris consensu valet, et in Adventitiis [illegible] Patri acquirit. [illegible] tamen vero est subiecta Viro: Quoad obsequia, quoad reverentiam [illegible]; quoad [illegible], quoad [illegible] [illegible] [illegible] eam [illegible] potest, [illegible]

De Senat: Consult. Orfit.
Tit: IV

Sicuti Mater, ita nec Filij Matri succedebant. [illegible] vero Orfitiano Consulto fuit sancitum, ut [illegible] [illegible] filii sint naturales et [illegible]

[illegible] successionum [illegible] quod si

[illegible]

pluribus Heredibus ab intestato venientibus defertur Hereditas, et quidam ex illis Hereditatem adeant, quidam repudient, et non adeant, vel quia Mor[illegible] [illegible] vel quia nolint adire, portio illius de[illegible]ficiens accrescit [illegible] Heredi l. si ex pluribus, ff. de suis et legit.

Ampliate, sive Hereditas sit delata ab intestato iure Civili aut Pretorio et esto etiam quod essent here[illegible]des ex testamento.

Amplia secundo habere locum etiam favore [illegible] his Heredis quamvis [illegible] is, qui suo portionis nomine hereditatem adiit et moritur antequam Coheres repudiet, tunc enim portio Coheredis non ade[illegible]untis accrescet Heredi adeuntis [illegible] l. ex pluribus quod est verum si moriatur postquam adiit suam [illegible] [illegible] [illegible] quia tunc nec portionem quam ipse obtinebat heredi trasmisit, ex regula quod Hereditas non adita non trasmittitur [illegible] §. in Novissimo Cod. de Caduc. toll. nisi ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] §. in novissimo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] heredi [illegible]

De Success: Cognat

Tit. V

Iure vet[illegible] [illegible] etiam a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Cognatis admiserunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et Cognationis [illegible] cum Cognatis admiserunt usque ad deci[illegible]mum gradum.

De Seruili Cognatione
Tit: VI.

Super hoc, et seq. Tit. Iunctio [illegible] immorandum ob sub-latum a nostris Christianos [illegible] usum et consequenter et libertinorum.

Solum pro eruditione notare [illegible] seruos, quoad ma-trimonia seruasse gradus Cognationis ut nonnisi extra quartum contraherent, et ipsi possent eas non aliter extra de Consanguin: et affin

Quo vero ad haereditates cognatio non attendebatur; cum serui donec manerent in seruitute successorem habere non poterant, successio enim dimanata iu-re Ciuili, a quo cum pro nullis reputentur, [illegible], et cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ideo nulli de his successioni est locus [illegible] Com: de success.

[illegible] vero [illegible] [illegible] [illegible] succedebant [illegible] succedebant, et ipsi succedebant iure Cognationis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

De Libertorum Success.
Tit: VII

Facto libero [illegible] si liberos haberet ipsi succedebant ex l. [illegible], et [illegible] non extant [illegible] patronus qui illum liberum [illegible] [illegible] succedebat [illegible] tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Ex iure vero praetorio libertus in remunerationem datae libertatis tenebatur, si filios non haberet, dimidiam relinquere, dimidiam, tam ex testamento quam ab intestato tenebatur.

Ex lege Papia si libertus reliquisset centum Mille sestertia, quae illis temporibus erant Aurea Mille, cum sestertium importaret centum aureos &c. sed nostra Inst. hoc tit. et paucioribus quam tres liberos, virilis patrono debebatur, si vero tres vel ultra filios haberet Patronus excludebatur.

Per Constitutionem tandem Justiniani repertum, quod liberto relinquente infra centum aureos possit praeterire in testamento Patronum, et ab intestato sine liberis decedente Patronus succedit.

Si vero relinquat ultra centum aureos, et habeat filios tam ex Testamento, quam ab intestato ex[illegible] Patronum.

Et si decederet intestatus absque filiis succedebat Patronus [illegible] [illegible] [illegible] non existente Patrono illius Liberi vel Agnati et Cognati proximiores succedebant, quae procedebant tam in [illegible], quam in Libertinis.

De Assignatione Libertorum
Tit: VIII

Ad Eruditionem notandum, quod sicuti supra Patronus succedebat, et illius Liberi in bonis Liberti, ita permittebatur Patri assignare uni ex Liberis, ut praecipuam haberet successionem in bonis liberti. Assignare enim libertum, nihil aliud est quam cum Patronus plures habens liberos declarat quem ex suis liberis vellit esse Patronum liberti et habere ius patronatus ita quod solus caeteris succedat. L: 1: ff: de assig: Libert.

De Bonorum Possessionibus
Tit: IX

Hucusque de haereditatibus quae iure Civili, vel ex testamento, vel ab intestato. Modo de iis, quae iure praetorio acquiruntur.

Bonorum possessio [illegible] haereditatem, et ius, et distinguitur a possessione [illegible] Bonorum [illegible] bon: possess.

[illegible] verbis gratia

[illegible]

minium, et habet comoda et incommoda.

Differunt tamen, quia una est Juris Civilis altera Praetorij. Hereditas toto anno potest adiri absque praesentia, et authoritate judicis nimirum gerendo se pro Herede vel se declarando Herede. Ad Bonorum vero possessionem consequendam necesse est Judicem adire, et ab eo Bonorum possessionem petere.

Hereditas usque ad triginta annos adiri potest, sed Bonorum possessio delata liberis, vel parentibus intra annum, agnatis vel cognatis infra centum dies cognosci debet, et istud tempus scienti tantum currit non autem Ignoranti uti est de Jure Civili. Denique Hereditas per petitionem [illegible] Hereditatis petitur Bonorum vero posses[illegible] per possessionem hereditatis petitionem petit[illegible]

Duae Bonorum possessiones [illegible] Bonorum possessio in genere duplex: Una Ordinaria Alia Extraordinaria.

Ordinaria est quae fundatur in certa parte expressa Edicti Praetoris, ac inde certum nomen habet, et datur eum [illegible] Causae Cognitione et modo sex [illegible]

Prima est Bonorum possessio contra Tabulas [illegible] testamentum, et datur Filijs in testamento praeteritis aut injuste exheredatis contra voluntatem [illegible]

quæ licet in sui primordio [illegible] inducta pro [illegible] emancipatis iuvat etiam pro existentibus sub potes: tate. [illegible] duplex habent remedium primo à Iure Civili per quod dicunt Testamentum nullum, secundum à Iure Prætorio quo petunt testamentum rescindi per Bonorum possessionem contra tabulas

Secunda Bonorum possessio ex testamento dicitur se: cundum tabulas, quæ datur secundum dispositione ex [illegible] in testamentis [illegible], vel [illegible] et tunc datur quando testamentum est solemne in scriptis, quando vero est nuncupativum datur [illegible] tis Bonorum possessio

Quatuor ab intestato dantur: Prima est undè liberi [illegible] Undè legitimi, qua ad successionem [illegible] dantur Agnati. Tertia: Undè Cognati, qui deficientibus Agnatis exclusio fisco succedebant sed hodie sublata est differentia: Quarta: Unde Vir [illegible] Agnatis et Cognatis

[illegible]

Prima dicitur, ut ex legibus, unde Quibus ex legibus, vel [illegible]

ex nouis legibus bonorum possessio in genere, non in specie et indiuiduo defertur, ex testamento, vel ab intestato.

Vt dicatur extraordinaria, necesse est, quod deferatur nouis legibus, seu Principis Constitutionibus. secundo, quod nouae leges sint Ciuiles, non Praetoriae. tertio, quod per istas leges expresse deferatur. Quarto: quod iste bonorum possessor venit aliàs ex lege 12: tabul: vocatus ad haereditatem. Ex: gr: Si Princeps statuat, quod Ciuitatis per bonorum possessionem usque ad duodecimum gradum, et usque ad quadraginta annos succedere debeat, uel si Princeps mandet, quod moriente scholari in aliqua Academia testatus [illegible] succedat [illegible] sor uel Senior Doctor

Secunda extraordinaria dicitur Carboniana et datur tam ex Testamento, quam ab intestato [illegible] [illegible] mouetur [illegible] status, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] non et proprietatem tribuit et est quando [illegible] mouent quaestionem, quod non sit [illegible] [illegible] quod Pater in testamento dicat, nam Praetor per hanc bonorum possessionem tribuit filio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pillus cauere de restituendis fructibus [illegible] [illegible] succumbentiae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Tertia dat. nomine Ventris, quando mortuo Marito uxor se dicit gravidam, tunc enim [illegible] ventus mit: titur in possessionem Bonorum Mariti, et datur Cu: rator Bonis, qui eam iuxta Viri defuncti quali: tatem alat donec, vel omnino gravida non appa: reat vel pariat l: 1: ff: Mulier ff: de ventr: in posses: mitt.

P[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nempe reco: gnitio obstetricam, an revera sit gravida, debet [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] tempore [illegible] [illegible] [illegible] requirunt luminaria, et si vivus nascatur filius, esto quod inde moriatur, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] succedit modo tan: [illegible] [illegible] secundo gradu succedendi.

Q[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] quaestio; quae [illegible] de Iure [illegible] incognito non competeret, et haec, nec possessionem, nec do: minium tribuit, sed tantum facultatem [illegible] [illegible], et est praeparatoria quaestio

A[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] anni spatium, Ceteris omnibus centum [illegible] conceduntur, et tempus est utile, non continuum

P[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tempore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

voluntatem proponendo quibuscumque verbis nec tamen cognitio debet in actis redigi. in Carboniana tamen, et quae competit nomine ventris, quia trahunt secum cognitionem [illegible] intervenit decreto judicis

Quilibet vero habet electionem vel jure civili vel praetorio hereditatem adire, vel agnoscere bonorum possessionem.

Bonorum possessiones Ordinariae, aliae sunt necessariae ut prima contra tabulas, et secunda: unde vir et uxor. Aliae non necessariae, ut secunda secundum tabulas. tertia unde [illegible] [illegible] unde [illegible], et Quinta: unde Cognati

Sunt utiles bonorum possessiones et primo: si quis repudiat hereditatem de jure civili potest etiam eam adire de jure praetorio: sec[illegible] [illegible] delatam hereditatem non agnovisset et [illegible] petiisset tempus [illegible] contra [illegible] ad adeundum quod currit etiam ignoranti, potest a [illegible] intra [illegible] tempus a praetore [illegible]

De Acquisitione per Arrogationem. Tit: X.

Filius arrogatus transit in potestatem Patris arrogantis cum Filijs, et Bonis quoad usumfructum qui acquiritur Patri arroganti; Equiparatur Filio legitimo, et naturali simul in acquisitione, Successione, Obligatione.

Primo in acquisitione quoad proprietatem in profectitiis, quoad usumfructum in adventitijs, non quoad Castrensia, vel quasi [illegible]

Secundo per Successionem.

Tertio per Obligationem, quia sicuti Pater non obligatur ex Contractu filij, ita neque [illegible]

De Eo, Cui libertatis causa bona addicuntur. Tit: XI.

P[illegible] acquisitione [illegible] per Universitatem acquiri bona fuisse dictum [illegible]. Quando quis libertatem directam, vel fideicommissariam in Testamento alicui reliquerat, et heres noluerat adire hereditatem, [illegible] in possessionem, et cui consequentur libertatem [illegible]

De Successionibus sublatis quae fiebant per Bonorum Venditiones et ex Senat. Consult. Claud:
Tit: XII.

Aderant olim duo alii modi acquirendi rerum dominia per universitatem videlicet per Successionem quae fiebat per Bonorum possessionem venditionem, et quae fiebat ex Senat. Consult. Claudiano, et hi fuerunt sublati, et hodie notatu vix consultum. Creditori Debitor peremptorie citatus si non comparet, sed fit contumax, actor accusans illius contumaciam pro reddita portione per primum Judicii decretum mittitur in Bonorum possessionem causa custodiae et detentionis: Postea iterum citatus, si non comparet, Creditor per secundum Judicii decretum veram possessionem Bonorum consequitur;

De Obligationibus.
Tit: XIII

Cum in prioribus libris dictum sit de Personis, in secundo et tertio usque adhuc de Rebus, et qualiter dominium rerum acquiratur tam de iure gentium, quam Civili: Modo igitur de Actionibus et quia [illegible] actionum. [illegible] promittitur de Obligationibus contractibus et [illegible], ex quibus Obligatio et tandem actio [illegible]

Obligatio est iuris vinculum quo necessitate astringimur

gimur alicuius rei solvendae, secundum leges, et Ci=
vitatis nostrae statuta

Dicitur Ius, quod est genus, et ius quia licet oriatur à facto, attamen ipsa non est factum: dicitur vinculum, idest ius vinciens, et ligans. Dicitur necessitate, hoc est Officium, et Effectus Obligationis, ut aliquem necessario, et invitum cogat ad solvendum, quod debet, quia Contractus à principio sunt voluntatis, et ex post necessitatis. Dicitur adstringimur ad differentiam actionis per quam ea, quae virtute Obligationis nobis debentur persequimur, et ad differentiam modi, per quem transfertur Dominium. Dicitur solvendae rei et nomen rei intelligitur generaliter.

Secundum Leges, et Civitatis nostrae statuta, et intelligitur, quod qui vult convenire suum debitorem debet uti remediis à Iure inventis

Obligatio, alia est naturalis tantum, alia civilis tantum, alia naturalis et civilis [illegible]

Obligatio naturalis à Natura dicta est Naturae et aequitatis vinculum, quo ipsa Natura adstringimur ad aliquid faciendum

Duplex est: una potest dici primaeva, quia ex iure naturali primaevo, et sic ex solo et mero instinctu naturae oritur quam fere communem cum omnibus
[illegible]

obligationum, que vere talis [illegible] [illegible]

Alia que orit[ur] ex iure naturali secundario, quod omnibus competenti et principium cuius gentium dicit[ur] et non ex solo instinctu, sed ex ratione naturali, qua homo a ceteris animantibus distinguitur; et hec proprie, et vere dicitur obligatio, que consensu et alia equitate naturali, vel dispositione Iuris gentium orit[ur].

Ad cognoscendum quando orit[ur] Obligatio naturalis, tres sunt distinguendi casus.

Primo quandoque ex Iuris assistit pactis, et conventionibus ut in contractibus Iure approbatis et tunc naturalis, et Civilis obligatio orit[ur].

Secundo quandoque repugnat expresse ut in contractu prodigi et nulla nascit[ur] obligatio.

Tertio quandoque nec assistit nec resistit et tunc naturalis obligatio tantum orit[ur] et [illegible]

Primo ratione nude promissionis ut cum quis [illegible] promittit per nudum pactum quod nulla iusta causa est vestitum, sed stat in finis et meris [illegible] [illegible] nec transit in [illegible] contractu [illegible] orit[ur] [illegible] omnes gentium [illegible] [illegible]

Secundo ē ratione conditionis earundem Personarum ut in Obligatione contracta inter Patrem, et Filium.

Tertio: Ratione deficientiæ Solemnitatum, ut Heres ex testamento minus solemni, naturaliter obligatur ad danda legata in eo relicta.

Effectus naturalis obligationis sunt; videlicet exceptionem si non dat Actionem: item, quod naturaliter debitum si solvatur, non possit repeti. Pro sola obligatione naturali potest fidejussor intervenire, et magna est utilitas quia tunc fidejussor naturaliter, et Civiliter obligatur; item quod pro debito naturali tantum possit pignus constitui, item quod debitum naturale tantum compensetur cum efficaci debito; tandem quod sola obligatio naturalis possit in constitutum deduci ut debitum peti et exigi possit.

Obligatio [illegible] dicta est cujus nullum [illegible] quando [illegible] ad [illegible]

Aliquando datur sola Civilis sine naturali, quando [illegible] ex sola dispositione legis [illegible] naturali et [illegible] Competit tamen exceptio non [illegible]

D[illegible] pariter Civilis tantum [illegible]

cum naturali sit soluta naturalis per pactum de non petendo quia obligatus potest Civiliter adstringi vero naturalis [illegible] non [illegible] [illegible] pactum, quod per Exceptionem deducet

Effectus Civilis obligationis est: primo: quia procedit actio licet ab initio sit sola, vel naturali juncta secundo: huic Obligationi et pignus, et Fidejussor accedit.

Non potest in constitutum deduci, et pecunia isto modo debita si fuerit soluta ex quocumque errore potest repeti

Mixta obligatio est, quando naturalis est juncta cum Civili et haec est quae utriusque juris vinculum, quo necessitate adstringimur ad solvendum, quod debemus, hujus effectus pariter est ut non solum actionem vero et effectum [illegible] habeat

Alia Obligationis divisio est, quod alia est Obligatio [illegible] [illegible] [illegible] quae [illegible] [illegible] prima [illegible] praetoria, et per primum [illegible] [illegible] praetoria [illegible] [illegible]

Alia divisio est quae sumitur a causis, ex quibus oriuntur [illegible]

Prima est divisio obligationis ex Contractu [illegible]

[illegible] etur [illegible], aut Verbis; aut Literis . aut Consensu

De Contractibus.

Contractus est duorum pluriumue in idem consensus, et placitum.

Seu est conuentio ultro citroque obligatoria.

Proprius est, quando ex utraque parte oritur Obligatio, ut in Venditione.

Improprius, quando ex una tantum parte, ut in Donatione et Mutuo.

Magis improprius, quando potius Obligatio dissoluitur, ut in distractu, et Liberatione, quæ fit per Acceptilationem.

Contractus alius nominatus alius innominatus.

Nominatus, qui habet proprium nomen à lege datum, quod alteri contractui nec in genere nec [illegible] modo potest conuenire, neque aliud nomen assumere potest ut est in Venditione, ille contractus habet nomen Emptionis, et Venditionis [illegible] [illegible] [illegible]

Alius est innominatus qui proprium nomen speciale [illegible] non habet l. 3. ff. de præscrip. uerb. sed uti[tur] nomine generico, quod [illegible] [illegible] conuenit nominatis, et etiam innominatis, ut permutatio, quæ [lic]et uideat[ur] habere speciale nomen tamen conuenit omnibu[s] Contractibus, in quibus [illegible] [illegible] esse permutat[io]

P[illegible] quatuor sunt innominati contractus: [illegible] ut [illegible] ut facias: facio, ut facias: facio, ut des

[illegible]

ĩ principio, et [illegible] contrahere [illegible] non [illegible] ex [illegible] ne-

cessitatis, et altera parte inuita non poterit recedi dict: sicut

Cod: de Oblig: et alterio

In innominatis esse integra habet locum penitentia [illegible]

pecuniam ff: de condict: caus: dat: (?) et esse non in-

tegra qui [illegible] contractum pro sua parte ante-

quam alter adimpleat potest penitere, ut si tibi [illegible]

dedi ut Viennam petas antequam eas [illegible] [illegible]

refectis tamen expensis à te factis in parandis necessariis

pro itinere.

Alia est diuisio, quod Contractus, alij sunt bonæ fidei

alij stricti iuris

Priores sunt, in quibus exuberat bona fides, non quod alijs

contractibus etiam bona fides non requiratur, sed quia

istis etiam ea subintelliguntur, quæ non sunt scripta,

et expressa, ut in Venditione, in qua subintelligitur [illegible]

Euictio, esto quod non sit expressa.

Secundi uero non sic se habent, sed in illis [illegible] stricta [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] est, quod Contractus, quidam [illegible]

[illegible] quidam [illegible] quidam [illegible]

[illegible]

[illegible] sunt, quæ secundum [illegible]

[illegible]

stantiale formam, atque perfectionem in Contractu, si-ne quibus Contractus consistere nequit l. sacta conuenta [illegible] ff. de contrahend: Empt; ut in Emptione, et Venditione, Con-sensus, pretium, et Merx.

Solemnia sunt, quæ ad robur, seu validitatem Contractus a lege uel statuto requiruntur ultra formam originalem ipsius Contractus ut in venditione de Re immobili facta a pupillo requiritur Decretum Iudicis, et authoritas Tutoris l. ob [illegible] ff. de author. tutor.

Naturalia sunt quæ secundum naturam Contractus tacite in unoquoque Contractu ueniunt, licet ea non fuerint expressa, et ta-men pacto expresso possunt remoueri ut euictio, quæ licet non expressa subintelligitur, sed per pactum expressum ualet re-mitti l. ex empto 11. ff. de actio. Empt.

Accidentalia, sunt quæ præter naturam Contractus pacto adueniunt, ut si quis Domum uendat sub ea pacto, quod sibi locetur ad certum tempus l. fundi partem 74. ff. de contrahend. Empt.

Occasione [illegible] opportunum aliqua de [illegible]

De Pactis.

Pactum est duorum pluriumve in idem alteri ab altero pla: centium [illegible] [illegible]; et Dot: in verbo idem ff: de pactis, pactum, [illegible] vel vestitum.

Pactum nudum est conventio duorum [illegible] sunt, quæ videt terminis totius conventionis seu placiti nec transit in proprium nomen contractus neque [illegible] nec causam habet unde robur, et efficaciam ad producendam actionem producere [illegible] aliquid sine causa, aut sine interrogatione, quæ facit stipulationem. Et hoc [illegible] actionem non producit [illegible] exceptionem, quod [illegible] in [illegible] [illegible] et in promissione [illegible]

Pactum vestitum est consensus duorum [illegible] [illegible] non [illegible] contractus [illegible] causam [illegible] robur, et efficaciam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

Tertio Literis; Quando quis confitetur se scripturam mutuisse decem, quae revera non habuit, quia isto casu re non est contracta obligatio, sed tantum Literis, de qua in [illegible]

Quarto: Ex solo consensu in quatuor Contractibus nominatis ut de obligationibus ex consensu [illegible] ut in venditione, quae consensu perficitur licet res nondum sit tradita, vel pretium solutum.

Quinto: Vestitis interveniente re, ut in Contractibus innominatis veluti si conveni tecum, de permutatione meo [illegible] cum illo [illegible] conventio ab initio nuda est, ideo licet etiam esse integra liceat alteri resilire, tamen si alter ex parte sua adimpleverit vestitur conventio a parte adimplentis, ut habeat actionem contra alterum l. naturalis §. et quidem [illegible]

Sexto vestitur in ipso Contractu vel incontinenti adjectum ut producat nomen, Actionem, et vestem informet, ut si in venditione domus paciscor tecum de in illa morando per annum

Septimo: [illegible] vel:

Octavo: Legis auxilio, ut in nudis pactis, quae actionem producunt

A [illegible]

[illegible]

de quo non est facta mentio: eo ex ui sexus intelligitur [illegible] [illegible] [illegible] omnes, [illegible] [illegible] [illegible] remanet hypothecata, inuecta et illata licet non sit expressum [illegible] in quibus cau. sign: uel hypoth.

Pacta, alia sunt clara, in quibus obscuritas, et ambiguitas non uersatur, eundem intellectum apud omnes important alia obscura et ambigua, quae duplicem possunt habere intellectum. Obscuritas uersatur circa dictionem. ambiguitas circa orationem

Pact[illegible] obscurum uel ambiguum interpretatur contra [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pactum obscurum interpretatur contr[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] absolutum, et ratio est quia [illegible] [illegible] [illegible] fundat in eo quam intentionem [illegible] [illegible] pactum de necesse debet probare quam intentionem aliàs condemnatio non sequetur, quia probatio debet esse clara, et concludens.

Vt autem [illegible] [illegible] [illegible]

Primo. Clara [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regulariter tanquam exceptionem et super hoc notetur. Quod [illegible] [illegible] [illegible] nisi [illegible] [illegible], quod a lege [illegible]:

[illegible]

debent nocere, uel prodesse, quod fallit in Heredibus, quibus pacta Defunctorum nocent, et prosunt, nisi expresse sit pactum, quod non excedat Personam Contrahentium.

Quibus Modis Re contrahitur Obligatio.

Tit: XIV.

Contrahitur Re obligatio, quando preter consensum Partium qui est necessarius intervenit quoque Res et eius rei traditio; et donec non tradatur, licet centies promissa, non potest ulla obligatio Re contracta.

Contractus qui Re celebrantur, sunt Mutuum, Commodatum, Depositum, et Pignus, qui Contractus, uel ad commodum unius tantum Contrahentium, uel utriusque fiunt.

De Mutuo.

Mutuum est Contractus nominatus stricti Juris Ratione uera re facta, circa consistentia in pondere, numero et mensura, cum spe recipiendi tantundem in genere suo eiusdem qualitatis, et bonitatis. Ita dictum, quia de meo fit tuum.

Ad substantiam Mutui quatuor requiruntur.

P[illegible] est ut [illegible]

[illegible]

[illegible]

genere restituatur, aliàs non esset Mutuum, idest de meo non fieret tuum, neque in tui transiret dominium

Secundum: Ut quod restituetur sit eiusdem generis [illegible], quià si prò Vino daretur Triticum, esset potius [illegible]tio, quod fallit, quando Debitor aliud non habeat [illegible] [illegible].

Tertium: Ut Res consistat numero, pondere, et mensura, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in genere [illegible]

Quartum: Ut res fiat accipientis, et ideò in eum dominium omnino transferatur.

Mutuum [illegible] re vera non est nisi unicum [illegible] [illegible] [illegible]mente fit, adhuc Doctores prò puriori Doctrina [illegible] res Mutui considerarunt [illegible]

Quorum [illegible] dixerunt [illegible] [illegible] [illegible] mutuo centum, et in te transfero [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Quoddam verò esse Mutuum naturale [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], nec esse Dominum, qui non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mutuo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Mutuum [illegible]

Aliud vocarunt Civile, cui ius Naturæ cooperatur, ut quando ex Stipulatione promitto alteri dare decem, et sequuta stipulatione numero

Aliud vero merè Civile cui non cooperatur Natura, quod exemplificatur in casu dantis chirographum confessionis recepti mutui, licet pecunia revera non sit numerata.

Solet quæri quæ in Mutuo præstentur, nempè ad quid Mutuarius teneatur ratione casuum, qui possunt contingere in Re mutuata. Et respondetur, quod in omnibus Contractibus, quinque considerantur;

Casus fortuitus, Dolus lata, levis, et levissima culpa

Casus fortuitus est inopinatus Rei eventus, quem nulla hominum prudentia aut cura cavere potest

Dolus est duplex: Manifestus, et est omnis calliditas, et machinatio ad decipiendum fallendumque alterum manifeste adhibita. Præsumptus est Machinatio ad decipiendum fallendumque alterum præsumptivè adhibita, hoc non constat apertè, sed ex præsumptione legis, quæ sinistrè, et malè præsumit aliquem egisse ex Circumstantiis in facto concurrentibus

Lata culpa est non intelligere quod omnes intelligunt

Levis est non adhibere eam diligentiam et custodiam in Rebus alienis quam adhibent Patres [illegible] in suis [illegible]

[illegible]

Levissima est in alienis non adhibere diligentiam quam diligentissimus pater etiam in suis adhibet

Hæc omnia præstantur à Debitore Mutui, et quia is est Rei mutuatæ factus Dominus, et is debet reddere tantumdem in genere [illegible] non specie.

Ex Mutuo oritur actio appellata Condictio Certi specialis, et dicitur Condictio quia Creditor debet condicere, idest denuntiare Debitori, ut solveret, et licet pro omnibus contractibus detur Condictio Certi, quæ generalis dicitur, pro repetenda Re mutuata, tamen datur hæc Condictio Certi specialis quæ pro aliis non datur.

De Indebito

Indebitum est quando quis per Errorem solvit quod non debet, ubi recipiens propter interventum Rei, quæ per errorem soluta est, obligatur et tenetur, quod sic indebite solutum est per condictionem indebiti restituere [illegible] de condict: indebiti

Quæritur [illegible] indebitum

Primo. [illegible] civiliter et naturaliter debitum et hoc [illegible] rem [illegible] ut quia Heres putans se [illegible] sufficiens [illegible] integra legata, et ad consequendam [illegible] integram legatum solvit [illegible]

[illegible]ius et quia solvit integram quantitatem putans sibi non competere ius Falcidiae.

Secundo: Indebitum naturaliter, et Civiliter tantum debitum ut in Chirographo facto spe numerationis, si solvatur, potest repeti indebite solutum, sive hoc fuerit Errore facti, vel Juris.

Tertio. Indebitum naturaliter, et Civiliter, quod nullo modo erat debitum, et est solutum, potest quocumque modo repeti.

Quarto: est Indebitum ope exceptionis, ut quando quis naturaliter et civiliter est obligatus competit tamen ei aliqua Exceptio, quae quadruplex esse potest.

Prima Exceptio temporalis, ut si quis mihi debeat Centum [illegible] ad quinque annos si petat ante terminum, [illegible] exceptionem

Secunda Exceptio est perpetua, et extinguitur, quod dicitur favorabilis ut in Benef. S. Con. Vell. inducti favore Mulierum pro aliis se obligantium, quia licet sint naturaliter, et Civiliter obligatae, habent tamen perpetuo hanc Exceptionem. Alia vero est odiosa, ut illa Sen. Con. Maced. emanati contra Mutuantes filiis fam. qui licet Naturaliter et Civiliter sint obligati habent tamen hanc exceptionem in odium Mutuantis unde isto casu [illegible] sicut restitutum Mutuum [illegible] datur repetitio indebiti, quia exceptio [illegible] competit [illegible]

Tertia est exceptio [illegible] conditione

et

et antè adventum solvas, tunc potes repetere, cum non pu: rificata conditione sit dubium an debeatur: secus verò illa jam: inde purificata, tunc non est repetitioni locus [illegible], ut conditione [illegible] inde consit: indebit.

Quarta est exceptio ad conservandum [illegible] introducta ut in Emptr: et Epist: [illegible] [illegible] pro [illegible] obligare vunt omnes solvendo, tunc si creditor velit unum tantum convenire, potest repelli exceptione d: Epistolae [illegible] [illegible] non repetit [illegible] aut contra [illegible] obligatos

Actio per quam indebitè solutum repetitur est Condictio Indebiti cum trium concursu.

1.º Quod Res actualis, idest Solutio intervenerit

2.º Quod per Errorem veneri soluerit, putans se [illegible] [illegible] sapere Donationem.

3.º Quod adsit Error ex parte Dantis, et Recipientis, [illegible] [illegible] recipiens quod ipsi non debetur, sciens [illegible] furtum committeret.

De Commodato.

Commodatum est alicuius Rei in certum usum gratuita concessio, ut eadem species et non [illegible] [illegible]

Ut sit Commodatum requiritur

Primo [illegible] res intervenerit

Secundo [illegible] [illegible] tunc temporis [illegible]

[illegible]

[illegible]

posset semper revocari.

Tertio: Debet quis uti Comodato ad usum destinatum, et ad tempus prefixum aliàs furtum committit.

Quarto: Comodatum in certa specie consistit, non in genere, seu quantitatibus.

Quinto. Est principalis Comodati substantia ut eadem res sua in specie et non alia in genere restituat.

Sexto. Debet esse gratuitum, aliàs vel Locatio, vel innominatus Contractus Do, ut facias.

Septimo: De Natura Comodati est, quod non transferat Dominium in Comodatarium, sed penes Comodantem remaneat.

Commodatum fit, et consistit in Rebus Mobilibus, Corporalibus et Incorporalibus, puta Habitatione, non autem in iis, quæ usu consumuntur, nisi quis huiusmodi Res ad pompam recepisset pura securitate.

Commodatarius tenetur de lata, levi, et levissima culpa, quia in illius gratiam est Contractus, non vero de casu fortuito, quia in ipsum Comodatarium Rei non transit Dominium. Quod limitatur in casu expressæ contrariæ Conventionis, in casu Moræ in restituendo, et in casu culpæ precedentis Comodatarij, puta si comodarem tibi Vasa Argentea quæ dixit ... ad Prandium et ... portavit per loca suspecta sine ulla Cautela, casum Latronum prestabit.

Dubitatur an ... [illegible]

... [illegible]

nem

nem, quandò res perit dolo et culpa Comodatarij. tertio Ad interesse, ratione deteriorationis

Contraria datur Comodatario ad repetendas magnas expensas factas in Re comodata, non verò modicas ut alimentorum. Item si Comodans sciens vasa corrupta comodavit, nec Comodatarium monuit, propter quod vinum fuit corruptum, hac tenetur actione l. in rebus §. possunt, ff. Comodat.

De Deposito.

Depositum est Contractus, qui partim [illegible] re [illegible] quia si res non ponitur hic Contractus non erit, et est quando alicui aliquid custodiendum traditur

Triplex est depositum

Prima species est, quandò Debitor offert Creditori pecuniam debitam, et recusante Creditore recipere, ad evitandas usuras cum protestatione testium, et [illegible] in loco publico deponit, et sic cessant usurae, et pignora sunt soluta et agere potest actione pignoratitia [illegible]

S[illegible]

apud aliquem deponit sub conditione, ut eam retineat donec [illegible] cui eam spectet.

Sequestratio duplex est: Voluntaria, quae fit ex consensu [illegible]rium: Necessaria quae fit à Judice parte invita, ut quando dubitatur de dilapidatione, vel Maritus vergit ad inopiam pro assecuranda Dote.

Tertia species est Depositum voluntarium, et simplex, quando quis rem aliquam tantum causa custodiae deponit, manente dominio, et possessione rei depositae penes deponentem remaneat, et Deponens quandocumque libuerit poterit revocare.

Ad hoc, ut sit depositum requiritur, à Contrahentibus conveniri ut eadem res in specie restituatur, secundo ut causa custodiae alteri tradatur, tertio, ut pro custodia nulla detur Merces.

Simplex depositum consistit non in immobilibus sed in mobilibus et se moventibus quae certa sunt species [illegible] certa quantitas, ut secunda quae quandoque deponitur, ut pecunia [illegible] deponitur in sacculo clauso et obsignato. Quando [illegible] ut genus [illegible] quando numerata deponitur [illegible]

[illegible]

D[illegible] re deposita sine consensu [illegible]

[illegible]

committit furtum .: ut l. [illegible] ff. de furtis ff. de oblig. quae ex delict. nasc.

In deposito propter exceptionem antiquam bonae fidei non datur Compensatio, sed prius depositum restituendum: inde [illegible] [illegible] cap: fin: extr: de deposit.

Depositarius tenetur solum de dolo et lata culpa, quando scilicet depositarius non adhibet illam diligentiam, quam suis rebus et licet dolus, et lata culpa aequiparentur, et eundem teneatur qui dolum, ac qui latam culpam l. 1. ff. si mensor fals. mod. dixerit, hoc procedit quoad contractus, non quoad delicta in quibus diversa datur poena, ut in accidente ex proposito et lata culpa, non tenetur de levi, aut levissima quia imputet sibi qui custodem minus tutum elegit. Multo minus de casu fortuito, nisi convenerint [illegible]

Quae limitatio [illegible] depositario in [illegible] casum praecesserit, vel quando depositarius se obtulit depositori, vel quando accepit aliquid pro mercede custodiae, quia tenetur [illegible] de levissima non quidem actione depositi, sed conducti, si quantitatem pro mercede recepit [illegible]

D[illegible]

D[illegible]

ruinae, naufragii, vel tumultus causa Res fuerit deposita et depositarius negaverit, convictus ob Mendacium in duplum tenetur.

Actio depositi Contraria tribuitur depositario, et eius heredibus contra deponentem, et eius heredes pro expensis factis in re deposita vel pro damno ab illa illato.

[illegible]

Condemnatus actione directa depositi fit infamis, quia agitur de perfidia l. 1. §. ff. de his, qui not. infam.

De Pignore.

Pignus proprie est Res Mobilis, quae a debitore ipsi Creditori tradita, et donec ei debitum solvatur obligata est.

Omnia quae in bonis nostris sunt [illegible] possunt [illegible] non solum Res praesentes verum et futurae, ut fructus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] debitoris

Res Corporales, et Incorporales, ut sunt Instrumenta, et Nomina Debitorum, Servitutes personales, ut Usus, Ususfructus [illegible] facultas utendi, et percipiendi [illegible] quae est penes debitorem. Res communis pro portione, quae spectat ad debitorem.

Non [illegible] res, quae non sunt in Commercio, liberi homini [illegible]

[illegible]

Creditorum, [illegible] deformaret [illegible] loco pignoris daret Jus immittendi tigni, quod soluto Debito esset removendum. Secus si esset illud Jus tigni non tollendi, quia tunc non deformaret, esset servitus aliena in qua nullum Jus Debitor habet.

Creditor in pignore tenetur tantum de dolo, lata, et levi culpa, non vero de levissima, et Casu; periculum enim pignoris spectat ad Debitorem, nisi aliter fuerit conventum, nisi culpa Creditoris praecesserit. Et hoc notate remanere Creditori [illegible] consecutionem Crediti esto quod pignus perierit.

Duplex ex pignore oritur actio. Directa, quae competit Debitori contra Creditorem ad repetendum pignus, et tale debet reddi, quale fuit tempore, quo fuit obligatum; unde si reddat deterius factum, dolo, vel culpa sua tenetur pignoratitia. Et ista actio competit quando Debitum integre est solutum, vel eo nomine satisfactum Creditori, vel alio de ipsius voluntate, vel denique oblata, obsignata et loco publico deposita, quando Creditor eam recipere noluit.

Obiter notate in exclusione computari fructus a Creditore ex pignore receptos [illegible]

Contraria datur Creditori contra Debitorem ad [illegible] de pignoratitia [illegible]

De Verborum Obligationibus.

Tit: XV.

Diximus de prima specie Contractuum, qui re contrahuntur, Nunc de secunda, qui verbis contrahuntur, Et ita de verborum Obligationes, quae alias dicitur Stipulatio nam sicut in Contractibus, quae re contrahuntur, debet res intervenire actualiter, ita quoque in hoc Contractu ad eius substantiam, certa solemnitas verborum, quae in interrogatione, et responsione consistit requiritur.

Notandum est, quod Stipulatio est Contractus inventus a iure Civili et ita ratione solemnitatis verborum obligatio Civilis ex stipulatione oritur ratione vero consensus naturalis

Secundo: Notandum quod Stipulatio est Contractus nominatus, qui habet certum et speciale nomen, et est idem Contractus Stipulatio, et Verborum obligatio et potius a verbis quam a consensu denominatur, quia ad substantiam huius Contractus ultra consensum certa quaedam solemnitas Verborum exigitur, ut praecedat interrogatio et sequatur responsio quae si non interveniat, licet adsit consensus non tamen dicitur Stipulatio

Duplici causa [illegible] introducta stipulatio.

Primo propter necessitatem [illegible] scilicet [illegible] in quibus [illegible] promissio.

[illegible]

nibus qui nisi per stipulationem promittant non te-
nentur. In liberatione ipso iure facienda, nam nullum
enim actum potest induci liberatio ipso iure, certe pre-
ter solutionem, nisi per Acceptilationem, quae fit per sti-
pulationem. In Obligationum novationes, nam Obligatio-
nes e iure gentium non poterant novari nisi per stipu-
lationem

Secundo propter utilitatem quia interdum utile est inter-
venire stipulationem ad firmandum Contractum seu
Obligationem de iure gentium quae per se alias esset
inefficax ad producendam actionem, ut in Permutatione
in qua ante implementum [illegible]
tertiae, quod secus est si intercessit stipulatio, quod idem
dicitur in Contractibus innominatis.

Stipulatio requiritur secus [illegible] contractus [illegible]
[illegible] interponitur, reddit tamen firmiorem et si est in
[illegible] Contractu [illegible] ut Emptionis, et Locationis,
non novat [illegible]
sed duae oriuntur actiones, una ex stipulatu, alia ex
Contractu, puta ex empto.

S[illegible] non [illegible] qui ta-
[illegible] traditio, numeratio, et tunc quocumque
temporis intercedat [illegible] semper pretio est stipulatio et
praesumitur [illegible] promissionis [illegible]
[illegible]: Quando vero stipulatio non

novatio fieri non [illegible] contractum, nisi exprimatur l. fin. Cod. [illegible]

His [illegible] stipulatio definitur contractus verbis [illegible] nominatus, qui constat [illegible] conceptione verborum quibus ille, qui interrogatur, respondet se daturum, vel facturum id quod interrogatur. l. 5. §. stipulatio. ff. de verb. obligat. dicta est stipulatio a verbo stipulo, idest firmo

Ad stipulationem octo requiruntur

1.° Verba, et loquelam intervenire, adeout uterque loquatur; inde mutus, surdus, et infans stipulari non possunt, quia non sufficit consensus [illegible]

2.° praecedere interrogationem, et subsequi responsionem, alias omissa hac forma, est nulla stipulatio

3.° interrogationem esse conformem [illegible] responsionem

4.° ut responsio incontinenti sequatur interrogationem, vel post modicum intervallum

5.° ut partes se invicem audiant, et intelligant vive voce, vel per interpretem, et per sonum verborum, non per signa

6.° ut sit facta inter praesentes, nam inter absentes per epistolam aut nuntium fieri non potest.

7.° ut stipulatio contineat aliquid fieri, vel dari

8.° ut [illegible] stipulatio contineat aliquid dari

[illegible] promittat factum suum non alienum, et demum re[illegible]

[illegible]

D[illegible] praecedere [illegible], quia tunc responsio [illegible] nat[illegible] interrogatio [illegible] non enim [illegible] interrogatione [illegible], [illegible]

[illegible]

facit, quia non animo postea se obligandi [illegible]

Queres si non appareat interrogationem precessisse, quid statuendum? Et dicitur si verbum promisit fuit prolatum à Notario [illegible] ex [illegible] [illegible] promisisse nec [illegible] interrogationem [illegible] non [illegible] stipulationem

Quæ ex Verborum obligatione oriuntur Actiones

Condictio [illegible] quæ datur quando [illegible] certum [illegible] in stipulationem.
Actio ex stipulatu, quæ datur quando venit quid incertum in stipulationem.
Hinc [illegible] stipulationem [illegible] certam [illegible] incerta [illegible]

Stipulatio certa est quæ continet aliquid certum in substantia, quantitate et qualitate, nempe quando apparet [illegible] et [illegible] in stipulationem [illegible] Vini Græci, quæ tria semper sunt ~~[illegible]~~, quæ [illegible] stipulatio intercedit super iis quæ consistunt in pondere numero et [illegible]

[illegible]

Utriusque Concurrentibus competit [illegible] dicta . [illegible] cer[illegible] generatio, [illegible] [illegible] [illegible] stipulatio incerta.

Sed [illegible] stipulatio incerta non valet, et incertitudo vitiat sti-pulationem ex regula . ita stipulatus 115. [illegible] de verb. oblig. Solue tamen si Stipulatio sit super promissione Rei in genere generalissimo ut [illegible] ut si quis promittat [illegible] vel [illegible] non valet, cum dando festucam, vel [illegible] li-beraretur; Si autem promissio sit super Re contenta sub genere inferiori, quae possit habere aliquam certitudinem, et contineri suo certis finibus, ut Equus, et bos, et valet ; Non valeret si es-set promissum in genere, quod consistit in numero, pondere, et mensura, puta promitto Triticum Vinum Farinam

Notate hoc speciale fauore Dotis, quod licet promissa non expres-sa quantitate valet debet enim constitui pro modo facul-tatum et dignitate [illegible] [illegible] . cum [illegible] [illegible] [illegible] ff. de [illegible] Dot

Hodie stipulatio [illegible] verbis [illegible] et conueniat cum praecedenti interrogatione et subsequuta responsione sus-tinetur, omissa antiqua formali verborum structura, nec vi-tiat ; ex diuersitate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Contrahentes re intelligant, etiam medio Interpretis l. omnes Cod : de [illegible] [illegible]

Omnis stipulatio, aut est pura, uel in diem, uel sub conditione

Pura [illegible]

[illegible] ex causa donationis . [illegible] respondeas, [illegible]

[illegible]

rae est obligatio et ideo itaque conceditur dilatio decem dierum, qui sol-
vit et non habet aliud tempus, nisi quod Miserationis gratia a
Iudice conceditur. In tribus tamen casibus a iure terminus expres-
sum requiritur, primo in Constituto, ubi debitor ante decimum
diem non potest conueniri. Secundo in dote, que intra annum
soluenda est. tertio, in re iudicata, quando quis conueniatur
per sententiam; habet enim dilationem quadrimestrem ad
soluendum. [illegible]

Stipulatio in diem est, quando non pure sed adiecto die quod ad in-
terrogationem precedentem promissum est, ueluti promittis mi-
hi dare decem primo Iulij, et tunc expressa dies adiecta est
et certa quidem dies, sed nondum uenit, idest certa est obli-
gatio, sed ante diei aduentum decem peto non possunt
quia hec dies apposita est ad differendum solutionem in fa-
uorem debitoris.

Idem est in tacita die, que legalis dicitur, quando scilicet
promissioni tantum tempus inest ut si quis promittat
se soluturum decem in certo loco puta Rome, tunc inest
tantum tempus, quo promissor eo perueniens possit. Licet
enim sit pura, tamen tacitam temporis dilationem se-
cum fert.

Occasione predictorum tres notate casus

Primus est, quando dies [illegible] et conueniatur [illegible]
[illegible] dare decem [illegible]
[illegible]
[illegible] cum dies non adiecta solutionis [illegible]
[illegible]

plura decem, et ideò statim illa debentur in initio tempo-ris adiecti, et peti possunt, nisi essent fructus percipiendi singulis annis quia tunc expectandum donec perci-piantur.

Secundus casus, quando quis stipulatur sibi dari decem, quo-ad vivet, non addito annuè, et tunc illa tantum una vice debentur, nisi aliter expresse constet de volente contra-hentium: hoc fallit in Pauperem, cui debentur singulis annis quoad vivat, cum videatur sibi prospicere voluisse de Alimentis.

Tertius casus, quando quis stipulatur sibi annua decem, non adiecto quoad vivat, tunc non unica vel singulis an-nis debentur, et quia est pura obligatio peti possunt in pri-mo anno, immo potest peti declaratorium, etiam pro fu-turis annis, sed non potest exequi nisi in proportione unius anni, hinc solent annotari hoc versu:

Annua si petis in principio teneberis anni
Anno si petis in fine teneberis anni

Hæ stipulationes, licet de rigore juris sint ad hæredes transiti-væ tamen per exceptionem taciti pacti possunt repelli, propter [illegible] quæ solet [illegible]

Decimus [illegible] promitti [illegible] fundum aliquem qui potest [illegible] et non esse, conditionalis [illegible] obligatio et sic in futurum eventum, nam si præteritum, aut præ-[illegible] conferatur, certa est conditio, quia vel est vel non est.

Conditio

Conditio alia est necessaria alia impossibilis alia possibilis.

Necessaria est quae habens certam, et infallibilem executionem, necesse, et certum est aliquando extituram. Et quaedam est necessaria certa omni certitudine ita ut etiam constet de tempore, quo extabit, ut si Cras volveriat; Quaedam est necessaria, quae non est certa omni certitudine, licet enim sit certum illam extituram, nescitur tamen tempus, ut si Titius moriar.

Impossibilis quoque duplex [illegible] quaedam est impossibilis impossibilitate [illegible] ut si coelum digito tetigeris [illegible] ut si [illegible] quaedam [illegible] quae est contra bonos mores, ut si Caium occideris. [illegible]

[illegible]

[illegible] conditio [illegible]

Conditio [illegible] est quae [illegible] non [illegible] et [illegible]

[illegible]

eius cui promiserit. Quaedam est casualis quae pendet a causa, et fortuna. Quaedam est mixta quae aliquid participat de potestativa et casuali: [illegible] quae pendet [illegible]

[illegible] tuo [illegible], et [illegible]

[illegible]

Item conditio, alia expressa, veluti si Navis ex Asia venerit. Alia tacita, quando partes non contrahunt et tamen Contractus ex natura sua in stipulationem veniente tacitè in se conditionem continet. Veluti promitto tibi fructus ex illo fundo intelligitur tacitè si fuerint tales fructus.

Regulariter per dictionem Si fit conditio. Et circa praemissa nota quod stipulatio sub conditione, ut in aliquem eventum differtur obligatio, potest fieri. Et hoc affirmative, ut si feceris, vel negative, ut si non feceris, et effectus est, ut ante conditionis eventum, neque obligatio, neque actio nata sit, et hoc intelligendum de stipulatione sub conditione propria: si enim conferatur in praeteritum, vel praesens, si ita fuit, vel ita est, statim debetur, nec obligatio manet suspensa. Et sic etiam stipulatio sub conditione necessaria habetur pro pura.

Conditio vero impossibilis de facto [illegible] natura [illegible] et perplexitate verborum stipulationem vitiat in Contractibus, secus in ultimis voluntatibus, pro [illegible] habetur pro non apposita excepta perplexitate verborum quia non constat de mente testatoris

Tandem notate, quod licet stipulatio sine causa non valeat, attamen si fiat sub conditione, ea habetur pro causa si causa non .....

P[illegible] tive concepta. Ex: Si promittas illi centum [illegible]

[illegible]

[illegible]icat nisi [illegible] constat eam impleri non posse; hinc est, quod si fiat ad certum tempus, completo tempore [illegible], si simpliciter, vita [illegible] [illegible] ad tempus [illegible] [illegible] eventus [illegible] [illegible] talis stipulationis transit ad heredes, cum in [illegible] non sortiatur effectum.

Quaeritis poterit ne dari Cautio Mutiana ut ante [illegible] sortiatur effectum et respondetur negative cum illa fuerit introducta [illegible] in [illegible] vero conditione negativa in [illegible] [illegible] [illegible]

Ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut si legatum [illegible] relictum sub conditione potestativa negativae concepta: [illegible] [illegible] relinquo decem [illegible] si Venetias [illegible] [illegible]ierit, cum aliter deberet exspectari [illegible] naturalis [illegible] ut diceretur impleta, nihilominus [illegible]

Posset [illegible]

mutitz moriente legatario ante purificatam conditionem
sed resolutivis affirmative sive debitor sive Creditor mo-
riatur, pendente conditione, cum haeres remaneat obli-
gatus facta, vel non facta de eo mentione: l. veteris
Cod. de contrah. et com. stipul. et differentia à legatis
est quod legatarii mortuo [illegible] [illegible] nec
quidquam agit legatarius, sed stipulatio eorum vo-
luntate et authoritate consistit, et in stipulatione
interveniente pactum, quod verisimile est Contrahentes
voluisse transire in haeredes d. l. veteris, quod non est
in legato, quod solum exigesis personam contemplatur.

Cum supra notaverimus stipulationem fieri in diem, 1
observandum, quandoque diem esse expressum ut
dixi supra, quandoque tacitum de qua dic in d.
loco, et l. interdum 73. ff. de verb. oblig. Puta quan-
do solutio collata est in certum quendam locum
nam hoc casu tacite inest tempus quo commode eo
perveniri possit ante quod conveniri non potest
qui enim ante diem agit, male agit. Et tres no-
tate casus, primo aut quis simpliciter stipulatur
dari sibi in certo loco, non adiecto die et tacite inest
tempus [illegible] ut eo perveniri possit. Secun-
do, aut quis stipulatur in certo loco expresso die
et tunc [illegible] tempus est adiectum quando
opus est, et tunc valet stipulatio, et debitor non
ponitur in mora, donec non sit elapsum totum tem-
[illegible] tempus [illegible]
situm, ut impossibile sit promissorem intra [illegible]

ad perventum ad locum destinatum, et stipulatio inutilis propter impossibilitatem, est enim impossibile ut hodie [illegible] sim, et cras Romae. Limitatur tamen, quando uterque ibi haberet suum procuratorem et esset quilibet cum suo, ut eodem die fieret solutio

Alia divisio stipulationum est, quod alia sit stipulatio dandi, alia faciendi. In prima agitur quod aliquid det promissor alteri; in secunda quod aliquid fiat vel non fiat

Obligatio dandi transfert dominium, et est praecisa, et invariabilis tam ex parte debitoris, quam creditoris, adeout unus praecise rem petere, alter dare cogatur. Nec peti, aut dari potest aestimatio, vel interesse, neque in casu morae, nisi ex causa morae res perierit, quo casu ex Iudicis arbitrio praestatur aestimatio vel interesse l. Servum ff. de verb. oblig.

In Obligationes faciendi tam Creditor post moram valet interesse petere, quam Debitor si nolit, vel non possit [illegible] damno interesse liberatur, [illegible] non [illegible], potuit pro con[illegible] promissor [illegible] poenam praecisam [illegible], ne possit sibi ad[illegible] petendum [illegible] liquidatione [illegible]

V[illegible] quod [illegible] non [illegible]
[illegible]
[illegible]

Fructus sunt, qui supersunt, deductis expensis, quæ fiunt gratia quærendorum, colligendorum, et conservandorum fructuum.

Pena est certa quantitas pecuniæ, quæ promittitur pro interesse, quoties non fit, quod promissum est. Usura est quoddam certum emolumentum, quod quis ex re mutuata percipit ultra sortem tantum propter beneficium mutuationis, quæ de iure Divino, et Canonico prohibetur.

Pena, et Usura differunt ab interesse, sicuti determinatum ab indeterminato, quia pena, et usura sunt certæ et taxatæ usque à principio contractus. Interesse à principio non est certum, et taxatum per conventionem, sed ex post facto, vel futuro eventu æstimatur.

Interesse est damnum emergens, et lucrum cessans, quasi dicat; interesse nihil aliud est quam quod quis damnum passus sit, vel in perdendo proprium vel non acquirendo lucrum et hæc definitio regit, considerans interesse prout est in se præcisè et absolutè, non prout petitur. Considerando autem prout petitur est æstimatio damni emergentis, vel lucri cessantis contingens ex eo, quod aliquid non sit quod fieri debuit, vel non datur quod dari debuit, vel datur quod non debuit dari

Interesse est triplex quoddam conventionale, et est quantitas certa per conventionem taxata [illegible] dicitur quoddam commune [illegible] omnibus æstimatur, et sic communis [illegible] vel damnum quod apud unum plus non valeat

quam

quam apud alium: Quoddam singulare, et est estimatio Rei quanto quis Rem facit non ex sensu Rei communi valore [illegible] sed ex affectione, quam ergà Rem habet [illegible] non tanti apud alios Res non valeret. [illegible] interesse duplex est; aliud affectionis sine utilitate, ut Anulus ab Amico donatus, qui non habet alium valorem preter intrinsecum, et ratione istius interesse non augetur estimatio. Aliud est interesse affectionis singulare cum utilitate, quia preter affectionem, et communem valorem est utilis, ut in Libro Scholaris [illegible] sua Apostillis notato, et in quo habet memoriam, et isto casu augetur estimatio ad duplum illius, quod in veritate valebat quia est certus casus, qui habet certam naturam, et quantitatem; in casibus vero incertis, ut in factis que sunt incerta debet prestari totum interesse quantum est in [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

Si queretis quomodo interesse [illegible] respondeo si agatur de convento probatur instrumentis vel testium depositionibus [illegible] [illegible]

Si de comuni, et petatur interesse ratione delicti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] estimationem [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] et hec estimatio non fit per iuramentum nisi legitimè probato delicto et [illegible] [illegible] [illegible] iuramentum in [illegible]

duo copulatiue requiruntur.

Primo: difficultas probandi res amissas, quia non extant.

Secundo. [illegible] ex causa probari deficit, puta, furti. Utrumque praecedente taxatione Iudicis, Actor enim estimat damnum passum, Iudex taxat, et tunc Actor iurat se intra taxationem, et [illegible] minus damnum passum esse.

Secundo casu quando petit interesse commune ratione contractus, debet probari per testes, si est res mobilis per [illegible] si res est immobilis, [illegible] etiam per alios probos viros iuratos, quorum Iudex estimationem [illegible] committat. [illegible], et [illegible]; nam tunc estimatur per iura: mentum in litem.

Notate tandem in hac materia interesse, quod si de illo quaeratur in materia contractuum, et actionum bonae fidei, vel materiae arbitrariae, probatur per iuramentum in litem, praesertim [illegible] interesse [illegible] contractum [illegible]. Et si quaeratur in actione stricti iuris tunc interesse [illegible] probatur per testes; Quae omnia ad materiam interesse [illegible] Cod: de Sentent: quae pro eo, quod interest profe: runtur.

[illegible]

De Duobus Reis Stipulant: et Promittent.
Tit: XVI.

Vidimus de stipulationibus, quae inter singulos non plures contrahuntur; sed quia saepe duae, vel plures personae interveniant tam ex parte promittentium quam stipulantium, et hoc saepius accidit in stipulationibus, licet duo rei debendi, vel credendi possint etiam intervenire in [illegible] contractibus. Ideo nunc titulum subiicit hic Imper.

Reus stipulandi est, qui interrogat, et aliquid sibi dari stipulatur. Reus autem promittendi qui respondet et promittit. Duo, vel plures rei stipulandi, vel credendi dicuntur, quando plures ex una eademque causa principaliter, et voluntarie idem insolidum debent vere, vel licite.

Ut dicantur plures rei debendi et stipulandi, quatuor requiruntur. Primo ut rei stipulandi stipulentur eandem rem vel quantitatem pecuniae et rei debendi vel promittendi promittant et obligent se ad eandem rem, vel quantitatem pecuniae; secundo: ut ex una eademque causa fiat et stipulatio et promissio [illegible] ut quilibet insolidum [illegible], [illegible] est [illegible] [illegible] et natura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit obligatus. Quarto ut quilibet [illegible] rei obligentur, non accessorie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principaliter [illegible] [illegible]

I. [illegible]

eorum, qui insolidum obligant, non quidem vo-
luntarie, sed necessario, et inviti ex quadam ne-
cessitate legali, ut sunt plures Tutores, ubi unus
pro altero obligat. Dicitur est vere, vel ficte. Vere
quando ex natura Rei debitæ, et in veritate sunt
duo Rei debendi. Ficte, cum attenta veritate et
natura Rei debitæ non videntur esse duo correi de-
bendi, ut si duo promittant easdem Operas fa-
briles pictorias, licet omni videantur diversæ, ta-
men constituunt duo Rei debendi, ita quod videtur
actum, ut Operæ unius exsolvi possint cum operibus
a tertio

Constituuntur duo pluresve rei stipulandi aut promit-
tendi expresse et tacite: Expresse quando hoc in In-
strumento continetur, vel alias expresse inter partes
est actum

Tacite, si ex conceptione verborum, et Natura dignoscitur
hoc actum, atque si in Instrumento fuerit dictum
Insolidum

Item per dictionem alternativam, quæ cuilibet actum
insolidum tribuit, ut si dicatur in testamento [illegible]
aut [illegible] et in Testamento decem. [illegible] per
dictionem [illegible], quæ similiter actum
cuilibet insolidum tribuit. ut si [illegible] et [illegible], et que
[illegible], et [illegible] utrumque mihi eadem [illegible] pro-
mittit. [illegible] per dictionem [illegible] cu
distinctione. Quod vel sunt sunt diversi [illegible] sti-
pulandi et diversæ Orationes promittentium, et tunc
est adversa dictio [illegible] eadem constituuntur Rei de-
[illegible] per [illegible] eadem, ut si [illegible] promitt[illegible]

[illegible] Mihi decem et alius eadem decem, et non est [illegible] dicta dictio eadem quisque tenetur pro quo promisit. Aut non fiunt diversi effectus stipulationis et diversae orationes promittentium, sed unica tantum conceptio verborum, et tunc distinguitur. Aut [illegible] similes sunt repetita ut si in eodem instrumento contineatur: Titius promisit Mihi decem, et Sempronius decem isto casu eadem decem uterque promisisse intelligitur: Aut illae non sunt similiter repetita, nec est adiectum, quod debitum insolidum teneri et tunc pro virili tenentur.

Pluribus [illegible] et [illegible] insolidum [illegible] hodie licet, et olim, et potest unus ex his insolidum petere, et exigere, et hoc casu unus ex his solus tenetur cavere de defensione debitorem si forte ab altero [illegible] eadem [illegible] et [illegible] et [illegible] est obligatio [illegible] correi [illegible] exigendo [illegible] obligationem respectu correi [illegible] correa [illegible] in exceptione.

Effectus Constitutionis [illegible] erat quod quilibet ex [illegible] et exsequi, et erat in electione Creditoris quem ex [illegible] correis [illegible] innovata sunt: [illegible] contendum causa comu[illegible] secundo C[illegible] [illegible] causa [illegible]

ratia diuidatur, non ipso iure, sed ope exceptionis. Atque ita quilibet ex Correis hodie tantum pro sua parte potest conueniri, et excuti. Quod fi[illegible] dicet si Correus esset absens, non esset soluendo, uel esset renunciatum huic Beneficio, uel essent obligati in forma Camerae Apostolicae.

Diuersitate Causae, et Rei promissae, uitiatur constitutio duorum reorum debendi, non autem diuersitate temporis, seu conditionis adiectae. Possunt in omni Contractu, etiam Testamento, duo Rei debendi constitui.

De Stipulatione Seruorum. Tit. XVII.

Seruorum usu [illegible] notandum solum quod [illegible] non poterat stipulari sed ex persona domini esto, quod esset defunctus et tunc stipulatur Haereditati iacenti. [illegible]

De Diuisione Stipulationum. Tit. XVIII

Omnis stipulatio, siue dandi, siue faciendi, siue [illegible]

[illegible]

iure ciuili, aut Pretoria aut communis idest ab utro- que iure, aut Conuentionalis ex conuentione Par- tium.

De Inutilibus Stipulationibus. Tit: XVIIII.

Diximus quid, et quotuplex sit Stipulatio, sed quia multis modis sit inutilis, adeoque non ualeat, idcirco nunc de inutilibus stipulationibus.

Praemitto omnes res siue Mobiles siue Immobiles quae sunt in comercio hominum, et dominio nos- tro subijci possunt in Stipulationem bene deduci. ut igitur uideatis, quomodo fiat stipulatio Inutilis.

Primo Stipulatio uitiatur ratione rei quae propter im- possibilitatem Naturae praestari nequit, ut si promit- tam Hippocentaurum; qui nunquam fuit in rerum natura uel hominem qui tempore Stipulationis mortuus erat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] possent stipulari ut [illegible] eorum

V[illegible] ratione [illegible] [illegible] praestari, ut si res eadem [illegible] [illegible] in comercio et dominio hominum non [illegible] Item res sub[illegible] [illegible]

[illegible]

Secundo vitiatur ratione Contrahentium. Primo ex parte Promissoris, quia effectum promissionis ex sua conferre in Tertium, cum nemo possit promittere factum alienum nisi hoc faceret sub certa conventionali poena, quia tunc obligatur non ratione Contractus, sed poenae promissae, et nisi quis promiserit factum suum. Nisi Haeredibus, quia cum Haeres sit eadem Persona cum Defuncto, non videtur factum alienum, sed proprium promisisse, et pariter nisi ex natura Contractus veniret tertius, quia eo casu quis potest promittere, quod suus Emptor quoque non molestabit, et nisi quis promitteret quod Titius dabit, quia isto casu videtur factum suum promittere; in reliquis quoties quis promittit factum alienum non tenetur, nisi ad diligentias, et curare, ut talis faciat.

Tertio. Vitiatur ex parte promittentis, ita, et recipientis promissionem, cum Regula sit neminem alteri posse stipulari. Nisi stipulans esset suo potestate [illegible], cuius favore stipulatur, ut filius et olim servus nisi consuetudine aliud esset introductum, et nisi promittens alteri dare hoc firmet iuramento, et nisi quis stipuletur ideo pio: Nisi sit Procurator, vel legitimus Administrator, et nisi stipulantis intersit ut si promisi tibi aedificare Domum et impeditus stipulor a Caio, ut faciat.

Licet vero tertius non possit exigi [illegible] promissionem, potest tamen in eius solutione [illegible] sicut promissor [illegible] solvendo liberetur; stipulans vero potest petere ad [illegible]

[illegible]

ruit presens stipulationi, si non actione negotiorum gestorum.

Si vero quis stipuletur Extraneo, et sibi Copulative; valet pro parte stipulantis, et pro parte Extraneo stipulata corruit, nec datur in Contractibus ius accrescendi: Secus vero si per modum alternativæ esset concepta stipulatio, cum tunc [illegible] stipulanti acquiratur, cum disiunctiva tribuat cuilibet effectum insolidum.

Petri potest [illegible] stipulari cum [illegible] persona [illegible] Iuris, sed quæritur Petri stipulanti.

Quarto vitiatur stipulatio ratione dissensus, quem diversitas interrogationis, et responsionis inducit [illegible] quando propositionem adhibere distinctionem quod si agatur de quantitate [illegible] si stipulator [illegible] decem [illegible] promissor [illegible] et e contra vitiatur stipulatio pro summa, quæ est supra [illegible] promissum. [illegible] si quis simpliciter [illegible] mutil [illegible]

Si vero [illegible] et modum obligandi [illegible] et promissor stipulanti [illegible] promittat [illegible] eo casu videtur quoad minus consensisse [illegible]

O[illegible]

[illegible]

Quinto. vitiatur ratione Contrahentium, ut stipulatio inter Patrem et filium inter quos naturales non Civilis oritur Obligatio, ob fictam identitatem Personæ.

Sexto: vitiatur ratione Mortis, puta cum dicitur, Moriar, non possunt stipulari. item ratione defectus Mentis ut Furiosus.

Septimo: vitiatur ratione impossibilis conditionis affirmative appositæ, sive impossibilis natura, facto aut iure vitiatur stipulatio cum creditur noluisse promissorem se obligare. si vero sit negative concepta, non vitiat nec sustinet contractum, sed habetur pro non apposita, quia est certa, et necessaria, et iam existit. hic obiter notare licet inter ultimas Voluntates et contractus, quia in primis, conditiones similes habentur pro non appositis, sicuti et in Matrimonio favore ultimæ voluntatis et Matrimonij secus in Contractibus.

Octavo: vitiatur stipulatio propter [illegible] cum ne queat fieri per Epistolam

Tandem vitiatur impossibilitate iuris, uti si Fures paciscantur, per stipulationem de dividenda præda esto quod vis [illegible] [illegible]

Stipulatio concepta per Mortem stipulantis, vel pro [illegible] [illegible] [illegible] contra

[illegible]

Si in aliquo instrumento contineretur, quod, quis sub so-
lemnem stipulationem promisisset centum alicui, et
is negaret allegando de tempore stipulationis fuisse
absentem, ut ita eluderet stipulationem, dicendum non
creditur, seu stari instrumento, donec conclu-
dentissimis probationibus id probet; et hoc, tam in pu-
blico instrumento quam privata scriptura, quae
contra scribentem probat.

Instrumentum publicum dicitur regulariter, quod a
Notariis conficitur, et in publicam formam redigitur;
et pro substantia requiritur: Primo, videlicet unus
Invocatio divini nominis, Annus Domini, In-
dictio, Mensis, Dies, Nomen Imperatoris vel Papae,
Locus contractus; Series facti, Adscriptio testium
et subscriptio ipsius Notarii.

Scriptura privata, quae a privato conscribitur, habet
tres species; Prima, dicitur Epistola, quae si conti-
net confessionem sedulo et deliberato animo emis-
sam contra scribentem probat. Secunda dicitur
Liber rationum et probat contra scribentem.
Tertia dicitur Apocha inter praesentes conscripta
et contra scribentem probat, quando tamen con-
tinet causam debiti l. publica, [illegible]

De Fideiussoribus.

Tit. XX.

Hactenus de stipulatione [illegible] quia fideiussores non obligantur sine stipulatione, ideo nunc de fideiussoribus [illegible]

Praemitto [illegible] intercedere, sub se continere quinque [illegible] [illegible] genera personarum, quae pro aliis fidem interponunt.

Primo: Fideiussor, qui per solemnem stipulationem pro alio intercedit.

Secundo: Mandator, uerbi [gratia] mando tibi, ut mutuo decem Titio, perinde est, ac si pro eo fideiussisses [illegible] habes me, et illum obligatum: differt a fideiussore, quia iste sine solemnitate uerborum [illegible] [illegible]

Tertio: Constitutor, qui per nudum pactum constituit se soluturum [illegible] obligationem iam contractam [illegible]

Quarto: [illegible], qui [illegible] et non rogatus [illegible] intercedit et accessorie obligatur, et habet [illegible] [illegible] nomine soluit, differt a Fideiussore quia ille rogatus uenit

[illegible]

pro non obligato; idest pro eo qui non poterat efficaciter, ut pro pupillo: Differt a [illegible]; quia illi accessorie, hic principaliter obligatur, nec habet beneficium excussionis

Fidejussor ergo est qui alienam obligationem in se [illegible] suscipit principali nihilominus remanente obligato.

Vel est qui rogatus pro alio principaliter obligato intercedit per stipulationem et hic accessorie obligatur

Fidejussor [illegible] in omni obligatione quae [illegible] legitime concepta et contracta, sive Re, sive Verbis sive literis sive consensu, sive sit naturalis tantum, sive civilis tantum. Fidejussor intervenire potest

Primo [illegible] potest intervenire pro qualibet persona [illegible]

[illegible] principaliter [illegible] obligato ut pro pupillo [illegible] contraxit [illegible] naturaliter et [illegible] non [illegible] pro eo [illegible] civiliter non poterat obligari

Tertio [illegible]

At [illegible]

neq habet exceptionem, ut per sententiam con:
demnatoriam neq pars debitum non etiam
naturalem obligationem ex decreto consensus, cum
judicium reddatur in injuriam Ss. inter stipulantem
[illegible] le Vab Oblig: Et pro tali fideiussor interce-
dit, et tenetur.

An et fideiussor pro [illegible] obligatione neq habet
[illegible] actionem sed non exceptionem et in obligato ex
chirographo sine tamen numeratione pecuniae, et
[illegible] fideiussor eandem exceptionem neq competit
[illegible] [illegible] [illegible] in hoc notate [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] res est* [illegible] et [illegible]
[illegible] potest illas proponere, ergo quod debitor prin:
cipalis non opponat, et etiam eo invito. Si sunt
personales, ut exceptio Cessionis bonorum, eas non
teneatur, nisi in quantum facere potest, et hoc non
[illegible]

*rei doli mali dicitur

Quaeso non solum principali, sed etiam accessoriae
stipulationi fideiussor datur, ut in eo, qui est fideiusse
[illegible]

Quaeso: fideiussor intercedit non solum in Civilibus
sed et in Criminalibus, ubi tamen non intrat, qui
[illegible] [illegible] sed solum pecuniaria
[illegible] casu si fideiussor sit tantum in culpa, et
tenetur ad poenam pecuniariam, sed si ulterius sit
in dolo et ex hoc [illegible] [illegible] [illegible] etiam
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quae sunt
[illegible]

Ex premissis igitur seiatis statuatis Regulam, in omnibus causis, sive Civilibus, vel Criminalibus fideiussorem intervenire posse, sive principalis sit obligatus civiliter, vel naturaliter, sive alterutro ex modis predictis, sive ex Contractu, vel quasi ex delicto, vel quasi. Quam Regulam limitate in Dote, quia si uxor dat suo sponso multo fortius sine fideiussore potest l. 1. Cod. ne fideiussores Dot. dent. Nisi vergat Maritus ad inopiam, quo casu, et restitutionem petit. Secundo in Contractibus, Cui lex resistit et prohibet obligationem contrahi l. homo mortuus 69. ff. de verb. oblig.

Statuatis aliam Regulam quod obligatio fideiussoria transit active, et passive ad Heredes in Contractibus non in delictis, vel quasi, nisi fideiussor pro reo se obligasset ad certam penam

Firmatis preiudicialibus fideiussori sunt, et favorabilia [illegible], ea igitur competunt fideiussoribus beneficia. Primum Ordinis seu excussionis quo me[illegible] contra [illegible] debitorem [illegible] secundum. Divisionis seu epistole Divi Hadr[illegible] fideiussores instat contra Creditorem agentem, ut [illegible] voluere, et tertium, quod agatur contra Condebitores [illegible]

De Literarum Obligationibus.
Tit: XXI.

Expeditus Imperator ab explicationem duarum priorum obligationum, transit ad tertiam

Literarum igitur obligatio est quando quis spe futurae numerationis dat alicui Chirographum, in quo confitetur se recepisse alicuius pecuniam ab eo, quam tamen non accepit, ex hac enim scriptura oritur obligatio quae Literarum obligatio dicitur, et quae actionem parit, remanente tamen Debitori Exceptione non numeratae pecuniae, qua non negat scripturam fecisse sed pecuniam non accepisse.

Ad substantiam huius contractus [illegible] scriptis, et est [illegible]

Ex hoc Contractu oritur tantum Civilis Obligatio, propter rigorem et authoritatem Juris Civilis. Naturalis non [illegible] aequitas requirat, non potest hoc concurrere, cum eatenus ille con[illegible] [illegible] ad promovendam hanc Exceptionem inducit [illegible] inducendi bene necnon suo firmior et efficacior [illegible]

I[illegible] contrahere [illegible]

[illegible]

Sed quaeritur de Exceptionibus contra dictas Actiones, et Obli-gationem a Iure [illegible]

Respondendum [illegible] exceptio Doli, vel in factum. Condictioni vero ex lege [illegible] exceptio non [illegible] secundum [illegible] [illegible] quidem Exceptionis est peculiare, ut personaliter in-tra biennium ut non transferat in Exceptionem [illegible] [illegible] in [illegible] perpetuoque opponi contra quamcumque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non numerationem nisi verba instru-menti praeseferrent numerationem praesentem, quo [illegible] contrarium evidentissime probare, ut videm debita [illegible]

Haec Exceptio intrat tantum in Contractu Mutui nam [illegible] [illegible] contrarium etiam intra biennium [illegible]

Limitationem tamen et exceptionem dicites in casu Dotis, quando quis confitetur recepisse dotem quam revera non accepit quia ipsi et illius haeredi datur [illegible] negandi tempora

Attamen [illegible] ab Imperatore in utroque casu [illegible] specialitatis quia primo indigentes ipse pecuniae, non [illegible] graviter confusionem faciunt; et secundi amore

correpti, ut etiam [illegible] consequantur, facillime [illegible] tam [illegible] fateantur.

Notare pariter exceptionem locum habere solum in Debitore, non in Creditore, qui si litteris fateatur recepisse, quod sibi debetur, non valet exceptio de non recepta pecunia, nisi intra triginta dies l. in Contractibus C. super [illegible] Cod. de non numer. pec.

Sed quaeres quando cesset haec Exceptio. Et respondetur: si quis fateatur in testamento recepisse pecuniam mutuam, et quando geminata ex intervallo confessio intercesserit; et aliter si huic Exceptioni [illegible] cum iuramento renunciaverit, et etiam [illegible] si renunciet ex intervallo post emissam confessionem [illegible] mortis [illegible].

Sint igitur cauti, tam Mutuantes, quam Recipientes, ut in Mutuo, et in confectione Apocharum [illegible] numerationem vel numeratam, prout casus contrarius [illegible].

de

De Obligationibus ex Consensu
Tit. XXII.

Iam venit quarta Obligationis species quæ ex solo consensu. Circa quam primo notandum plures es[illegible] casus, in quibus ex solo pacto nudoque consen[illegible] [illegible] in via [illegible] [illegible].

Secundo, notandum licet in omnibus [illegible] consensus requiratur, tamen solum consensum [illegible] [illegible] ultra consensum accedit, et [illegible] [illegible] ultra consensum [illegible] et [illegible] et sic [illegible] [illegible] et actionem etiam si [illegible] actualiter non in[illegible] [illegible] Epistolam, per Nuncium [illegible], [illegible] [illegible] consensu consistit.

Tertio [illegible] Contractus [illegible] in quibus etiam non ex adversa [illegible] quod non fit in aliis, ut in stipulationes, in qua [illegible] stricti [illegible] [illegible] in hoc [illegible] [illegible] [illegible] in hoc fit.

De Emptione, et Venditione.
Tit. XXIII.

Primus Contractus, qui consensu celebratur, est Emptio et venditio, quae potest celebrari in scriptis et sine scriptis, nec [illegible] consensu [illegible] statim [illegible] facta conventione de re, et pretio, licet non intervenerit traditio rei, vel pretii, vel arrhae, atque [illegible] ita quod uni altero invito non liceat [illegible] contractus, primo respectu sequentis, secundo respectu [illegible], et commodi rei venditae, tertio respectu [illegible] rei, et pretii, et tunc dicitur [illegible]

Fit in scriptis, quando inter partes [illegible] ut fiat scriptura, quae sit essentialis contractu [illegible] ad solam probationem esse requisita [illegible] in Emptione immobilium [illegible] emptionis [illegible] consuetudinem, et [illegible] scripturam non habet perfectionem; [illegible]

[illegible] est a partibus [illegible] et [illegible] et a partibus [illegible], quo facto nullus [illegible]

Si scriptura est privata, sufficit a partibus [illegible]

tiam si

Etiam si sine ulla scriptura consistit et si dentur Arrhae quae tamen non sunt de substantia, sed argumentum emptionis, advertendum quod, si dentur loco pretii, et in contractum non potest alteruter resilire, quando dantur in signum consensus, si venditorem poenitet duplicatas amittit Arrhas, et notantur hi versus.

Arrhae cum dantur pro re pretioque tenentur
[illegible] quae pro [illegible]
Cum dantur nude, tunc, nil nisi poena timenda.

Substantialia Emptionis, et Venditionis sunt
Primo consensus
Secundo: Merx, seu res, quae venditur
Tertio. Pretium certum et determinatum quod in pecunia numerata debet consistere

Pretium non impeditur, quin remittatur arbitrio tertii, dummodo sit persona certa et si tertius non arbitretur resolvitur Contractus quasi sub conditione factus nec recurritur ad arbitrium boni viri et si tertius arbitratus [illegible] standum est nisi esset inique arbitratus, quo casu habetur recursus ad arbitrium boni viri [illegible], qui reducet arbitramentum ad aequitatem esto quod intercesserit enormis laesio aut enormissima, dummodo non sit minima. Arbitrium [illegible] ex Contrahentibus l. quod saepe, ff. de [illegible]

In isto Contractu non solum [illegible]

et determinatam rei speciem constitutam, ut sequatur, [illegible] est mox resoluatur in alia specie ex consensu utriusque [illegible] [illegible], alias in primo actu si non esset in secundo, esset potius commutatio

Circa quod opportune relatis Emptionem, et Commutationem esse diversos Contractus. Commutatio enim est quando species pro specie datur, ut bos pro Equo. Emptio quando pro specie datur pretium in genere. Et differunt primo, nam in Emptione, et Venditione variatur nomen, alter enim Contrahentium dicitur Emptor alter Venditor, et ex una parte Res, ex altera pretium [illegible] in commutatione [illegible] dicitur Commutator [illegible] [illegible] secundo Emptor [illegible] [illegible] [illegible] pretii Venditor Dominium Rei [illegible] [illegible] [illegible] Commutatione [illegible] transfert Dominium. Tertio. Emptio solo consensu, commutatio interveniente rei perficitur. Quarto. Emptio [illegible] Commutatio [illegible] [illegible] cuius est effectus ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] debet rem restituat eandem ei traditam, vel [illegible] [illegible] ob causam, quasi causa non [illegible] [illegible] [illegible] post rem traditam Emptor ad pretium tenetur, [illegible] non ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

emptio

ambo Contractus bonae fidei, et in quibus [illegible]
[illegible]

Sed quid si esset contractus, in quo esset data ex una parte species et secunda appellaretur Emptionis an Permutationis? Resolutive si pretium [illegible] speciei acceptum [illegible], in contrarium est [illegible] in [illegible] aequam [illegible] sunt actus [illegible] ac estim: Stet.

Quando venditio est perfecta et constat de pretio, et [illegible] conventa etiam ante traditionem [illegible] secundum [illegible] in [illegible] spectat ad Emptorem [illegible] in totum [illegible]. Quia sicut spectat commodum ut infra, ita et incommodum L. secundum Marcianus ff. de [illegible].

Primo [illegible] tamen non procedit [illegible] in genere, [illegible] absque individuatione Bonis [illegible] genus non potest [illegible].

Secundo non procedit [illegible] substantia, et ante illam celebratam [illegible] tunc non dicitur perfectus Contractus neque [illegible].

Tertio. [illegible] conventionis [illegible] conditionis [illegible].

Quarto [illegible] alternativas. Utrumque [illegible] interitus prioris ad [illegible].

[illegible]torem, etiam [illegible], qui utrique ad Emptorem [illegible]

Quinto, si Venditor in re [illegible] periculum. Si vero solam custodiam, de omnibus excepto casu fortuito tenetur, [illegible] etiam de hoc [illegible]

Sexto [illegible]

Septimo, Quando Venditor fuit in mora tradendi

Vice autem versa, sicuti incommodum, ita, et commodum spectat ad Emptorem; Unde si aliquid Rei emptæ accedat, puta ex Alluvione l. 7. Id. quod [illegible] 4. de periculo, et commodo rei vendit.

N[illegible] [illegible] actiones [illegible] Emptori, nec ad aliud tenetur, [illegible]

P[illegible]

Potest [illegible] contractus [illegible] ac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] etiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Hic notate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] potest [illegible] contra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Contractus potest celebrari à quocumque, qui habet liberam suorum bonorum administrationem, et hinc excipitur filius, qui nequit vendere Patri, nisi quæ sunt in peculio Castrensi, vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Consilii [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] debet [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] necessitatis, et adhibito consensu [illegible] quod procedit etiam in quocumque [illegible] administratore.

Ad materiam hujus Contractus animadversa est [illegible]

Quod nemo cogi potest ad uendendum inuitus l: in: uitum Cod: de Empt: et Vendit:

Fallentiæ Regulæ sunt: In Emptore filij, tempore [illegible] qui patri restituenti pretium debet re[illegible]

Secundo: Quod tempore Charitatis [illegible] potest quis sub pœna cogi uendere Victualia dummodo non [illegible] sint ad substentationem propriæ familiæ.

Tertiò. Quando [illegible] rem [illegible] spectantem ad uictum humanum tenetur præcisè inuitus uendere, et quidem iusto pretio taxato à Iudice. Si uerò spectarent ad aliud, puta, Gemmæ, Picturæ [illegible] et non cogitur [illegible] pretio inuitum. Notate hic, quod Princeps uendentibus Annonam, et locantibus hospitia potest certum pretium imponere

Item firmanda alia Regula, quod inuitus quis non ualet cogi ad emendum l: nec emere Cod. hoc tit.

Fallit fauore ultimæ Voluntatis, ut quando Heres grauatus est [illegible] emere [illegible]

Secundo in eo [illegible] pro indiuiso [illegible] cogitur etiam emere alteram partem [illegible] Debitori adiudicatam in iudicio communi diuidundo

Tertio si [illegible] Charitatis [illegible] potest quis cogi ne[illegible]

[illegible]tinat [illegible] inadvertentiam [illegible] reatu [illegible] cautores.

Proximiores de familia non habent prerogativam ut debeant preferri in emptione, nisi ex voluntate testatoris, statuto [illegible] consuetudine ut convenit [illegible] esset.

Venditores debent vendere iustis mensuris in vendendo, alias conveniunt criminaliter, et etiam [illegible] [illegible] esse, et [illegible].

De Locatione
Tit: XXIV.

Locatio est operae, vel rei ad usum facta concessio pro mercede in pecunia numerata conventa ex quo [illegible] ter etiam quid sit Conductio: Unde Locator [illegible] Dominus qui recepta mercede permittit alteri uti [illegible]

Conductor [illegible] re aliena pro mercede solvenda, vel soluta utitur, vel is dicitur. Locator qui pensionem et mercedem recepit, et ut iuste celebretur iste Contractus, necesse est mercedem intervenire, [illegible] enim gratuito fieret esset commodatum: tria sunt, namque substantialia huius Contractus

Primo Consensus: secundo res locata: tertio merces.

Conveniunt Locatio et Emptio in eo, quod uterque Contractus est Juris Gentium, et consensu perficitur, et ultro citroque obligatorius et in utroque Res et certum pretium seu Merces debet esse conventa in pecunia numerata, alias non conventa pecunia esset innominatus Contractus, et datur Actio praescriptis verbis.

Differunt autem, quia in Emptione transfertur dominium, quo translato, etiam ante Traditionem spectat ad Emptorem; in Locatione casus fortuitus, vel res, quae [illegible] Conductorem perisse non [illegible] spectat ad Locatorem. Secundo, Venditor tenetur praecise Rem venditam tradere nec praestando interesse liberatur; in Locatione vero, aliquando Locator potest uti re locata in casu necessitatis.

Dico Mercedem debere consistere in pecunia numerata alias esset Contractus innominatus do, ut facias. Secus in solutione pensionis quia volente Locatore potest aliud dari. Secundo [illegible] Locator [illegible] ter Colonum partiarium et dominium non [illegible] Locati, sed pro socio [illegible]

Colonum opportune notetur quatuor esse species.

Quidam in perpetuum vel ad modicum tempus conducunt et dicuntur Emphyteutae.

Quidam [illegible]

[illegible] non accento [illegible] et [illegible]

[illegible]

A [illegible]

[illegible]

A [illegible]

[illegible]

C [illegible]

[illegible] non [illegible]

D [illegible]

[illegible]

T [illegible]

Differt ab Emptione: Primo in ea Res transeat libere in Emptorem, in hoc Contractu quot onus solvit; Secundo: Res Emphyteuticaria non soluto Canone ad Dominium revocatur, non vero Res vendita: Tertio In Venditione utile, et directum, hic tantum utile transfertur.

Triplicitur hic Contractus celebratur; Primo ad certum tempus, puta decem Annos. Secundo, in Tertiam, vel quartam Generationem. Tertio: In perpetuum, ut quamdiu Canon solvatur, non possit revocari ab Emphyteuta et eius Heredibus [illegible] debet in scriptis. Et duplex est Emphyteusis Privata, quando aliquis privatus rem suam in Emphyteusim concedit. Ecclesiastica, quando Res Ecclesiae datur in Emphyteusim ab Oeconomo, vel alio Administratore.

Periculum Rei Emphyteuticae, si conventum spectat ad quem Partes voluerunt, si non et tota res perit spectat ad Dominum, si Fructus ad Conductorem.

Emphyteuta ius amittit: Primo solutione Canonis per Biennium cessat quando Emphyteusis est Ecclesiastica, si privata quando intra Triennium. Si post tamen elapsum terminum Dominus recipiat Canonem, Emphyteuta non potest privari, nisi quando in contrarium fuit protestatum, et si [illegible] Dominum faciat detentorem. Tertio. Si [illegible] [illegible] ut si [illegible] illo [illegible] non prestet consensum, et [illegible]

hoc est quinquagesima de bonis [illegible]

Redeundo unde discessimus dicamus [de] venditio et lo- catio [illegible] et [illegible] ella: [illegible] et [illegible]

[illegible] autem hic Contractus sit bonae fidei, et ueniat omne id, quod aequum, et bonum est, licet non [illegible] [illegible] non voluta- [illegible] l. [illegible] Cod: hoc est e contra Conductor non tenetur reficere ostia, aut fenestras, nisi sua culpa ruptas [illegible] ex conducto [illegible] hoc [illegible] [illegible] luminae vel invsea [illegible] ita quod non modice incommodet: [illegible] [illegible] [illegible] nisi pro rata temporis quo [illegible] [illegible]

Conductor tenetur reficere [illegible] ante [illegible] vel ex- [illegible] locatorio l. unica §. constituat [illegible] de [illegible] item tenetur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] conductor tenetur de [illegible] et [illegible] custodia [illegible] non de [illegible] aut de casu fortuito cum sit [illegible]

Contractus locationis et conductionis activè et passivè transit ad hæredes, etiamsi locatio sit temporalis [illegible] de [illegible] [illegible] in statis Cod: hoc [illegible].

Non transit verò [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] extra Emptorem, qui non tenetur stare locationi, nisi [illegible] [illegible] locationis esset [illegible] in [illegible] [illegible], quòd locator toto tempore conductionis neque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hypothecata bona locatoris et in specie [illegible] locata, quo casu cum [illegible] transeat in Emptorem cum [illegible] [illegible] non potest ante præfinitum tempus expellere Conductorem.

Conductor potest [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] locare, dummodo [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] locat: quod non procedit in [illegible], cum in [illegible] tate [illegible] [illegible] industria [illegible] [illegible].

Notate [illegible] hoc [illegible], quod [illegible] [illegible] habitans in domo cum [illegible] et [illegible] etiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habitationes [illegible] [illegible]

Con[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

Sed [illegible]

[illegible] Emphyteusi, ut Conductor non deficiat per integrum triennium in laicali, biennium in Ecclesiastica, non potest expelli: in Conductione ad breve tempus vertatur; terminus conventus ut [illegible]

[illegible]

De Societate
Tit: XXV.

Tertius contractus [illegible] qui solo consensu [illegible] societas, de qua hic Imperator noster.

Societas igitur est [illegible]

Quatuor [illegible]?

[illegible]

equalibus portionibus, itaut sine aliqua traditione [illegible] transeat in so-
cium et econtra et quod meo nomine possideam
iam meo et socij nomine possideo, et ista ficta tra-
ditione translata est possessio [illegible]
de omnibus alijs quesitis, labore, industria, fortu-
na [illegible]
cratico, siue oneroso, dummodo sint quesita ex ho-
nesta causa

Secundo Societas contrahitur simpliciter non adiecto
signo universali, nec certo genere negociationis, nec
omnium bonorum, et tunc intelligitur facta ut
communicetur illud tantum quod ex operibus, et la-
bore proveniet non quod a fortuna, et ultimis vo-
luntatibus [illegible]

Tertio contrahitur societas alicuius specialis negocia-
tionis ut vini, frumenti &c. et in ea omnia, que ex
[illegible] communicentur
sed aliunde quesita non communicantur, siue for-
tuna siue industria [illegible]
[illegible]

Quarto [illegible]
[illegible] et clarum non extendi, ultra dictam [illegible]

[illegible] socios communicari omne damnum et lucrum
[illegible]

lucro de lucro

Quando Capitalia sint equalia, et operae equales, inter socios equaliter lucrum, si non adsit conventio contraria.

Idemque procedit, si partes sunt inequales, puta unus [illegible] alter [illegible] lucrum iuxta portiones positas. Idemque quando unus posuit Operas tantum, alter pecuniam, quae [illegible] [illegible] lucro [illegible] damno.

Valet inter Socios inita conventio, quod inequaliter [illegible] spectent uni, et alia pars alteri, quando tamen unus plus posuit Capitalis, vel Operae, quam alter.

Similiter [illegible] alter etiam lucri partem sustineat quod [illegible] gatis admissum quatenus periculum totius damni remaneat compensatum cum maioris [illegible]

N [illegible]

Finit societas per renunciationem, dummodo facta non sit dolo, et tempore fiet, quia renuncians se[illegible] parat hereditatem, et ut integram consequatur; acquisitum sit communicanda, quod lucrum, quo vero ad incomodum esset renuntiantis. Debet pariter fieri renuntiatio presente socio, ne cum a procuratore a [illegible] [illegible] lucrum [illegible], sed damnum pertinet ad renuntiantem l. actione §. [illegible] ff. pro soc.

Potest etiam ante tempus conventum finiri societas si alter socius esset rixosus, vel damnosus l. si convenerit in fin. ff. pro soc.

Secundo finitur morte unius socii etiam [illegible] [illegible] [illegible] nisi fuisset contrarium conventum [illegible] actiones morte nec transit ad heredes nisi que ad negotia iam cepta, et quod [illegible] lucrum et damnum iam separatum: transit tamen in societate vecti[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum etiamsi fuisset conventum ad heredes transire [illegible] [illegible] tineat [illegible] [illegible]

Tertio: finito negotio, ad quod, et [illegible] quo fuit co[illegible] [illegible]

Quaeri [illegible]

Quaeri [illegible]

[illegible]

Socius tenetur in societatibus [illegible] diligentiam [illegible] quam solebat in proprijs ante societatem. [illegible] culpa lata et levi [illegible], non de levissima; Nec de casu fortuito, et [illegible] qui [illegible]

De Mandato
Tit: XXVI.

D[illegible] [illegible] qui [illegible] perficitur. Cui nomen est Mandatum. Et Contractus, quo quis aliquod officium gratuito [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] com[illegible] datoria [illegible] commenso [illegible] [illegible] [illegible] sequuntur. [illegible] et [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]: Sunt enim [illegible] meo [illegible] nec [illegible] [illegible]

In[illegible] Mandatum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Litteræ essent magis speciales, ut tali Latori de inten-tione nostra informato ad plenam finem.

Dixi in definitione gratuito, nam si daretur pecunia esset Locatio vel species esset Contractus innominatus do ut facias.

Mandatum, non solum datur expressè ut suprà sed etiam tacitè, ut quando quis præsens permittit aliu[illegible] nomine [illegible] gerere.

Sex modis contrahitur Mandatum

1° Mea tantum gratia

2° Aliena tantum gratia

3° Mea et aliena.

4° Tua et mea

5° Tua et aliena

6° Tua mea, et aliena gratia. Ut si mando tibi, ut emas fundum pro me, et pro te, et pro Titio; et Mandatum dicitur gratia illius, cuius utilitatem concernit.

Mandatum rei turpis, aut contrà bonos Mores non est [illegible] contrà bonos [illegible] quandò ex observantia Sacrorum Canones oritur [illegible] sitium licet non sit peccatum [illegible]

Mandatum dupliciter potest fieri sub certa forma et generaliter. Si Mandatarius primo modo [illegible] [illegible] cuius sua

[illegible] generaliter est constitutus.

Oritur notare [illegible] mandante [illegible] alteri ut certam et determinatam [illegible], et [illegible] [illegible]

Revocationem [illegible] mandat [illegible] [illegible]

[illegible] postquam est susceptum debet exequi [illegible] [illegible]

Quaeritis, an [illegible] possit [illegible] [illegible] personaliter in [illegible] [illegible] [illegible] contestatam cum sit Dominus [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] de [illegible].

In [illegible] vero [illegible] cum Mandato generali [illegible] [illegible] speciali in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] etiam [illegible] [illegible]

Ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Mandatarii [illegible]

T[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sententiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

N[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

In Actione autem Mandati contraria venit etiam levissima culpa; Officium enim nemini debeat esse damnosum l. si servus communis 61. §. quod vero ff. de furt.

De Obligationibus, quæ ex quasi Contractu Nascuntur.
Tit. XXVII.

Hucusque de Obligationibus, quæ ex Contractu; Modo de iis, quæ ex quasi Contractu. Dicuntur enim quasi Contractu; [illegible] esse improprie cum dictio Quasi im-proprietatem denotet l. [illegible] ff. de [illegible] tempus [illegible] alii enim Contractibus quia ex facto [illegible] sponte obligatur, et necessaria [illegible] praeter cetera [illegible] parte [illegible] quasi contrahit [illegible] [illegible] etiam [illegible], et [illegible] et licet [illegible] non [illegible] con- [illegible] [illegible]

[illegible]

P[illegible] species quasi Contractus [illegible] [illegible] cum utilitate [illegible]; Negotium vero dicitur [illegible] ad aliquem [illegible]

P[illegible]

gerit hoc casu Actio negotiorum gestorum contra Me Tutorem, et Pupillum l: si Pupilli in princ: ff: de Negot: gestis

Secundo: Re ipsa, si aliquid in Rem meam utiliter impendisti d: l: §. si i...

Tertio: Ratihabitione si aliquid meo nomine fecisti quod ratum habui d. l. §. item

Quarto: Ipso gestu, ut si meo Creditori, quod debeo remisti.

Quinto: More Civitatis, si Munera iuxta usum Regionis Magistris Pupilli adiisti ... cum ... disponunt: ff. 4: de administr: tut:

Sexto: Naturali ratione. Si Filium tuum ab hostibus redemi l: et si ideo ff: solut. Matrim

Septimo: Virtute consequentiae, ut si mitteris in possessionem Bonorum Debitoris nostri, cum ... illuso, etiam ... consequenter meo ... sane teneor ad expensas restituendas l: ... de Bon: auth: iudi: possid

Octavo: Praeambula voluntate. Veluti si mandavi ... ut emeret Mihi Fundum, et rem hoc sciens ... misti, quod forte commodius facere poteras. Quoties cumque igitur quis aliena Negotia gerit sine Mandato ... non ...

tenet, locum habet Negotiorum gestorum directa

Duplex ex hoc quasi contractu oritur actio directa, quae datur illi, cuius gesta sunt negotia et eius heredibus contra gerentem, pro habenda redditione rationum administrationis et reficiat si quid mali fecit, et Negotiorum gestor tenetur de dolo, lata, et levi culpa l. tutori Cod. de Negot. gest. tenetur etiam de levissima, quoties alius diligentior [illegible] gessisset, ut § igitur in fin. hoc tit. Inst. Quandoque tantum de dolo, et lata culpa quando ad negotia deserta accessit, et haec in gestis negotiis

In neglectis vero, quando coepit gerere et neglexit quando omnia gestum accessit, et nihil gessit, tenetur; si vero solum [illegible] gestum et alius non erat qui gereret non tenetur, nisi de gestis et neglectis

Actio vero contraria Negotiorum gestorum datur gestori et eius heredibus ad repetendum [illegible] ut in negotiorum gestionem et consecutus quoties [illegible] licet effectum non habuerit. Ex. Tr. [illegible] qui curavit aedificium absentis licet [illegible] l. sed an ultro, ff. de Negot. gest.

S[illegible] loc. ut pupillus et tutor [illegible] ministrationem [illegible] consensus [illegible]

[illegible]

inde oritur quoque Actio Tutelae Directa, quae competit Pupillo contra Tutorem finita Tutela, ut reddat Rationem Administrationis, et restituat Res Minoris, quae penes eum sunt. Contraria datur Tutori contra Pupillum ad repetendum id, quod de suo impendit in Res, et Negotia Pupilli.

Tertio: quasi contrahitur inter duos, aut plures habentes Rem aliquam communem, non ex Societate, quae consensu fit, sed ex accidenti, puta, quando duobus eadem Res est legata; nam si unius tantum collegit fructus, aut unus tantum impensas fecit necessarias, hoc casu equitas loquitur, ut sit obligatus ad reficiendas Expensas, et dividendos fructus pro sua parte, et hoc casu, quia non est Contractus neque Delictum, aut quasi, sed quasi Contractus ex quo Actio de communi dividundo oritur.

Quarto: Oritur quasi Contractus inter Coheredes, itaque Actio familiae herciscundae pro divisione Hereditatis inter Coheredes volentes a communione discedere datur. Etiam his convenit Actio finium regundorum, quatenus personales prestationes complectuntur, non enim solum agitur ut fines dividantur, sed etiam ut divisis habeatur ratio illius quod interest.

Quinto. Oritur obligatio ex quasi Contractu inter heredem, et Legatarium, ut Heres solvere teneatur legatum, cum aditione teneat [illegible] Legatario vero personalis ex Testamento datur, contra

Haeredem pro consequendo De legato

Sexto: Solvens indebitum habet quasi Contractum obligatum recipientem ad Restitutionem.

Per Quas Personas Nobis Obligatio acquiratur. Tit. XXVIII.

Per Nosmetipsos, Et secundo per Filios potestati subjectos quoad peculium profectitium in proprietate et Usufructu, quoad Adventitium, quoad Usumfructum ut iam superius audivisti

Quibus Modis Obligatio Tollitur Tit: XXIX

Primo [illegible] solutione [illegible] legitime [illegible] Et ita etiam [illegible] ex [illegible] quasi [illegible] tione [illegible] tolluntur

Secundo acceptilatione [illegible] est imaginaria solutio et [illegible] obligationis, seu [illegible] Tertio [illegible] obligationes [illegible] novationem [illegible] obligationes [illegible]

mabis dissolvitur.

Tertio: Novatione, quae est prioris debiti, seu obligationis in aliam obligationem, vel naturalem, vel Civilem transfusio, et translatio, ut prior obligatio tollatur, et nova constituatur, ut valeat requiritur, ut referens teneat, vel Civiliter, vel naturaliter tantum [illegible], ut fiat per stipulationem, vel si fieret per nudum pactum, tunc reduceretur in constitutum, et tandem ut expresse novetur.

Quarto: Solo dissensu ipso Jure dissolvuntur Obligationes, quae solo consensu re integra contrahuntur.

Quinto: Compensatione, quae est debiti, et crediti inter se contributio, et tunc admittitur, quando hinc inde debetur quantitas, ita quod quantitates recipiant functionem in genere suo, idest una fungatur Officio alterius [illegible] com-satio. Secundo quando debitum compensandum est liquidum, seu statim liquidandum.

Sexto: Confusione, quando Debitor fit Haeres Creditoris; similiter Oblatione, Consignatione, et Depositione, per quae debiti Obligatio tollitur, itaut Debitor liberetur, et periculum spectet ad Creditorem, et ut Oblatio habeat effectum, requiritur:

Primo: Quod fiat congruo loco
Secundo: Quod fiat [illegible]
Tertio. Quod fiat de toto Debito

Quarto: Quod [illegible] vis accessoria continet [illegible] contrarium.

Item per interitum Rei debitae, nisi mora Debitoris interveniat.

Tandem per Chirographi Redditionem, nam restituendo Chirographum, videtur facere pactum de non petendo.

Finis Libri Tertii

Liber Quartus.

De Obligationibus, quę ex delicto Nascuntur
Tit: I.

In superiori Libro explicata est Materia Obligationum a con[illegible] tractibus et quasi Contractibus provenientium [illegible] rò explicat Imperator illas, quę ex Delictis [illegible] nascuntur.

A[illegible]

Primo. De privatis, quę privatum Commodum principaliter publicum vero secundario respiciunt, et lędunt; ut furtum, rapina, iniuria. Publica vero, quę publicum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fines Libri, pauca quędam dicemus de criminorum [illegible] [illegible] nimalem publicam vindictam, et Corporalem Castigationem alicui exercitare.

Cum autem quatuor pręcipue sint privatorum de[lic]torum species, furtum scilicet, rapina, dam[num] et [iniu]ria

Hinc de Furto.

Furtum est contrectatio rei alienæ fraudulosa lucri faciendi gratia vel ipsius rei, vel etiam usus eius possessionisve, quod lege naturali prohibitum est § 1 Inst. de obl. quæ ex delict. nasc. [illegible] ff: hoc tit.

Dicitur contrectatio [illegible] corporalis. Ideo nec solo animo, nec rei incorporalis, aut immobilis furtum fieri dicitur; l. verum ff: eod: Additur fraudolosa, quia sine fraude, et dolo, animoque [illegible], furtum fieri nequit l: Merito ff: pro soc. Ideoque etiam impubes doli capax furti tenetur; [illegible] hoc eod: tit: immo cum quis rem alienam contrectando invito Domino dolose se gerat furtum committit. [illegible] hoc tit: [illegible] Domino, vel credens saltem eum volentem, [illegible] tamen credens Dominum non volentem, [illegible] [illegible] non [illegible] rem Patris aut Domini contra eorum voluntatem amovendo, furtum faciunt, licet [illegible] ti Actione non conveniantur.

Accedit [illegible] etiam credens etiam [illegible] alteri non sit [illegible] [illegible] nec lucri dicitur [illegible]

S[illegible]

commoda possessore [illegible] furtum facit [illegible] hoc est [illegible]

Denique [illegible] quod lege [illegible] sua [illegible] furtum [illegible] hoc [illegible] [illegible]

Cum autem furtorum [illegible] manifestum, quando [illegible] in [illegible] deprehendit: itaut [illegible] manifestum, ut cum extra [illegible] non [illegible] [illegible] dicta in [illegible] deprehensa. Ex furto quatuor [illegible] consequuntur [illegible] non fuisse [illegible] creditori pro pignore [illegible] [illegible] tamen, quo ipsi ad interitum [illegible]

Harum [illegible] una est [illegible] [illegible] tamen [illegible] iam [illegible]

[illegible]

[illegible] vero [illegible] recuperandam etiam non re[illegible] [illegible]

Q[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]atores, et Consiliarij cor[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De Vi Bonorum Raptorum

Tit: II.

Secunda species [illegible] [illegible] est rapina, [illegible] quia nec, et ff. et Cod. de vi bonor. rapt. cui competit eadem definitio furti, cum rapina in se furtum contineat, unde Raptores improbi fures dicantur, hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] committatur. L. [illegible] ff. de vi bonor. rapt.

D[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et corporalium, cum res proprias nemo rapere di[illegible], licet tamen rapiens [illegible] [illegible] a[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] invasio. incorporalium usurpatio proprie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

A[illegible] [illegible] proprie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

O[illegible]

legitimè (Rem raptam non fuisse), hic d. fin

De Lege Aquilia.

Tit: III

Tertiò [illegible] [illegible] [illegible] damno [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] consistit, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Dico [illegible] [illegible] [illegible] damnum, [illegible] [illegible] [illegible] causa [illegible] et per consequens [illegible] aut culpa. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui Latronem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] consulto vel [illegible] [illegible] meo casu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] laedat, vel interficiat, ut exemplis [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]. Cum in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illorumque voces [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] qui [illegible] [illegible] parat remedium quod est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ex hoc dicto insurgunt Actiones delicto: Una Civilis de qua infrà Tit: de Actionibus. Alia Criminalis [illegible] Cornelia de [illegible] [illegible] [illegible] in Tit. [illegible]

De Iniurijs
Tit. IV.

Quarta species est Iniuria de qua hic [illegible], et Cod [illegible]

Iniuria autem generaliter [illegible], omne id quod non [illegible] [illegible] [illegible] culpa, ut in damno [illegible] [illegible] iniquitate, et iniuria à [illegible] commisa et quandoque pro [illegible] [illegible] Cod.

Tribus Modis fit iniuria. Primo re ut quando quis aliquem Manibus cedit, Colaphis percutit, fustibus cedit, aut vulnerat. Vel Verbis, ut cum aliquem convicijs afficit. [illegible] ut cum [illegible] famosum in alienum scribit. Nisi verum verissent, quia tunc excu: [illegible]

D[illegible] [illegible] [illegible] namo [illegible] et Uxori [illegible]

[illegible]

[illegible] est [illegible] iniuria afficiatur quia [illegible] con- setit Uxori [illegible] §. [illegible], et secus est in Servo, ex cuius persona iniuria non afficitur Dominus nisi, vel servus atrociter, vel ad contumeliam Domi- ni lesus sit §. secus hoc sit: quod etiam procedit in li- [illegible] nomine [illegible]

Ex [illegible] ex [illegible] duae competunt actiones, una Civilis, per quam iniuriam faciens, vel man- [illegible] bita aestimatione iniuriae secundum qualitatem per- sonae, cui illata est §. poena, et §. non [illegible] Et alia Criminalis, per quam Extraordinaria, et Cor- [illegible] poena Iudicis arbitrio ex l. Cornelia de [illegible] [illegible]ectis; Maxime si atrox iniuria fuerit quod ex qua- litate facti [illegible] et personarum [illegible] ficatur; [illegible] per text. in [illegible] [illegible]

De Obligationibus quę ex quasi delicto Nascuntur. Tit: V.

Subiungit hic Iustin: de Obligationibus quę ex quasi delicto procedunt, sic dictę, quia non dolo, aut lata culpa, quę delictum constituunt, sed leviori culpa, aut imprudentia quę delicto proxima sunt contrahi dicunt. Ex gr: in Iudice, qui per [illegible] vel imprudentiam [illegible] do litem suam facere dicit, eo quia omne damnum et impensam partium in se transfert, sunt arbitrio Iu: [illegible] condemnetur. Quod si dolo [illegible] errore [illegible] sit [illegible] delictum, gravius punit: l. fin: Cod: de pœn: Iud: ma: le iudicantis

Secundum [illegible] est in eo qui [illegible] aliquid de Domo imprudenter deiecit, vel effudit, unde [illegible] liber Homo interfectus sit, ad pœnam quinquaginta aureorum. Pariter suspendens aliquid super [illegible] [illegible] cadentes, [illegible] pœna mulctatur l: [illegible] et tot. tit. ff. de his, qui deiecerint.

T[illegible] [illegible]

[illegible]

De [illegible]
Tit. VI.

[illegible]

[illegible]

tionum species, et divisiones, et quamnam in Actio: nibus debeat Iudex in Actionibus [illegible]

Definit igitur Imperator [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod sibi debetur, ita etiam habetur in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod stat loco generis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut non [illegible] [illegible], sed extraordinarias quoque petitiones comprehendat [illegible] [illegible]: Si: gnificat sequitur [illegible], quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible] [illegible] [illegible], alias [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esset causa: vel ponitur ut liqueat exceptiones, sicut [illegible] dicuntur dari in invitos et recusantes quae separatur voluere non potest in iudicium vocari [illegible] indicare [illegible] [illegible]

Postremò [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible], quae ostenduntur Actionis Materiam esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tantum, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tantum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

S[illegible]

sita substantialia. tertio, Cui competant, [illegible] Contra quem et Quinto qualis sit ipsius [illegible] forma Libelli in forensi practica

De prima Actionum Diuisione
Tit: VI.

Prima Actionum diuisio tradita hic ab Imperatore [illegible] Actionum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Separatas duo esse genera [illegible] et [illegible] [illegible] vero est sententia [illegible] vocauimus, tertio [illegible] in rem sunt, et [illegible] et sic quatuor [illegible] [illegible]

De Actionibus Personalibus

Et primo [illegible]

[illegible] ex [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

ribus ff. hoc tit. veluti sunt ex Contractu Actio [illegible] [illegible] depositi, e pignoris, Ex quasi Contractu, Actio [illegible] tutelæ ff. Ex maleficio [illegible] Actio [illegible] raptorum; Ex quasi delicto Actio in factum contra Judicem [illegible] contra [illegible] cauponam [illegible]

De Actione Mutui, seu certi Condictione

Est autem Actio Mutui de qua fit mentio in [illegible] [illegible] hoc tit. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] competit ei [illegible] [illegible] certo [illegible] quantitate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de Mutuo [illegible] [illegible] hæc Actio [illegible] certi [illegible] [illegible] [illegible] omnes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

I[illegible] requi[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] verum, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

D[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] et [illegible] in [illegible] est [illegible] causa [illegible] Debitorem Rei petitae ad eam [illegible] loco Exempli sufficiat hic declarasse declaratas [illegible] supra enumeratas in [illegible] : conclusione

De Actionibus Realibus

Secundo Actiones Reales quae propriae petitiones, vulgo Rei vindicationes dicuntur, sunt illae [illegible] Res nostras ab alijs possessas, vel detentas petimus, licet [illegible] obligate [illegible] Omnium et [illegible] sic itaque hoc [illegible]. Et [illegible] Actionibus Judex semper declarat [illegible] sicut in Personalibus. [illegible]

Quarum Actionum duae sunt species [illegible] Rebus incorporalibus, ut Confessoria et Negatoria.

De Rei Vindicatione.

Hec est Actio Realis per quam, ut dixi Res nostras Corpo: rales ab aliis possessas, vel detentas, petimus, licet pos: sessor, vel detentor nullo alio iure sit nobis obligatus, nisi quia possidet. In hac Actione requiritur

Ex parte Actoris Dominium Rei petitae l. in Rem Actio ff. de Rei vindic: A parte vero Rei conuenti requiritur pos: sessio, detentio, vel dolosa Alienatio eiusdem Rei l. [illegible] [illegible] Cod.

Datur [illegible] vel directo contra possessorem Civilem vel Naturalem ac contra detentorem vel dolo eum [illegible] desinentem possidere l. quod vi dolo ff. eod: quo casu reus tenetur, vel Rem ad estimationem l. qui restituere [illegible] Cod.

Vnus est, ut Actor citato [illegible] interroget an possi: [illegible] possidere [illegible] negans [illegible] te Actio simul cum Causa [illegible] vellicet [illegible] vio et titulo causatiuo dominij, nempe Donationis [illegible] et restituendum [illegible] remedia [illegible] [illegible] ibus conscriptum opportune [illegible] intra in [illegible] [illegible] uisione. Nunc vero [illegible] transeo ad ea, quae [illegible]

[illegible]

De Actione Confessoria.

Est illa quae competit domino utili vel directo pro [illegible] fundi [illegible] Quandoque vero actio contra talem servitutem, et eius [illegible] vindicationem dicta Confessoria, quia actor confitetur [illegible] hoc [illegible]

Datur etiam actio haec, tam pro servitutibus praedialibus [illegible] vindicet.

A[illegible] Actoris requiritur dominium, vice ius in re [illegible] aliquam praedialem habere [illegible] quod ipse neget [illegible] accusare Cod. de edendo.

Datur etiam Confessoria usufructuario, vice proprie[illegible] usumfructum vel servitutem praedialem [illegible]

F[illegible]

talem servitutem, vel ius sibi deberi, vel de cetero sibi à Reo denegandum, vel impediendum fore, pro quo etiam dictus Reus cavere et satisdare cogatur cum praestatione interesse, et expensarum.

De Actione Negatoria.

Haec est, et ipsa realis competens pro tuenda libertate rei, sive eius proprietatis contra eum, qui iniustam servitutem, vel gravamen inferre contendit, ad effectum negandi talem servitutem deberi [illegible] et si [illegible] videlicet.

À parte Actoris requiritur dominium, vel ius in re à parte vero Rei convenire, quod ipse [illegible] attentaverit servitutem, vel gravamen inducere

Daturque Domino, ut dixi, sive habenti ius in re contra attentantem inferre servitutem vel gravamen.

Et praecipue ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] consilii ad cavendum de [illegible] cum refusione interesse et expensarum.

De Actione Praejudiciali

T[illegible] [illegible] actionum, quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

natis in servo, liberto, vel filio aut e contra pro tu:
enda ingenuitate [illegible] [illegible] [illegible]
ad finem consequendi legitimas successiones, et ali:
menta [illegible] praecipitates hoc [illegible]

Dicitur praecipitare ob praecipitium, quod infert In:
nuo [illegible] [illegible] praecedat [illegible]
principales, sed quia servi, et liberti non sunt in
usu, de eo tantum ago quae pro filiatione dari

Cuius requisitum est, ut [illegible] vir verus et [illegible]
[illegible]
[illegible] filij naturales ad alimenta; et
successiones [illegible]

Dari [illegible]
[illegible]

Primo instat [illegible] aliquem pronuntiari
[illegible]

De Actionibus personalibus in Rem scriptis

Tertium Membrum supra allatæ Divisionis, et sic tertium Genus est illarum, quæ Personales in Rem scriptæ dicuntur; Personales inquam, quoniam ex Contractu, vel quasi, ex Maleficio, vel quasi proficiscuntur; in Rem vero scriptæ, quia contra quemcumque Possessorem dantur; quarum Exemplum est.

In Actione Pauliana, seu Reuocatoria

Pauliana, seu Paulina Actio sic dicta à Paulo Prætore eius Auctore est Personalis in Rem scripta, per qua Creditor reuocat à quocumque Possessore Res tam Mobiles quam Immobiles à Debitore suo in eius fraudem alienatas, unde Reuocatoria quoque appellata est, de qua hic in §. et quis in fraudem.

Requiritur à parte Actoris, quod ipse sit verè, et [illegible] Creditor et quod [illegible] [illegible] rem [illegible] ut hic et. [illegible] prius excutiat Bona Debitoris, an sufficiant solution[illegible] l. [illegible] Cod: [illegible]

A parte vero Rei [illegible] quod in [illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obligata et hypothecata Creditori ut hic et [illegible] §. [illegible]

Competit hæc Actio vero et [illegible] Creditori ex quocumque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Possessorem [illegible] vel [illegible] [illegible]

[illegible] fraudolenter alienatas

Libelli forma est, ut exposita facti veritate cum expressa mentione fraudis per debitorem commissae in alienatione, sibi iuste actor declarari talem rem ad se spectare, reumque adstringi ad restituendum eam [illegible] cum fructibus et expensis.

De Actionibus Mixtis.

Quartum tandem et ultimum actionum genus et consequens ultimum [illegible] nostrorum [illegible] est [illegible] mixtarum [illegible] quaedam hoc est: Quaeque in eo [illegible] personalibus in rem [illegible], de quibus modo dictum est [illegible]

De Actione Familiae Herciscundae.

Est autem actio familiae herciscundae, videlicet hereditatis [illegible] personalis oritur ex quasi contractu, [illegible] etiam eisdem [illegible] ad petendam partem suam [illegible] ut hic, et tot. tit. ff. et C. familiae herciscundae, et veniunt in hac actione [illegible] omnia bona

hæreditaria, sive Mobilia, sive Immobilia, non autem incorporalia, quæ separantur in tantum [illegible] l. Cetere, ff. Cod. Dividitur autem Hæreditas vel electione vel sorte, prout magis fert consuetudo loci [illegible] de Parochijs et ibi DD. et [illegible] de fratribus [illegible]

Spectatur in hac Actione, quod Actor, et Reus sint vere Cohæredes ex Testamento, vel ab intestato l. [illegible] ff. Cod. Et quod non fuerit facta per Testatorem divisio, quoniam ei standum est l. quoties Cod. Cod.

Competitque Cohæredi contra Cohæredem, sive extranei sint, sive etiam fratres, vel sorores, cum hi tantum in divisione hæreditatis [illegible] bona [illegible] [illegible] conferre [illegible] in divisione hæreditatis ex testamento, et secus in Bonis Adventitijs, Castrensibus, vel quasi in quibus non cadit collatio tot. tit. C. et ff. de Collationibus.

Petit tandem [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] portionem assignandam.

De Actione Comuni dividundo.

Secunda est Actio Comuni dividundo, quæ, et ipsa Mixta est ex Contractu, vel quasi Societatis, aut [illegible] munionis ex quo obligantur Socij, et Consortes ad [illegible] communem Mobilem, vel Immobilem [illegible] et [illegible] ad petendam partem suam, ut hic et l. [illegible] et 4. ff. comun. dividun.

Requiritur autem [illegible] esse communem vel ex contractu societatis, quo casu competit etiam actio pro socio, vel ex quasi contractu communionis, uti si [illegible] titulo [illegible] donata, vel legata, vel aliter relicta [illegible]. Omniaque requisita superioris actionis in hac etiam [illegible]

Daturque socio vel consorti contra socium et consortem vel coheredes ut hic et d. l. [illegible]

Tandem petitur [illegible] rem communem [illegible] aequaliter, vel inaequaliter, prout fert natura contractus dividi, vel unicuique debitam assignari portionem

De Actione Finium Regundorum.

Tertia denique actio mixta est finium regundorum, quae est [illegible] competens ex quasi contractu [illegible] ad novos terminos [illegible] et etiam ad damna data [illegible] agrorum [illegible] quinquaginta [illegible] et [illegible]

P[illegible] actio non datur, nisi [illegible]

S[illegible]

cuius [illegible] agit, contra communem pariter [illegible] agri.

Iubet denique Actori, ut cognita à Iudice veritate terminorum per honestos agrimensores veros statuat terminos. Quæ omnia dedicta et omnes Actiones dicuntur esse duplicia; eo quia utraque pars, [illegible] ius habet, unde potest esse et Actor et Reus, [illegible] dicitur [illegible] Cod. Et ex his explicata remanet prima, et generalior Actionum divisio.

De Secunda Divisione, qua aliæ sunt Civiles & aliæ Prætoriæ

Secunda Actionum Divisio respiciens originem, et causam efficientem earum est quod aliæ sunt Civiles, et aliæ Prætoriæ.

Civiles sunt, quæ, et Ordinariæ appellantur, à Iure Civili inventæ, et spatio triginta, vel quadraginta Annorum durantes ut sunt omnes, tam Reales, quam Personales [illegible] et in [illegible]; excepta [illegible].

Prætoriæ sunt, quæ à Iure Prætorio inventæ, et per annum durant, quæ [illegible] mora [illegible] et tempore [illegible]; Quarum aliæ sunt Reales ut Publiciana, Rescissoria, Serviana, vel [illegible]

De Actione Publiciana

Est iudicia à Publicio Pretore Realis pretoria Competens quasi Domino pro recuperanda Re quasi sua. S. Item hoc Cod. et Lib. 6. et tot. tit. ff. de publ. in Rem Actione.

Dicitur uerò quasi Dominus ille, qui Rem à non Domino acquisiuit, Credens non esse Dominum eamque nondum usucepit. Si autem qui Rem à Domino acquisiuit uel eam usucepit dicitur factus uerus Dominus, et tanquam uero Domino ei competit Rei uindicatio, de qua supra.

Datur igitur quasi Domino, uel Heredi contra quemcumque possidentem [illegible], uel dolo desinentem possidere, Rem quam [illegible] acquisiuerat, et possederat quasi suam [illegible] ut Reus sit uerus Dominus [illegible] [illegible] etiam [illegible] quasi Domino contra uerum Dominum.

Forma tandem libelli in hac [illegible] tamen magis usu [illegible] [illegible] [illegible] acquisitionis [illegible] [illegible] [illegible] ad eam cedendam [illegible] et [illegible]

ternarius regulariter non admittat; l. Praetor edixit §. quod autem ff. de iniurijs; Sustinet tamen in hoc casu nostri dubium, quod probabiliter habet Actor, an Bona acquisiverit a Domino, sed non Dominio propterea emendat Text. hic, ut non usucepisse, sed quasi usucepisse legi debeat.

De Actione Rescissoria

Secunda Actio praetoria Realis est illa, quae Rescissoria appellatur ab effectu, quoniam per eam Actor, cui dum legitime abesset ab alio usucepta sunt Bona, petit intra Annum, ut rescissa usucapione ac si non esset sequuta Bona sibi restituantur, ut hic in §. rursus, et l. ab Hostibus Cod. de post: lim. reversis

Desideratur in hac actione a parte Actoris legitimum impedimentum absentiae sive [illegible] ita tamen ut si Actor abesset absentiam [illegible] necessariam quaecumque absentia sufficiat dummodo ita abfuerit, ut non potuerit conveniri per se, vel per alium. Si vero Reus esset absens [illegible] debet ea esse legitima, ut quia abfuerit e Reip: causa, Morbo aut Metu detentus, vel [illegible] addictus l. [illegible] ex quibus caus. [illegible] [illegible] modo et tempore quo diximus in [illegible]

Competit hec actio presenti contra presentem uel absenti contra presentem, uel absenti contra absentem [illegible] et in [illegible]

Tandem post debitam narrationem facti una cum causa possessionis, et dominio in re, instat actor, ut rescissa per iudicem usucapione, ac si non esset sequuta, insimul declaret eam rem ad se spectare, sibique restituendam fore cum fructibus pendentibus, quoniam reus, tamquam bone fidei possessor iam lucratus est fructus perceptos. bone fidei ff: de acquir: rer: domin

De Actione Seruiana

Tertia pignoris actio est Seruiana, sic dicta a Seruio Pretore competens pro rebus a conductore inuectis in domo, uel fundo conducto tacite ex dispositione legis obligatis, et hypothecatis locatori pro pensione uel deteriorationes domus, uel fundi conducti ut [illegible] in §: item Seruiana, et in l: 2: 3: et 4: ff: ac [illegible] quod intelligitur non solum de omnibus rebus inuectis [illegible] certis [illegible], quae non ueniunt in expressam [illegible] patronico, ut [illegible] et [illegible] lasione [illegible] etiam [illegible] pignori obligari possunt, quos [illegible]

Requiritur in hac Actione ueram, et legitimam intercessisse Locationem secundum ea, quae diximus supra de Locatione; et quod Res sint inuectae in Domum, uel Fundum conductum, cum hoc tamen, quod inuecta in Domo ab Inquilino, Praedioue Urbano, etiam ignorante Locatore censeantur tacite obsignorata; inuecta uero a Colono in Praedia Rustica, non nisi sciente Locatore: [illegible] certi Juris Cod. de Locato ubi Dd. dat Rationem differentiae.

Datur tertio haec Locatori Emphyteutae, et haeredibus [illegible] seruitatis [illegible] locat: contra Conductorem, Subconductorem, Emphyteuticarium, et Haeredem possidentem Res inuectas, et contra quemcumque possessorem dictarum Rerum, [illegible] tamen hoc casu Locator Res inuectas Inuentario descripsisset, antequam de Domo abstraherentur a tertio Possessore, et discussisset antea Bona ipsius Conductoris Auth. hoc si Debitor Cod. de Pignor.

Usus tandem huius Actionis est, ut Actor instet declarari Res Conductoris inuectas [illegible] sibi tacite ex dispositione Legis obligatas, et hypothecatas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] et [illegible] [illegible]

De Actione quasi Seruiana siue Hipothecaria

Q[illegible] [illegible] actio [illegible] est [illegible] quam [illegible] actionem uel quasi Seruianam [illegible] com-
petens pro quacumque re tacite uel expresse pi-
gnorata, uel hypothecata, ex quacumque causa,
ut in d. §. Item Seruiana [illegible] hoc dic:

Requirit à parte [illegible] rem [illegible] pignoratam
uel hypothecatam [illegible] quacumque [illegible]
[illegible] hypothecæ ff. de pignor. A parte uero Rei
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] rem [illegible]

Datur hæc actio [illegible] creditori [illegible]
pignoratas et hypothecatas [illegible] quacumque causa
ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tamen
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in
[illegible]

Datur contra [illegible] [illegible] possessorem et contra quem-
cumque detentorem, possessorem, uel dolo [illegible]
[illegible] detinentem ad d. l. [illegible] pignori ff. de pignor
[illegible] tamen [illegible] [illegible] [illegible] et in hoc [illegible]
[illegible] actio à [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] tanquam [illegible] [illegible] [illegible] contra
[illegible]

P[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] contractu [illegible] [illegible]

pignoratam vel hypothecatam pro tanto quanti et propterea sibi cedendam, et relaxandam, et hęc de Actionibus Realibus prętorijs; sequitur; dicamus de personalibus prętorijs

De Actione de Constituta Pęcunia

Hęc oritur ex Contractu Constituti inuento à Iure prętorio ad exemplum stipulationis, et datur contrà eum, qui nudo pacto constituit se soluturum id, quod, vel ipse, vel alius ex quacumque Causa antea debebat §. in personam eum sequitur: hoc tit: l. 1.a et tot. tit. ff. et Cod: de Constit: pecun: appellatione enim pę:cunię ōes cuiusque, quę obseruari possunt conti:nentur l. 2. in fin: Cod.: eod.

Requiritur verum intercessisse Contractum super pręcedenti debito, siue naturali tantum, siue naturali et Ciuili nam super Ciuili tantum non cadit Constitutum cum illud ęquitate naturali careat qua nititur Constitutum § 3. ... eod.

Datur hęc Actio Creditori cui constituit vel pro se soluturum contra Constituentem eiusque Heredem d. l. 2. Cod. eod. et etiam contra Mulierem pro se tamen non etiam pro alio Constituentem d. l. 1.a § 2. ff. Cod. eod: tit: ff. et Cod. ad S. C. Velleianum.

Vult est ut Actor pręmissis pręmittendis instet Con-

stituentem

stituentem declarari obligatum, et per consequens com: pelli ad solvendum id quod se soluturum constituit Duratque hec Actio preter ordinariam Naturam Actionum pretoriarum spatio triginta Annorum l. 2. Cod. [illegible]

De Actione de Peculio.

Que est secunda Pretoria Personalis competens ex Con: tractu Filij fam: vel Servi adversus Patrem, vel Dominum peculio tenus, scilicet quatenus peculium adventitium, vel profectitium Filij, vel Servi pati: tent. Pro peculio enim Castrensi vel quasi datur Actio contra ipsum Filium, vel Servum l. 2. ff. ad S. C. Maced.

Requisita sunt quod intercesserit Contractus [illegible] legitimus et non improbatus ex omni enim Contrac: tu [illegible]

[illegible]

[illegible] accesserit [illegible] Emancipationem [illegible] Actio [illegible] contenta [illegible]

[illegible] l. si Cod: quando Actio de pecul: annalis est

Competit hec actio [illegible] contrahenti cum filio vel servo contra patrem vel dominum etiam eo invito, vel invito, filius, vel servus contraxerit l. si quis ff. de pecul: si enim eo volente competit Actio quod iussu vel si in ipsius utilitatem versum sit negotium, datur Actio de in rem verso, de quibus infra.

Dominum instat Actor declarari patrem vel dominum obligatum ad id quod ex contractu filii [illegible] [illegible] non excedit peculio tenus, hoc est quatenus in peculio est.

De Actione de Iureiurando

Tertium tandem Exemplum Actionum [illegible] personalium est in Actione in [illegible], quae ex iuramento procedit. per quam [illegible] in iudicio [illegible] quis sibi deberi petit [illegible] est [illegible] [illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] sed [illegible] [illegible] [illegible] competit hec Actio [illegible] [illegible] [illegible] in iudicio [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]

...[illegible] admonendi ff: Eod: nec etiam pro iuramento conuen: tionali vice voluntario, quod ex consensu Contra: hentium extra iudicium [illegible] [illegible] Actuum, vel Contractuum priuatorum l: Iusiuran: dum, ff: Eod:

Requiritur quod Actor deferente Reo in iudicio iurauerit sibi deberi, vel cum paratus esset iurare Reus ei Iu ramentum remiserit. Aut etiam cum sibi delatu iuramentum Reo retulisset, et Reus ipse iurare re: cusauerit in his enim casibus perinde est, ac si Actor iurasset d: l: nam postea §: 2: ff: Eod: nisi in certis casibus [illegible] [illegible] est recusare iuramen tum necessitatis a [illegible] in l: [illegible] ff: Eod

Datur iuranti per se, vel Procuratorem [illegible] [illegible] [illegible]

Demum [illegible] Actor [illegible] [illegible]

De Tertia Diuisione Actionum.
Qua, aliæ sunt Rei persecutoriæ, Aliæ pœnales, et aliæ Mixtæ.

Tertia Actionum Diuisio, finem ipsarum respiciens est quod Aliæ sunt Rei persecutoriæ; Aliæ pœnales, et Aliæ Mixtæ

Primo Rei persecutoriæ dicuntur illæ, quibus persequimur id, quod nostrum est, uel quod nobis debetur, ut sunt omnes Actiones Reales, et personales, tam Ciuiles, quam Prætoriæ, supra relatæ, et quæ hic recensentur, nempe Actio Mutui, Comodati, Depositi, et Pignoris, et huiusmodi, de quibus ordine agendum est, et quia de Actione Mutui dictum est in prima Diuisione, sequitur

De Actione Comodati.

Quæ est personalis Ciuilis, et Rei persecutoria oriens ex contractu Comodati, de quo supra dictum est, et est duplex Alia Directa, quæ datur Comodanti pro recuperanda Re comodata si extat uel eius estimatione, uel ualore, propter deteriorationem [illegible] reddita, l. Comodati [illegible] Alia contraria, quæ datur Comodatario pro impensis factis in custodienda non in abutenda Re comodata et pro damno [illegible] passus est ob uitium Rei [illegible] in [illegible] ff. [illegible] [illegible]

Re[illegible]

et legitimum ad certum usum, et determinatum tempus

Datur directa Comodanti etiam vel Eius [illegible] haerede vel contra Comodatarium, etiam [illegible] quomodo locupletior factus sit l. ita et l. in Comodato ff. Cod. Contraria vero Comodatario, et Haeredibus contra Comodantem, et haeredes

Instat exeror in [illegible] ad eas, quae supra diximus, et ad inmensas.

De Actione Depositi.

Quae pariter est personalis [illegible] et [illegible] competit [illegible] Alii: [illegible] cum quis deponit aliquam [illegible] non solum [illegible] eius [illegible]

P. [illegible] depositum [illegible] legitimum [illegible]

Datur directa Deponenti, etiamsi Fur, Praedo, vel Filius fami: contra Depositarium, etiam Pupillum locupletiorem factum l. 1. §. 7. Contraria vero Depositario, Haeredibus, et in Haeredem l. 1. [illegible] quem ff: Cod.

Petit tamen [illegible] ad eas [illegible] cum impensis.

De Actione Pignoratitia.

Consimilis iam dictis est Actio Pignoratitia oriens ex Contractu Pignoris, de quo supra diximus, et est alia Directa competens Debitori ad recuperandum Pignus, de quo etiam diximus, et est alia Directa competens Debitori ad recuperandum Pignus vel Aestimationem, vel Deteriorationem [illegible] Creditorem ad [illegible] restitutum. [illegible] si eum vendiderit ff: de pignoratitia Actione. Alia contraria competens Creditori ad impensas [illegible] necessarias ff: Cod:, Et ad omne damnum quod ex vitio Rei passus est Creditor l. si cum [illegible] requisita, [illegible] pignoris [illegible] illo obligata, et tradita sit, iamque Debitum aliter solutum, vel aliter satisfactum l. si Rem ff: Cod. Etiam si Res sit immobilis, et non tradita non comp[illegible]

tam

competit Actio pignoratitia, vel hyppothecaria, de qua dictum est.

Naturque directa Debitori contra Creditores, Contraria Creditori contra Debitorem, et eadem quae contra Heredem.

Instat denum Actor Reum condemnari ad ea quae diximus eum impensis.

De Actionibus Penalibus.

Secundum Actionum divisio tertia divisionis est Actionum Penalium, per quas Actor uel ipse lesus est damni ex Maleficio vel quasi, aut Lege ipsius instat Reum mulctari pena pecuniaria a lege statuta sibi que applicanda ut hic late exemplificat in §. penales hoc Tit., et differunt Actiones penales ab Actionibus sive persecutionibus criminalibus in his enim instat Accusator Reum condemnari pena Corporali, vel etiam pecuniaria seu fisco applicanda.

Penalium autem Actionum, tam Civilium, quam Pretoriarum quatuor hic [illegible] Imperator [illegible] [illegible], nempe in Actione ex [illegible] corrupti, Ne quis in ius parentes vocet; Ne quis in ius vocatum vi eximat, et in Actione Furti, quas omnes tamen a hodierno usu remotas breviter explicabimus

De Actione Albi corrupti cum tribus seqq.

Est autem hæc Actio Prætoria, pœnalis in factum competens contra eum, qui aliquid ursumit amouit vel deleuit ex albo, et loco publico, ubi Leges affixæ, [illegible] aureorum, [illegible] [illegible]

Secunda Actio prætoria pœnalis in factum est, eaque datur contra Liberos vel Libertos, qui Parentes vel Patronos suos [illegible] vocarunt, non impetrata [illegible] venia à Magistratu, ut ibid. 50: aureorum pœna [illegible]

Tertia [illegible] actio est [illegible] ut ibid. eximens puniatur in quantum valuerit Actor [illegible].

Quarta tandem Actio pœnalis est, quæ datur contra [illegible] non manifesto [illegible] tamen quatuor Actiones [illegible]

De Actionibus Mixtis
Tum Rei persecutorijs, quam Penalibus.

Tertium Membrum huius Seriei Divisionis est Actionum Mixtarum quibus Actor non [illegible] [illegible] vicem, sed [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] ut sunt Actione vi Bonorum raptorum, Legis Aquiliae, et Actio ex testamento contra [illegible] legatum [illegible] cis relictum, de quibus agitur in l. 4. ex Maleficiis [illegible]

De Actione Vi Bonorum Raptorum.

O [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] personalis Mixta, per quam Actori consequitur a Raptore post Annum [illegible] [illegible], compensatam esse [illegible], quam Actor [illegible] [illegible] eandem [illegible] persequitur.

R[illegible] [illegible] [illegible] aliena Mobilia per vim ablata [illegible] [illegible] [illegible] nam [illegible] vi expulsiva de Re immobili competit interdictum, unde vi. [illegible] et [illegible] vi impulsiva competit Actio de eo, [illegible] vel Accusatio Criminalis de vi publica, vel privata, de quibus agitur in titulo de [illegible] [illegible]

D[illegible] Domino Rei raptae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

tiuè interest quem raptam non fuisse contra Exe-
cutorem, etiam insuper etiam doti cassationem [illegible]
ut Bonorum rapti.

Tandem instat Actor ut Bonorum Raptorem condem-
nari in Simplum, vel Quadruplum, ut dixi, licet
hoc ab usu recesserit, cum ut Raptores corporali-
ter puniantur [illegible].

De Actione Legis Aquiliæ.

Mixta partim, sed Civilis personalis est Actio legis
Aquiliæ competens [illegible]
hoc est [illegible]
alienis ut occidens puniatur ad quanti plurimi
Anno precedenti valuit, lædens vero ad quanti
plurimi 30 diebus ante, et si Reus damnum in-
ficiatur ad duplum etiam, pro pœna.

R[illegible]
diminute, pront [illegible] de Lege Aquilia.

Competit Domino [illegible] contra [illegible]
[illegible]
[illegible] doli tamen [illegible]

D[illegible]
[illegible]
[illegible]

De Actione ex Testamento contra inficiantem Legatum.

Testa[illegible] [illegible] est [illegible] ex [illegible] actiones [illegible] scilicet [illegible] competere [illegible] quamcumque [illegible] hereditariam [illegible]

Et actio ex testamento, quae est [illegible] legatarius contra [illegible] contractu obligatos [illegible] Legatum [illegible] scilicet [illegible] relictum ut [illegible] in dupsum [illegible] ut hic in d. §. ex [illegible]

[illegible] causa

[illegible] contra [illegible]

Per [illegible] legatos

De Quarta Divisione Actionum

qua aliæ sunt in Simplum, aliæ in Duplum, aliæ in Triplum, aliæ in Quadruplum

Quarta Actionum Divisio sequitur, et ista divisio [illegible] respiciendus est, quod Actiones, aliæ dantur in Simplum aliæ in Duplum, aliæ in Triplum, et aliæ in Quadruplum, ultra quod [illegible] actio, ut quoties agitur in §. Omnes autem, usque ad §. Actionum inde.

Primo igitur de actionibus in simplum, hoc dicitis quia per eas actor tantum suam vel sibi debitam [illegible] consequitur, ut sunt omnes actiones rei persecutoriæ tam reales quam personales [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] §. Omnium [illegible] [illegible] ex stipulatione [illegible] et [illegible] locati et conducti Commodati

De Actione ex Stipulatu

Ex [illegible] [illegible] [illegible], actiones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliquid in [illegible] [illegible] [illegible] et actio ex stipulatu [illegible] [illegible] vel factum aliquod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] personalis, Civilis, rei persecutoria, et in simplum [illegible] si quando agitur ad interesse [illegible] [illegible] mora debitoris vel ad [illegible] conventionalem in [illegible] [illegible]

portam l. si insulam ff. de Verb. Oblig.

Requiritur intercessisse stipulationem cum omnibus suis requisitis, de quibus supra

Datur stipulanti, vel heredi contra promittentem, vel heredem §. fin: supra de Verb. Oblig.

Petit Actor Reum declarari obligatum ad dandum vel faciendum id quod in stipulationem deductum est et ad illud compelli cum expensis

De Actionibus Empti, et Vendit.

Ex contractu emptionis et venditionis duae oriuntur Actiones Empti scilicet, et Venditi, personales, civiles, Rei persecutoriae, et in simplum; Quarum prima datur Emptori ad petendam Rem, vel ea[m] [illegible] tradat possessionem vacuam una cum fructibus [illegible] pendentibus vel ad petendum interesse si res non extet, aut deterior facta sit. Altera vero datur Venditori ad petendum pretium et etiam usuras si Emptor sit in mora et ad omnia pacta servanda quae ex [illegible] contractus [illegible] conventione [illegible] extraneum in Emptione apposita fuerunt [illegible] et d. l. ex empto ff. de Act. Empti et Vendit.

Requiritur intercessisse contractum Emptionis et Venditionis:

nis legitimus, et ut competat Actio Empti, quod Emptor iam solverit, vel partem obtulerit, aut deposuerit pretium, aliàs Venditor eandem potest retinere pro pignore; ut verò competat Actio Venditi, quod Venditor iam tradiderit, obtulerit, vel deposuerit rem.

Competit Actio Empti ipsi Emptori, etiam si pro alium et ex aliena pecunia emerit contra Venditorem & [illegible] [illegible] Empt: Actio verò Venditi competit [illegible] [illegible] contra [illegible].

V[illegible] est [illegible] obligatum ad ea, quæ diximus cum impensis

De Act: Locat:, et Conduct:

Sunt [illegible] [illegible] locatori verò pensione [illegible]

A[illegible] usum rei conductæ, nec non impensas utiles et ne[illegible] [illegible] ad ea omnia, quæ ex Natura Contractus ac consuetudine loci, vel ex conventione [partium] præstan[illegible] [illegible]

Requiritur veram, et legitimam intercessisse Locationem

Datur Locatori, sive Emphyteutae, Actio locati contra Conductorem, sive Emphyteuticarium: Actio vero Conducti contra Locatorem, Heredibusque contra Heredes sive etiam Successoribus singularibus contra Successores, licet illi non teneantur stare locationi et conductioni, sub limitationibus tamen in [illegible] [illegible] sicut tenet Universalis §: fin: supra de locat:

Dominium usus est quod Actor instet [illegible] obligatum [illegible] iam [illegible] [illegible] compe[illegible]

De Actione Mandati.

Haec pariter est personalis Civilis (sed persecutoria) in [illegible] [illegible] ex contractu Mandati [illegible] duplex directa et contraria est: prima com[petit] Mandanti ad damna et interesse, quae ex dolo culpave Mandatarii proveniunt, secunda competit Mandatario ad impensas utiles, et necessarias [illegible] et ad omne interesse et damnum quod passus est, ut latius supra in tit: de [illegible] [illegible]

Requisita sunt, quod intercesserit Mandatum gratuitum, et rei honestae.

Datq. ut suprà, et Actor intrat declarari Adversarium obligatum ad ea suprà deducta.

De Actionibus in Duplum

Secundum Membrum huius quartæ Divisionis est Actionum, quæ in Duplum dantur, ut in Act: furti non manifesti, [illegible] Depositi in quatuor casibus dictis ex Testamento pro Legatis [illegible], et in Actione [illegible] corrupti. De primis quatuor suprà dictum est, et quinta ob Aulam recessit, voluimque ad Eru: ditionem [illegible]

S[illegible] corrupti esse [illegible] pretoriam [illegible] in duplum competens [illegible] animo dolo malo [illegible] [illegible] in duplum [illegible] quod valebat servus, tum eius quod damni [illegible] ut dic. ex l. in hoc iudicium ff. de servo corrupto.

De Actionibus in Triplum

T[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et S. si quis agens hoc fiti [illegible] in Actione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] petit in iudicio, quam sibi debeatur: Qui hodie [illegible]

[illegible]

plus petit tempore condemnatur, in [illegible], et ali
[illegible]plicantur [illegible] Si vero plus petit loco [illegible], et
Causa condemnatur in expensum damni et expensarum
quas fecit [illegible] S. [illegible] quis [illegible]

Dicitur quis plus tempore petere si ante diem, vel con-
ditionem petierit

Re si loco decem petierit viginti

Loco [illegible] [illegible] ponens, petat [illegible]
[illegible]

Causa ut si quis Creditor, vel equi, vel decem cum exec-
tione [illegible] [illegible] petat [illegible] vel
decem vel tantum equum quia [illegible] Commodum
[illegible] debitori, qui omnino habeat [illegible]
[illegible] cum [illegible].

E contra vero qui iusto errore minus petit, quam ei
[illegible], petere [illegible], petere residuum
[illegible] in alio [illegible] ipsum emendando, [illegible]
[illegible] et mutando Mysinger: in S. si minus hoc
[illegible]

Hoc idem statuatur in eo qui pariter iusto errore [illegible]
[illegible] causa quam [illegible] petit
[illegible] S. si quis [illegible]

Accusationem vero [illegible] plus petentis, et ob [illegible]
aliud errorem minus petentis vel alterius petitionis
est [illegible] in [illegible] Libello apponere Clausulam
[illegible] alio errore [illegible] [illegible]

Quæ requirantur in hac Actione contra plus petentem [illegible] contra [illegible] ex [illegible]

Unus est, ut petatur Actorem, qui in Judicio plus petit, [illegible] damnari, et Expensarum condemnari, et cogi

De Actionibus in Quadruplum.

Quartum tantum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Actionum quæ dantur in Quadruplum [illegible] qua: tuor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Quadrupli cum [illegible] [illegible], [illegible] in Actione [illegible] Manifesti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] contra Executores Litium, de quarum prima cum tam Allegum sit supra brevissime. de aliis dicemus quæ cum Criminalibus [illegible], illarum usum [illegible] non tractemus.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Structuum, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] extorte, [illegible] extorquens [illegible] Judicis [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Quadruplum [illegible], quod [illegible] accepit ut aliquem [illegible] [illegible] vexaret vel non vexaret in Judicio [illegible] [illegible] vel Criminali, ut [illegible] in [illegible] quadrupli, et [illegible]

ff. de Calumniatoribus.

Iteris tandem vide Condictio est Lege contra Executores quum qui maiores sportulas exigunt quam per Leges liceat, ut ob id mulctentur in Quadruplum d. l. Quadruplum [illegible] pariter personam pretoria [illegible] saltem est in usu, Cum hi Officiales plus exigentes criminaliter puniantur [illegible] Executoribus Lib. X. [illegible] etiam [illegible] superiores duę Actiones, [illegible] metuntur [illegible] de vi publica, vel privata Calumniator vero Criminaliter punitur [illegible] ad L. Iuliam de vi publ. licet id arbitrio Iudicis relinquatur [illegible], et in privatis [illegible] ad [illegible]

De Quinta Divisione Actionum Qua alię sunt bonę fidei, alię Stricti Iuris.

Q[illegible] in SS. actionum [illegible] Divisionem potius formalem, [illegible] potius [illegible] quatenus aliæ sunt bonæ [illegible] tractatus et Rectoria [illegible] actui dicuntur [illegible] cum maxime exuberet fides et [illegible] est Iudici ex bono, et ęquo, ultra etiam expressa in [illegible] circa modum [illegible] et [illegible] prestationis, et circa quantitatem [illegible]

rei soluendæ, ut hic in § bonæ fidei. Stricti vero Juris dicuntur illæ, in quibus licet bona fides et æquitas aliqua seruanda sint, debet tamen [illegible] strictius, et ad unguem seruari, ut hic in § præterea et § bonæ fidei.

Bonæ fidei autem actiones sunt omnes tam Reales quam Personales, ut ab Imperatore recitatæ, quarum cum maior pars supra explicata sit, superest agendum de his quatuor scilicet de actione Negotiorum gestorum, [illegible] socio, tutelæ, et præiudicialis petitione.

De Actione Negotiorum gestorum

Hæc manat ex quasi [illegible] negotiorum gestorum, personalisque directa, et civili persecutoria in simplum, et bonæ fidei est, ut hic, et tot. tit. ff. de Negot. gestis, et est duplex: directa qua datur [illegible] [illegible] et eius [illegible] ut [illegible] est et [illegible] Cod. Contraria quæ datur gestori ad impensas utiles, et necessarias [illegible] [illegible] ad [illegible] reddendum [illegible] communem opinionem.

Requirit [illegible]

[illegible]

[illegible] l. [illegible] et ultim. ff. [illegible]

[illegible]

Denique [illegible] commune negotiorum, [illegible] cui [illegible] negotium gerit contraria [illegible]: Contraria vero datur negotiorum gestori: Item solventi, vel fi: deiubenti pro alio Heredibusque contra [illegible] Heredes. l. Cum Pecuniam, et l. Mandati ff: Cod:

Instat [illegible] declarari obligationum ad ea quae diximus cum [illegible]

De Actione pro Socio.

Quae personalis [illegible], persecutoria in simplum et bonae fidei est, differens ab actione communi di[illegible] quae oritur ex [illegible] communionis effective, nec vero ex Contractu societatis; licet ta: men in utroque casu utraque competat l: pro socio [illegible] pro socio et datur ad cogendum socium et commun. [illegible] societatis facta et praestet omne damnum, impensas et interesse quod ipsius dolo culpave latum, et [illegible]

[illegible]

Denique [illegible] societatem ex [illegible]

[illegible]

Competitque indifferenter uni socio contra alium; ete: redibusque contra [illegible], ad quos transit quidem [illegible] pro socio, licet non transeat [illegible]

[illegible] [illegible] cum [illegible] [illegible]

Demum venit Actor in Iudicio [illegible] [illegible] con-
sequendo ad ea, quæ alteri sunt, et ad eandem com-
[illegible].

De Actione Tutelæ

Quæ cum oriatur ex quasi Contractu tutoris cum pu-
pillo ut suprà diximus, merito personalis, Civilis et
bonæ fidei est. Duplex est directa, quæ datur ad omne
interesse et damnum quod passus est Pupillus ex dolo
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] contraria, quæ competit ad
impensas utiles et necessarias et ad omne damnum et
interesse tutoris [illegible] tutor [illegible] de administr. et pecu-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
competit etiam contra illum alia ex crimine suspecti quæ
de rationibus distrahendis [illegible] [illegible] condemnat
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] actione tutel. [illegible] Et quod magis est tutor
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] tutor

Requiritur, quod tutela iam finita sit quod non accenit
in actio [illegible] iam [illegible] quæ etiam durante [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] tutel. et rationi. distrah.

[illegible] competit

Competit Actio Minori, vel Pupillo et Heredi contra Tutorem, vel Curatorem, et Heredem, ac contra etiam Successorem ipsius, et Heredem; Hemunique in sub sidium, etiam contra Magistratus Minores, qui Tutorem, vel Curatorem dederunt [illegible] de Excusat. [illegible] contraria vero [illegible] [illegible].

Instat Actor Adversarium condemnari in his, quæ [illegible] [illegible] [illegible].

De Petitione Hereditatis.

Quæ est, et ipsa relata hodie inter Actiones bonæ fidei, et est Civilis Realis, sive ut aliqui volunt Mixta competens Heredi pro tota, vel parte Hereditatis vel singula quaque re, quæ Testatoris erat tem pore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pertinentium ad Testatorem, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Requirit; quod Actor sit Successor Universalis ex Tes tamento, vel ab intestato sive in tota, sive in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

D[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vas Hereditatis, vel etiam Fideicom. [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] de Fideicomiss. Heredit. petit. [illegible] [illegible]

Bonorum possessori contra quemcunque Possessorem, Detentorem vel dolo desinentem possidere Bona hereditaria. Vero autem, [illegible] possideat cum titulo l: Hereditatis Cod: Eod.

Usus est, ut Actor narrata Morte Defuncti, ac ostenso Jure, quo ipse successit, petat per Judicem se declarari Heredem et per consequens hereditarias res ad se spectare, Reumque ad eas cedendas, et relaxandas simul cum fructibus, et impensis compelli

Ceterum cum Actio ex Stipulatu regulariter sit stricti Juris ut infra, naturam tamen bonae fidei assumit [illegible] pro petitione [illegible] pro exsecutione dotis, vide donationis propter nuptias fructibus, et Donec ipsius a die Morae [illegible] hoc est: pro Dote enim semper competit Actio ex Stipulatu [illegible] [illegible] [illegible]

Item [illegible] quae cum regulariter stricti Juris sit, ut infra, naturam tamen bonae fidei assumit [illegible] pro [illegible], et pro [illegible] [illegible]

De Actionibus Stricti Iuris.

Aliud genus divisionis [illegible] est earum Actio- num, quę stricti Iuris dictę sunt, quarum aliq stricti Iuris aliq, et aliq Arbitrariq appellantur.

Stricti Iuris [illegible] dicuntur [illegible] in quibus [illegible] ad stricte proceditur; non recedens à limite Con- tractus, qualis est Actio ex stipulatu; ac presc- riptis verbis, vel in factum; de prima actum [illegible]

De Actionibus prescriptis Ver[illegible]s siue in Factum.

Sicut [illegible] certis et nominatis [illegible] [illegible] [illegible] ita ex Contractibus incertis et innominatis; quorum quatuor sunt genera ut supra diximus omnes hę dant actiones, nam de prescriptis verbis vel Contractus verbis [illegible] [illegible] in factum vero, ut dixi, ex facto ipso. omnia sunt quędam aliq generales actiones; [illegible] [illegible] minatis, quam innominatis; [illegible] [illegible]

lege, cum scilicet ex dispositione alicuius legis aliquid debetur; Conditio causa data, et non secuta: seu qua repetitur id, quod datum est ex causa non adimpleta. Conditio [illegible] causa, sive conditiones, seu quam condicitur, quod sine causa datum est: Conditio ob turpem causam datum est; et demum actio de dolo, et actio quod metus causa ubicumque dolus, vel metus intercessit: Sed revertendo ad actionem praescriptis verbis [illegible] in factum [illegible] seu generalis [illegible] et [illegible] est competit [illegible] quod inter partes convenit, vel earum interest

Requiritur in ea, quod intercesserit aliquis ex iam dictis quatuor contractibus innominatis [illegible] licet [illegible] [illegible] contractu facio, ut des, competat [illegible] tio de dolo l. Naturalis, ff. eod. Immo, et ubicum [illegible] convene tus dat; Actio haec l. si gratuitam ff. eod. et quod magis est, quia competit etiam haec actio pro quocumque pacto in contractu addicto, l. [illegible] ff. eod.

Datur inter contrahentes, sive eorum heredes ad id, quod convenit, vel eorum interest, quemadmodum dari vel fieri l. Naturalis ff. eod.

[illegible] ad id, quod inter partes convenit vel quod eorum interest aliquid sibi dari, vel fieri, aut non [illegible] inveniri.

De Actionibus Arbitrariis.

Sunt, et aliæ stricti juris actiones [illegible] [illegible] condemnatur in id quod [illegible] propter [illegible] [illegible] ad id quod Actoris interest demum [illegible] condemnetur, & propterea hoc [illegible]: In quo differunt huiusmodi Actiones ab Actio: nibus bonæ fidei, quod in illis condemnatur [illegible] arbitrio Judicis ad id, quod Actoris interest ex Natura Actionum, quæ hoc patiuntur; in his vero ex accidenti, nempe ex inobedientia Rei petitio tamen in utroque casu Actori Jura= mento [illegible] pertinere, et de Rei vindic:, quod Juramentum [illegible] Actoribus stricti juris [illegible] alias, q: d: in titulo Jur.

S[illegible] arbitrariarum, nempe Publiciana, Serviana, quasi Serviana, quod Metus causa, de dolo, de eo quod certo loco, et ad exhibendum, quo: [illegible]

De Actione de Dolo.

Quæ est personalis prætoria arbitraria, seu quam, qui dolo alteri damnum aliorum excessum [illegible] intulit, nisi illud [illegible] restituat, et eum condemnet ad quanti interest Actor arbitrio Judicis condemnatus [illegible] ff. de do.

Requirit, quod intercesserit dolus malus, qui definitur in l. [illegible] ff. Cod. ut tit. Calliditas, fallacia vel machinatio ad circumveniendum [illegible] [illegible] [illegible] competat actio, alioquin cessat [illegible]

Competit [illegible] contra [illegible] [illegible], vel heredem, quatenus ad eum [illegible], non vero, ut notetur infamia, sicut notatur principalis l. in heredem ff. de dolo: [illegible] [illegible] [illegible] hæc actio [illegible] [illegible] et in dignitate constitutus, sed [illegible] actionem in factum l. non debet ff. Cod.

[illegible]

De Actione de Eo quod certo loco

Per hanc quoties Creditor non soluit loco et tempore in Contractu apposito conueniatur arbitrio eius: [illegible] [illegible], et [illegible] Creditoris [illegible] praeterea [illegible] [illegible] certo loco

Requiritur quod Contractus sit Stricti Iuris, alias si bonae fidei fuerit ex eo Contractus non ex arbitrio Iudicis debetur interesse . ex bonae fidei ff: [illegible]

[illegible] [illegible] et [illegible] contra [illegible] Debitorem, et [illegible] redditorem, aut fideiussorem, ita tamen, ut fideiussor in his Actionibus teneatur solum ex mora proprio cum in Actionibus bonae fidei [illegible] etiam ex mora [illegible]

Instat Actor [illegible] [illegible] non soluit loco et tempore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De Actione ad Exhibendum

Quæ est personalis in rem scripta; et arbitraria, per quam pars actoris [illegible] instat prius rem petitam sibi exhiberi a reo, qui, si iussu Iudicis non exhibeat condemnatur ad id, quod Actoris interest toto tit. ff. et Cod. ad exhibendum,

Requiritur a parte Actoris legitimum, et probabile interesse [illegible] non [illegible] rem [illegible] ad cognoscendum an [illegible] sit sua et an personali [illegible] quæ damnum [illegible]

Competit illi, Cuius ex probabili causa interest rem [illegible] de Actionibus Arbitrariis: Competit tamen [illegible], et [illegible] tus est locus, vel tempus aut in quibus [illegible] con [illegible]

De Sexta et Vltima Diuisione Actionum.

S[illegible]

I[illegible]

I[illegible]

Q[illegible]

A[illegible] actio eius nomine [illegible]

A[illegible]

[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] omnino [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ex causa [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

A[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

norum que, et pretiis auctorium dictis equissimum [illegible] Curiis de Lex. [illegible]orum contra [illegible] [illegible] Creditorum, qui creditores non solvendo [illegible] [illegible] [illegible] rem redigebat. Et sic, tum in Curiis quam extra eum etiam a quocunque dieu posset, excepto [illegible] [illegible] [illegible] consequens [illegible] [illegible] [illegible] Cod: de [illegible]: [illegible], Excepto [illegible] [illegible] Benefi. Cap. Odoard: de Solut: [illegible] non habere unde Creditoribus satisfaciat, promit[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hic

Tandem, quoniam [illegible] est Actionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deberi [illegible]. ut [illegible] fieri potest certam [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nullas [illegible], quippe non [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] est, ut certe [illegible] petite exprimantur. Idem est in Actionibus Tutele [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Cod: de Iudic: Quod etiam obtinet in iis Actionibus, in quibus Actor petit Rem alternati: ve arbitrio Rei, vel in quibus petit factum, quod est incertum, aut Annuum, cum fructibus, qui sunt incerti [illegible] Actor ff: de [illegible], Ac denique [illegible] vel ubi Reus non opponit exceptionem: in d: l: [illegible] Qui etiam interpretatur, [illegible] Bald:, ut sententia debeat esse conformis [illegible] libello petita, et in casu nisi actione potentis, adeout non [illegible] Iudex reum condemnare, nec ad aliam [illegible] nec ad aliam causam [illegible] quam eam quae in [illegible] et libello expressa est; Et haec de Actionibus

Ad Tit: Quod cum eo, qui in aliena potestate Negotium gestum esse dicitur.
Tit: VII.

[illegible] ex Contractu [illegible] filiorum, ministrorumque proficiscantur, sunt, [illegible] personae [illegible] etiam in [illegible]

[illegible]

filij fam: aut servi iniussu [illegible] [illegible] vel ratihabentis, non autem simpliciter commendati: et vel fideiubente Patre, aut Domino [illegible] quod [illegible]

[illegible] est Exercitoria competens [illegible] [illegible] [illegible] adversus Dominum Navis pro Contractu, vel quasi Magistri, vice Exercitoris ipsius Navis occasione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ead: ratione [illegible]

[illegible] est actio, seu Actio institoria, quae datur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], vel [illegible] [illegible] [illegible] quasi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] negociatione servesti: occasione [illegible] [illegible] negociationis [illegible] et ead ratione [illegible] [illegible] [illegible] ex quorum etiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex quasi [illegible] ut supra [illegible] [illegible]

Quarta est actio seu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Quinta est actio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

uel Dominum ex Contractu, uel quasi Filij, aut Serui, etiam inuito Patre, uel Domino inito, non insolidum, sed secundo tenus; In peculio uero dicitur esse quid quid superest, deducto eo, quod Patri uel Domino debetur. §. Cum autem hoc Tit: ius tamen [illegible] contrahit Debitum uel [illegible] quibus nec ipse quoque directo conueniri potest, obstante S. C. Maced: § penult: hoc tit:

De Noxalibus Actionibus. Tit:. VIII.

De Actionibus ex Contractu, uel quasi eorum, qui sub nostra sunt potestate manantibus hucusque diximus; Modo sequitur dicamus de [illegible] ex commisso delicto uel quasi [illegible]. Certum enim est ex omni delicto, uel quasi Serui, et Filij etiam non solum [illegible] accusari, et puniri criminaliter posse. [illegible] conueniri et mulctari [illegible] [illegible] actiones aut [illegible] damnum a Seruo, uel Filio illatum praestet. Uel ipsum Filium, aut Seruum noxium, et delinquentem det, ut hic in §. 1.º et 2.º et [illegible] tot: tit: [illegible] et Cod: de Noxal: actionibus; Quod tamen postea in Filio correctum est cum [illegible] [illegible] ut Pater Filium [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible]

[illegible] [illegible] etiam [illegible] obligatio [illegible] necessitatem [illegible] [illegible] Patrib. qui Filios distraxere. [illegible] potest tamen [illegible] [illegible] utrique Actione de peculio l. 3. §. idem veniet [illegible]

Si Quadrupes Pauperiem fecisse dicatur Tit: IX.

Non [illegible] damno illato a [illegible] [illegible] damno vines iniuria illato à quadrupede, vel alio Animali mansueto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quadrupes pauperiem [illegible] [illegible] non [illegible] nisi in culpa [illegible] [illegible] suo casu arbitrio [illegible] Judices gravius multetur, §. [illegible] sicut ex adverso [illegible] [illegible] Animal [illegible] [illegible] [illegible]

De ÿs, per quas agere possumus
Tit: X.

Licitum est cuique agere, et conveniri Civiliter non solum per se ipsum, vel etiam per Procuratorem ad litem constitutum Mandato expresso, vel tacito generali vel speciali cum libera vel sine §. 1.° et 2.° hoc Tit: dummodo non sit femina, Miles, Magistratus, Minor [illegible] Crimine [illegible], reus, vel accusatus de Crimine, Qui omnino repelli possunt à procurando ante litis contestationem, [illegible] cumque

Vel nisi cum sit Criminalis et Capitalis, in qua non admittitur regulariter Procurator nisi ad [illegible] causam absentiae [illegible]

Praeterea potest [illegible] vel Minor agere et conveniri Civiliter per Tutorem vel Curatorem §. 2.° hoc tit: [illegible] in [illegible] non [illegible] ut supra dictum est in tit.° de Accusat: [illegible]

Amplius potest Ecclesia, Universitas, vel Collegium agere et conveniri per [illegible]

Ac demum per quoscunque volentes defendendo etiam sine Mandato l: [illegible] §: publice, ff: cod: [illegible] satisdent iudicatum solvi, ut mox dicemus.

De Satisdationibus.
Tit: XI.

Quoniam ab iis, qui per se aut per alios agunt vel conveniuntur, satisdationes plerumque praestandae sunt, hic [illegible] de satisdationibus. Satisdare namque est satis praestare, et dicitur satisdare, qui secundum adversarium [illegible] l: unica Cod: de satisdando.

Satisdatio late sumpta est cautio illa, per quam [illegible] [illegible] satisdare dicitur, qui dat [illegible]. Caveat autem, qui stipulatur, [illegible] l: [illegible] Cons: ff: qui satisdare cogantur.

D[illegible]

I[illegible] instante [illegible] ad [illegible]

teneq. prestare tutor, Curator vel Procurator Acto: ris [illegible] absente Principali Civiliter agit, et [illegible] [illegible] ac eius authoritate, et illanoato [illegible] [illegible] [illegible] forem cavet principalem Ratum habiturum quid quid in Judicio actum [illegible] §. [illegible] autem hoc Tit: Cum etiam interponatur quandoque hec stipul- atio extra Judicium ad securitatem Contrahentium tum Procurator cavet Principalem Ratum habi- turum Negotium l: interdum ff: Rem ratam haberi item qualis est Cautio de solvendis impensis Judi- cialibus, que interponitur hincinde à Litigantibus [illegible] [illegible] excludenda Auth: de Litigioris. Item qualis est [illegible] de Judicio sisti hoc est permanendi in Judicio [illegible] usque ad sententiam [illegible] quam teneq. prestare reus conventus [illegible] per [illegible] tionem, si possideat Immobilia, vel per [illegible] rem si non possideat aut etiam per Juramentum aut Fidejussoriam Cautionem, si non habeat Fidejussorem §: sed hodie hoc eod: Ac demum qualis est Cautio judicatum solvi hoc est con- demnationem [illegible], quam debet [illegible] [illegible] [illegible] forem prestare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

... e prestando aut Legato restituendo: Quandoque etiā ex consensione contrahentium quoties eis visum fuerit ad maiorem securitatem stipulari fideiu[illegible] ... vel pignora tradere, ut diximus com: de supra in tit: de usuris [illegible]

De Perpetuis, et Temporalibus Actionibus. Tit: XII.

Omnes Actiones sunt, vel perpetuæ, vel temporales. Perpetuæ sic dictæ, quia olim in perpetuum, hodie vero ad longum tempus durant; sunt omnes Actiones Civiles tam personales, quæ durant spatio triginta vel quadraginta annorum excepta Actione [illegible], et repetundarum, quæ [illegible] decennio vero vicennio et quandoque a triceñio [illegible] [illegible] ut vid. in §. 2. et 3. et 4. [illegible]

T[illegible] sic appellatæ, quia [illegible]

[illegible]

[illegible] exceptionibus relatis à Nos [illegible] in libro [illegible] rumque.

Dantur autem omnes vel Heredibus et in Heredes, vel Heredibus, non in Heredes, vel nec Heredibus, nec in Heredes. Et primo Heredibus [illegible] et in Heredes [illegible] omnes actiones ex contractu vel quasi [illegible] sive [illegible] sive [illegible] sive [illegible] Reales aut [illegible] [illegible] exceptis [illegible].

Heredibus vero [illegible] non in Heredes dantur Actiones poenales ex delicto, vel quasi [illegible] intentato, sive etiam ex dolo Defuncti in Contractu commisso; Nisi ex delicto, vel dolo Defuncti aliquid ad Heredes ipsius pervenerit, aequum enim est, ut in eo saltem conveniri possint [illegible] et [illegible] / Defuncto transit enim [illegible] ex quasi Contractu contra Heredes [illegible]

Demum, nec Heredibus nec contra Heredes [illegible] contra [illegible] sive [illegible] tiones ex delicto vel quasi [illegible] intentato [illegible] ad Heredes [illegible] [illegible] etiam non [illegible] contra [illegible] [illegible] at

[illegible]

..di satatus solvere convenit nec sit et si condemnatur, absolvendus est, tam a petitis, quam ab expensis. Si Reus, ff: de Procuratoribus: ita si post litem contestatam ante sententiam satisfaciat Actori absolvendus est quidem a petitis, non autem ab expensis, ut hic in §: fin: innota Glos: cum etiam Actore non protante absolutionis [illegible]

De Exceptionibus.
Tit: XIII

Diximus de actionibus; Nunc dicamus de Exceptionibus; Quae arma Reorum dicuntur §. 1. hoc Tit: Et quae alio nomine etiam praescriptiones dicuntur, de qua Materia agitur etiam titulo, ff: et Cod: de Exceptionibus

Exceptio igitur ut colligitur ex l: 2: ff: hoc tit: dicta est quasi [illegible] exclusio, quae intentioni actionis cuiusque [illegible] id, quod in intentionem, vel condemnationem [illegible] dicitur [illegible] quia sicuti exceptio [illegible] ita et exceptio [illegible]

[illegible]

Tres in [illegible] [illegible] divisiones Exceptionum.

Prima [illegible] quod omnes Exceptiones vel Civiles sunt vel Prætoriæ

Civiles sunt quas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] exceptio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est exceptio non numeratæ pecuniæ, quæ [illegible] [illegible] [illegible] se recessisse, quod [illegible] non recessit [illegible] [illegible] [illegible] et tot: tit: Cod: de non numerat. pecun.

Prætoriæ quas [illegible] [illegible] Prætorium introduxit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] petens id, quod Metu dolo vel Errore promissum est [illegible] hoc Tit: Quimodo Metus majoris [illegible] [illegible] cadentique in constantem virum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Causa, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est animo deceptionis, fallendique [illegible] de dolo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] facti, et facti quidem alieni, non proprii [illegible] Error [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Secunda Exceptionum (divisio [illegible]) ab [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est quod omnes Exceptiones sunt vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et temporales. [illegible] [illegible] quæ [illegible] [illegible] Causæ [illegible] [illegible] et [illegible] exceptionis [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

et per Ll. ibi in uerbo semper, ut est Exceptio Metus, aut Erroris, quod. Item exceptio pacti absoluti de non petendo facti per Creditorem, quae tollit Obligationem naturalem, eliditque Ciuilem, ac per consequens, quae perimit actionem, quae ex utraque oritur, d. [illegible] hoc [illegible]

Item Exceptio iuramenti delati in [illegible] [illegible] [illegible] ipsi Reo, quae, et ipsa tollit naturalem, eliditque ciuilem, ac perimit Actionem tam personalem quam realem d. [illegible] [illegible] [illegible] cessis casibus per [illegible] [illegible]
Item exceptio Sententiae absolutoriae, quae transijt in [illegible] iudicatum per non appellationem, quae exceptio tollit Obligationem Ciuilem, et [illegible] naturalem, et per consequens [illegible] [illegible] eandem [illegible] eadem [illegible] [illegible] [illegible] d. item [illegible] hoc [illegible]

Dilatoriae uero Exceptiones sunt, quae [illegible] [illegible] nem iudicij Actionemque ipsam non perimunt [illegible] [illegible] quaeque temporales dicte sunt, quum non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] exceptio casibus relatis in Ll. in [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] est exceptio pacti de n [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

In [illegible] [illegible] d. [illegible] hoc [illegible]

[illegible] [illegible], quam [illegible] semper in d. [illegible] et [illegible]
[illegible]

uel [illegible]. Personales sunt quae opponuntur contra personam uel Actoris quia [illegible] agere [illegible], ut [illegible] contra [illegible] l: [illegible] nulla ff: de Iudic: Vel Procuratoris quia pro alio agere non potest, ut Miles et Mulier [illegible] etiam [illegible], quia non sit competens [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Reales uero sunt quae [illegible], loco temporis, et Causa proueniunt. [illegible] exceptio [illegible] [illegible], Erroris [illegible] Iusiurandi, Rei iudicatae, Transactionis, Solutionis et huiusmodi de quibus dictum est supra [illegible] [illegible] [illegible]

De Replicationibus
Tit: XIV.

Ad excludendas uero Exceptiones, et redintegrandas [illegible] inuentae sunt [illegible] ad [illegible] etiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Exceptionum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Replicationis [illegible] [illegible] [illegible] omnes [illegible] Exceptionum [illegible] [illegible] etiam [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] Exceptiones [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ad omnes [illegible] [illegible]

ex [illegible], et Successoribus accommodari, ut [illegible]
[illegible]

Personales uerò sunt, quae cum [illegible] [illegible] [illegible] concessae ad [illegible] et successores non transeunt [illegible] Exceptio [illegible] [illegible], et ut quis non [illegible] ultra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: et latè supra [illegible]

De Interdictis
Tit. cX.V.

H[illegible] [illegible] [illegible] remedia [illegible] [illegible] [illegible] actiones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et interdicente Iudice uel Pretore, unde interdicta ap[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Interdictum autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Iudicis, uel Pretoris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] iubet, uel prohibet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et dicitur Decretum, [illegible]

I[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

conceduntur sine aliqua, vel saltem minima Causae cognitione [illegible]

Postremo [illegible] [illegible] [illegible] ex ea cum duplex [illegible] nasci [illegible] quaecumque esse controversiam, et iudicium: Aliud scilicet de possessione Rei, quod possessorium appellatur, et aliud de proprietate et dominio ipsius, quod petitorium dicitur; Primum quidem summarie, et extraordinarie per Interdictum, alterum vero plenius per Actionem, et Petitionem ordinariam ordinatur [illegible] hoc Cod.: licet enim possessio multa secum afferat commoda [illegible] recenset [illegible] [illegible] [illegible]

Nullum tamen dominio praeiudicium affert [illegible] et eandem [illegible] de Exceptionibus Rei iud: quia proprietas et dominium [illegible] habet commune cum possessione [illegible] naturalis [illegible] commune [illegible] de acquir. poss.

Dominium enim est Sent.a Bart: in l. si quis [illegible] de acquir. possess. est Jus de Re perfecte disponendi, aut vendicandi, nisi Lege vel Consuetudine prohibeatur: Possessio vero quae dicta est quasi [illegible] est ius [illegible] insistendi Rei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dominium [illegible] etiam [illegible] [illegible] quod idem est cum [illegible] [illegible] quod idem est cum [illegible] et alia [illegible] [illegible] amplectitur [illegible] possessio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] proprietatem [illegible]

[illegible]

valiter [illegible]; Et alia plena, quam habet pleny [illegible] Et ideo [illegible], et [illegible] [illegible] concurrunt in eo, [illegible] est plene [illegible] [illegible] quoties [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] possessionem. Altera dominium [illegible], verum [illegible] possessionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] L. [illegible] et L. [illegible] si quis [illegible] de [illegible] possess.

Tres ab Imperatore afferuntur hic Interdictorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est, quod omnia interdicta sunt, vel [illegible] [illegible] vel [illegible], vel Exhibitoria [illegible] hoc [illegible], et [illegible] [illegible]

Prohibitoria sunt, quibus Iudex, vel Praetor interdicit [illegible] [illegible] [illegible] contra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Interesse. Ut est Interdictum, ne [illegible] Et qui [illegible] possidet [illegible], quem [illegible] [illegible] [illegible] proprio vel communi, aut ne quis loco [illegible] [illegible] aut [illegible] publica quidquam moliat [illegible] [illegible] [illegible] hoc [illegible]

P[illegible] sunt [illegible] nobis aliquid [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

ut ibidem in verb. Prohibitoria

Secunda divisio [illegible] [illegible] respiciens est, [illegible] omnia Interdicta vel adipiscendæ, vel retinendæ, vel recuperandæ possessionis causa conceduntur, §. se: quens hoc Tit. l. 2. ff. Eod. [illegible]

Adipiscendæ possessionis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nondum acquisit possessionem, [illegible] Interdictum [illegible] mittendo Herede in possessionem [illegible] vel [illegible] mittendo Locatore fundi in possessionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Salvianum Interdictum [illegible] [illegible] [illegible] adipiscendæ.

Retinendæ possessionis causa [illegible] [illegible] [illegible] possidetis, et Utrubi, quibus utetur Actor, quem ita possidere [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] possidebat §. Retinendæ hoc Tit., et l. 1. ff. Eod.

Recuperandæ [illegible] possessionis est Interdictum [illegible] [illegible] [illegible] vel dejectus, [illegible] [illegible] [illegible] etiam [illegible] restituat, [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliquem [illegible] [illegible] possessione [illegible] vi [illegible] [illegible], vel armatione, et dejiciens de [illegible] Mobili [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] recuperandæ hoc Tit.

[illegible]

iudicia.

Summaria sunt in quibus [illegible] ut sunt omnia restitutoria et [illegible] et aliquot etiam [illegible] ut exemplificat [illegible]

[illegible]

D[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

P[illegible] [illegible]

De pena temere Litigantium
Tit. XII.

S[illegible]

[illegible]

[illegible]

Cum itaque Judicium incipiat a citatione, sive vocatione [illegible] in ius [illegible] ante omnia [illegible] in ius vocare, deinde instantia agendi Causam cora Judice proponere et probare. [illegible] et [illegible] exceptiones proponere et probare.

Pene eorum, qui temere, et calumniose litigant [illegible] precipue sunt.

Alia quidem pecuniaria [illegible] in omni[illegible] judiciariis et extrajudicialibus [illegible] nec autem hoc [illegible] etiam [illegible] quæ afficiunt; ii, qui temere et calumniose contra aliquem egerint occasione [illegible] bonorum raptorum [illegible] [illegible] infames [illegible] [illegible]

De Officio Iudicis
Tit. XVII.

Actoris, et Rei Officio [illegible], [illegible], ac nunc Iudicis et praecipue [illegible] sunt.

Iudicis ergo Officium [illegible] illud quod ad dirimendas lites tollendasque controversias ex aequitate, et iustitia exercet [illegible] tranquillitatem [illegible]

Cuius duae sunt species: prima Nobile et [illegible] Mercenarium, et [illegible]

Notandum [illegible] non consistentis [illegible] ex mixto [illegible] extraordinarie impertiri, ubi equidem usus fuerit [illegible] cum nulli consistant [illegible] ex mixto [illegible] et hoc [illegible]

Necessarium est quod in Actione proposita legitimè in=
troducta, usque definiendae, Judex ordinariam Ju=
risdictione exerceat, et de quo agitur in toto hoc tit.

Legitimè autem dicitur instrui Actio, et [illegible] legitima in=
tercedente Citatione, Litis contestatione, ac conclu=
sione Causae, quae omnia curare debet Judex, etiam
non requisitus, ut intercedat, ne ex eorum defectu
sententia reddatur elusoria cap: Causam il 2° de elu=
sic. legitimas interim citationes, sententias ac opo=
nentibus exceptiones concedendo, et personas secus intra
vel probata interrogando, quousque ad plenam causae
cognitionem pervenerit L: Judices cum Auth. nov.
cod: de Judic: Justè vero definitur, et terminatur [illegible]
quae post plenam facti cognitionem secundum Jura,
et consuetudine loci ac secundum [illegible] causae, ipsius natura
[illegible] [illegible] [illegible] in qua reus, vel absolvitur
vel condemnatur ad rem petitam, et fructus post
litem perceptos, aut etiam ante si mala fide posse=
derit

Ceterum si Judex contemnitur legum, et [illegible]que
[illegible], quos sequi debet de iudicando, prout [illegible]
si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
cum Auth. [illegible] Cod de Judic: / [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], quod [illegible] Judices [illegible]
[illegible] quod si [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] partis [illegible] [illegible]
[illegible]

De Publicis Iudiciis.

Titulus Vltimus

Iudicium est, uel priuatum, uel publicum [illegible] xtum.

Priuatum [illegible] illud, quod ex [illegible] [illegible] uel quasi Ciuiliter intentato, idest ad [illegible] uatum comodum, et interesse. Publicum est, quod [illegible] ex delicto, uel quasi Criminaliter intentato [illegible] publicam [illegible] uel Fisco applicandam. [illegible] et ad [illegible] publicam [illegible] liter, et Criminaliter intentatum; [illegible] de Publicis Iudicijs, quę in [illegible] [illegible] Horum quędam Capitalia sunt; quędam [illegible] pitalia.

C[illegible] sunt, quę ultimo supplicio [illegible] afficiunt [illegible] et Morte, uel [illegible] [illegible] hoc [illegible] [illegible]

P[illegible] de Crimine lesę Maiestatis [illegible] [illegible] Laminis et eorum Memoria etiam post Mortem [illegible]

Secunda est L. Juliæ de Adulterijs, et Stupro lata ab Augusto, qua [illegible] [illegible] [illegible] committens stu: prum cum Uxore alterius, et nefandam libidinem cum masculis exercere est ausus, hacque lege te: nentur etiam Stupratores qui scilicet virginem, vel viduam honeste viventem [illegible] [illegible] poenas tamen diversa est, nam si Stupratores sint nobiles dimidia parte bonorum mulctentur, si humiles Corporis coercitionem cum relegatione pa: tiuntur [illegible]

Tertia est L. Corneliæ de Sicariis lata a Cornelio [illegible] dictatore, qua [illegible] [illegible] occidens vel cum telo [illegible] di causa persequutus Gladio punitur. L. 1. 3. et 8. 9. ad L. Cornel. de Sicar. Eademque [illegible] Venefici qui [illegible] Venenis, [illegible] [illegible] Medicamenta [illegible] capite [illegible] Cornelia [illegible]

Quarta est L. Pompeiæ de Parricidiis a [illegible] Pompeio, atq. qua committentes teterrimum parricidij scelus scilicet interficientes parentem [illegible] [illegible] tantum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Pompeio, [illegible] in [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Quinta est l. Cornelia de falsis à L. Cornellio Sylla dictatore lata, qua punitur, qui [illegible] testamentum [illegible] [illegible] [illegible] aliquid aliud [illegible] in testamento [illegible] dolo malo commiserit, eademque poena tenentur qui [illegible] adulterant, et [illegible] l. [illegible] ad l. Cor. de falsis. [illegible] autem poena est in homine libero deportatio [illegible] ultimum supplicium [illegible] l. Cornelia de falsis [illegible]

Sexta est [illegible] publica [illegible] lex quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Septima est [illegible] deportationem et [illegible] [illegible] plagiarii de loco [illegible] Cornelia [illegible] de [illegible] [illegible]

Octava [illegible] est [illegible] ignorat, qua [illegible] [illegible] [illegible] noc [illegible] [illegible]

Non Capitalia verò Judicia, quæ extraordinaria etiā dicuntur; ea sunt in quibus delinquentes Judicio [illegible] pœna pecuniaria cum infamiæ nota plectuntur.

Quorum primum est Lex Julia de Ambitu [illegible] quod [illegible] in eum [illegible], qui illicito modo [illegible] [illegible] per pecuniam ambiunt [illegible] cum [illegible] mulctam [illegible] [illegible] de Ambitu.

Secundum est Lex Julia repetundarum, et de residuis à [illegible] in eos [illegible], qui cum publico fungantur officio [illegible] [illegible] dicaque [illegible] receperunt, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] et quadruplum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

T[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

secundum [illegible] [illegible], quamobrem [illegible] [illegible] naliter extraordinarie [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] et Extraordo[illegible] [illegible]

Aliud [illegible] et [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible], [illegible] notis [illegible] nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Censores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Et Hæc satis excussisse sit pro Summaria
Institutionum Explicatione
In honorem
Dei et Beatissimæ Virginis Mariæ

Finis.

Institutionum Iustiniani Liber Primus.